ИСТОРИЈСКИ АРХИВ ПОЖАРЕВАЦ

5 зборник

ЗБОРНИЦИ ДОКУМЕНАТА

ИЗВЕШТАЈИ И НАРЕДБЕ НЕДИЋЕВЕ "ВЛАДЕ НАРОДНОГ СПАСА" ЗА ОКРУГ ПОЖАРЕВАЧКИ, 1943-1944. ГОДИНЕ

Пожаревац
2019.

ИЗВЕШТАЈИ И НАРЕДБЕ НЕДИЋЕВЕ "ВЛАДЕ НАРОДНОГ СПАСА" ЗА ОКРУГ ПОЖАРЕВАЧКИ, 1943-1944. ГОДИНЕ – ТОМ II

Издавач: ИСТОРИЈСКИ АРХИВ ПОЖАРЕВАЦ
Зборници докумената, зборник 5
www.arhivpozarevac.org.rs
info@arhivpozarevac.org.rs

Суиздавач: ВОЈНИ АРХИВ
www.isi.mod.gov.rs
vojniarhiv@mod.gov.rs

За издавача: др Јасмина Николић, директор

За суиздавача: капетан бојног брода Горан Петровић, директор

Главни и одговорни уредник: др Јасмина Николић

Приређивачи и редактори изворног текста: др Јасмина Николић
др Маријана Мраовић

Аутор уводне студије: др Маријана Мраовић

Аутори поговора: др Јасмина Николић
капетан бојног брода Горан Петровић
др Маријана Мраовић

Рецензенти: проф. др Ивана Крстић Мистрицеловић,
Криминалистичко-полицијски Универзитет у Београду
др Александар Стојановић, научни сарадник,
Институт за новију историју Србије у Београду

Технички уредник: Данијела Перић

Дигитализација архивских докумената: Војни архив Министарства одбране
Републике Србије

Припрема и штампа: Биграф, Београд

Тираж: 350

ISBN: 978-86-84969-95-0

2019. Историјски архив Пожаревац
© Сва права задржана

Штампање Зборника докумената омогућио је Град Пожаревац.

ИСТОРИЈСКИ АРХИВ ПОЖАРЕВАЦ
ВОЈНИ АРХИВ

ЗБОРНИЦИ ДОКУМЕНАТА
ЗБОРНИК 5

ИЗВЕШТАЈИ И НАРЕДБЕ НЕДИЋЕВЕ "ВЛАДЕ НАРОДНОГ СПАСА" ЗА ОКРУГ ПОЖАРЕВАЧКИ, 1943-1944. ГОДИНЕ

Том II

Приредиле: др Јасмина Николић и др Маријана Мраовић

ИСТОРИЈСКИ АРХИВ ПОЖАРЕВАЦ

ВОЈНИ АРХИВ

Пожаревац, 2019.

Др Маријана Мраовић, научни сарадник
Војни архив Министарства одбране Републике Србије

Извештаји и наредбе Недићеве "Владе народног спаса" за Округ Пожаревачки, 1943-1944.

-Уводна студија-

Немачка окупациона управа у Србији 1943-1944. године

Политика немачких окупационих власти у прве две године окупације српског дела простора предратне Краљевине Југославије заснивала на строгој контроли и усмеравању рада колаборационистичких органа домаће управе. Током 1943. године дошло је до значајних промена у структури и организацији немачког окупационог апарата.[1] Центар Команде Југоистока задужене за контролу читаве Југоисточне Европе је након капитулације Италије у септембру 1943. године, пребачен из Солуна у Београд. Наведена команда решавала је сва војна питања преко установа које су јој биле потчињене, укључујући и Штаб војног заповедника у Србији.[2] Штаб Војног заповедника Србије састојао се од Командног штаба за војна питања и од Управног штаба за управна питања.[3] Војном заповеднику Србије биле су потчињене фелдкомандантуре и ортскомандантуре (обласне и месне командантуре). Управни штаб војног заповедника имао је највишу управну функцију у земљи и био је задужен за решавање послова за које је била неопходна сарадња са домаћим органима. Шеф Управног штаба био је др Харалд Турнер.[4] Касније формирана министарства домаћих представника власти била су подређена одговарајућим групама у Управном штабу, на челу са вишим немачким чиновником који је вршио контролу и одговарао директно Турнеру. Образован је Штаб генералног опуномоћеника за привреду на челу са Францом Нојхаузеном.[5]

Почетком јануара 1943. године снаге добровољачке брдске СС дивизије „Принц Еуген" почеле су са пребацивањем из југозападног дела Србије на територију НДХ у циљу ангажовања у антикомунистичкој офанзиви. Уместо немачких снага уследило је проширење бугарских окупационих трупа у југозападном делу

1 Д. Алексић, *Србија под немачком окупацијом у Другом светском рату*, Ослобођење Београда 1944. године, Зборник радова, Београд, 2010, стр. 63. и 68., Детаљна организација и функционисање немачког окупационог апарата приказана је у уводној студији првог тома Зборника „Извештаји и наредбе Недићеве Владе народног спаса за округ Пожаревачки 1941-1942. године", Пожаревац 2018.

2 На челу Штаба војног заповедника био је генерал артиљерије Пол Бадер (Paul Bader) од 4. децембра 1941 до краја окупације., Вељко Ђурић, Ко су били немачки војноуправни команданти Србије 1941-1944, „Војноисторијски гласник", Београд 3/1996, стр. 161.

3 Зборник НОР, том XII, књ. 1, стр. 42-43.

4 ВА, група фондова На, К 70 а, ф 5а, бр. рег. 40.

5 Д. Алексић, Франц Нојхаузен и привредна политика нацистичке Немачке у Србији, „Токови историје" 1-2/2008, стр. 301-318., J. Marjanović, The German Occupation System in Serbia in 1941, u: Less systemes d'occupation en Yougoslavie, Belgrade, 1963, str. 279

Србије, па се тако 9. пешадијска дивизија стационирала у Косовској Митровици, Рашкој, Краљеву, Пожеги и Ужицу. Током 1943. године Србију је напустила 104. ловачка (ранија 704. посадна пешадијска) дивизија. 297. пешадијска дивизија остала је на српској територији до јула 1943. године. До јесени 1943. године у окупираној Србији није било више ниједне немаче трупне команде ранга дивизије. Остале су присутне специјалне јединице „Бранденбург“, 5. СС полицијски пук и војно-територијалне јединице. Према оперативним подацима од 28. августа 1943. године на српској територији биле су распоређене следеће фелдкомандатуре и крајскомандантуре које су надзирале домаће органе власти непосредно у бановинама, срезовима и општинама: Фелдкомандантура број 599 у Београду, са Ортскомандантуром број 378 у Пожаревцу; Фелдкомандантура број 816 у Шапцу, са Крајскомандантуром број 861 у Ваљеву; Фелдкомандантура број 610 у Врњачкој Бањи, са Крајскомандантуром број 832 у Крагујевцу, Крајскомандантуром број број 833 у Крушевцу, Крајскомандантуром број 834 у Јагодини и Крајскомандантуром број 838 у Косовској Митровици; Фелдкомандантура број 809 са Крајскомандантуром број 857 у Зајечару и Крајскомандантуром број 867 у Лесковцу; Крајскомандантура број 823 у Великом Бечкереку. Уредбом о административној подели Србије на 14 округа Пожаревачки округ је са припадајућим срезовима и општинама у периоду окупације представљао административно-територијалну целину под административном немачком управом. Током окупације немачке власти на подручју уже Србије нису вршиле промене постојећих граница округа и срезова. 599. Обласна војноуправна команда (Фелдкомандантура број 599) остала је током окупације првостепени орган окупационе управе у Београду, не мењајући карактер другостепеног органа за источни Срем. Њена надлежност је од децембра 1941. године проширена на новоосноване округе: Београдски и Пожаревачки. За управљање Пожаревачким округом (7 срезова) била јој је потчињена 378. Окружна војноуправна команда (Kreisskommandantur 378), формирана од 378. месне команде II варијанте (Ortskommadantur 378/II) са седиштем у Пожаревцу. Од локалних снага Руски заштитни корпус био је прикључен саставу немачког Вермахта. У Источној Србији на простору од Пожаревца до Кладова биле су стациониране јединице 2. пука Руског заштитног корпуса. Штаб пука налазио се у Пожаревцу, док су штабови батаљона били дислоцирани у Костолцу, Голубцу, Бору, Великој Плани и Доњем Милановцу. Наведене јединице биле су задужене за одбрану индустријских објеката и антикомунистичке акције на простору округа Пожаревачког.[6]

Српски добровољачки корпус (СДК) је у оперативном смислу био потчињен немачким и бугарским јединицама. Снаге Српске државне страже (СДС) биле су потчињене команданту СС и полиције у Београду. Контролу снага СДС обављале су немачке полицијске обласне или окружне командантуре.

Немачки полицијски апарат надзирао је све установе које су биле у надлежности Управног штаба, а самим тим је угрожавао компентенције војне управне

6 Зборник радова са међународног научног скупа ИАП и ИНИС-а, *Браничево у историји Србије*,Пожаревац-Београд 2008, Алексеј Тимофејев, Руски антикомунисти и догађаји Другог светског рата у Источној Србији и српском Подунављу 1941-1944, стр. 355-364.

власти.[7] Војно безбедносне органе чинили су: војна обавештајна служба „Абвер" и контраобавештајна службе у чијем саставу је деловала Тајна војна полиција. Организована је Испостава Оперативног штаба рајхслајтера Розенберга бр. 10, касније Оперативни штаб РР бр. 10 на челу са пуковником Вуцом са специјалним одредима за прикупљање и одељењима за истраживање и искориштавање.[8]

За решавање послова спољнополитичког карактера у Србији и за „спречавање делатности српских политичких елемената штетне по политичке интересе Трећег Рајха" постављен је опуномоћеник министра спољних послова Рајха-опуномоћеник Спољног уреда при војном заповеднику у Србији. Наведену функцију обављао је од маја 1941. године до октобра 1943. године посланик прве класе Феликс Бенцлер са замеником др Герхардом Фајнеом. Бенцлерове дужности преузео је у августу 1943. године др Херман Нојбахер као специјални опуномоћеник Спољног уреда за Југоисток. Пропагандно одељење Југоисток[9] наставило је свој рад у последње две године окупације и контролу рада секција (одреда) за Србију, Београд, Хрватску и Солун.[10]

Међусобни сукоби органа немачке управе управо су произилазили из чињенице да су четири основна сегмента: војно-управни, привредни, политички и обавештајни, деловали засебно и одговарали директно својим надређеним установама у Немачкој, иако су формално били одговорни Војном заповеднику.[11] До сукоба је долазило и услед супарништава појединих служби, каријеризма окупационих функционера, као и разлика у схватањима интереса Рајха.[12] Велики удео у сукобима имала је служба СС-а и полиције која је покушавала да наметне своју политику читавом окупационом систему. Услед оваквих сучељавања главних носилаца власти отежаван је рад окупационе управе, што се одражавало и на функционисање домаћих представника власти.

Колаборационистичка власт у Србији 1943-1944.

Након што је устанак у Србији угушен пристизањем војних појачања немачким снагама, као и учесталим борбеним дејствима и репресалијама окупаторске војске над становништвом, немачке власти предузеле су уз помоћ колаборационистичке владе низ активности у циљу обезбеђивања граница као превенцију евентуалном будућем отпору.[13] Делимичне промене у односу немачких власти према домаћој

7 J. Marjanović, The German Occupation System in Serbia, Beograd 1963, str. 280.

8 Розенберг је до постављења на чело наведене управе као функционер НСДАП био задужен за идеолошко васпитање и руководио Центром за националсоцијалистичко и идеолошко истраживање, тзв. „Оперативним штабом Розенберг".

9 Б. Петрановић, Србија у Другом светском рату 1939-1945, Београд, 1992, стр. 425.

10 Део Пропагандног одељења Југоисток био је Пропагандни одред (секција) Србија**,** које је касније постало самостална установа под Одељењем за пропаганду Врховне команде оружаних снага., ВА, Микрофилмована архивска грађа Националног архива у Вашингтону, NAV-N-T-501, 264/196-420.

11 Б. Петрановић, Стратегија Драже Михаиловића 1941-1945, Београд 2000. године.

12 Muharem Kreso, Njemačka okupaciona uprava u Beogradu 1941-1944, Beograd 1979, str. 192.

13 Milan Borković, *n.d.*, knj. 1, str. 253–262; Branko Petranović, *Srbija u Drugom svetskom ratu 1939–1945*, str. 459–463.

управи уследиле су након слома немачке војске код Стаљинграда и све већих губитака на Источном фронту. Нацистичка доктрина о владајућој раси, као основна идеја водиља у освајачком рату немачке државе, доживела је еволуцију.[14] Представници немачког државно-војног врха покушавали су да истицањем европске мисије националсоцијализма у борби против бољшевизма утичу на промену расположења окупираних народа.[15] У том периоду немачка пропаганда је ова општа упутства почела примењивати и према српском народу. Србима је поручивано да је цела Европа уједињена у борби на живот и смрт против бољшевизма и да треба да се обрачуна са „комунистичким изродима" на својој територији. Тек по завршетку ове борбе Србима ће бити допуштено да уђу у нову европску заједницу.[16] У духу нове немачке политике одобрен је пут председника „Владе народног спаса" у Берлин. Такође, уведена је и прослава годишњице напада на Совјетски Савез „као најкрупнијег датума у најновијој историји Европе двадесетог века, у историји сваког европског народа, па и српског народа." О комплексности немачких политичко-пропагандних планова (начину вођења пропаганде, средствима која треба примењивати и групама на које треба усмерити пропагандни рад) сведочи извештај др Валтера Грубера под називом „Рад пропаганде на Балкану (упутство за вођење пропаганде против комуниста и четника генерала Михаиловића)".[17] Упутство је било специфичне садржине са директивама о политици коју треба спроводити углавном на територији окупиране Србије. У упутству су анализирани поступци према комунистима и четницима уз савете, препоруке за придобијање сарадника и смернице за деловање на широке народне масе.

Након капитулације Италије и услед постојања могућности инвазије савезника на Балкан немачка влада спроводила је политику према Србији у духу предметног упутства. У том периоду је, ради спровођења ове „нове политике" за специјалног опуномоћеника Министарства иностраних послова за Југоисток постављен Херман Нојбахер (24. августа 1943. године). У област Нојбахеровог рада спадала су спољнополитичка питања и односи са Србијом, Црном Гором, Албанијом и Грчком. „Летећи дипломата", како је сам себе називао, у суштини је постављен на дужност са једним циљем: да окупи разнородне и међусобно супротстављене војне и политичке антикомунистичке снаге, ради образовања снажног фронта под немачком командом. Нојбахерова улога и контати са Миланом Недићем били су успостављени одмах по његовом постављењу на место специјалног опуномоћеника.

14 Питер Калвокорези, Г. Винт, Тотални рат, Београд 1987, стр. 181.

15 Постстаљинградска фаза немачке политике ослањала се на ставове Хитлерове прокламације од 30. јануара 1943. године о значају националсоцијалистичке борбе за Немачку и за целу Европу. Јозеф Гебелс је 15. фебруара исте године донео „Упутства за даље вођење пропаганде" у којима је скретао пажњу на рад на придобијању до тада потпуно пропагандно и у стварности, народа деградираних од стране тог истог немачког пропагандног апарата, укључујући и српски народ., Милан Ристовић, Немачки нови поредак и југоисточна Европа 1940-1945, Београд 1991, стр. 65.

16 Плакат: Европски национални празник, АС, Збирка плаката, инв. бр. 100.

17 Валтер Грубер био је на челу Оклопне компаније за пропаганду бр. 693 која је на Балкан дошла почетком септембра 1943. године. Пре рата био је дописник Немачке новинске агенције „ДНБ" за Југославију и обавештајни сарадник СС мајора Карла Крауса.

Анализом Нојабхерових мемоара може се створити реална слика о Недићевом путу у Берлин, у септембру 1943. године.[18] Недић је планирао посету Хитлеру још крајем 1941. године и полагао је наде у ревизију немачке политике према Србији. Међутим, посета је одлагана неколико пута, последњи пут у мају 1943. године, када је одржано два састанка у Министарству иностраних послова Трећег Рајха. Закључено је да треба убрзати припреме за Недићеву посету, али с обзиром на листу захтева председника „Владе народног спаса", иста је одложена за септембар. Један од разлога због којег је посета коначно реализована био је подизање Недићевог угледа, како би се тим путем српски националисти одвојили од Драже Михаиловића и приклонили "Влади народног спаса".[19] Председника српске владе примио је насамо фон Рибентроп 15. септембра 1943. године.[20] Недић је том приликом захтевао да се чисто српска етничка подручја у Босни и Херцеговини која су под НДХ припоје Србији, као и Косово које је дато Великој Албанији. Рибентроп је одмах одбио Недићев захтев за изменом граница, рекавши да „чак ни једна Француска не може да постигне да дође до ревизије њених граница, па се зато о српском захтеву за време рата не може дискутовати."[21] Након тога Недић је одбио да потпише предложени текст коминикеа чиме је по Нојбахеру „неуспех овог сусрета био потпун, како са политичког гледишта, тако и са људског аспекта." Требало је донекле изгладити тешку ситуацију тако да је Рибентроп на Нојбахеров предлог организовао Недићев пријем код Хитлера. Овим је ублажен потпуно негативан утисак о посети код Рибентропа. Недић је у изјави са саслушања говорио о својој посети Хитлеру са посебним освртом на проблем одмазди које су и даље вршене над српским народом.[22] Након сусрета немачке концесије биле су занемарљиве, изузев што је Недић добио право да оснује жандармерију (како Нојбахер назива „Државну стражу") над којом није имао потпуну контролу. Нојбахер је наставио са својом подршком Недићу и у том контексту предложио Рибентропу „Пројекат за стварање Српске федерације", уз остале Недићеве захтеве: стварање Српске федерације у коју би ушле Србија, Црна Гора и Санџак, а иста би била привредна и валутарна целина, са аутономним областима. Федерална влада имала би управни апарат, жандармерију и добровољачке војне одреде, поново би се отворио Универзитет у Београду и престала би контрола над свим културним институцијама, ослободили би се патријарх СПЦ Гаврило Дожић и епископ Николај Велимировић, дошло би до отпуштања српских заробљеника у логорима у замену за раднике које би Србија редовно слала у Немачку на рад. Каснија фаза у функционисању Српске федерације подразумевала би спречавање прогона Срба у НДХ и ревизију граница.

Од свих захтева одобрена су само два: отварање Универзитета у Београду и отпуштање по једног заробљеника за свака два радника послата у Немачку.[23]

18 Херман Нојбахер, Специјални задатак Балкан, Београд 2008, стр. 133.

19 У записнику са саслушања, Недић се приликом изјашњавања о карактеру посете Хитлеру и заслугама немачких власти за организовање исте, похвално изразио о улози немачког посланика у Београду др Бенцлера Кронхолца, у чијој пратњи је одлетео до Берлина.

20 Херман Нојбахер, наведено дело, стр. 11.

21 Исто, стр.134.

22 ВА, група фондова ЈВ у О, К 269, бр. рег. 38/1-31.

23 ВА, NAV-N-T-501, 256/523-26 и 537/40.

Остале Нојбахерове предлоге, поготово о проширењу српске територије Хитлер је одбацио у децембру 1943. године, с обзиром на „велику државотворну снагу и широке циљеве српског народа који не треба охрабривати у његовим тежњама“.[24]

Након Недићевог повратка из Берлина, у другој половини 1943. године уследила је припремљена пропагандна кампања и „презентовање“ домаћој јавности постигнутих договора. Колаборационистичка штампа посветила је значајан медијски простор извештавању о учинку Недићевог пута у Берлин у другој половини септембра 1943. године.[25] Јавност је требало уверити да је посета у потпуности уродила плодом и да ће се положај становништва у окупираној Србији видно побољшати, односно да су нове и велике могућности пред њим. Недићев боравак у Немачкој окарактерисан је као „историјска прекретница и нова етапа у остварењу српског националног задатка која ће Србију увести у европску заједницу слободних народа као потпуно равноправног члана“.[26] Објављивани су прилози о посети преузети из немачких листова.[27] У чланку под насловом „Велики дани Србије“ објављен је текст службеног саопштења о посети.[28] Публикована је и Недићева изјава о аудијенцији код вође Рајха 18. септембра, у којој говори о „посебној части која му је била указана пријемом код Рибентропа и Хитлера као представнику Србије и српског народа“. Ни у једном сегменту није било речи о оштром пријему на који је Недић наишао код Рибентропа, као ни о реалним немогућностима да се побољша положај српског народа.[29]

Покушај колаборационистичких власти да посету Хитлеру презентују као важан и значајан догађај и промену у односу Србије и Немачке била је последица тренутних потреба за умирењем незадовољног становништва. Председника владе требало је приказати као личност достојну наведеног положаја коме су немачке власти указале велико поштовање, како би се влади обезбедио легитимитет међу народом. Непопуларне мере које су власти биле принуђене да спроводе,

24 „Ми никада не смемо да допустимо да на Балкану један народ постане сувише моћан, народ који има осећај политичке мисије и историјске улоге. Управо су Срби тај народ. Они су доказали да имају велику државотворну снагу, а и велике, амбициозне циљеве који чак иду до Егејског мора. Имам озбиљне примедбе на то да такав народ у њиховим настојањима и амбицијама ја још посебно охрабрим и подржим.”Х. Нојбахер, наведено дело, стр. 135, 169-170.

25 ”Изјава председника српске владе представницима штампе”, др Никола Маринковић, ”Политичка интервенција Берлина на Балкану”, *Обнова,* 20. септембар 1943., стр. 1.

26 Непотписани чланак, „Значај посете председника српске владе Главном стану вође Рајха. Пут генерала Недића-историјска прекретница. Српска влада моћи ће од сада стварно и у широком обиму да управља животом српског народа, ако овај и даље буде доказао на делу своје залагање за општу европску ствар”, Е. Меснер, „Победа генерала Недића”, *Обнова,* 21. септембар 1943., стр. 1.

27 Др Никола Маринковић, „Настојања владе генерала Недића крунисана су пуним успехом. Представник „Vilhelmstrasse” посланик Браун фон Штум о посети председника српске владе у Главном стању вође Рајха”, *Обнова,* 22. септембар 1943., стр. 1.

28 *Коло,* 25. септембар 1943.

29 У прегледу недељних догађаја у листу *Српско село,* наводи се како целокупна српска штампа подвлачи да је посета генерала Недића вођи Рајха „нова етапа у животу српског народа” и потврда да је српском народу призната равноправност у Новој Европи., *Српско село,* 25. септембар 1943., М. Микашиновић, „Посета генерала Недића имаће далекосежне последице”, *Ново време,* 25. септембар 1943., стр.1. „Проглас генерала Недића српском народу”, *Ново време,* 25. септембар 1943., стр.1

као што је било стрељање талаца (која је морала спроводити домаћа полиција у појединим случајевима) или заплена жита свакако нису доприносиле популарности владе.[30] Недић је 24. септембра објавио „Проглас српском народу", у коме је упутио позив становништву да следи „пут мира и слоге" којим га је повео, најављујући побољшање положаја српског народа.

Нестабилност унутрашње политичке ситуације и развој догађаја у окупираној Србији почетком 1944. године, утицали су на активности „Владе народног спаса" која је покушавала да постигне конкретнији споразум и сарадњу са Равногорским покретом. Неуспех мобилизације коју су Српска државна стража и Српски добровољачки корпус спровели током фебруара 1944. године, био је сигнал домаћим властима за промену политичког курса. Убиство потпуковника Милоша Масаловића, шефа Недићевог кабинета, љотићевца и Дражиног противника, у марту 1944. године отворило је нове могућности за лакше успостављање контакта. Нови шеф кабинета постао је генерал Миодраг Дамјановић, присталица сарадње са генералом Дражом Михаиловићем, доведен из немачког заробљеништва. Генерал Михаиловић одбио је могућност директних преговора са Димитријем Љотићем или са представницима немачких власти, већ је поменуто препустио генералу Трифуновићу (команданту четника у Србији).[31]

Савезничко бомбардовање Београда и других градова у Србији на Ускрс 1944. године било је повод за нови пропаганди талас у коме је бомбардовање коришћено као још један доказ „реалног става савезничких сила према Србима". Последице бомбардовања више од шест стотина америчких бомбардера биле су веће од немачког бомбардовања 1941. године. Према неким проценама у бомбардовању је страдало око 200 немачких војника и око 1160 грађана. Највише су били погођени стамбени делови Београда који је поново бомбардован 21. и 24. априла, 18. маја, 6. јуна и 3. септембра. Био је већи број цивилних него војних жртава, гађано је насумице без посебног гађања војних циљева, а бацане су и тепих бомбе. Подгорица је у мају 1944. године уништена готово у потпуности. Одељење за пропаганду преплавило је становништво, након савезничког бомбардовања, брошурама и лецима против савезничке коалиције, уз предвиђања даљег тока и исхода рата. Публикована је и серија немачких ратних плаката на којима је Черчил приказиван као „пријатељ Тита и партизана". Кроз садржину ових плаката, провлачио се мотив поновне издаје британских политичара, који су без подршке оставили српску монархију и приклонили се комунистима. Колаборационистичке власти настојале су да потпуно придобију јавно мњење након бомбардовања и створе слику рата у којем Срби страдају од савезничке руке, као инструмент њихових себичних интереса.

Брошура о савезничком бомбардовању објављена под насловом: „Београдски крвави Ускрс, документа о британско-америчком ваздушном терору" (са пого-

30 Непотписани чланак, „Балканска разматрања", *Записи*, јануар-април 1944. године. У чланку се глорификују резултати Недићеве посете Хитлеру као првог важног догађаја услед Нојбахерове акције.

31 К. Николић, Историја равногорског покрета, књига II, Београд 2014, стр. 231. Приликом сусрета Димитрија Љотића и генерала Трифуновића у Брђанима код Чачка уговорене су испоруке новчане и оружане помоћи припадницима Равногорског покрета.

вором др М. Спалајковића) једна је од значајнијих објављених брошура на исту тему. У оквиру брошуре су осим фотографија, којима се документују тврдње о савезничком бомбардовању (XV америчке ваздухопловне армије) од 16. и 17. априла 1944. године, објављени и „Протест председника српске владе", део из прогласа „Владе Народног спаса", део из прогласа владиног комесара, као и протест српске владе Међународном Црвеном крсту у Женеви. Као прилог реакције међународне јавности на бомбардовање публикована је и изјава француског министра пропаганде Андреа Шарла и део текста његовог говора преко француског радија. У изводу из говора главног уредника „Новог времена" Станислава Кракова под насловом: „Највећи међународни скандал" приказана је слика Београда у којем се данима камарама носе лешеви у заједничке гробнице допуњена описима деце страдале од англоамеричких бомби, као и београдских улица којима је тих дана харала смрт: „Нигде толике супротне пропаганде не истребљују у узајамној борби један народ и ниједна престоница није на овако необјашњив и неразуман начин свирепо тучена." Краков је интензивирао доживљај читалаца у вези са страдањем народа користећи Черчилове тврдње да су у Београду гађани само војни циљеви и бацајући потпуну кривицу на савезничке силе.

Након што је ситуација почела да се развија у правцу потпуног занемаривања четничког покрета од стране савезничких сила и потписивања Споразума Тито-Шубашић уследили су чешћи контакати „Недићеваца и дражиноваца".[32] Према Нојбахеровом тумачењу генерал Михаиловић је покушавао да од Немаца издејствује помоћ у наоружању за око педесет хиљада бораца, а Милан Недић му је користио као евентуални посредник у постизању договора са Немцима.[33] Хитлер који је био противник било какве помоћи евентуалном стварању великосрпске државе одбио је да пружи помоћ у наоружању неспреман да дозволи стварање српске војске чак ни по цену превладавања комуниста. Удруживање снага домаћих власти и равногорског покрета извршено је 28. августа 1944. године у Прањанима, али било је формалног карактера, обзиром да су сарађивали четнички одреди и СДС, док је СДК био по страни.

Херман Нојбахер је оставио упечатљиве опсервације о стању на фронтовима у августу 1944. године. Имајући у виду небрањену Румунију и предстојећи упад Црвене армије, празан простор који се протезао од Београда до северне Мађарске, потискивање немачке војске на линију Римини-Фиренца и прекид дипломатских односа Турске и Немачке није било сумње да су Немци били принуђени да евакуишу област око Егејског мора и потом и Балкан.[34] На Балканској конференцији у Хитлеровом главном штабу 22. августа 1944. године донета је одлука о евакуацији немачких трупа са грчких острва, што се убрзо претворило у потпуно повлачење са Балкана. На простору Србије у то време није било немачких борбених дивизија већ само један немачки полицијски батаљон: „Западни

32 Идеја о стварању јединственог националног фронта сједињавањем одреда ЈВуО, СДС и СДК пласирана је у време одржавања састанка Н. Недића, Д. Рачића и Н. Калабића 11. августа 1944. године у Тополи. „Влада народног спаса" требала је месечно да новчано помаже четнике, а све оружане формације биле би стављене под Михаиловићеву команду.

33 Х. Нојбахер, Специјални задатак, Балкан, Београд 2008, стр. 159.

34 Х. Нојбахер, наведено дело, стр. 163.

део Србије био је потпуно незаштићен. Тамо је био стациониран само мали број немачких полицијских јединица, које су, заједно са четницима, ту и тамо још водиле борбе. Са свих страна непријатељ је кренуо ка Београду. У граду је владао мир. Ми смо седели у Београду не на бурету барута, него смо се налазили у њему." Крајем септембра 1944. године група армија Е отпочела је повлачење са подручја Солуна.

„Влада народног спаса" наставила је политичко-пропагандни рад и у преломним и неизвесним тренуцима, када се радило о њеном опстанку. Недић је у наређењу припадницима оружаних одреда и окружним начелницима од 31. августа 1944. године истакао важност одржања мира и поретка како би се успешно водила борба против комуниста.[35] Забранио је нападе на немачку војску од које је било користи услед њене борбе против комуниста. Наредио је и организовање преких судова, осигуравање саобраћајних и телефонских веза, као и непрекидан рад на пољу сузбијања непријатељске пропаганде уз обрачун са „протурачима лажних и узбуњујућих вести". У овом периоду председник владе поставио је Велибора Јонића на место координатора послова владе како би вршио повезивање свих војних одреда, водио преговоре о заједничкој одбрани и организовао напуштање земље.[36] Велибор Јонић је у својству представника одржао састанак војних власти.[37] Власт у Београду требало је по плану да преузме заједнички одбор који би објавио западним савезницима да је генерал Михаиловић заузео град, како би га заштитили од руског упада. Након тога би се чекао повратак краља у земљу и стављање југословенских области под његову власт. Постојао је и резервни план по коме би се, уколико горе наведена акција не успе, националне снаге повукле у Словенију. Ипак, када је постало јасно да ће Београд бити ослобођен, припадници Владе и многи грађани почели су уништавање докумената који би их могли компромитовати код комунистичких власти: „Остало је упамћено да су се тих дана пушили многи димњаци у Београду".[38]

Прва група емиграната, њих око две стотине, напустила је земљу већ 6. септембра 1944. године. Према подацима Милана Борковића и Бранислава Божовића на челу ове групе био је Танасије Динић. У Динићевој групи били су и Ђорђе Перић, Александар Цинцар-Марковић, Милан Јовановић-Стоимировић, Јован Поповић. Након прве планске евакуације дошло је до појединачних или неорганизованих евакуација услед неповољног развоја догађаја на терену. Велики број државних службеника, међу којима су били и припадници Одељења за пропаганду, управо је током септембра масовно напустио службу и земљу. Одељење за пропаганду водило је током септембра 1944. године интензивну пропагандну кампању за добијање подршке од краља Петра Другог. Свакодневно су читане молитве за краљево здравље, а Јонић се као краљев бивши професор обратио

35 ВА, група фондова Нда, К 34, бр.рег. 7/3-4.

36 ВА, група фондова Нда, К 169, бр.рег. 1/2.

37 Израђен је план одбране Београда у случају комунистичког напада који су до детаља сачинили мајор Микић и Иво Павловић са генералом Стеваном Радовановићем. Планирана је израда координационог плана у случају да совјетска армија у сарадњи са припадницима НОВЈ упадне у Београд.

38 Василије Марковић, Театри окупиране престонице 1941-1944, Београд 1998, стр. 126.

владару преко радија 26. септембра 1944. године позивајући га да се врати и поведе борбу против комунизма.[39]

Средином септембра „Влада народног спаса" одржала је седницу на којој се већина министара сагласила са предлогом за напуштање земље. Донета је одлука да се владине оружане снаге извуку из области немачког утицаја како не би биле искоришћене у обрачуну са Совјетима. На чело одреда постављен је генерал Дамјановић са задатком да их поведе према Дрини.[40] Команда Југоистока је 1. октобра 1944. године у званичном саопштењу председнику владе објавила да престају све функције његове владе услед ситуације на фронтовима.[41] Милан Недић је потом на седници владе 3. октобра 1944. године разрешио министре дужности, а следећег дана наредио је да у свим ресорима државну управу преузму најстарији чиновници по рангу који би се бринули о обављању редовних послова и доносили пуноважне одлуке. Недић је као председник Владе саопштио да је немачки командант Југоистока прогласио Београд и Србију операционим подручјем у најстрожем смислу, као и да је 3. октобра у Београду ступило на снагу опсадно стање. [42]

Немачке војне власти преузеле су функције српске владе која је требало да се премести у Немачку и настави своју политичку и националну мисију , као и да окупи Србе који су већ тамо и оне који су се припремали за одлазак (интелигенција, чиновништво и српски оружани одреди). Свим чиновницима који су желели да се евакуишу било је омогућен превоз возовима. Штаб немачке армије и немачка полиција напустили су Београд 5. октобра 1944. године. Милан Недић је напустио Београд дан касније.[43]

У циљу спровођења брзе и ефикасне евакуације командант Југоистока именовао је 10. октобра 1944. године домаћи чиновнички апарат који је требало да обавља нужне административне послове до повлачења Немаца: „Одбор државне администрације за Србију". Одбор је требало да створи привид постојања власти у општем расулу и да умири становништво. Чланови Одбора изјаснили су се против евакуације са остацима немачких снага, уз образложење да им услед аполитичности не прети опасност, као и да се мора наставити административно функционисање.

---

39 У наведеном говору Јонић је анализирао краљево обраћање народу од 12. септембра 1944. године у коме је позвао патриоте да приђу партизанима и дошао до закључка да краљ није читао овај говор већ да је све намештено, „Не часите ни часа, Величанство", *Ново време*, 26. септембар 1944. године.

40 М. Стефановић, наведено дело, стр. 278.

41 М. Борковић, Милан Недић, наведнео дело, стр. 358.

42 Др М. Недељковић наводи податак да су 3. октобра 1944. године у немачком посланству пасоше добили чланови Равногорског одбора и „многи политичари из демократских фракција", ВА, Нда, К 90, бр. рег. 6/2-1.

43 Василије Марковић у наведеној књизи цитира податак из књиге Пеке Дапчевића „За Београд"(Београд 1987), према коме је друга група у којој су били шефови Специјалне полиције, шефови Гестапоа и Управа града напустила Београд 1. октобра 1944. године, док се трећа група се повлачила у два дела ујутру возом и у вечерњим часовима аутобусима. Милан Недић се са групом Димитрија Љотића повлачио у три путничка аутомобила у пратњи немачких тенкова, док је Драги Јовановић напустио Београд 5. октобра 1944. године., Василије Марковић, н.д. стр. 126-127.

Херман Нојбахер руководио је пословима „српске владе у емиграцији" и усмеравао њен рад. Припадници домаћих власти који су у неколико група евакуисани у Беч наставили су да одржавају привид даљег постојања „Владе народног спаса", иако је иста распуштена још у Београду. Министри су једноставно одбијали да се помире са новонасталом ситуацијом уз пропагирање реалног постојања владе која је „само променила место" и која треба да настави са радом и да делује на организовању емиграната. У Бечу је 17. октобра 1944. године формирана „Српска канцеларија" као представништво Срба у емиграцији. У наведеном телу није био ниједан припадник „Владе народног спаса". Председник канцеларије био је радикални поборник нацизма Дамњан Ковачевић. Крајем октобра 1944. године припадници „Владе народног спаса" пребачени су у Тирол, у место Кицбихел, удаљено око 550 км од Беча. Херман Нојбахер их је и даље подстицао на одржавање радних састанака, с обзиром да је имао задужење да пропагира повратак Немачке на Балкан и потискивање Црвене армије. Одржаване су седнице и вођене су расправе о најважнијим питањима и давани предлози за решавање текућих проблема. Подношени су планови, вршени административни послови, постављења и пензионисања. Недић је у меморандуму упућеном Нојбахеру 19. јануара 1945. године предлагао оснивање владе у коју би ушли представници свих политичких група, али је одбио да влада даје изјаве које су у супротности са интересима српског народа, односно да прихвати заједничку борбу са Немачком против савезника. Милан Недић се у меморандуму изјаснио и за сарадњу са Немачком у борби против комунизма, што је било контрадикторно имајући у виду реалну ситуацију.[44] Херман Нојбахер је оценио ову политику као бесмислену, без реалног садржаја: „Иза њихове политике није стајала реална снага, а ни вера." [45] Након успостављања контакта са енглеским званичницима Недић је саставио нови меморандум немачким властима у којем им отказује било какву сарадњу док се не споразумеју са Енглезима. Овај меморандум оспорили су Љотић, Аћимовић и представник Драже Михаиловића, којима је била потребна немачка војна помоћ. У новом меморандуму, овога пута упућеном генералу Ајзенхауеру, током маја 1945. године Недић је описао период у коме је водио „Владу народног спаса" и ситуацију у окупираној Србији. Упутио је молбу да се српске избеглице и војне трупе не испоручују новим југословенским властима с обзиром да се нису супротставиле савезницима. Изразио је спремност да за своја дела одговара пред међународним судом.[46]

Љотићеви покушаји у организовању војно-политичке акције и одабир Словеније као места из којег је требало организовати даље повлачење (и сусрет са западним савезничким снагама) били су у извесној мери кородинисани са Недићевим, о чему су писали и актери наведених догађаја: Ратко Парежанин, Бошко Н. Костић и Ђоко Слијепчевић. Љотић је имао у циљу спречавање потпуног ослобођења југословенске територије, стварање антикомунистичких одреда у Словенији у сарадњи са генералом Леоном Рупником како би се комунисти

44 М. Бјелајац, Недићев меморандум генералу Ајзенхауеру маја 1945, *„Токови историје"*, 1-2, 2005, стр. 234.

45 Х. Нојбахер, н.д, стр. 181-182.

46 М. Бјелајац, н. д, стр. 233.

протерали из земље и омогућио краљу Петру повратак у земљу.[47] Љотићева смрт у аутомобилској несрећи у априлу 1945. године утицала је на дезинтегрисање добровољачког покрета.

Почетком јула 1945. године Милан Недић и део његових сарадника ухапшени су од стране америчких војника и одведени у заробљенички логор у близини Минхена, одакле су изручени југословенским властима. О његовом хапшењу писао је др Ђоко Слијепчевић у два броја листа Српска слога који је објављивала српска емиграција у Јоханесбургу.[48] Део припадника Недићеве владе и припадника добровољачког покрета западне власти су пребациле у неколико сабирних логора на територији Италије. Комисија генерала Фицроја Меклејна доносила је одлуку о изручењу југословенским властима. Наведена комисија заседала је све до средине 1947. године, те је већини у емиграцији одобрено да настави живот у иностранству, уз образложење да им комунистичке власти не би одржале праведно суђење. Већина министара и припадника Савета комесара и владе Милана Недића осуђена је на смрт, конфискацију целокупне имовине и трајан губитак грађанских права. Крајем 1944. и почетком 1945. године уследила су хапшења дела београдске интелигенције, индустријалаца, јавних радника и друштвених активиста од стране ОЗН-е. Ухапшеници су осуђивани углавном на смртну казну по кратком поступку пред војним судовима, док је мањини одузимана имовина. Део колаборационисте пребегао је у земље Јужне Америке или попут Владимира Велмар-Јанковића, у Франкову Шпанију. Милан Недић преминуо је током истраге. Званична верзија комунистичких власти била је да је реч о самоубиству. Већина Недићевих министара осуђена је на смрт по принципу колективне одговорности због колаборације и анти-партизанског деловања владе. Велибор Јонић стрељан је заједно са групом осуђених на челу са генералом Драгољубом Михаиловићем. Погубљен је и Ристо Јојић, комесар просвете у Аћимовићевој управи и члан председништва Демократске странке, иако је након одласка из колаборационистичке управе чак био и интерниран у логору на Бањици. Велмар-Јанковић је преко Италије пребегао у Шпанију где провео три деценије; Владимир Вујић, начелник министарства просвете и главни инспектор Националне службе за обнову Србије, успео је да избегне изручење и настани се у САД, а потом Бразилу. Једино је Бранимир Малеш, као истакнути сарадник београдског одељења Гестапоа, ухваћен и погубљен недуго по ослобођењу земље. Шеф српске пропаганде др Ђорђе Перић остао је након рата у Аустрији, где је и преминуо, баш као и др Мирослав Спалајковић у Паризу. Данило Грегорић и Драгомир Драги Стојадиновић осуђени су на вишегодишње затворске казне. Комесар Српске књижевне задруге Светислав Стефановић ухапшен је и погубљен готово одмах по ослобођењу, док је комесар Државне архиве и новинар Милан Јовановић- Стоимировић осуђен на 15 година робије.

47 Đoko Slijepčević, *Istorija Jugoslavije uoči i za vreme Drugog svetskog rata*, str. 328–329; Boško N. Kostić, *Za istoriju naših dana*, Lil 1949, str. 177–179.

48 Слијепчевићево сведочење о Недићевом хапшењу прештамапно је и обајвљено у: Илија М. Павловић, *Ђенерал Милан Ђ. Недић и његово доба*, књига 1, отаџбинско издање, Београд 1994, стр. 119–125.

Присталице „Збор"-а су се углавном спасиле и наставиле живот у емиграцији: др Стеван Иванић, Михајло Олћан и Ђоко Слијепчевић провели су остатак живота у Немачкој, Ратко Парежанин у Италији и Милосав Васиљевић у Аргентини. Пуковник Коста Мушицки осуђен је на процесу Дражи Михаиловићу и стрељан 1946. године. Др Димитрије Најдановић бавио се теолошким радом у Великој Британији, Канади и САД, све до смрти 1986. године. Бошко Н. Костић, специјални Недићев и Љотићев дипломата такође је успео да емигрира.

Округ Пожаревачки - локална колаборационистичка управа под присмотром и притиском немачких окупационих органа и централне власти 1943-1944.

обављања политичко-пропагандног рада окружни начелници морали су посредовати између централних и локалних органа управе о чему сведочи садржина извештаја које су достављали Одељењу за државну заштиту, као и извештаја референата са пропаганду и њихова кореспоненција са централом у Београду. Конкретни проблеми у спровођењу владиних директива, начини спровођења теренске пропаганде и разлике у виђењу политичко-пропагандног рада између централне и локалних власти варирали су од округа до округа. Успех у политичко-пропагандном раду представника локалне управе округа Пожаревачког зависио је од: директива немачких власти, регулисања начина расподеле пропагандног материјала у сарадњи са крајскомандантурама, сарадње са командом СДС по окрузима, сарадње окружних са среским начелницима и председницима општина, са централним и локалним полицијским органима, активности одреда СДК, сузбијања ширења гласина на терену, предузимања конкретних мера за анулирање дејства партизанске и четничке пропаганде, процене ситуације на терену, односа четника и партизана, става четника према СДС и Недићевој влади. Локалне власти округа Пожаревачког придржавале су се током последње две године окупације наређења председника владе окружним начелницима од 3. марта 1942. године за „активнији рад на анулирању ефеката комунистичке пропаганде".[49] Окружни начелник је редовно обилазио подручну територију и среским начелницима предочавао тешке околности у којима се налазио округ, уз упутства упуте да изврше ревизију свега учињеног у отклањању опасности од комунистичких елемената. Председник Владе вршио је процене ситуације на терену и учинка који је пропаганда могла остварити на основу више фактора, преко обавештајних извештаја представника одреда СДС и СДК, извештаја владиних референата за пропаганду и изасланика председника Владе. Министри и чланови Владе, као и повереници и изасланици председника Владе су у склопу организоване политичко-пропагандне акције обилазили терен, одржавали зборове, конференције, држали предавања, залазили у народ, како би проверили учинак локалне пропаганде. Окружни начелник је посветио велику пажњу организовању рада пољопривредних референата, популарисању планске пољопривредне производње и збрињавању избеглица на територији округа Пожаревачког.

49 ВА, група фондова Нда, К 20, бр.рег. 11/3-1.

Министарство унутрашњих послова издало је крајем децембра 1942. године наредбу окружним начелницима о специјалној контроли над сељаштвом и о организовању пропаганде. Председници општина добили су задужења да проверавају лично, преко чланова општинске управе, старешина села и приликом скупова да ли се сви чланови општина, посебно они за које се сумња да су потенцијални одметници налазе у својим домовима. Општинске управе биле су обавезне да повремено сазивају зборове грађана на којима ће држати предавања, обављати националну пропаганду и обавештавати народ о приликама у земљи, државној политици, догађајима од општег значаја и о раду српске владе. Предавања је требало вршити преко интелектуалаца или јавних службеника. Посебну пажњу требало је да обрате на усмену пропаганду, јер је сеоско становништво у великој мери било неписмено, а ни радио-пропаганда није била свугде могућа.[50] Пропагандни материјал је према запажањима пожаревачког окружног начелника наилазио на добар пријем код становништва током 1943. године. Однос народа према Немцима окарактерисао је као „лојалан и достојанствен” уз проблем негативних ефеката већих испорука залиха хране.

Учествовање локалних власти Округа Пожаревачког у „убирању летине” 1943. године

Реализација немачких наредби и инструкција које су биле у духу потпуне привредне и пољопривредне експлоатације, као и обезбеђивање радне снаге за ангажовање на раду у рудницима и у Немачкој били су међу приоритетима представника локалне управе. Представници локалне управе имали су кључну улогу у спровођењу владине наредбе о откупу жита.[51] Питање откупа житарица разматрано је на седницама са окружним начелницима у Београду, као и на седницама среских начелника и председника општина у седиштима округа. У акцију откупа житарица били су укључени Министарство привреде, Министарство пољопривреде, Министарство унутрашњих послова, представници локалне управе и припадници СДС-а. Немачке власти одлучиле су да до крајњих граница притисну српско становништво по питању реквизиције и откупа житарица. Командујући генерал и заповедник Србије Бадер издао је 9. марта 1943. године наредбу са упутствима фелдкомандантурама да учествују у прикупљању разреза кукуруза како би до 15. априла прикупиле 130. 000 тона кукуруза, као и да најстрожије казне све који се буду опирали прикупљању. Бадер је са овим наређењем упознао председника Владе тек недељу дана касније. Домаће власти одржале су конференцију 20. марта 1943. године[52] како би сагледале реалне могућности откупа кукуруза разрезаног у јесен 1942. године и ангажовања радне снаге на принудним радовима за немачке потребе. Представници власти били су свесни превеликог разреза и чињенице да немачке фирме које су откупљива-

50 ВА, група фондова Нда, К 59, бр. рег. 4/6 -1

51 Влада је током јесени 1942. године донела наредбу о откупу кукуруза, према инструкцијама немачких власти.

52 Конференција је одржана у присуству: председника Владе, министра унутрашњих послова Танасија Динића, министра народне привреде др Милоша Недељковића, министра пољоприв-

ле кукуруз нису урачунавале реалну количину. Проблем је представљала и комунистичка пропаганда против предаје жита окупатору. Министар унутрашњих послова Танасије Динић је као један од проблема навео неефикасност СДС, СДК и полиције у спровођењу откупа. Изузетак су били Београдски и Пожаревачки округ у којима су биле највеће откупне количине кукуруза.

Поступак предаје откупљених количина житарица утицао је на став јавног мњења према домаћим властима, као и на различите реакције становништва по срезовима и општинама. Представници локалне управе често нису могли поступати по директивама центра. Услед великих проблема приликом прикупљања откупа и убирања жетве председник Владе упутио је допис Францу Нојхаузену од 19. јуна 1943. године у коме је нагласио неопходност координације представника домаћих и немачких власти на убирању жетве по срезовима. Без обзира на наведено Нојхаузен је 7. јула обавестио Недића да треба у Немачку извести 400. 000 тона житарица. Окружни начелник у Пожаревцу наредио је 16. августа среском начелнику у Петровцу на Млави да у року од два дана испоручи бугарској дивизији у Пожаревцу 140 тона сена и 15 тона сламе уз напомену да у Петровац долази немачки мајор Вирт да похапси све који нису испоручили разрезану количину.[53]

Политичко-пропагандни рад централних и локалних власти имао је велику улогу у спровођењу наредбе о разрезу. Представници центалне власти држали су редовно говоре становништву у којима су наглашавали неопходност предаје Немцима тражених житарица и производа. Познат је Веселиновићев говор преко Радио-Београда од 17. августа 1943. године у којем је скренуо пажњу свим произвођачима и општинама, које су добиле разрез, да га без поговора изврше „у свом сопственом интересу". Предвиђене су строге мере за произвођаче и општине које одбију наведено.[54] Крајем октобра 1943. године Франц Нојхаузен је тражио од новопостављеног команданта Србије генерала Ханса Фелбера да настави одузимање кукуруза под заштитом СДС-а, као и да се у деловима Србије са појачаном активношћу комуниста обустави или ограничи акција откупа.

Специфичност политичко-пропагандног рада у Округу Пожаревачком током 1943. и 1944. године

Окружни начелници су након спроведених реформи постали карика која је повезивала народ са централним органима државне власти. Пропагандни рад „Владе народног спаса" одвијао се на више нивоа и био је усмерен и на саме окружне и среске начелнике иако су били продужена рука централних власти. Међу окружним и среским начелницима вршена је пропаганда кроз издавање задатака, директива и инструкција централних власти. Специфичност у политичко-пропагандном раду округа Пожаревачког огледала се управо у активној

реде инжињера Радосава Веселиновића, министра социјалне политике и народног здравља инжињера Стојмира Добросављевића, Драгог Јовановића и свих окружних начелника.

53 ВА, група фондова Нда, К 59, бр. рег. 15/6-1.

54 *Ново време,* 18. август 1943. године.

личној пропагандној активности окружног начелника у виду држања поучних предавања за народ и препоруке становницима да одбаце све партијско-политичке подвојености. Главни теренски пропагандисти за Пожаревачки округ били су угледни грађани које су у ту сврху ангажовали сремски начелници.

У првим месецима 1943. године одржавање зборова и конференција било је услед лоших временских прилика одложено. Током јануара комунисти су углавном вршили нападе на одређене општине, пљачку каса, паљење архива, нападе на приватне куће и убиства политичких противника, док су четници разоружавали стражаре и патроле СДС-а и одводили их, посебно у Млавском срезу. Нису нападали немачку војску већ само партизанске одреде.[55] Због нестанка једног немачког војника који се није вратио у јединицу до јануара 1943. године уследила је одмазда: стрељање 50 комуниста и припадника ЈВуО.

У анализи учинка непријатељске пропаганде у првим месецима 1943. године окружни начелник је констатовао да румунска пропаганда није била у порасту нити се могла ширити. Пропаганда Лондона и Москве није имала очекивани ефекат. Становништво је било „релативно мирно”, оптерећено дажбинама, кулуком и потражњом радне снаге. Појачани напади партизана и четника током фебруара 1943. године утицали су на пораст несигурности код становништва и губитка вере у способност власти да заштити народ, услед немачких одмазди које су биле готово свакодневне. Учинак радио-пропаганде сведен је на минимум из разлога што је на територији округа био изразито мали број радио-пријемника. Проблематичан је био само Голубачки срез у коме су биле појачане мере против ширења румунске пропаганде. Током марта 1943. године спровођена је наредба немачких власти да се на подручју града Пожаревца обави поновно пријављивање становништва које има стално пребивалиште, а истовремено је настављено организовано одузимање оружја грађанима. Уследила је и претња крајскоманданта Клаусена да ће стрељати 50 талаца уколико се до 15. марта 1943. године не врати Леополд Пуц, припадник организације „ТОТ”. У истом месецу заједничком акцијом немачких и колаборационих власти уништена је група партизанског команданта Драгана Марковића „Драже”, а настављена је борба против партизанских одреда несмањеним интензитетом.[56]

Пролећни и летњи месеци 1943. године били су обележени одржавањем низа зборова и конференција, као и предавањима наставницима и ученицима.Током пролећа 1943. године, према извештајима окружног начелника, по срезовима у округу доминирала је брига сељаштва по питању исхране, тако да према његовој процени „сељаци нису били подложни штетним пропагандним утицајима”. Последњег дана маја 1943. године у сали Просветног одсека одржана је конференција Окружног одбора за спас Србије. Почетком лета 1943. године било је мањим инцидената и сукоба одреда локалних јединица са комунистима, посебно на територији Пожаревачког и Млавског среза. Током јуна 1943. године

55 ВА, група фондова Нда, К 22, бр. рег. 15/2. Извештај окружног начелника Округа Пожаревачког шефу Српске Државне безбедности о активностима у округу у јануару 1943. године.

56 ВА, група фондова Нда, К 22, бр. рег. 22/8-25., Извештај окружног начелника за мај1943. године.

пропаганда је међу становништвом спровођена не по зборовима већ по селима, кроз школу у виду школских посела. Остварена је непосредна комуникација чланова пропагандног одсека са становништвом путем њиховог свакодневног агитовања, залажења међу народом уз саветовање да следи политику Владе.[57]

Интензивна политичко-пропагандна активност настављена је несмањеним интензитетом до краја 1943. године. Имајући у виду да је пропаганда на локалном нивоу зависила од добре организованости и директива централних власти председник Владе је средином 1943. године проширио овлашћења Одељења државне пропаганде. У циркуларном писму које је упутио окружним начелницима крајем августа 1943. године стоји: „Сва упутства издата од стране шефа Државне пропаганде, дужна су државна и самоуправна надлештва извршити и помагати државну пропаганду у свим њеним настојањима. Шеф Државне пропаганде има право надзора над радом свих пропагандних служби и служби за обавештавање народа, које постоје код појединих државних и самоуправних надлештава."[58] У следећем наређењу напоменуо је: „Да би се пропагандна делатност и рад на обавештавању народа могли вршити сходно интересима и мојим упутствима, наређујем-сва државна и самоуправна надлештва по свим питањима пропаганде и обавештавања јавности, дужна су обраћати се шефу Државне пропаганде, односно референтима Државне пропаганде при окружним начелствима, од којих ће примати потребна упутства и свој рад усклађивати са делатношћу државне пропаганде."[59]

Одржавани су протестни зборови против изручивања српског народа бољшевизму. У духу борбе против „црвене опасности" Одељење за пропаганду организовало је и гостовање антикомунистичке изложбе у унутрашњости, прво у Крагујевцу, а потом у Пожаревцу.[60] Приликом анализирања антикомунистичког деловања окружних власти неопходно је поменути говор који је Ђорђе Перић одржао на отварању изложбе у Крагујевцу на тему: „Инфилтрација комунизма у све друштвене поре у међуратном периоду и његово разоткривање и злодела у лето 1941. године". Изузев што је пренебегао реалност грађанског рата који је окарактерисао као „минули" Перић је истакао опасност од даљих комунистичких утицаја на омладинце, уколико се исти не прикључе владиним одредима.[61] Почетком септембра 1943. године отворена је антикомунистичка изложба у Пожаревцу[62] уз наслове у штампи о изузетном интересовању Пожаревца и околине за обила-

57 ВА, група фондова Нда, К 23, бр. рег. 18/2.

58 АС, бр. 18-160/43, Наређење од 25. августа 1943. године.

59 ВА, група фондова Нда, К 1а, рег. бр. 20/4-1.

60 Антикомунистичку изложбу у Крагујевцу отворио је средином јула Ђорђе Перић у присуству министра правде Богољуба Кујунџића и начелника Округа крагујевачког., *„Ни по коју цену нећемо комунизам у својој кући" рекао је отварајући Антикомунистичку изложбу у Крагујевцу Ђорђе Перић, шеф државне пропаганде", Ново време,* 13. јул 1943., стр. 3.

61 *„Велико интересовање за Антикомунистичку изложбу у Крагујевцу", Ново време,* 27. јул 1943., стр. 3.У духу антикомунистичке изложбе објављен је плакат под насловом: *„Интернационала трује београдску академску омладину".*

62 ВА, група фондова Нда, К 24, бр. рег. 24/2-5., Извештај окружног начелника за септембар 1943. године.

зак изложбе.[63] Предметна изложба постављена је у просторијама Народне школе „Вук Караџић". Према наређењу окружне и централне власти предметну изложбу морали су обићи сви чиновници, ученици свих школа на територији округа, чланови удружења и грађани. У месецу септембру одржан је велики народни збор са преко 2000 присутних грађана, под председништвом председника општине Пожаревачке Војислава Милосављевића.[64]

Првих дана октобра фолклорна група ансамбла Коларчеве задужбине одржала је приредбе у Пожаревцу уз народне игре и песме из свих крајева Србије. Крајем октобра одржан је помен у Саборној цркви у Пожаревцу погинулим жртвама приликом англоамеричког напада на Ниш. Окружни одбор за заштиту заробљеничких породица приредио је матине са чисто националним програмом, а приход је био намењен намењен сиромашним породицама ратних заробљеника. Реална ситуација у округу у октобру 1943. године била је таква да су органи СДС-а били повучени са терена у Пожаревац и Велико Градиште како би заштитили народну имовину и безбедност, о чему је извештавао лично окружни начелник наводећи да „народ живи у великом страху и да је препуштен сам себи".[65]

У циљу бољег повезаности центра са представницима локалних власти и бржег достављања извештаја о стању у окрузима, Недић је у новембру 1943. године издао наредбу (као председник Министарског савета и министар унутрашњих послова) окружним начелницима о начину извештавања о догађајима из јавне безбедности на терену.[66] Команданти СДС били су дужни да достављају управницима полиције и среским начелницима извештаје о стању на терену: о реду и дисциплини у подручним одредима, о стању муниције и оружја, снабедвању и друго. Управници полиције, предстојници и срески начелници требало је да своје извештаје достављају окружним начелницима и у изузетним случајевима начелнику Одељења за државну заштиту МУП-а. Окружни начелници су били задужени да своје и извештаје које добију од среских начелника и подручних полицијских власти доставе Одељењу за државну заштиту МУП-а телеграфским или телефонским путем. Срески начелници и подручни полицијски органи требало је да копије својих извештаја, као и окружни начелници достављају надлежним немачким властима на територији среза, односно округа. Председник Владе је образложио прописивање дате наредбе интенцијом да служба обавештавања буде брза, прецизна и поједностављена у административном погледу.

Прву половину новембра 1943. године обележило је дистрибуирање пропагандног материјала примљеног од стране немачких власти. Посебно су активни у пропагандном раду у овом периоду били референт Државне пропаганде за округ Пожаревачки Милош Аћимовић и начелник среза Пожаревачког

63 *Ново време,* 9. септембар 1943., стр. 3. Фотографија са отварања.

64 ВА, група фондова Нда, К 24, бр. рег. 24/2-5., Извештај окружног начелника за септембар 1943. године.

65 ВА, група фондова Нда, К 24, бр. рег. 24/3-4., Извештај окружног начелника за прву половину октобра 1943. године.

66 ВА, група фондова Нда, К 24, бр. рег. 24/4-1., Наредба председника Министарског савета и министра унутрашњих послова армијског ђенерала Недића од 8. новембра 1943. године.

Милорад Мишић.[67] Истакнуто је 7 серија различитих фотографских снимака актуелних догађања, углавном са ратишта у Европи. Окружни начелник у извештајима сведочи о интересовању грађанства за наведене фотографије и свакодневна окупљања око излога у којима су биле изложене, као и редовне дискусије, посебно у време петка када је у Пожаревцу био пазарни дан. У истом месецу је позоришна група „Србозара" у Пожаревцу приредила је представу „Кир Јања" у корист фонда генерала Недића. Грађанство у округу је помно пратило реконструкцију Владе уз позитивне реакције на Недићево преузимање ресора МУП-а.[68]

Осим партизанских и одреда ЈВуО, на територији округа Пожаревачког су крајем 1943. године били активни одреди бугарске окупаторске војске, а према извештајима локалних власти одреди четниччки одреди су позитивно утицали на безбедност становништва изван места где су биле стациониране јединице СДС-а, граничне и градске страже.[69]

Почетком јануара 1944. године у Пожаревцу је организовано државање предавања о улози Црне Горе у рату. У том циљу је ангажован публициста Мирко Влаховић, који је одржао неколико предавања под насловом „Црна Гора од избијања рата до данас". У истом месецу је предавање у Пожаревцу одржао Радомир Јовановић на тему: "О безебдности, поретку и сузбијању комунизма". Током фебруара одржан је низ антикомунистичких предавања уз значајно учешће представника цркве,[70] а у складу са истрагом која је имала за циљ хапшење великог броја припадника комунистичког покрета отпора. Велики удео у хапшењима комуниста имале су четничке јединице.[71] Учестале реквизиције у марту 1944. године утицале су на појачан одлив становништва у шуму, напуштање дужности од стране старешина села и председника општина како не би били приморани да врше реквизицију, стални страх од одмазди и неповерење у Владу.[72]

Једно од овлашћења које су добили окружни начелници било је повезано са санирањем последица англо-америчког бомбардовања на Ускрс 1944. године. У „Прогласу српске владе поводом терористичког напада на Београд" окружни начелници овлашћени су од стране Министарског савета да у случају нових напада предузму све ванредне мере како би обезбедили „пун ауторитет државе и несметано функционисање свију органа, као и сву нужну помоћ народу".

67 ВА, група фондова Нда, К 25, бр. рег. 25/1-6., Извештај окружног начелника за децембар 1943. године.

68 *Србија и Пожаревац у Другом светском рату-окупациона управа, избеглице и просвета*, Пожаревац 2015. године.

69 ВА, група фондова Нда, К 24, бр. рег. 24/4-8., Извештај окружног начелника за јануар 1944. године.

70 У сали „Гранд хотела"у Пожаревцу одржано је предавање архијерејског намесника Добривоја Лучића и заменика старешине Окружног суда Миодрага Васића. У слаи кафане „Браничево" одржано је предавање Павла Никитовића на тему „Марксизам и подела рада" намењено ученицима Гинмазије и Трговачке академије.

71 ВА, група фондова Нда, К 24, бр. рег. 25/3-31., Извештај окружног начелника за феруар 1944. године.

72 ВА, група фондова Нда, К 25, бр. рег. 25/4-2.

Почетком септембра 1944. године град Пожаревац напали су четнички одреди који су 5. септембра ушли у центар града, и поред обећања датом немачким окупационим властима у Крајскомандантури да неће напасти град, али су их немачке трупе одбиле. Борбе за ослобођење града уследиле су почетком октобра 1944. године, уз прелете совјетске авијације за извиђање, да би недуго потом совјетски бомбардери гађали немачке положаје. Том приликом страдао је и део грађана. Совјетске јединице напале су град из правца села Лучице, опколиле Немце који су покушали да се евакуишу према Љубичеву и Морави. Пожаревац је ослобођен 15. октобра 1944. године, у раним јутарњим часовима.

Значај извештаја као историјског извора

Окружни начелници су, као што смо нагласили у првом тому Зборника, били посредници између централних и локалних органа управе. Сремски начелници и команданти оружаних снага били су у обавези у почетној фази окупације да на сваких 15 дана писмено извештавају Министарство унутрашњих послова о општем стању на својим територијама. Анализом појединих извештаја које је Начелство Округа Пожаревачког, достављало Одељењу за државну заштиту Министарства унутрашњих послова, извештаја сремских начелника са територије Округа Пожаревачког, као и извештаја референата за пропаганду и коресподенције са централом у Београду, можемо закључити који су били конкретни проблеми у спровођењу владиних директива од округа до округа, начини спровођења теренске пропаганде у отежаним условима и разлике у перцепцији ратних околности и у начину спровођења политичких циљева између централне и локалних власти. Околности које су утицале на начин извештавања окружног начелника биле су бројне и зависиле су од стања у округу: од односа немачких власти према представницима локалне управе, регулисања начина расподеле пропагандног материјала у сарадњи са крајскомандантурама, сарадње са командом СДС, сарадње окружних са сремским начелницима и председницима општина, са централним и локалним полицијским органима, активности одреда СДК, ефеката сузбијања ширења гласина на терену, предузимања конкретних мера за анулирање дејства партизанске и четничке пропаганде, процене ситуације на терену, односа четника и партизана, става четника према СДС и Недићевој влади.

ИЗВЕШТАЈИ И НАРЕДБЕ
НЕДИЋЕВЕ *"ВЛАДЕ НАРОДНОГ СПАСА"*
ЗА ОКРУГ ПОЖАРЕВАЧКИ, 1943-1944. ГОДИНЕ

NdA K 30 F1 D 15

МНО ФНРЈ
Архив Народно-
ослободилачког рата
Бр. Рег. 15/1-47.
30 .

Р Е Ф Е Р А Т

О СТАЊУ У ОКРУГУ ПОЖАРЕВАЧКОМ
ЗА 1943 Г.
Н Е М Ц И

Имамо безброј података о злочинима почињеним од стране Немаца над народом у Србији. Отимање имовине, злостављање појединаца па и читавих села и то често чак и без икаквог разлога гледајући ствар у њиховим очима одигравају се на сваком кораку.

У извештају округа бр.187/42 од 9.I.1943 г. налазимо тако на следеће:

"Аврамовић И.Јован, из Жагубице преставио је данас овој општини, да је дана 29.септеб.прош.г.дошла је немачка војска на његов салаш на месту званом "Омању" хатару Жагубичком, на коме салашу му је била снаја, и та немачка војска покупила му је све ствари које је имао на салашу и то: 4 бакрача, 1 канта са медом од 5 крг, 1 седло са прибором, 1 џак са јечмом око 70кгр, 30 кгр пшеничног брашна, 2 секире, 1 велику и једну малу тестеру и све друге поситнице, као и постељне ствари, а поред тога узели су му и сву стоку, која је ту на салашу била и то: 2 вола, 1 краву, 1 коња, 1 јуницу, јуницу, 2 крмаче и једну прасе, 13 комада кокоши, све су ово натоварили на санке које су такође од оштећеног узели и отерали даље за Бор. Приликом поласка они су и салаш запалили, али када су они отишли снаха оштећеног Јована спасла је салаш да не изгори осим мале штете.

Данас је престала општини и Миља жена Маринковића Илије из Жагубице и изјавила да је иста немачка војска дошла из Бора на дан 31.XII.прош.г.на њен салаш у место званом Омању хатару званом жагубичком из кога су покупили све ствари покретне што је ту било, а од стоке узели 13 брави оваца, 4 свиње и 10 кокоши, а салаш при поласку запалили тако да је тај све до темеља изгорео. Оба пута на један и други салаш дошла је војска из Броског Рудника."

Извештај округа пов.бр. од 31.I.1943 гласи:

"4 / .....

в / Дана 16 јануара од стране немачке фелџжандармерије ухапшени су: у селу Крепољину Витомир Добросављевић и Станоје Питић. стражари СДПС, на станици из Крепољина. Осим ових ухапшени су Драгутин Марковић месар, Јеремија Илић ковач и његов син Светомир, сви из Крепољина. Сви наведени одведени су у Пожаревац. Разлог хапшења је непознат. "

У извештају округа бр.1203 од 17.II.1943 налазимо:

”На дан 12.ов.м.немачка оружана сила из Пожаревца одвела је за Пожаревац 19 грађана из села Турје, међу којима Ванић Драгољуба претседника, Костић Јосифа члана и Марковић Драгољуба деловођу о ошт.управе у Турију. Разлог хапшења није познат. ”

У акту општине лучичке срез пожаревачки бр.664 од 25.II.1943 налазимо:

”На дан 17.II.1943 г.немачке војне власти у овој општини дошле су и одвеле следећа лица-грађане ове општине и то: 1/Јована С. Богдановића, земљорадника, 2/Саву С.Илића, земљорадника, 3/Милана О. Илића, земљорадника, 4/Јеврема М. Урошевића, земљорадника 5/Чедомира М.Радојковића, земљорадника, 6/Љубомира Ж. Тошића, земљорадника, 7/Александра Златојевића, земљор. 8/Љубомира Ж.Алексића, земљорадника, 9/Милију Н.Ивића, земљорадника, 10/Борисава Б.Стевића, земљорадника. Напред именована лица владања су безпрекорног, национално потпуно исправна, никада нису припадала комунистичкој нити каквој другој илегалној организацији, већ да су као лојални грађани сарађивали са властима. ”

У извештају округа Пов.бр.141 од 27.II.42 налазимо:

”1/.....

а/ 17 фебруара око 4 часа сударила се једна група од 18 партизана са припадницима немачке оружане силе у селу Сиракову. Том приликом погинуло је 8 партизана, а тројица су ухваћени живи. Остали су побегли. У току борбе запаљена је кућа претседника општине Рајка Младеновића и још 6 кућа.

б/ 20 фебруара убијени су од стране Немаца у селу Макцима среза ранског Ђока Милаковић деловођа општине Макци, Чедомир Живковић, земљорадник и Брана Стевовић избеглица. Разлог убиства непознат.

7/ .....

г/ Ради одмазде због убиства 4 припадника немачке оружане силе које је извршено дана 15 фебруара између 9 и 10 часова на путу Пожаревац-Петровац код села Топонице, органи немачке оружане силе спалили су доњи део села Топонице и одвели преко 500 сељака из села: Топонице, Бара, Берања, Велико село, Салаковца, Крављег Дола, Пољане, Пругова и Лучице. Сви су они транспортовани у ДЛ-Београд. Међу њима и претседник општине из села Бара. ”

Уз извештај среза пожаревачког Пов.бр.44 од 4.III.1943 г.достављени су спискови лица која су одведена од стране Немаца: акт општине Лучица Пов.бр.8 од 26.II.1943 у коме се наводи да су одведени Јован С. Богдановић и Сава С. Илић на дан 17.II.43; списак општине касидолске где је наведено 24 лица одведено у логор; акт општине смољиначке бр.12 од 23.II.43 у коме су наведена 11 лица;

Уз извештај среза рамског Пов.бр.46 од 27 II.43 достављен је списак општине сираковачке уз акт исте Пов.бр. 3 од 26.II.43, у коме је наведено 70 лица одведених од стране Немаца; уз акт начелства пожаревачког среза Пов.бр.24 од 1.III.43 достављен је списак општинске управе у Пољани Пов.бр.531 од 27.II.43 у коме се налази 7 лица која су одведена од стране Немаца. Што је главно за сва та лица општинске управе тврде да су исправног владања и национално потпуно исправни.

У извештају среза хомољског Пов.бр.43 од 1.III.1943 г.стоји:

”Част ми је доставити прикупљене спискове наших грађана ухапшених и одведених од Немаца последњих дана, старијих од 50 и млађих од 18 година и

то: 1/општине жагубичке за лица: Мустецић Илију, Маринић Симу, Јеремић Саву, Илић Јована, и Стојковић М. Михаила и 2/општине лазничке за лица: Јаношевић Ј. Ристу, Лунжић Ј. Јанка, и Јаношевић И. Антонија. На закључку спискова постоји гаранција за именоване да су национално поуздани, исправни и да нису симпатизери комуниста ни илегалних организација....., "

У извештају среског начелства у Голупцу Пов.бр.64 од 4.III.43 каже се:

"Част ми је доставити списак одведених лица од стране немачке војне силе из општине вуковичцке са гаранцијом исте општине с молбом и мишљењем да би се именовано лице у списку требало пустити с обзиром да је национално исправан" Уз то иде списак општине Вуковић Пов.бр.III од 27.II.43 у коме је означен Петровић Вујица.

У извештају среза звишког Пов.бр. 55 од 2.III.1943 доставља се списак лица одведених из општине буковске и Волуја старијих од 50 година. Тако су према извештају општине Волуја Пов.бр. 77 од 28.II.43 одведени Богдановић Јанко и Пауновић Јовица а из извештаја општине буковске Пов.бр. I од 26.II.43 види се да је одведена Јагода жена Јанка Новаковића.

У списку општине Жагубица наводе се 5 лица старијих од 50 година одведених од стране Немаца / К.Пов.бр. 5 од 26.II.43/

Уз акт округа бр, 1671 од 5.III.43 стоји:

"Поводом извршеног убиства претседника општине у Орљеву Пауновић Филипа, претседника општине Крављи До Живковић Светозара, претседника општине Породин, Прокић Николе, претседника општине у Батуши, Милорадовића Драгутина, као и пуковник у пенз.Милорада Бркића и окружног референта за национал.службу капетана Милоша Потараша од стране партизанских банди, према служб.обавештењу које је примљено од Крајскомандантуре у Пожаревцу извршена је одмазда стрељањем 40 комуниста и њихових присталица за претседнике општине и 10 грађана из села Брзохода. "

У саопштењу издатом од окружног начелника 2.марта 43 поред осталог стоји:

"Према службеном обавештење које је јуче добивено од Крајскоманданта у Пожаревцу мајора г.Клаузера као одмазда за убијене претседнике стрељано је у Београду 40 комуниста и њихових присталица. 8 фебруара једна партизанска тројка на очиглед сакупљеног народа убила је у општини Брзо Поље, среза моравског пуковника у пенз.Милорада Бркића и окружног референта за национал. службу капетана Милоша Котараша који су се службено налазили у Брзоходу. Као одмазду за ову убиство немачка оружана сила стрељана је на лицу места у Брзоходу 26 фебруара 1943 г. 20 грађана, који су равнодушно посматрали свирепост ове комунистичке тројке не предузимајући ништа да исту спрече у извршењу ових убистава иако су то могли..... "

У извештају округа бр. 2105 од 21 III.43 г.налазимо ово:

"Дана 11.ов.м. око 6.50 дошло је немачка војска у општину Десину на 15 камиона са једним борним колима, 1 тенком и 1 мотоциклом Прилико уласка у село отприлике пола километра испред села отворили су паљбу ради чега су се становници поплашили и почели бегати у поља. Затим су војници блокирали село и ушли у исто и појединци су ишли по кућама вршили претрес и одузимали животне намирнице као: сланину, маст, месо и др.а у кућама где никога није

било а врата била затворена, разбили су врата и све што год су по кућама нашли одузимали су и однели са собом. После овога јурили су камионима по пољу и хватали сељаке који су избегли и прикупили их на једно место испод села где су их задржали до 12 часова. При одласку пустили су на слободу све сељаке сем 11 цигана које су собом отерали. За све време док је била војска у село трајала је пуцњава, а у кућама где су разбили врата и у школи и у задрузи однели су поред хране и разну одећу. ”

У извештају округа Пов.бр. 209 од 31 марта 1943 налазимо и ово:

”..... Приликом доласка немачких војника у село покушао је Рафаило Миленковић, отац одбеглог Тихомира Миленковића да побегне, али у бекство је убијен. Немачки војници спалили су куће Рафаила Миленковића и Душана Стефановића званог ”Бујер”, који се сада налази код партизана..... ”

У извештају округа Пов.бр.239 од 15.IV.43. стоји:

”5/ .....

б/ 2 априла т.г.између 17 и 18 часова на 4 км.од Пожаревца ка Петровцу извршен је напад на камион организације Тот од стране партизана и том приликом један Немац-шофер погинуо је, а теже рањем 1 радник и затим запалили 2 камиона. За овај немачке власти извршиле су одмазду стрељањем 75 комуниста на стрелишту крај града Пожаревца”

Саопштење издато 16 априла 1943 г.у Пожаревцу:

”На дан 10 априла 1943 г.убијен је претседник општине из Сиракова и жељезничка станица из Сиракова је нападнута и опљачкана, ноћу између 9 и 10 априла 1943 г. Извршено је дело саботаже од стране бандита на тел.линији Пожаревац-Кучево код станице Звижд, као репресалија за извршена дела, стрељано је дан 16 априла ов.г. 30 комуниста. Крајскомандант Клаузнер мајор. ”

У извештају округа пожаревачког Пов.бр. 266 од 30.IV.1943 г. налазимо ово:

”4/в 24 априла у селу Близнаку убијен је претседник општине Тихомир Миленковић а одведен кмет Благоје Димитријевић и 1 дечак од стране немачке и Бугарске војске из Деспотовца. Разлог убиства и одвођења непознат.

г/ 25 априла дошла је немачка патрола у село Крупају и том приликом извршила претрес и са собом повела неколико грађана, међу којима се налазио Александар Стојановић из Крупаје, који је 2 пута покушао да бежи испред патроле када је био ухваћен, исти је код близначке цркве стрељан. Остала лица су пуштена. ”

У извештају Пов.бр. 301 од 15 маја 1943 стоји:

”6/б 6 маја ов.г.извршено је од стране немачких војних власти, стрељање 15 комуниста за одмазду за убијене општинске органе у Бошановцу. Комунисти су на дан 28.априла убили у овој општини претседника и деловођу општине. ”

У извештају округа Пов.бр. 339 од 31.V.1943 налазимо:

”2/б Ноћу између 17 и 18 маја о.г.немачки војници из Петровца дошли су у село Бошњак и одвели са собом претседника општине Животу Миловановића и општинског кмета Милија Николића. Разлог хапшења и одвођења именованих непознато. ”

У акту команде СДС округа пожаревачког XII ЈБ бр.2101 од 7 јуна 1943 г.стоји следеће:

”2 јуна 1943 г.из општине Затоње 10 км западно од Великог Градишта немачка војска одвела је заменика претседника општине Василија Перића, деловођу Јована Филиповића и још 7 сељака чија имена до сада су у овој команди непозната. ”

У акту оикруга пожаревачког бр.5263 од 6.VII.43 налази се следеће:

”Част ми је известити да ме је претседник општине Чешљева Бара обавестио да је дана 30 јуна 1943 г.у 8 часова изјутра било село Чешљева Бара блокирано од стране немачке оружане силе и да је по извршеном претресу одведено 21 мушкарац за Пожаревац.”

Обзнана из дана 13 јула 1943 г. :

”На дан 8 јуна 1943 г.убијен је од стране комуниста претседник општине Лештица, срез звишки, ...према наређењу главног командујућег генерала и војног заповедника у Србији стрељано је за одмазду на дан 13 јула 1943 г.10 комуниста ..... Крајскомандант Клаузер, мајор.

У извештају округа бр.5868 од 26 јула 1943 г.налазимо:

”На дан 15.VII т.г.око 4 часа ујутро дошли су у ово општину 2 камиона и 1 моторбицикл са око 40 немачких војника из фелџандармерије. Село је блокирано и дотерани су у општину око 60 грађана. Истога дана сат касније у бекству су убијени и то: Миловановић/ Ђурђа/ Живорад стар 16 година и Милошевић/ Радована/ Илија стра 60 година. Исти су национални исправни и нису припадали ниједној антидржавној организацији. Пошто су исти у ову општинску судницу донети наређено је да се однесу својим кућама и да се сахране.

У извештају округа пов.бр.526 од 15.8.1943 г.налази се ово:

”1/ .....

х/ На дан 13 августа око 10 часова немачки војници стрељали су у Божевцу у црквеној порти Здравковића С. Ђорђа старог 52 године, Стевановића Н. Славка старог 56 година, Јоцић Живко кћи Светозара неудату стару 21 годину, Мићић Милицу удову Крсте стару 70 година, Ђорђевић Светозара сина Здравковог старог 10 година и Јовића Свету сина Радомировог старог 18 година. Сви су осумњичени као сарадници комуниста. ”

..... Потом је војска кренула у непознатом правцу. При поласку наређено је да се однах сазове збор и нареди: да када они буду долазили у село да нико из села не бега, јер ко буде бегао биће стрељан. Затим, ко има радио-апарат да исти пријави општинској управи и сви странци који долазе у општину на преноћиште, да се пријаве са личним картама и објавама.”

Објава од 17 августа 1943 г.у Пожаревцу:

”На дан 8 августа 1943 г. на отстојању 1км североситочно од Пожаревца на путу за Велико Градиште извршен је из кукурузног поља препад и том приликом су 2 немачка војника убијена и 2 немачка војника рањена. Пошто се није могло тачно утврдити политичка припадност зликоваца стрељано је за одмазду овога подмуклог препада на дан 16 августа 1943 75 комуниста и 75 присталица Драже Михајловића. Од ових 94 у Београду и 56 у Пожаревцу. Поред ове казне посећен је кукуруз на путу Пожаревац-Велико Градиште до млина у Братинцу на отстојању 300 метара са обе стране пута. На дан 30 јула 1943 г. убијен је од стране комуниста претседник општине Средњево. За од-

мазду за ово дело а према наређењу главнокомандујућег у Србији стрељано је дан 16.8.1943 у Пожаревцу 10 комуниста. Крајскомандант. ”

У извештају округа бе.6475 од 9.8.1943 г.стоји:

” Општинска управа у Малом Лаолу ..... извештава да су немачки војници из организације Тот на дан 14 јула т.г. убили Савића Александра из Малог Лаола и Којадиновића Добросава такође из Малог Лаола ..... Разлог због чега су немачки војници из организације Тот убили напред именована лица у овој општинској управи није познато.”

У извештају Пов.бр.573 од 31 августа 1943 налазимо:

”1/ .....

/последњи став/ ..... а 19 августа ове год.стрељано је још 10 комуниста као одмазда за убиство претседника општине Клење!

/убијен 31.7.т.г. /”

У извештају бр.7292 од 6.9.43. налазимо:

”/ Част ми је известити да је од стране политичке полиције при Ортскомандантури у Великом Градишту ухапшен дана 2 септ.43 г. претседник општине Пожежена Милисав Ћирковић и претседник општине Тополовник Милан Николић. Истовремено је ухапшен и Радивоје Спасојевић деловођа општине Гожежена. Дана 1 септ.ухапшен је од стране полиције Станимир Чолић управник среског расадника као и земљорадник Драгутин Огњановић из Триброда и Душан Јаковић из Кусића. Разлози хајшења непознати. Сви напред наведени спроведени су у Пожаревац. ”

У изештају бр.7684 од 18.9.1943 г. налазимо:

”Ноћу између 17 и 18 ов.м. на тргу у граду Пожаревцу обешени су од стране немачке полиције сигурности-Гестапоа: Михаиловић Милан кафеџија и Загорац Милан, оба из Пожаревца, услед проношења лажних вести. На табли којом је опомену то грађанство поводом овог случаја, стајало је: Последња опомена-у последње време су неки људи покушавали да са лажним вестима изнемиравају становништво Пожаревца. Као што су прошли: Милан Мијаловић и Милан Загорац, оба из Пожаревца тако ће проћи свако ко проширује лажне вести. Полиција за безбедност-Гестапо. ”

У извештају бр.7866 од 27.IX.1943 стоји:

”Фрфулановић Илија из Жагубице изјавио је да данас код ове општине да су на државном путу Жагубица-Бесторачка Бања у близини француских барака покрадени били неки волови а кола остала на путу, али је неко скинуо са кола точкове и друге делове и однео незнано где. Немачка и руска војска дошла је затим на лице места где је крађа извршена и покупила са салаша више грађана, међу њима и Душана сина Илије Грујића и Александра сина Милојковића Пауна-усињеник Фрфулановић Илије, оба из Жагубице, и немачка војска је све те грађана натерала те су ови ископали себи раке и поставила их је на ивицу рупе, а старешина је командовао војницима да пуцају у те грађане, али војници су пуцали повише глава а не у грађане, којом приликом од велике плашње горе именовани Душан и Александар почели су да бегају и немачки их војници у бекству убили, а фамилија их сахранила. То се десило на дан 17.септеб.1943 г. ”

У извештају округа бр.8143 од 7.X.1943 г.стоји:

”25.IX т.г.ухапшен је, од стране немачке полиције, суплент трг.академије у Пожаревцу Мамузић Златко. Разлог хапшења је непознат. ”

У извештају округа бр.8202 од 8.X.1943 г.налази:

”На дан 22.IX.1943 немачке власти-Гестапо, ухапсила је Ратибора Милутиновића званог ”Бату” економа из Жабара. По извршеном хапшењу именовани је спроведен за Пожаревац где се још и данас налази. ”

У извештају округа бр. 8216 од 9.X.1943 г.налази се:

”Данас је од стране Ортскомандантуре у Великом Градишту ухапшен претседник општине мајиловачке Гајић Живојин. Разлог хапшења је непознат. ”

Извештај округа пов.бр. 651 од 12.X.1943 г. гласи:

”Ноћу између 10 и 11 о.м. упали су у пијаном стању неки немачки војници у Бурдел Малу са једним војником организације Тот и још неколико војника у зеленој униформи. У Бурдел Мали покупили су око 30 девојака и жена и одвели их у кућу Станка Николића, Бурдел Мала бр. 13. Наредили су да се скину голе и тада је настало силовање свију женски Виновници овога случаја од стране фелкомандантуре већ су похапшени и води се даља истрага. ”

Извештај округа бр.8319 од 13.X.1943 г. гласи:

”Дана 7 октобра 1943 г. од стране немачке полиције у Великом Градишту ухапшен је Миодраг Петровић учитељ из Ђуракова, овога среза. Именовани је тако у служби, како и ван ње владања и понашања примерног. У националном и политичкомм погледу потпуно исправан. ”

У акту округа пожаревачког бр. 8337 од 18.X.1943 г.налазимо следећи извештај:

”Част ми је известити да је дана 10 октобра 1943 г. немачка оружана сила својим војницима блокирала село Кличевац и том приликом ухапсили су бив. претседника општине Бујицу Симића и одвели га собом за Пожаревац. ”

У извештају бр.8345 од 18 октобра налазимо такође:

”Част ми је известити да је дана 7 октобра т.г. ухапшен од стране немачке полиције из Великог Градишта писар општине Тополовник Александар Ж. Зарић. Разлози његовог хапшења непознати су. ”

У извештају округа бр.8639 од 23.X.1943 г. налази се:

”..... Истога дана око 13 часова дошла је у Пољану једна група немачке полиције са јачом групом бугарске војске па како је служитељ Тулум Пане, избеглица из Хрватске, у том моменту по обичају звонио школским звоном за долазак ђака у школу, по обићају наређењу, -један од немачких полицајац разјарен због звоњења ухватио је служитеља и убио га у школском дворишту, а наредио да на саслушање дођу управитељ школе, претседник општине и кмет. ”

У извештају округа бр.9224 од 17.XI.1943 г. гласи:

”На дан 12 новембра дању украдене су две кокошке Перси ћери Саве Илића из Крепољина. За ову крађу осумничила је Симу Миљковића из Крепољина и одмах је тражила 3 човека да се изврши претрес и приликом претреса нађене су украдене кокошке заклане. Поводом тога су ноћас дошли пијани војници Шуц-полиције и упали у кућу тога Симе Миљковића и били га. Потом су упали и у суседне куће Живана Илића и Илије Петровића и тако су тукли и ове потпуно невине грађане још што више изболи их ножевима. ”

У акту округа пожаревачког бр.10327 од 29.XII.43 г. налазимо најзад и овај извештај:

”Синоћ у 5 сати и 15 минута 23 дец.т.г.дошао је у чаршију Милан П. Јевтић из Крепољина, да купи себи дувана, па се одмах вратио својој кући јер је он иначе миран човек у сваком погледу. Када је био близу школе, срели су немачки војници Шуц полиције и из пушке убили га на месту на сред пута. ”

Поред овога имамо неколико података о немачком економском искоришћавању боље рећи пљачки коју су вршили у Србији. Тако у извештају среза рамског Пов.бр. 105 од 18.IV.1943 г. налазимо:

”Партизани су последња 3 месеца стално претили свима претседницима општина убиством ако буду продужили са испоруком житарица, стоке, вуне, живине и јаја и услед тога је испорука тих намирница била скоро немогућа помоћу општинских управа. Уколико је извршена, иста је постигнута само помоћу немачке оружане силе непосредно на терену. Као последица тог незносног стања у срезу јесте застој у испоруци свих наведених артикала, а са друге стране предузете су од стране Крајскомандантуре у Пожаревцу оштре мере против среза и становништва ради испоруке тражених артикала. Крајскомандант у Пожаревцу казнио је срез рамски ради неиспоруке живине и јаја са новчаном казном од 500.000.-динара која казна се има прикупити најкасније до 23 априла 1943 г. а у међувремену сам рад у свим општинама среза укочен је и скоро сви претседници општина налазе се у Великом Градишту и немају смелности да се врате на своју дужност, све док се њима не обезбеди живот. ”

У извештају округа бр.6792 од 19.8.1943 г.налази се овај податак:

”Част ми је известити да је на дан 24 ов.м. од стране привредне експедиције из Великог Градишта одведен претседник општине радошевачке и Усија из непознатих разлога:

”У извештају округа бр. 8202 од 8.X.1943 г.налазимо најзад ово:

”На дан 17 септ.т.г. исти Гестапо дошао је у Жабаре и том приликом камионима узео је од куће разне животне намирнице од поменутог Милутиновића нарочито вино и ракију у бурадима и балонима, сир, свиње, овце и говеда. Тачан број стоке коју је Гестапо узео овоме начелство није познато. ”

Најзад, да видимо како Немци покушавају да придобију за себе и људе који ће им служити да место њихових грађана проливају крв. Тако у једном прогласу достављеном из акт округа Пов.бр. 297 од 14.V.1943 г.налазимо следећу садржину:

”Срби: Који служе у саставу немачке војне силе добијају: 1/ потпуну исхрану као немачки официри подофицири и војници; цигарете вину и ракију. 2/ потпуно одећу: тј.униформа, веш, ципеле, чизме, чарапе, опасач, торбу, ранац итд. 3/ новац: за сопствену употребу 20. дневно, постоји могућност, ако се појединац покаже као добар да постигне вишак дневнице. 4/ опстарање: лекарско чување исто као код немачких војника. 5/ људство станује док се налази у месту у касарнама, потпадају немачком војном закону, заштита иста као код немачких војника, имају право на осуство као и немачки војник. Они дају заклетву немачкој оружаној сили која се тек касније полаже. 6/ служба: служе као кочијаши, кројачи, обућари и кувари. Штанорткомандантур бр. 42138 печат, Штанорткомандант Редл, штандортофицир. ”

БУГАРИ

О њима имамо неколико података. Тако у извештају округа Пов.бр. 266 од 30 IV.1943 г. налазимо:

”4/в 24 априла у селу Близнаку убијен је претседник општине Тихомир Миленковић а одведен кмет Благоје Димитријевић и један дечак од стране немачке и бугарске војске из Деспотовца. Разлог убиства и одвођења је непознат. ”

У извештају округа бр. 6475 од 9.8.1943 г. налазимо:

”Општинска управа у Малом Лаолу са актом бр.521 од 29.7.1943 г.који је примљен код овог начелства тек 2.ов.м. извештава да су немачки војници из организације Тот на дан 24 јула т.г. убили Савића Александра из Малог Лаола и Којадиновића Добросава такође из Малог Лаола. Сустрадан тј. 25.о.м. у селу су дошли и бугарски војници ради неке истраге па су том приликом Рајића Јеврема земљорадника из Лаола ранили, пошто је исти почео да бега. ”

И најзад извештај округа Пов.бр. 720 од 15.XI 1943 г. садржи:

”1/ б 27 октобра т.г.бугарски војници су били блокирали село Касидол и по обављеном послу повратили су у Поажревац. Од ових војника у селу су изостала двојица чија се имена не знају, па пошто су се напили убили су два сељака из истог села без икаквог разлога и то: Станојла Р. Марковића старог 50 година и Милована Р. Стевановића старог 55 година. После тога злостављали су Николију жену убијеног Станојла и повели је за Пожаревац као путовођу али је она успут успела да побегне.

НЕДИЋ

Да би омогућили окупацију Немцима Недић и његова клика спроводе своју познату издајничку политику сарадњу са окупатором. У том циљу они су организовали читав један административни апарат који улаже сав могући напор да правилно функционише; они организују оружане формације које воде непомирљиву борбу са народно ослободилачким покретом чинећи при томе безброј злочина и недела; они помажу боље рећи омогућују Немцима њихово еконмоско искоришћавање Србије и најзад они врше огромну планску пропаганду да би придобили за те и такве циљеве народ у Србији.

За све ово налазимо податке у нађеним актима: О непосредној сарадњи са окупатором имамо следеће податке:

У саопштењу од 2.III.1943 г. окружни начелник Драгољуб Маринковић даје на знање грађанству да је, према добивеним обавештењима од Крајскоманданта у Пожаревцу мајора г. Клаузена стрељано у Београду 40 комуниста и њихових присталица као одмазда за убиства 4 претседника општина у округу пожаревачком и 20 грађана у Брзоходу због убиства пуковника у пензији Бркића и капетана Котараша. Истовремено позива народ да му горњи примери буду пред очима и да стога очува мир и ред наглашујући да у овој гигантској борби окупатор од Срба не захтева ништа друго до само то.

У извештају Пов.бр. 265 од 30 IV.1943 г. стоји:

”3/ Акција чишћења: ради уништења комунистичких банди и завођења реда у округу у овом месецу предузете су у споразуму са немачким војним властима

енергичне мере чишћења терена. У овом циљу припадници српског добровољачког корпуса и органи српске државне страже заједно са немачким војним властима постигли су видне резултате. Две најјаче партизанске групе су разбијене и њихове вође убијене односно ухваћене, као и већи број партизана из ових група. Поред ових пали су у руке властима и већи број комунистичких јатака и симпатизера. ”

У извештају округа Пов.бр. 338 од 31.V.1943 г. налазимо ово:

”3/ Акција чишћења терена: ради разбијања и уништења комунистичких банди и илегалних четника а у циљу завођења потпуног реда и мира у округу, предузимају се у споразуму са немачким војним властима акције чишћења терена. У овом правцу припадници српског добровољачког корпуса и органи СДС заједно са немачким војним властима постигли су у току месеца маја видне резултате. После извршеног хватања комунистичких вођа: Драже Марковић и убиства Симе Симића, у току овога месеца похватани су, односно поубијани су и остаци њихових резбијених банди. Тако је у срезу рамском у селу Бискупљу, убијено 4 бандита, 1 теже рањен и 1 ухваћен који су припадали групи Драже Марковића. У срезу моравском у селима Миријеву и Бошњаку убијено је и ухваћено 11 комунистичких бандита који су припадали групи Симе Симића. Поред овога пало је у руке властима и већи број комунистичких јатака и симпатизера.

У извештају округа пожаревачког бр. 8639 од 23.X 1943 г. налази се овај пасус:

”На дан 22 ов.м. пре подне био је један одред немачке полиције од два немачка органа и неколико органа СДС у Пољани код куће Душана Миљковића, ради истраге и проналаска оружја. Међутим трупа илегалних четника преко свог курира приморала их је на састанак и полсе преговора и састанка четници су се удаљили. ”

У извештају пов.бр.773 од 30.XI.1943 г. имамо ово:

”6/ ..... На дан 12 новембра т.г. појавили су се у селу Кудрешу четници Крсте Рончевића под вођством самога Крсте Рончевића, капетана, којом приликом су сусрели начелника среза голубачког који је ишао у инспекцију општина и са њим водили мање више приватно необавезне разговоре. По одласку среског начелника из овога места четници су још остали тамо и отишли у непознатом правцу. ”

У циљу спровођења сарадње и омогућавања Немцима што несметаније окупацију у Србији, Недићева влада организује оружене формације под насловом СДК, СДС, Пећанчеви четници итд. О свему томе имамо података у нађеним актима.

О борби коју СДС води против народно ослободилачког покрета имамо следеће извештаје.

Акт пов.бр. 26 од 15.I.1943 г:

”2/ .....

в/ Дана 30 децембра 1942 г.обавештена је станица СДС пољске страже у Александровцу, да се у кући Ђорђа Станојлића у Александровцу налазе 3 непозната наор-ужана лица, по свој прилици комунисти. Командир станице са још 9 стражара одмах се је упутио на лице места и блокирао кућу. После кратке борбе

партизани искори-стивши јаку помрчину успели су да побегну оставивши муницију, одело, санитетски материјал и неке списе. ”

У извештају округа пов.бр. 66 од 30.I.1943 г. налазимо:

”5/ .....

в/ Дана 20 јануара око 10 часова одељење стражара СДС из Раброва и Кучева ступила је у борбу са комунистичком бандом јачине око 12 људи! Ова банда се налазила на салашу Радојковића Јована из Мустапића на брду званом ”Марушка”. Благодарећи шумовитом терену партизана је успело да се извуку из борбе. У овој борби од стране стражара није било мртвих ни рањених док није један партизан рањен као и власник салаша. Убијена је Радојковић Ана из Мустапића која је била комунистички јатак. Запљењено је 110 пушчаних метака са два оквира пушкомитраљеза, 3 војничке торбе саразним[1] стварима .....

7 .....

а/ Дана 20 јануара у 18 часова 5 наоружаних комуниста дошла су у село Пантин Тисе у Божевцу и тражили од овога да им даде собу за преноћиште и интересујући се за рад пољске страже у Божевцу. Уједно су им изјавили да су заиста комунисти. У међувремено Тиса је искористио прилико дотрчао у станицу и пријавио тај случај. СДС. Пољска стража је одмах опколила кућу, али комунисте нису пронашли јер су исти приметили да је Тиса некуд од куће отишао и побегли у правцу села Кобиља. ”

У извештају округа пов.бр. 266 од 30.IV.1943 г. налазимо ово:

”30 априла о.г. око 14 часова одељење стражара из одреда пољске страже среза рамског и голубарског поручника Илије Драгојловића сусрео се у селу Бискупљу са групом од 8 комуниста и ступило са истима одмах у борбу, У борби су убијена 4 комуниста а 2 ухваћена од којих је један рањен. Рањени комуниста зове се Живојин Јовић из Смољинца, а за остале још се не зна одакле су и како се зову. Вођа ове групе наводно из Пожаревца и код њега је нађено 100.000,- динара у готовом новцу.

3/ .....

г/ 20 априла органи СДПС из Жабара трагајући за партизанима, који су спалили општину у Доњој Ливадици, на месту званом ”Мачји поток” Општине породинске, наишли су на комунистичку четворку, која је почела од истих да бежи и гонили их све до Атара општине Брзоходе, где је органима успело да убију Ремењака Вујици из Вородина а живог да ухвате Војимира Николића из Дубља среза ресавског. .....

ђ/ 22 априла органи СДС у Жабарима ухапсили су Милутина Милића из Орешковице, што је исти на свом салашу већ дуже времена хранио и сакривао комунистичке банде.

е/ 23 априла органи СДПС у Атару општине ракиначке ухватили су комунисте Драгољуба Јовића, активног ваздпл. поднаредника из Жабара и Тодора Јанковића из Бусура.

5/ .....

а/ ..... Ово тешко стање угрожене безбедности поправило се хватањем и раз-

1 Прецртано прво слово „а”.

бијањем партизанске банде кроз коју је водио Марковић драгослав зв. "Дража" из Пожаревца.

Потерно одељење команде СДС под командом капетана Столарића на дан 17 арпила открило је једну комунистичку банду у појатама Животе Танасковића из Смоњинца и са истом бандом одељење је повело борбу. У овој борби рањен је и ухваћен Марковић Драгослав познати вођа партизана, Вујичић Милутин трг.помоћник из Дубравице, Радић Миладин из села Страже среза лознице, Миладиновић Жива из Малог Градишта и његова мати Дрина. У овој борби рањено је још неколико партизана, што се установило по траговима крви, а су исти успели да побегну користећи се пошумљеним тереном и мраком. Запљењено је оружје и већи број муниције као и важни комунистички материјал и прибелешке.

После овога успеха, припадници СДК успели су да похватају још 5 партизана из ове разбијене Марковићеве групе на дан 19. априла код села Касидола и то: Лазара Стругара, свештеника Брежана, Николић Миодрага, бив. службеника, Александра Сегера, молера оба из Пожаревца, Суботића Петра из Далмације, Роксанду Ивановић рођ. Игњатовић, учитељицу и Борку Богојевић учиницу из Пожаревца.....

в/ 26 априла одељење СДС из Пожаревца, под командом Томића Александра капетана извршило је претрес сумњивих кућа у селу Брадарцу. Приликом претреса пронађене су две писаће машине и разни комунистички проп.материјал. Ухапшен је Добривој Спасић из Батовца, стар 19 година, под сумњом да је симпатизер комуниста и Радован Ћирић из Брадарца, стар 20 година као комунистички симпатизер; оба ухапшена лица признала да имају војничку пушку које су у њиви нађене закопане.

6/ .....

а/15 априла нађен је леш Симе Симића студента медицине из Ракинца, а познатог вође партизанске банде, која је вршила терористичка злочиначка дела у срезовима: моравском, млавском и пожаревачком. Леш је пренет из шуме села Бусура где је нађен у Пожаревац где је после извршене индентификације закопан. "

У извештају округа пов.бр.301 од 15.V.1943 г. имамо следеће:

2/ .....

а/ 3 маја о.г. по подне одред пољске страже из Жабара открио је у селу Миријеву једну комунистичку групу од 6 чланова и одмах ступио са њом у борбу. У тој борби убијено је 5 комуниста а 1 рањен. Ову групу сачињавали су: Живота Јовановић, Миланче циганин из Крушиљева командир ове шесторке; Мара-Раемила Трифуновић-Милосављевић звана "Роса"; Душан Тешић, Богољуб Атанасковић звани "Вида". Ова група припадала је партизанској банди убијеног вође партизана Симе Симића.

б/ 5 маја о.г.између села Бошњака и Лопушника вођена је борба између потерног одељења СДПС из Жабара и једне партизанске банде у којој је било 7 бандита. У борби је убијен Ника Миловановић, звани "Кунзул" из Кушиљева, а рањен и ухваћен Александар Петровић звани "Шумски" из Церовца који је био одређен за политкома по погибији Симе Симића, а који је касније умро у затво-

ру. Ухваћени су: Ђорђевић Павле, Милић Војица, оба из Великог Села и Вукотић Реља из Ужица. Остала 2 партизана успела су да побегну.

5/ .....

в/ Ноћу између 29 и 30 априла о.г. органи СДК убили су код Забеле на друму за Дубравицу 2 партизана једног мушкарца и једну женску, чији лешеви нису идентификовани. ”

У извештају округа пов.бр. 339 од 31.V.1943 г. стоји ово:

”1/ .....

г/ 20 маја о.г.гранични одред у Великом Градишту ухватио је партизана Стевића Миодрага који је успео да побегне из борбе пред Бискупљем на дан 30 априла о.г. ”

У извештају округа пов.бр. 401 од 30.VI.1943 г. налази се:

5/ .....

а/ 15 јуна т.г. један група од 18 партизана дошла је у село Батушу, где је запретила општинским кметовима даљи рад у општини. Међу њима биле су две ћери и син Драгомира Стојановића из М. Црнића, који је стрељан 6 маја у Пожаревцу. ”

У извештају пов.бр.623 од 30.9.1943 г. стоји:

”5/ .....

в/ Дана 8 септембра вођена је борба између одреда српске државне пољске страже у Великом Орашју којих је било око 30 до 40. Партизане је водила „Кика”. Како су у овој борби партизани растерани у разним правцима, двојица су бежећи испред потере прешли скелом преко Мораве у намери да се скрију у врбаку на левој страни Мораве, али су од стране једне групе четника која се је ту случајно налазила натерани у воду, где су их четници побили. Њихов интендинтет није се могао установити јер су са оружјем и муницијом потонули. ”

У извештају округа пов.бр. 773 од 30.XI.1943 г. стоји:

”8/ .....

Надан 27 новембра т.г.патрола СДПС у Пожаревцу приликом спровођења Сулејмана Кладња родом из Босанског Шамца, убила га је јер је овај покушао да побегне. ”

У извештају округа пожаревачког пов.бр. 857 од 31 децембра 1943 г. налази се:

”2/ .....

в/ Дана 16 о.м.вођена је борба између села Кучајне и Церовца између партизана с једне стране и четника и одреда СДС из Кучева с друге стране. ”

Сада неколико речи о томе како се понаша СДС.

У извештају округа пов. бр. 66 од 30.I.1943 г. стоји:

”Јавна безбедност у округу сасвим би се поправила кад би код људства СДС било више пожртвовања савесности у служби и дисциплине. Да код људства СДС нема довољно свести о дужности и дисциплини најјасније доказује чињеница да скоро ни у једном случају стражари СДС нису дали отпор нападачима. ”

У телеграму заведеном код шефа СДБ под I бр. 2848 од 10.II.1943 г. налазимо хххх да је најзад немачка власт због таквог држања морала да примени одговарајуће мере:

”Данас пре подне између 10 и 11 часова дошли су у просторије одреда СДС органи немачке полиције па пошто су претходно цео одред разоружили одвели су их у Фелџжандармерију где се још увек налазе. Стоп колико је потписати могао сазнати ово разоружање има везе са бекством двојице стражаре поменутог одреда које се је десило у ноћи 5 ов.м.стоп”

Неколико података о учествовању СДК у прогањању партизана. У извештају пов.бр. 410[2] од 30.VI.1943 г. стоји:

”7/ .....

в/ Ноћу између 20 и 21 јуна у својој кући погинуо је Паум Д. Првановић из Осанице и ванбрачна му жена Алина одвојено живећа жена Петра Станисављевића из Жагубице. Именовани су погинули од стране војника СДК јер нису на њихов захтев хтели отворити врата.

У извештају округа пов.бр. 526 од 15.8.1943 г. налазимо:

”1/ .....

в/ Ноћу између 30 и 31 јула т.г.око 11 часова наишла је једна група партизана од 12 до 15 људи на једну заседу војника СДК у близини цркве у Костолцу. Позвати да стану, партизани су сместа отворили паљбу. Војници су примили борбу, али су се партизани повукли без жртава захваљујући мраку. Од војника СДК нико није рањен. ”

Најзад неколико података о раду управно полициске власти.

У извештају округа пов.бр. 490 од 31.VII.1943 г. налазимо:

”2/ .....

з/ ..... У току овога месеца-на дан 3 јула-од стране органа претстојништва градске полиције у Пожаревцу ухваћена је у Пожаревцу Драгослава Момчиловић из Смедерева активни члан комунистичке организације која је била пошла у шуму у намери да се придружи комунистичким бандитима у овоме крају. Поред тога је у Пожаревцу исто тако од стране претстојништва градске полиције похватано известан број симпатизера и јатака партизанских и пронађен је један до партизанске архиве из ове године из млавског партизанског одреда и другог компромитијућег материјала, па је ради даљег вођења истраге цео материјал предат органима специјалне полиције УГБ..... ”

У извештају округа пов.бр. 655 од 14.X.1943 г. налазимо следећи податак:

”1 октобра т.г. око 15 часова по подне био је ухваћен Бранислав Михајловић из Дубравице који је раније био у шуми а сада врши дужност курира за рачун Тоше ”Геометра”. При покушају бекства убијен је од органа који су га спроводили. ”

И најзад да видимо како окружни начелник даје упутства за ораганизирање борбе против партизана, коју он назива ”Јавна безбедност”.

У извештају окружног начелника Маринковића пов.бр. 26 од 16.I.1942 г. налазимо: та упутства:

”Како у овом округу још увек јавна безбедност углавном ремете остаци партизанских банди издао сам срескимнначелницима упутства и план за организовање антикомунистичке акције сходно наређењу СДБ строг.пов.I бр. 233/42.

2 Руком преправљен број 1 у 0 и 0 у 1.

Ова моја упуства своде се углалвном следеће:

1/ Сремски начелници треба да организују обавештајну службу обраћајући највећу пажњу да за поверенике узму само исправне, национално и у свком погледу поуздана лица,.....

2/ Приликом регрутовања за СДС треба настојати да у њезине редове буду примљени само синови честитих и .....

3/ Упостављање што тешње сарадње између органа управне власти и органа СДС како у погледу одавештења о крестању партизанских банди тако и у спровођењу мера за њихово уништавање .....

4/ Организовање зборова конференције и договора са виђенијим грађанима из свих сталежа.....

5/ Организовање контроле кретања странаца а нарочито Цигана јер се је у неколико случајева показало да се комунисти њима служе као куририма и обавештајницима.

6/ Обраћање нарочите пажње на држање и рад трговаца, кафеџија из ових радњи где се народ састаје, па са сваким код кога се појави и најмања сумња одмах строго поступити.

7/ Обраћање пажње на рад свих државних и самоуправних чиновника ...

8/ Строгим кажњавањем лица која проносе узнемиривајуће гласове и уносе у народ забуну.....

Што се тиче пак поступања власти да омогући Немцима економско искоришћавање Србије имамо још један податак који то јасно показује. У извештају Округа Пов.бр. 593 од 14.XII-1943 г. стоји:

”У више махова ишао сам у народ, између осталог 4 ов.мес.био сам у друштву вишег ратног управног саветника Ранце-а и Илије Параноса потпретседника београдске општине у Костолцу, где сам извршио обилазак радова у Костолцу задржавши се извесно време у разговору са радницима. Такође сам обишао сремско место Жабаре. ”

Да би успели у својој политици сарадњи са Немцима било је потребно придобити народ. У ту сврху организује се читав један апарат који има за циљ да спроводи пропаганду и да путем лажног престављања ситуације доведе народ у заблуду. Министри, начелници просветни прогандни референти, чак и активни официри учествују у тој пропаганди. Поред тога она се врши преко дворова, конференција, састанака, културних приредби, растурања прогандног материјала.

У овој проганди узима учешћа и немачки материјал као и немачки преставници. Тако у извештају округа Пов.бр. 67 од 31 јануара 1943 г. налазимо овај пасус:

”Пропагандни материјал које ово окружно начелство прима било од српских било од немачких окупаторских власти одмах се разашиљу сремским начелницима односно претстојнику градске полиције ради растурања у народ. Овај пропагандни материјал наишао је на леп пријем од стране грађанства које је жељно реда и мира. ”

У извештају Пов. бр. 209 од 31-III-1943 стоји:

”30 марта тек.год.одржан је јавни збор у Кучеву на коме су говорили командант Српског добровољачког одреда капетан Милисав Петровић и командант немачког гарнизона у Кучеву.... ”

О прогандном раду Министара налазимо податак у извештају округа Пов.бр. 401 од 30-VI-1943 г:

”б/ на дан 20 јуна тек.год. одржан је велики народни збор у Вел. Градишту, на коме су као гости учествовали министар финансија г. Душан Ђорђевић.... На збору је било присутно око 2.000 људи. Министар г. Ђорђевић у своме говору окупљеном народу осудио је оне које су довели земљу до пропасти па је и сада гурају у вртлог грађанског рата. Изнео је досадашњи рад и успехе владе народно спаса и изразио жеље да ће српски народ поћи правим путем и да ће се успети на обнови државе. ”

О пропагандном раду начелика округа имамо следеће податке:

У извештају начелника Пов.бр. 26 од 15-I-1943 г. стоји:

”дана 10 јануара одржао сам велики народни збор у општини Маљуревац среза пожаревачког коме је присуствовало преко хиљаду грађана углавном сељака. У овоме једночасовном говору изнео сам присутнима данашње прилике у земљи, узроке наше пропасти, штетност стране пропаганде и потребу нашег духовног препорода.... ”

У извештају пак Пов.бр. 401 од 30-VI-1943 г. начелник јавља:

”а/ На дан 14 јуна тек.год.одржао сам велики народни збор у Дубравици среза пожаревачког, на коме сам објаснио окупљеном народу ред, рад и мир и потребу заједничкога рада у духу интенције владе народнога спаса.... ”

А у акту Пов.бр. 434 од 15 јула 1943 г. стоји:

”На дан 11 ов.мес.вршио сам смотру овдашње средњошколске омладине на отвореном пољу којој је присуствало око 3.000 хиљаде пожаревачких грађана. На тој смотри одржао сам средњошколској омладини говор и на коме сам им поред осталог рекао да сам срећан кад их видим сврстане заједно крепке и чврсте и кад видим да мисле и раде Српство. ”

Даље окружни начелник Маринковић јавља да је држао зборове и то:

3 октобра велики збор у Пожаревцу, 14 октобра народни збор у Жабарима / Акт Пов.бр. 655 од 14-X-1943 г./; 17 октобра велики збор у Петровцу / Акт Пов. бр. 684 од 31-X-1943 г./.

Поред тога држи читав низ конференција и састанака на којима препоручује грађанима одржање реда и мира испуњавање свију наредаба које долазе од власти. Тако је одржао следеће конференције и састанке:

9 децембра конференција са свима просветним радницима у Пожаревцу, 10 децембра са свим судским особљем, адвокатима, лекарима и апотекарима из Пожаревца / Телеграм заведен у Мин.ун.послова I бр. 36813 од 13-XII-1943 г./; 12 децембра среску конференцију у Крепољини и Жагубици, 13 децембра конференцију са свим трговцима, занатлијама и гостионичарима из Пожаревца / Акт Пов.бр.824 од 14-XII-1943 г./ и 29 децембра среску конференцију у селу Батуши / Акт Пов.бр. 857 од 31-XII-1943 г./.

Поред њега држе зборове конференције и састанке и његов помоћник и сре-ски начелници. Тако:

20 јуна на великом народном збору у Вел. Градишту говорио је Душан Коларевић сремски начелник / Акт Пов.бр. 401 од 3-VI-1943 г./.

12 јула одржан је велики манифестациони збор у Жагубици на коме је говорио срес.начелник Пауновић / Акт Пов.бр. 490 од 31-VII-1943 г./.

9 децембра на среској конференцији у Жабарима говорио је помоћник окр. начелника Миодраг Радоњић и полиц.саветник истог Јован Милошевић. / Телеграм заведен у Мин.ун.послова I бр.36814 од 13-XII-1943 г./.

11 децембра одржана је среска конференција у Голупцу на којој је говорио срес.начелник Пауновић / Акт Пов.бр. 824 од 14-XII-1943 г./.

12 децембра одржан је у Вел. Градишту пропагандни збор на коме је говорио срес.начелник Бранислав Лазић / Телеграм заведен у Мин. ун.послова I бр. 37125 од 16-XII-1943 г. /.

22 децембра на конференцијама у Великом и Малом Црнићу говорио је начелник среза пожаревачког Милорад Мишић, који је такође говорио на конференцијама одржаним 23 децембра у селу Дрмљу, Брадарцу, Мањуревцу, у Бугушици а 29 децембра у селу Батуши / Акт Пов. бр. 857 од 31-XII-1943 г/.

У овој пропаганди учествују и друга лица;

10 јануара на великом народном збору у општини Мањуревац говорио је референт за пропаганду Васа Митић / Акт Пов.бр. 26 од 15-I-1943 г./.

6 маја на народном збору у селу Пољани говорио је Васа Митић референт за пропаганду окружног начелства / Акт Пов.бр. 301 од 15-III-1943 г./.

20 јуна на збору одржаном у Великом Градишту узео је учешћа и генерални инспектор Мин.ун.послова Мија Петровић / Акт Пов.бр. 401 од 30 јуна 1943 г./.

2, 3 и 4 октобра држи уводно предавање на приредби фолклорне групе ансамбла Коларчеве задужбине Милош Аћимовић, дописник Државне пропаганде окр га пожаревачког / Акт Пов.бр. 655 од 14-X-1943 г./.

17 октобра на великом манифестационом збору у Петровцу говорио је и дописник Државне пропаганде за округ пожаревачки Милош Аћимовић / Акт Пов.бр. 684 од 31-X-1943 г./.

9 децембра на конференцијама у Божевци и Жабарима говорио је референт Државне пропаганде Милош Аћимовић / Телеграм заведен у Министарству ун.послова I бр.36814 од 13-XII-1943 г./.

На збору одржаном у Великом Градишту 12 децембра говорио је Милош Аћимовић / Телеграм заведен у Мин. ун.послова I бр. 37725[3] од 16-XII-1943 г./.

17 децембра одржана је конференција у Голупцу на којој је говорио референт Аћимовић / Акт Пов.бр. 824 од 14-XII-1943 г./.

22 децембра одржана је конференција у селу Малом и Великом Црнићу а 23-XII-1943 у селу Дрмно, Брадац, Мањуревац и Бубушинац а 29 децембра у Батуши и на овима је говорио Аћимовић / Акт Пов. бр. 857 од 31-XII-1943./.

Поред ових лица, званичних претставника цивилних власти у пропаганди узимају активног учешћа и припадници оружаних формација:

11 марта на конференцију у Кучеву и 13 марта на збору у Кучеву говорио је командант II Добровољачког одреда Милисав Петровић / Акт Пов.бр. 209 од 31-III-1943 г./.

3 Руком исправљен други број 7 у 1.

14 јуна на векиком народном збору у Дубравици говорио је и командант V Српског добровољачког батаљона Вук Влаховић, а на дан 18 и 20 јуна командант II Српског добровољачког батаљона у Пожаревцу Петровић држао је предавање за народ / Акт Пов.бр. 401 од 30 јун 1943 г./.

11 јула на смотри средње школске омладине говорио је и добровољац V Српског добровољ.батаљона професор Барјактаревић / Пов.бр.434 од 15 јула 1943 г/.

12 јула на великом манифестационом збору у Жагубици говорио је и Марисав Петровић командант II батаљона СДК. / Акт Пов.бр. 490 од 31 јула 1943 г./.

Али пропаганда добија и друге видове. Тако у акту Пов.бр. 625 од 30-IX-1943 г.налазимо овај податак:

”у току месеца септембра пропагандна акција састојала се је у следећем: од 5 до 12 септембра одржана је у Пожаревцу антикомунистичка изложба. Изложба је била смештена у 4 одељења народне школе Вука Караџића Отварање изложбе који је отворио Љуба Тодоровић шеф отсека теренске пропаганде при Претседништву Мин.савета поред мене присуствовали су и претставници ових Српских и Немачких власти. Изложбу су посетили сви чиновници, ученици свих школа и чланова свих удружења као и велики број грађана. ”

Али све то није доста. Тако у извештају Пов.бр. 67 од 31 јануара 1943 г.налазимо:

”Пропаганда у округу пожаревачком сем путем зборова, конференција и предавања врши се и путем одабраних угледних грађана које су у ову сврху одабрали сресни начелници. ”

И заиста видимо грађане да учествују на зборовима и конференцијама и да на њима држе говоре. Тако на збору у Маљуревцу одржан 10 јануара говори Драгомир Јелисављевић суда окружног суда из Пожаревца/ Пов.бр.26 од 15-I-1943 г./.

На збору одржаном 6 маја у селу Пољани говорио је учитељ Марјановић а на збору одржаном 14 маја у селу Враничеву говорили су Кузмановић Драгослав окружни саветник и Микић Васа референт за пропаганду. /Пов. бр. 301 15-V-/.12 септембра на великом народном збору одржаном у Пожаревцу узели су учешћа Војислав Милосављевић претседник општине пожаревачке, Драгиша Вујић пензионер, прота Драгутин Маринковић, Света Кузмановић капетан, Милутин Милојковић бив.претседник општине, Стеван Стојановић земљ., Никола Јовановић адвокат, Милорад Атанасковић трговац, Др. Богдан Лазаревић и Милан Нићора студент техника сви из Пожаревца и Живота Алексић земљорадник из Трњана / Пов.бр.625 од 30-IX-1943 г./.

3 октобра на збору у Пожаревцу говорили су челник Српске заједнице рада Стојан Станковић и омладинац Миодраг Крстић студент.

4 октобра на збору у Жабарима говорио је адвокат Коста Радовановић из Жабара. / Акт Пов.бр. 655 од 14-X-1943 г./.

17 октобра на збору у Петровцу говорио је адв. Живко Ђорић из Петровца / Акт Пов.бр. 684 од 31-X-1943 г./.

На конференцији одржаној 9 децембра у Пожаревцу са свим просветним радницима говорио је просветни референт Миливоје Милетић / Телеграм заведен код Мин. унутрашњих послова I бр. 36813 од 13-XII1943 г./.

На конферецији одржаној 9 децембра у Божевцу говорио је чиновник среског начелника у Пожаревцу Миленко Живковић и потпретседник општине пожаревачке Воја Ђорђевић.

На збору у Жабарима одржаном 9 децембра говорио је и Јован Милошевић полиц.саветник окружног начелства / Телеграм заведен код Мин. ун. послова I бр. 36814 од 13-XII-1943 г./.

На збору одржаном у Великом Градишту на дан 12 ов.месеца говорио је и Младен Вучетић полицијско-управни секретар окружног начелства. / Телеграм заведен I бр. 37125 од 16-XII-1943 г./.

Најзад да поменемо још један догађај.

"На дан 31 маја тек.год. у сали Просветног отсека овог окружног начелства одржана је шира конференција окружног одбора за спас Србије. Конференцији су присуствовали: Њ.пр.епископ Браничевски Др.Бенијамин; Душан Пантић бив.народни посланик из[4] министар, претседник општине, Воја Милосављевић, потпретседник општине Милутин Милојкови и преко стотину претставника разних установа надлештава и угледних грађана из јавног живота. "

Дража Михајловић

У овој општој хајци на присталице народно-ослободилачког покрета учествују под најразличитијим видовима и такозвани "илегални" четници Д.М. Али се њихова акција не своди само на прогањање партизана. Они саветују народ на одржање реда и мира, и тиме истовремено на сарадњу с Немцима, они саветују народ да прогони партизане и тиме показују опет свој став послушних слугу Немаца. Они најзад тај исти народ пљачкају, злостављају и убијају.

О томе имамо много података. Тако у извештају Пов. бр. 26 од 15-I-1943 г. налазимо следеће:

"4/ .....

З/ Дана 8 јануара око 21 час упало је 9 наоружаних број четника у Петра Згрчића земљорадника из Рановца и однели му маст, месо и остале намирнице а њега изшамарали и удаљили се у непознатом правцу."

"5/ .....

г/ Дана 3 јануара око 22 часа упало је 6 наоружаних лица у кућу Александра Живковића у општини Крављи До, извели их из куће и двојицу заклали. Другог никог од укућана нису дирали нити су шта из куће однели. "

У извештају Пов. бр. 110 од 15-II-1943 г. стоји:

"1/ .....

б/ Дана 26 јануара 1943 г.око 11 часова дошла је у село Царевац једна група од 40 људи припадника Драже Михајловића под водством поручника Богдана Прице и задржала се неколико сати. За то време свраћали су у општинску зграду истовремено покупили из села неколико лица партизанских симпатизера и испребијали их....

Дана 27 јануара после подне око 3 часа ова група отишла је у село Тополовник

4 Прецртано слово „з".

где су у општинској канцеларији испребијали једног младића који је раније био у редовима партизана..... ”

”б/.....

г/ Дана 7 фебруара дошла је у село Добрња једна већа група четника у јачини око 100 људи и ухватили Трифуновића Миливоја и Богосављевића Петра оба земљорадника из Добрња. Четници су обојицу стрељали пред општинском судницом па се потом изгубили у непознатом правцу. ”

У извештају Пов. бр. 141 од 27-II-1943 г. налазимо:

”2/ .....

в/ 17 овог месеца четнички одред Крсте Рончевића наредио је претседнику општине у Доњој Крушевици да му испоручи 100 кг. кукурузног брашна и том приликом му прочитали неку декларацију о владању и поступању у општини, коју је овај морао да потпише и потврди општинским печатом. ”

У извештају Пов. бр. 181 од 15-III-1943 г. налазимо ово:

”2/ .....

в/ 12 марта нађен је мртав у пољу атара општине Мрковачке Миленковић Звонимир из Мрчковца старог 18 година. Према подацима Миленковић је убијен од стране четника због тога што је извршио крађе и што је био курир од партизана.

б/ .....

р/ 12/13 марта око 19 часова наоружани људи Драже Михајловића силом су одвели Животу Марјановића из Топонице. Одведени је стар 24 године, ожењен отац двоје деце, за судбину одведеног незна се. ”

У извештају Пов. бр. 209 од 31 марта 1943 г. налази се ово:

”2/ .....

а/ 15 марта око 19 часова једна група четника у јачини од око 40 људи прошла је кроз Голубац и упутила се на источни део вароши ка салашу Обрада Милетића из Голупца, на месту зв. ”Натршак” 30км. од Голупца. Према сазнању тамо је дошло до борбе са партизанима. Иста група четника после борбе упутила се у непознатом правцу, вероватно у гоњење партизана. Од стране четника одведен је сопственик салаша где су били партизани Обрад Милетић, а његов син Владимир Милетић отишао је са партизанима. Из Голупца са партизанима је отишао и Немања Милосављевић, бив. шеф пореске управе у Голупцу који је раније био у партизанима.

б/ .....

г/ Ноћу између 24 и 25 ов.месеца у селу Црљенцу убијен је партизан Савић Ж.Радивој, родом из села Црљенца који је припадао групи Жике Поповића, учитеља из Раброва. Партизан Савић отишао је у партизане у месецу септембру 1941 године. Постоји сумња да је убијен од Дражиних четника. ”

У извештају Пов. бр. 239 од 15-IV-1943 г. стоји:

”1/ .....

б/ Ноћу између 6 и 7 априла тек.год. појавили су се бивши партизани из Курјаче Миленковић Тихомир и Стефановић Душан зв. ”Бујер” у селу Мајиловцу и тражили претседника општине, али како га нису могли пронаћи отишли су из села преко Буракова за Царевац. У Царевцу ухватила је група припадника

Драже Михајловића обојицу и стрељала их на лицу места. Ова два бивша партизана била су се одметнула поново у шуму 16 марта ове године. ”

У извештају Пов.бр. 266 од 30-IV-1943 г. налази се:

”1/ .....

е/ 28 априла у 11 часова у селу Царевцу од стране четника Драже Михајловића убијен је Бранивој Матић из Царевца, земљ.и бивши робијаш због јатаковања у партизанима.

5/ .....

г/ 27 априла три непозната лица у војничком оделу и наоружана пушкама упала су увече у кућу Славка Пантића и тражили новац и оружје. Кад нису добили новац и оружје повели су Пантића из Берања и код места зв. ”Крајац” убили и изболи га ножевима. Код убијеног нађена је једна цедуља ове садржине: ”Овако пролазе сви партизански јатаци и издајице народа.”

6/ .....

в/ 25 априла у атару општине орешковачке нађен је заклан Живота Ј. Радивојевић, бивши илегални четник хомољског четничког одреда.

7/ .....

а/ 16 априла четници из групе Крсте Рончевића одвели су Ракове Баре у шуму жену Љубомира Спасића, жену Антонија Радуловића-Манасију; и жену Антонија Марковића-Тину. Исте су батинали због одржавања веза са Велизаром Будимировићем који је 14 априла побегао у шуму, јер су га тражили четници као члана разбојничке банде....

б/ 19 априла ноћу одведен је Стојановић Милутин из Туније од стране илегалних четника, вероватно што је раније био у партизанима.

в/ 21 априла ноћу одведена је од стране наоружаних људи Даница Стојановић, жена одведеног Стојановића Милутина из Туније, раније активног партизана. ”

У извештају Пов. бр. 301 од 15-V-1943 г. налази се:

”1/ 1 маја ове године у селу Царевцу убијен је Бранивој Матејић од стране илегалних четника. Разлог убиства је тај што је убијени у току месеца марта скривао у кући партизанку зв. ”докторку” која је вршила курирску службу. У кући убијеног Матејића нађени су пропагандни летци издати од стране партизана.

д/ 1 маја ове године у селу Раброву похапшени су и одведени од стране илегалних четника Велимир Ђорђевић, Димитрије Николић, Живорад и Захарије Милорадовић, Светозар и и Богдан Милорадовић сви наведени су сарађивали са партизанима.

ђ/

5/ .....

д/ 1 маја ове године у атару општине Топоничке нађен је један мушки леш чији је идентитет накнадно утврђен да је убијени Живота Милетић сељак из Великог Села и да су га наводно убили четници. На лешу је нађена цедуља са натписом ”један комунистички зликовац мање” са нацртаном мртвачком главом. ”

У извештају Пов. бр. 339 од 31-V-1943 г. налази се следеће:

”1/ .....

в/ 19 маја ове године дошли су у селу Љубиње припадници Драже Михајловића и ухапсили и собом повели Светозара М. Јанковића, -Марковић и Љубисава Милићевића, кројача оба из Љубиње. Ова лица су ухапшена наводно поводом убиства претседника општине Љубиње од стране партизана. Ухапшени су одведени у правцу Камијева.

б/ .....

а/ 29 маја око 4 часа четници групе капетана Рончевића доошли су у сукоб са једном групом партизана наместу званом "рабровски виногради" на реци Пек у близини села Душманића. Том приликом убијена су три партизана а четворица су успела да побегну у правцу села Мустафића. Имена убијених још нису утврђених. "

У извештају Пов. бр. 371 од 15 јуна 1943 г. налазимо:

"1/ .....

г/ 4 јуна ове године око 14 часова дошла је у Доњашницу једна група наоружаних четника око 50 на броју у општинску зграду, где су поцепали списак младића регрутованих за пољску стражу. Забранили су да се ови младићи упуће на службу, али општина исте ипак упутила. Са собом су водили једнога човека за кога су казали да је доктор, још два везана и три невезана сељака, говорећи да су ово све комунисти, који су они ухватили у Малој Бресници.

д/ 6 јуна ове године око 2 часова наишли су у село Царевац четници Драже Михајловића наоружани пушкама и одведени у сељачка одела, са собом водећи комунисте које су похватали у Великој Бресници. У овом селу четници су преношили и ујутру су кренули у правцу села Тополовника. На граници атара општине Царевац и Тополе, убили су двојицу од ухваћених комуниста. "

У извештају Пов. бр. 401 од 30-VI-1943 г. налази се:

"1/ .....

к/ Још 4 јуна тек.год.ухваћени у селу Малој Бресници општине Раброво од стране четника познати партизани Др.Вребалов, лекар познат под именом "др. Урош Гвозденовић", "доктор" и "Бора" и Војислав Богдановић звани "Воја" сељак. Према извештају среског начелника, четници су 7 јуна тек.год. стрељали двојицу партизана у општини атара Царевац, а накнадно четници су дали писмене податке о Гвозденовићу из којих произилази да је Гвозденовић био политички комесар за цео пожаревачки округ, главни благајник и лекар од реда. Наводно, према признању самог недела Гвозденовића код четника, он је био главни инспиратор свих комунистичких недела у овоме крају од 1941 године до данас и нестанком истога сматра се да ће комунистички терор у овом крају сасвим попустили. И други стрељани Воја сељак родом из Раброва био је један од главних функционера а повремено и партизански курир. Оба ова партизана припадала су Групи Жике Поповића. "

У извештају Пов.бр. 434 од 15 јула 1943 г. стоји:

"1/ .....

з/ На дан 9 овог месеца једна група четника одвела се Селаковић Чедомира из Бара и стрељала га у Курјачу среза Рамског. Разлог овог поступка непознат.

3/ .....

а/ Ноћу између 28 и 29 јуна око 10 наоружаних људи са вођом зв. "Ловић" дошли су у кућу Светозара Јовановића у Прљенац и изнудили вечеру, потом су

домаћина извели из куће и ударили му 50 батина, наводно због тога што им није рекао где се налазе партизани.

5/ .....

б/ На дан 2 овог месеца Горски штаб Воје Триброђанина доставио је писмени извештај среском начелнику среза звишког о стрељању Петра Зарића и Светозара Стефановића из Буковске и Томе Тајића из Нереснице, које је стрељање по пресуди њиховог суда извршено 1 јула тек.године. ”

У извештају Пов. бр. 5526 од 15-VIII-1943 г. налази се:

”1/ .....

о/ Ноћу између 8 и 9 овхххх месеца једна група илегалних четника непознатог старешинства одвела је из села Трњана у Велико Црниће претседника општине Трњанске Жака Јовичића и сина му Александра и ту их заклала. Разлог овог поступка је непознат.

2/ .....

г/ На дан 6 овог месеца једна група илегалних четника од 50 људи под командом мајора Анђелка Николића задржала се у селу Раброву 24 часа и за то време заклали су Благоја Крстића земљ.Светозара и Милорада Милораднике и Радишу Јеремића земљорадника сви из Раброва и убили из пушке Десанку удови Живојина миловановића из Раброва. На грудима Светозара Милорадовића оставили су цедуљу са натписом: ”Тако пролазе гробари српског народа који помажу партизане. ” Цедуља је носила потпис: ”Слободни и синови Српских и зелених планина. ”

У извештају Пов. бр. 568 од 31-VIII-1943 г. налазимо ово:

”1/ .....

л/ Једна већа група илегалних четника под командом п. поручника Ловрића била је ноћу 25 и 26 августа у Калишту. Батинали су 4 лица сумњива због комунизма, а батинали су без разлога и кмета Новаковића; при поласку одвели су собом Владимира Стојаковића земљорадника.

2/ .....

ђ/ 19 августа око 21 час 4 илегална четника под командом мајора Николића у селу Ђуракову убили су општинског служитеља Живојина Стокића, наводно због тога што је радио против илегланих четника.

3/ .....

г/ На дан 17 августа тек.год.око 16 часова нађен је у близини села Кућајне леш Милована Марјановића из Кучева. Убијен је из митраљеза или од стране више лица из пушака. Претпоставља се да су га убили четници због веза са комунистима. ”

У извештају Пов. бр. 593 од 14-IX-1943 г.налази се:

”2/ .....

в/ Дана 6 овог месеца нађен је на путу Гарево-Чешљева Бара убијен Милисав Антић из Малог Градишта. Претпоставља се да су га убили четници јер је раније био симпатизер партизана.

д/ Дана 9 ов.месеца око 21 час 3 илегална четника одвела су у непознатом правцу Илију Арежина млекара из Кусића.

4/ .....

а/ Ноћу између 1 и 2 овог месеца 8 до 9 наоружаних четника дошли су у општину Рашана и одведли општинског деловођу Јовановића Никодија.

в/ Дана 4 овог месеца у општини Црљенац убли су илегални четници Животића Станка, Митића Светислава, Симића Миодрага, Богдановића Војислава и Митић Даницу. Ова убиства четници су извршили за одмазду то су именовани служили као јатаци партизана и што су ранији партизани у Црљенцу убили једног четника.

7/ .....

а/ Из борбе која се почетком октобра месеца водила у околини Великог Орашја, округа београдског покушала су два комунистичка борца да е пребаце преко Мораве у атар општине Ореовице среза моравског, али су од четника у самој Морави убијени. Индетитет убијених још није утврђен. ”

У извештају Пов. бр. 655 од 14 октобра 1943 г.стоји:

”1/ .....

г/ На дан 30 овог месеца нађен је заклан у атару села Шљивовца Цветковић Коста чувар поља из Краљев Дола. Заклан је од стране илегалних четника због сумње да је у служби партизана. ”

У извештају пов.бр. 684 од 31 октобра1943 г.стоји:

”1/ .....

а/ Ноћу између 9 и 10 октобра око 10 часова дошла је једна група илегалних четника у јачини око 30 људи у општину Острво где су од претседника општине тражили податке о комунистима из 1941 године. Када је претседник одговорио негативно, четници су одговорили да имају податке да су свештеник Милан Савковић и Митар Рашић машинбравар симпатизери комуниста. Ову двојицу су четници пронашли и одвели у правцу Костолца.

ј/ Дана 18 октобра нађени су заклани Ђурић Милета и његов син Милосав, сељаци из Бара који су их илегални четници заклали у атару општине Касидол због сумње да су сарађивали са партизанима. ”

Извештај Пов. бр. 720 од 15 новембра 1943 г:

”1/ .....

р/ 10 новембра тек.год.претседник општине у Миљуревцу добио је од четника следеће писмо: ”Штаб III-2/69 Југословенске војске у отаџбини Стр.Пов.бр. 52 од 29 октобра 1943 године слободно Српско село. У вези наређења команданта Штаба 2/69 Е бр.18 од 19 октобра 1943 године Штаб III 2/69, задужује Вашу општину са 3.000 кг.кукуруза, за потребе Југословенске војске и отаџбини. Исту количину кукуруза чете сместити-оставити код једног или двојице добрих домаћина. Неизвршење наређења казниће се по четничком закону. Живео Краљ Петар II, живео Дража Михајловић-Командант Милановић. ”

У извештају Пов. бр. 773 од 30 новембра 1943 гласи:

”1/ .....

Ноћу између 15 и 16 новембра око 100 илегалних четника наоружаних, поред осталих 304 пушко-митраљеза и две машинске кратке пушке били су у Братинцу у истрази и потери за партизанима који су опљачкали млин у Вратинцу. Собом су водили два партизана који су учествовали у пљачкању млина и то Јову Урошевића из Трњана и Бору М. из Куле.

На дан 21 новембра тек.год.илегални четници ухватили су у селу Топовници Станојловић Миленка комунисту-атентатора на Слободана Радића поднадзорника агената. Поред Станојла ухваћен је Бранислав Стокић, комуниста, родом из Куле, па су оба ухваћена комуниста предата четничком војводи Јагошу Живковићу на даљи поступак. ”

У извештају Пов.бр. 857 од 31-XII-1943 г.постоје следећи подаци:

”5/ .....

в/ У ноћу између 18 и 19 од стране непознатих лица убијен је у Зеленику Динић Славко земљорадник из Зеленика. Динић је био познат као присталица партизана и убиство су извршили вероватно ччетници.

г/ На дан 23 овог месеца догодила се већа борба код села Криваче између једне групе четника из одреда Крсте Рончевића под командом Миленка Танасијевића бив.шефа шумске управе у Голупцу и једне веће групе партизана под командом Жике Поповића. На обе стране било је губитака, а нарочито на страни четника који су били знатно слабији.... ”

Али поред ових злочина и недела четници и њихова акција одликују се и другим својствима. Њихова сарадња боље речи помагала окупатору у борби противу народно-ослободилачког покрета и истовремено омогућавање овоме да на окупираној територији одржи поседе повољан ред и мир постаје сваким даном све очигледнија и све мање скривена. О томе имамо неоспоран низ доказа.

Ове ћемо доказе изложити хронолошким редом, без обзира да ли је у питању заједничка акција са СДС, СДК или другим оружаним формацијама Српске владе или је пак у питању непосредно помагање окупатору путем саветовања сељака на одржање реда и мира.

Тако већ у извештају Пов. бр. 26 од 15-I-1943 г. налазимо ово:

”Из неколико наведених случајева види се да је и на подручју овога округа отпочела четничка акција у знатним размерама. Ова акција се највише осећа у срезу Млавском где се налази штаб четника под именом ”Горски штаб бр.3 и срезу млавском постоје четири четничке јаке групе односно 4 бригаде. Прву групу води Богдан Прлица ваздухопловни наредник. Ова се група креће у границама среза рамског и пожаревачког, док се II група коју води жанд.поручник Јагод Живковић креће према граници среза звишког. Трећу групу води капетан Банковић. Ова се група креће у срезима хомољском и деспотоњачком али не врши никакве злочине, јер је сам капетан Банковић према обавештењу потпуно лојалан како према Српским тако и према окупаторским властима. ” Четврту групу води поручник Бујисић. Ова се група креће према срезу моравском. Све ове групе имају свој штаб на Бељаници и стоје под командом Синише Пазарца. Све четничке групе крстаре по свим општинама среза млавског, али не дирају Немце.

Злочине чине одметници четничких одреда који су као недисциплиновани морали свој одред напустити. Народ према четницима није расположен због хране као и због хапшења страног окупатора. ”

У извештају Пов. бр. 171[5] од 15-III-1943 налазимо:

5 Руком исправљен број 7 у 8.

”б/ .....

е/ 5 марта између 16 и 17 часова дошла је једна група наоружаних четника Драже Михајловића у општину Набрђе и присутнима који су се затекли у канцеларији општине један из групе одржао је један кратак говор уперен против комуниста.

Истога дана око 7 часова група од 15 наоружаних четника дошло је општину Драговац распитујући се за партизане као и исхрану становништва па су потом отишли у правцу Жививци оставивши три летка са истом садржином као што је напред наведено.

к/ 8 марта у 19 часова једна група од 15 наоружаних четника свратила је у општину Маљуревац и позвала претседника, деловођу и чланове управе и саопштила им да све што окупаторске власти траже по селу морају дати, а да се они крећу по селима само у циљу гоњења партизана.

н/ ..... Истога дана у 18 часова дошла је једна група од 12 наоружаних лица у исто село одевени делимично у Југословенско војничко а делимично сељачко-шумадијско одело са шубарима на глави и Југословенском кокардом и распитивали се као народ живи саветовали да народ слуша власт, затим су отишли у правцу села ка Дунаву.

њ/ 9 и 10 марта око 11 сати једна група од 10 лица била је у Батовцу и преставила се као Дражини људи говорили против партизана који нападају Немце а зато страда Српски народ.

о/ Ноћу 10 и 11 марта око 20 часова једна група наоружаних лица била је у селу Живици, Драговцу и Лучици, која се преставила као Дражини људи, говорили против партизана, саветовали да се не дира окупаторска војска и да се преда све што се тражи јер ће се тако сачувати Српски народ. ”

У извештају Пов. бр. 208 од 31-III-1943 г:

”II/ ..... Према обавештењима војвода Приброћанин наводно спреман је да органима српске управе пружи помоћ у гоњењу партизана. Његови четници препоручују народу ред и мир као и лојално држање према окупаторској војсци. Не би било на одмет искористити мржњу која постоји између четника и партизана, јер би партизани као бројно слабији лако били истребљени, па би у округу се завео ред и мир. ”

У извештају Пов. бр. 239 од 15-IV-1943 г. налази се:

”1/ .....

б/ Група присталица Драже Михајловића наведена под тачком н/ обилазила је и даље села Десине, Ђураково и Сиљево и Тополовник за ових 15 дана. У свим селима куда је ова група прошла одржала је скупове сељака и позивала их да буду мирни и да случају наређење власти. Истовремено делили су плакате: Говор Краља Петра II одржан на радио. станици Лондон на дан 27 марта ове године као и плакат са насловом ”за отаџбину” а са потписом ”Горски штаб Југословенске војске у отаџбини”. Група је била наоружана са пушкама и пушкомитраљезима. ”

У извештају Пов. бр. 266 од 30-IV-1943 г. налазимо:

”5/ .....

б/ Од 15 априла са Југоисточне стране појављује се група илегалниг четника такозвана горњачке групе, негде са једним поручником, негде без њега, тра-

же партизане говоре да само партизане гоне а народу и општинским властима саветују послушност окупатору у интересу чувања што већег броја Срба које партизани доводе у положај да за једног од партизана убијеног Немца, дају 100 Српских глава.

6/ .....

б/ 16 априла у селу Прљенац дошла је једна група илегалних четника од око 40 лица наоружаних са пушкама под командом поручника Ловрића. Пошто су наредили да им се опреми храна, поручник Ловрић интересовао се да ли у село долазе партизани и истовреме питао је дали грађани испоручују кукуруз за Дирис. Саветовао је народ да изврши испоруку кукуруза како не би морали одлазити у логоре. ”

У извештају Пов. бр. 301 од 15 маја 1943 г. налази се ово:

”1/ .....

ж/ 10 маја ове године око 19 часова дошли су у село Мајиловац илегални четници. Народ је почео да бежи јер су се у селу у то време налазила два припадника немачке оружане силе. Четници су спречили да се народ разбегне и том приликом говорили да чисте терен од комуниста, да гоне нераднике, лопуже и пљачкаше, а да се окупатору мора дати све што се тражи. На чели четника био је Крста Рончевић.

з/ 11 маја тек.год. око 2 часа по подне једна група наоружаних лица од око 50 дошла је у општину Кличевац. Ова група одржала је збор на коме су говорили да Срби требају да чувају своје главе да један другога не нападају и не туже. И да сва тражења од окупатора имају испуњавати.

3/ .....

ж/ Неутврђеног дана дошло је у Ракову Бару једно непознато лице говорило је народу да Немачкој војсци треба да дају све што траже да не би народ страдао. Хтело је да извршило мобилизацију али није имало успеха. ”

У извештају Пов. бр. 339 од 31 маја 1943 г.стоји:

”2/ .....

в/ Илегални четници у току овога раздобља крстарили су по срезу моравском у овим местима: У Сибници 14 маја, у Врбници 14 маја у Томиславцу 14 маја у Врбници 19 маја, у Сибници 19 маја, у Породину 19 маја, и и у Томиславцу 22 маја. У свим овим местима у којима су четници боравили нису извршили никакав акт саботаже и напада, него су говорили народу да треба да извршују своје дужности према окупатору и Српским властима.

4/ .....

а/ 16 маја илегални четници око 10 до 120 под вођством поручника четника Павла Вујисића са четничком заставом на челу дошли су у селу Забрђе, Добрње, Лопужник и Панково а 17 маја у село Бошановац. У свим означеним местима поручним Вујисић користио је прилику, те је пред сељацима који су били окупљени код општинском дома ради саопштења разних наређења државних власти, одржао говор. У своме говору изнео је да се четници боре против комуниста и њихових јатака и да је он лично са својим четницима ликвидирао комунистичку групу познатог вође комуниста среза моравског Симе Симића, убивши вођу извесан број његових људи. Уједно је позвао грађане да се покоравају наређења

окупаторских власти и да извршују своје обавезе, како би се сачували од репресалија и великих казни. ”

У извештају Пов. бр. 371 од 15 јуна 1943 г. стоји:

”1/ .....

е/ 9 јунаове године око 19 часова стигло је у Курјаче око 30 четника и тамо се задржало кратко време а потом отишли у Кличевац где су запосели државну пошту. У Клићевац су стигли баш у време када је претседник општине држао збор грађана ради испоруке вуне и четници су наредили да се сиромашнима и избеглицама изда потребна храна. Један од четника изјавио је на збору да грађани морају испоручивати све што тражи окупаторска власт. Затим су наредили да се спреми вечера за 10 људи и хране за три запреге. Око 22 часа напустили су село и са собом су одвели ова лица: Александра Тилића, Живорада Тилића, Синишу Грујића, Светислава Јовановића и Александра Молеровића.

Из овога се види да се на подручју среза рамског налази стално четнички одред присталице Драже Михајловића до 60 људи под командом ваздухопловног мајора Пере Николића. Четници обилазе стално сва села среза рамског и за сада предузимају само акцију против партизана и криминалних типова. ”

У извештају Пов. бр. 434 од 15 јула 1943 налазимо:

”1/ .....

о/ 12 овог месеца око 6 часова група четника око 150 на броју била је опколила у селу Барака одељење стражара СДС њих 30 и позвалаих да одмах напусте село, јер ће у противном бити разоружани. Командир СДС није пристао већ се спремао на отпор, али до сукоба није дошло јер су се четници повукли. Четнике је предводио мајор Никола Анђелковић. ”

Извештај Пов. бр. 492 од 31 јула 1943 гласи:

”7/ .....

б/ На дан 24 јула нађен је у срезу Млавског Г. Богдановић обилазећи вршалице по селима, затекао је у селу Прљенцу илегалног четничког поручника Ловрића, некога потпоручника Миму такође четника и једног обичног њиховог редова. Том приликом поручник Ловрић пребацио је среском начелнику због извесних строгих наређења по питању разних испорука и упућивања обавезних радника на радове у Горски рудник, наводећи да ће сресни начелник за то у својевремено одговараи. Нашто му је сресни начелник скренуо пажњу да су илегални четници не крећу по његовом срезу јер ће угрозити ред и мир, Ловрић је повишеним тоном одговорио да су то њихове ствари и да се то никога не тиче. После тога четници су се повукли у непознатом правцу. ”

У извештају Пов. бр. 573 од 31-VIII-1943 налазимо:

”2/ .....

Главна акција илегалних четника састоји се у томе, што они немилосрдно гоне и уништавају партизанско-комунистичке банде, њихове јатаке, обичне и друге разбојнике и лопове, са друге стране идући од места до места саветују народ да буде послушан према властима српским и окупаторским и да све реквизиције дају Немачким властима. У току овога месеца није било случаја да су илегални четници нападали немачке органе. ”

Даље извештај Пов.бр. 623 од 31-II-1943 г. садржи ово:

”3/ .....

а/ Дана 16 септембра отишао је у село Кучајна бив.министар ошта и телеграфа Душан Пантић са својим рођаком Иваном Миљковићем. Из Кучајна преко шуме обојица су била пошла у вођњак Ивана Миљковића, одакле су их четници заробили и одвели у непознатом правцу. Након неколико дана обојица су од стране четника пуштени и налазе се на слободи.

5/ .....

а/ Дана 1 септембра упућен је од стране одреда Српске државне пољске страже у Жабару наредник Таушановић Василије са 4 редова у селу Сибницу ради набавке шљива за спремање пекмеза. Дана 2 септембра наредник Таушановић је из Сибнице пошао у општину Четереже да се и тамо распита о цени шљива и упутио се у општинску зграду. Како у згради није нашао претседника, упутио се у трговину Благојевића, где су након 4 до 5 минута упала 10 бандита и разоружали га те спровели у шуму. У шуми су га везали на који је поступак Таушановић реагирао. Командир четничког одреда неки потпоручник Павле претио му је и наредио да га никако не пуштају. Претседник општине и неки сељаци сазнавши за ово одвођење дошли су у шуму и замолили потпоручника да Таушановића одвеже што је овај и учинио. Таушановић је пуштен тек 3 септембра а враћено му је и оружје.

г/ Дана 11 септембра око 14 часова дошла је у село Породин једна четничка тројика под водством п.поручника Павловића. Четници су свернули у школу, где је поручник питао управника школе да ли му је познато наређење округа начелника о похађању школе, и наредио да се учитељи што више ангажују у свом просветном раду и да деца морају похађати школе. Након овога разговора четници су отишли у општинску зграду где су се задржали извесно време и удаљили се из села.

д/ Дана 4 септембра после подне једна патрола од 4 човека СДПС среског одреда у Жабарима враћала су / из Ореовице у Жабаре и код села Ратинца сусрела се са већим бројем илегалних четника. Четници су питали где су били и рекли им да траже комунисте па их пустили.....

Четници Драже Михајловића у повереном ми округу нису вршили у великом броју акта саботаже. Изузетак чини случај са одвођењем стражара СДС у Жабарима и спречавање испоруке пшенице у срезу Рамском. Наредбу за вршење саботажу у срезу Рамском издао је мајор Николић који је од стране четника стрељан. ”

У извештају бр.8639 од 23 октобра 1943 г. налази се овај податак:

”На дан 23 овог месеца пре подне био је један одред Немачке полиције од два немачка органа и неколико органа СДС у Пољани код куће Душана Миљковића ради истраге и проналаска оружја. Међутим група илегалних четника преко свог курира приморала их је на састанак и после преговора и састанака четници су се удаљили. ”

У извештају Пов. бр. 684 од 31 октобра 1943 год. налази се:

”3/ .....

а/ Дана 15 октобра око 21 час дошао је у село Мишљеновац бивши четнички војвода Воја Приброћанин са 200 четника, саопштио народу да се чувају пар-

тизана и да им не дају храну. Приброђанин је наредио да на железничкој прузи не сме бити никаква стража јер да они чувају пругу са четницима био је и мајор Пилетић.

4/ .....

з/ Дана 24 октобра претседник општине у Жабарима примио је од команде штаба I-4/69 Југословенске војске у отаџбини од 23 октобра 1943 наређење којим се одређује време да слободно кретање грађанства по улицама и по имањима од 6 изјутра до 7 увече. Ко се буде нашао или затекао после овога времена на улици или имању биће кажњен. по четничком закону или смрћу. Уједно са овим наређењем забрањују све забаве и седељке....”

У извештају Пов. бр. 687 од 31 октобра 1943 налазимо:

”..... Као што сам горе већ навео акција четника сводила се на прогањање и убијање партизана, њихових јатака и симпатизера. На терену долазећи у села четници су готово увек позивали народ да одржи мир и слогу и да лојално извршава сва наређења Српских и Немачких власти као и да све разрезане количине животних намирница на време испоруче. У неколико махова четници су се обраћали народу да не треба да слуша никакву пропаганду из Москве и Лондона, него да мирним држањем осигура сам себи лепшу будућност. Никаква акта саботаже четници нису вршили. ”

У извештају Пов. бр. 824 од 14 децембра 1943 налази се:

”6/ .....

д/ Дана 3 децембра тек.год.у селу Кумане предала су два илегална четника начелнику среза рамског један сандук експлозива тежине 32,50кгр. 100 комада каписла и око 100 метара фитиља, који је материјал био запљењен од партизана и добровољно понуђен од стране четника власти на предају. ”

Најзад извештај Пов. бр. 857 од 31-XII-1943 г.гласи:

”2/ .....

в/ Дана 16 октобра ов.месеца вођена је борба између села Кучајне и Церовца између партизана из једне стране и четника и одреда СДС из Кучева са друге стране. ”

Да видимо сад на који је начин вршено попуњавање кадра четника Д.М.

У извештају Пов. бр. 142 од 28 фебруара 1943 г.стоји:

”2/ ..... Током месеца фебруара вођење групе илегалних четника вршиле су нападе на органе СДПС ради њиховог разоружања одвођења, ради појачања њихових борбених редова.... ”

А у извештају Пов. бр. 266 од 30-IV-1943 г.стоји:

”1/ .....

ж/ Група припадника Драже Михајловића која се први пут појавила на подручју среза рамског 6 априла, поново се појавила 6 априла у селу Кисиљеву и наредних дана у свим осталим селима овога среза. Свима претседницима општина и деловођама доставили су писмено наређење да морају у року од 5 дана спремити спискове свих војних обвезника вођених од 1893 г. до 1924 године закључно..... ”

И најзад у извештају Пов. бр. 623 од 30-IX-1943 године налазимо ово:

”2/ .....

г/ Дана 5 септембра око 16 часова били су у селу Камијеву Алоја Ферланд адв.из Вел. Градишта и адвокатски приправник Радовановић Борисав. Дошли су код деде Борисава Радовановића ради предаје судског решења. Док су се бавили у општинској канцеларији дошао је један четник и обојицу одвео пред команданта илегалних четника мајора Николића. Мајор Николић испитивао их је ко су и зашто су дошли у Камијево, па је Алојза Ферланда пустио, а Борисава Радовановића задржао с тим да и он буде четнички официр.

"5/ .....

е/ Ноћу између 21 и 22 септембра разоружали су четници у Жабарима скоро цео одред СДС у Жабарима и одвели у шуму .....

6/ .....

б/ Дана 24 септембра увече одбегло је у шуму 20 стражара припадника СДПС одреда голубачког у Голупцу. "

РУМУНСКА ПРОПАГАНДА

Жеља Румунских фашиста да намете начин надокнаде територијални губитак у Мађарској испољава се у њиховој претензији за једним делом источне Србије. У ту сврху они спроводе пропаганду за отцепљење тих крајеве и присаједињење Румунији. О томе имамо неколико података у нађеним актима.

Међу осталима у извештају Пов. бр. 67 од 31-I-1943 г. налази се овај пасус:

"Румунска пропаганда на подручју округа пожаревачког није у порасту захваљујући мерама које су предузете, можемо се надати да се ова пропаганда неће ширити. "

А у извештају Пов. бр. 142 од 28-II-1943 г. налазимо ово:

"Румунска пропаганда на подручју округа још увек активна у срезу голубачком, али није у порасту.

За сва недела која су почињена над народом у Србији одговорни су као врховни организатори и наредбодавци читавог једног система поробљавања народа, Хитлер и његова влада као и главни Генералштаб, односно Врховна команда Немачке војне силе. Поред тога одговарају и сви војни и цивилни команданти Србије за време њене окупације. Поред њих можемо поменути и следеће:

КЛАУЗЕН, мајор крајскомандант у Пожаревцу, поред тога што је као највиша немачка власт у округу био главни организатор и наредбодавац свих акција које су спровођене како од стране немачких тако и од стране српских власти, а којима је нането много зла народу и причињено много злочина према народно-ослободилачком покрету, , као Крајскомандант и у том својству узео је учешћа у стрељању 10 партизана извршено на дан 30 јула 1943 године у Пожаревцу / Обзнана издата 13 јула 1943 године у Пожаревцу од стране Клаузена.

РЕДЛ штандордофицир и штандордкомандант, поред тога што је као функционер немачке војне силе узео активног учешћа у ове, при чему су почињена многобројна злодела и многи злочини, издао и потписао проглас којима се позивају Срби да ступају у Немачку војни силу уз обећање разних повластица / Летак уз акт.округа Пов.бр. 297 од 14-V-1943 г./.

ВИРТ мајор, виши радни саветник при Крајскомандантури у Пожаревцу, поред тога што је узео активног учешћа у злочиначком раду немачке окупаторске власти, одржао је на збору у Александровцу на да 18 априла говор у циљу да задобије српски народ за сарадњу са Немцима / Акт Пов.бр. 266 од 30-IV-1943 г./.

АДОЛФ КЛАЈН трупенфирер Организације "ТОТ", узео је активног учешћа у овој организацији која је имала да послужи Немцима за економско искоришћавање поробљених земаља у овом случају Србије / Акт Пов. бр. 141 од 27-II-1943 г/.

Али поред Немаца у спровођењу система злочина и злостављања са циљем да се Немцима олакша окупација и економско искоришћавање Србије узимају учешћа и Срби. Поред издајица Недића и чланове његове владе у том раду учествује читав један низ виших и нижих функционета који својим свесрдним радом доприносе да Немци донекле несметано изводе своје планове. Треба напоменути:

ДУШАН ЂОРЂЕВИЋ Министар финансија, поред тога што је као непосредни сарадник Недића узео највећи удео у изградњи и спровођењу издајничке политике, одржао је на великом народном збору у Великом Градишту 20 јуна говор у коме је величао рад владе а народ позивао на одржање реда и мира / Акт Пов. бр. 401 од 30 јуна 1943 г./.

ДУШАН ПАНТИЋ бивши министар пошта и телеграфа, поред тога што је као министар узео активног учешћа у раду Владе Недића, одржавао је везе са четницима Д.М./Акт Пов бр. 623 од 30 септембра 1943 г./.

МИЈА ПЕТРОВИЋ генерални инспектор Министарства унутрашњих послова, поред тога што је као високи функционер у Министарству ун.послова био један од главних организатора политике сарадње са Немцима и борбе противу народно-ослободилачког покрета, узео је учешћа на великом народном збору одржаном у Великом Градишту 20 јуна 1943 године/ Акт Пов. бр. 401 од 30 јуна 1943 г./.

ЉУБА ТОДОРОВИЋ шеф отсека теренске пропаганде при Претседништву Министарског савета, поред тога што је као шеф поменутог отсека био главни организатор целокупне пропаганде за целу Србију и тиме активно доприносио на ширењу лажи на циљу стварања расположења код народа за сарадњу са Немцима, организовао је отворио антикомунистичку изложбу у Пожаревцу за време чијег трајања од 5 до 12 септембра су је посетили сви чиновници, ученици и већи део грађанства и претстојници немачких и српских власти / Пов. бр. 625 од 30 септембра 1943 г./.

ДРАГОЉУБ МАРИНКОВИЋ начелник округа пожаревачког, поред тога што је као највиша управна власт у своме округу био главни организатор и наредбодавац свих акција и мера које су се спроводиле у циљу спровођења издајничке политике Недићеве владе, починио је конкретно следеће: Издао је на основу службеног саопштења Крајскоманданта мајора Клаузена саопштење у коме је упозорио становништво на стрељања 40 комуниста у Београду и 20 грађана из Брзог Хода које је извршила Немачка оружана сила, позивајући га на одржање реда и мира / Саопштење од 2 марта уз акт Пов.бр. 112 од 5 марта 1943 год. . Држао је говоре и то: На великом народном збору у општини Маљуревац Пов.

бр. 26 од 15-I-1943 г./ , на збору у варошици у Александровцу 18 априла / Пов. бр. 266 од 30 априла 1943 г./, на великом народном збору у селу Клићевцу 7 априла / Пов.бр. 266 од 30-IV-/, на великом народном збору у селу Пољани 6 маја / Пов.бр. 301 од 15 маја /, у Трговачкој академији у Пожаревцу по извршеној инспекцији гимназије у Пожаревцу ученицима ових школа и 31 маја на широј конференцији окружног одбора за спас Србије / Пов.бр. 339 од 31-V-/, на великом народном збору у селу Дубравици 14 јуна / Телеграм заведен код шефа СДБ I бр. 17601 од 16-VI-1943 г./, на великом народном збору у Пожаревцу 3 октобра и на народном збору у Жабарима 14 октобра / Пов.бр. 655 од 14 октобра /, на конференцијама одржаним на дан 9 децембра са свим просветним радницима а 10 децембра са судским особљем адвокатима и лекарима / Телеграм заведен у Министарству унутрашњих послова I бр. 36813 од 13-XII-1943 г./; издао је упуства среским начелницима за организирање антикомунистичке акције / Пов. бр. 26 од 15-I-/, и што је разашиљао среским начелницима ради даљег раступања проганди материјал који је добијао било од српских било од немачких окупаторски власти / Пов.бр. 67 од 31-I/.

БРАНКО МАШИРЕВИЋ помоћник окружног начелника поред тога што је као главни сарадник највишег управног органа у округу узео активног учешћа у свим мерама предузетим у борби противу народно-ослободилачког покрета, читао је проглас упућен српском народу од стране Претседника владе на широј конференцији окружног одбора за спас Србије на дан 31 маја 1943 г./ Пов.бр. 338 од 31-V-/.

МИОДРАГ РАДОЊИЋ помоћник окружног начелника, био је главни сарадник главног организатора и наредбодав а у повереном му округу и свих мера акција које су предузимане у циљу олакшања окупације Немцима. Конкретно говорио је на збору у Жабарима 9 децембра 1943 г./ Телеграм заведен у Мин.ун.послова I бр. 36814/.

РАДОМИР ПАУНОВИЋ сремски начелник среза хомољског, био је главни организатор свих акција које су предузимане у његовом срезу. Одржао је један говор на збору у Жагубици на дан 12 јула/ Пов. бр. 492 од 31-VII/, и на сремској конференцији у Голупцу 11 децембра / Пов.бр. 824 од 14-XII-/.

ДУШАН КОЛАРЕВИЋ сремски начелник у Великом Градишту био је главни организатор и наредбодавац у своме срезу за све мере које су предузете противу народно-ослободилачког покрета у његовом срезу. Одржао је говор на великом збору одржаном у Великом Градишту 20 јуна/ Пов. бр. 401 од 30 јуна 1943 г./

БРАНИСЛАВ ЛАЗИЋ начелник среза у Великом Градишту, поред тога што је био главни наредбодавац и организатор извођења владине политике сарадње са Немцима и акције противу Народно-ослободилачког покрета, одржао је говор на пропагандном збору у Вел, Градишту на дан 12 децембра. / Телеграм заведен у Мин.ун.послова I бр. 37125 од 16-XII-1943 г./.

МИЛОРАД НИШИЋ начелник среза пожаревачког, поред тога што је био главни организатор и наредбодавац при спровођењу издајничке владине политике у своме срезу, одржао је 22 децембра конференције у општинама Мало и Велико Црниће, 23 децембра конференције у селима Дрмно, Брадарац, Маљуревац и Бабушинац и 29 среску конференцију у селу Батуши. / Пов. бр. 857 од 31 децембра /.

БОГДАНОВИЋ начелник среза млавског, био је главни организатор и наредбодавац и извршилац владине политике сарадње са Немцима у своме срезу и као такав спроводио разне економске мере у корист окупатора, упућивао обвезнике на рад у Борски рудник и др./ Пов. бр. 492 од 31-VII-1943 г./.

ВАСА МИКИЋ референт за пропаганду округа пожаревачког, Као такав био је главни организатор пропагандних лажи које су сервиране српском народу у циљу његовог заварања и привлачења на страну "владе спаса" и немачког окупатора. Одржао је говоре и то: на дан 10 јануара на великом збору у општини Миљуревцу / Пов. бр. 26 од 15-I-1943 г./, и на збору у селу Пољани 6 маја као и 14 маја на збору у селу Браничеву /Пов.бр. 301 од 15-V-1943 г./

МИЛОШ АЋИМОВИЋ дописник Државне пропаганде, округа пожаревачког. Био је један од главних фактора у спровођењу лажне пропаганде у округу пожаревачком која је имала за циљ да буде лажи, придобије народ за рад владе. На дан 1, 3 и 4 октобра одржао је уводна предавања на приредбама која је у Пожаревцу одржала фолклорна група ансамбла Коларчеве задужбине у Београду / Пов. бр. 655 од 14-X-/, говорио је 9 децембра на среској конференцији у Божевцу/ Телеграм заведен код Мин.уну.послова I бр.36814 од 13-XII-1943 г./ Одржао је говор на пропагандном збору у Великом Градишту 12 децембра/ Телеграм заведен у Мин.послова I бр.37125 од 16-XII-/ и одржао конференције на дан 22-децембра у Великом и Малом Црнићу, 23 децембра у селима Дрмно, Брадарац, Маљуревац и Бабушинац и 29 у селу Бабуши / Пов. бр. 857 од 31-XII-1943 г./.

СТОЈАН СТАНКОВИЋ челник Српске заједнице рада, организатор и предводилац у једној организацији којој је био циљ да економски помогне Немцима не само у њиховој окупацији већ у уопште искоришћавању земље у циљу вођења рата противу уједињених народа. Одржао је говор на великом народном збору у Пожаревцу 3 октобра 1943 г. / Пов.бр. 655 од 14 октобра 1943 г./.

МИЛ.ЈОВИЧИЋ претседник општине Винци, поред тога што је као претседник оптшине помагао рад власти и тиме доприносио лакшу окупацију Немцима, у званичном акту дао је неповољан податак о ухапшеном Ратомиру Милутиновићу, називајући га наклоњеним комунизму / Акт општине Винци Пов. бр. 4 од 3-III-1943 г./

МИХ.ЈАНКОВИЋ претстојник градске полиције у Пожаревцу, био је главни спроводник владине политике у Пожаревцу и као такав главни организатор и наредбодавац свих мера које су предузимане противу народно-ослободилачког покрета у томе граду / Пов. бр. 228 од 13 септембра 1943 г/.

ТРИФКОВИЋ мајор, командант СДС. био је главни руководилац у округу борбе коју су оружани одреди водили противу народно-ослободилачког покрета. Као такав са још два официра и 21 стражарем опколио је кућу у којој су се налазили партизани у селу Набрђу и том приликом су побијени вођа групе Слободан Јовановић зв. "Јоксим" фарбар из Бос.Петровца. Петар Чолић зв. "Рудар" затим "Душко" радник и Радмила ученица VII раз.гимназије из Лозовика, а жив је ухваћен партизан Славко Станојевић из Батовца/ Пов. бр. 371 од 15-VI-1943 г./.

СОЛАРИЋ капетан и припадник СДС. Био је један од руководиоца оружане борбе која је вођена противу народно-ослободилачког покрета и при којој су

почињени многи други злочини. Као такав предвођени једно потерно одељење открио је на дан 17 априла једну комунистичку банду у појатама Животе Танасковића и Смолница и повео борбу противу исте. У тој борби су похватани Марковић Драгослав, Вујичић Милутин трговачни помоћник из Дубравице, Радић Миладин из села Страже среза Лозница, Миладиновић Живадин из Вел. Градишта и његова мати Дрина. Поред тога рањени су још многи партизани. / Пов. бр. 266 од 30-IV-1943 г./.

ТОМИЋ АЛЕКСАНДАР капетан, и припадник СДС. Као један од руководиоца оружане борбе противу народно-ослободилачког покрета узео је активног учешћа у прогањању припадника народно-ослободилачког покрета. Под његовим руководством једно одељење СДС. из Пожаревца извршило је 26 априла претрес сумњивих кућа у селу Брадарцу и том прилиом пронашло две писаће машине и разног пропагандног материјала. Поводом тога ухапсили су Добривоја Спасића и Радована Ћирића из Брадарца. / Пов. бр. 266 од 30-IV-1943 г./.

ДРАГОЈЛОВИЋ ИЛИЈА поручник СДС. Као војни руководилац узео учешћа у борбама које су оружане формације водиле са присталицама народно-ослободилачког покрета. Под његовом командом од ењење стражара из одреда пољске страже среза рамског и голубачког повело је борбу у селу Бискупљу са групом од 8 партизана и том приликом убило четворицу а двојицу ухватило. Међу ухваћенима налази се Живојин Јовић из Смољинца и Драгољуб Стојичевић. Убијени су Весић из Жабара, Слободан зв. "Босанац", Живко звани "Рођин" из Смољинца и неки Ђула / Пов. бр. 301 од 15-V-1943 г/.

Поред ових као виши или нижи функционери и обични припадници формације СДС узели су активног учешћа било као наредбодавци или прости извршиоци и следећи:

ДУШ. МИХАЈЛОВИЋ капетан заступник команданта СДС округа пожаревачког / Акт Команде СДС округа пожаревачког бр. 2101 од 7 јуна 1943 г./,

МИЛ. К. ЂОРЂЕВИЋ поручник командир одреда СДПС среза рамског / Акт одреда бр. 1331 од 21 јуна 1943 г./

ТАУШАНОВИЋ ВАСИЛИЈЕ наредник СДС / Пов. бр. 623 од 30-IX-1943/,

ИСОМАШОВИЋ поднаредник из Кучевског одреда / Пов. бр. 371 од 15 јуна 1943 г./,

КОСИЋ ЛАЗАР каплар са станице Мелница / Пов. бр. 26-од 26-I-1943/ и

ДЕНКОВИЋ БОРИСЛАВ стражар СДС /Пов. бр. 66 од 30-I-1943 г./

МАРИСАВ ПЕТРОВИЋ, капетан II Српског добровољачког одреда. Као такав узео је активног учешћа противу народној борби као организатор и наредбодавац. Поред тога одржао је низ говора и то: 11 марта на конференцији у Кучеву. а 13 марта на јавном збору на истом месту / Пов. бр. 209 од 31-III-1943 г./, 18 и 20 јуна на предавању за народ у Пожаревцу / Пов. бр. 401 од 30-VI-1943 г./, 12 јула на манифестационом збору у Жагубици / Пов. бр. 490 од 31 јула 1943 г./.

ВУК ВЛАХОВИЋ командант V Српског добровољачког[6] батаљона. Узео је учешћа као организатор и наредбодавац у крволочној борби која се водила противу народно-ослободилачког покрета. На дан 14 јуна на великом збору у

6 Руком дописана два слова и број 122

Дубравици одржао је говор у коме је величао рад Српске владе /Пов. бр. 401 од 30 јуна 1943 г./.

БРЕКИЋ потпоручник припаднк добровољачког одреда. Активно је учествовао у злочиначкој борби која је вођена противу присталица народно-ослободилачког покрета / Пов. бр. 401 од 30 јуна 1943 г./.

ЈОВА БАРЈАКТАРЕВИЋ професор, добровољац V Српског добровољачког батаљона. Поред тога што је учествовао активно у раду ове противу народне организације, која је водила крваву и злочиначку борбу противу народно-ослободилачког покрета, одржао је говор на дан 11 јула приликом смотре средњошколске омладине у Пожаревцу / Пов. бр. 434 од 15 јула 1943 г./.

ЖИВОЈИН МИТИЋ војвода. Као такав узео је учешћа у борби коју су званични четници "Пећанчеви" водили противу народно-ослободилачког покрета. / Пов. бр. 66 од 30-I-1943 г./.

СИМИША ОЦОКОЛИЋ ђенеларштабни капетан звани "Синиша Пазарац". Био је главни командант свих одреда Д.М.у округу пожаревачком и околини. Штаб му се налазио на планини Бељаници. Као командант узео је активног учешћа као виши наредбодавац и организатор у издајничком раду покрета Д.М. који се састојао у помагању и сарадњи са Немцима а у борби против свега што је било за народно-ослободилачки покрет / Пов. бр. 687 од 31-X-1943 г./.

ВОЈА ЈЕРЕМОВИЋ звани "Воја Прибројанин" бивши војвода звишки Пећанчевих четника а затим присталица Д.М. узео је активног учешћа у борби која је вођена противу народно-ослободилачког покрета. Између осталога извршено је стрељање по пресуди његовог преког суда Петра Зарића и Светислава Стефановића из Буковске и Томе Трајића из Нереснице. на дан 1 јула 1943 г. о чему је поменути Воја поднео писмени извештај среском начелнику среза Звишког / Пов. бр. 434 од 15-VII-1943 г./; дана 15 октобра дошао је у село Мишљеновац и пошто је наредио народу да несме да партизанима давати хране, заповео је да на жељеничкој прузи не сме бити страже јер ће исту чувати његови људи / Пов. Бр. 684 од 31-XI-1943 г./. А најзад препоручивао је народу ред и мир и лојално држање према окупатоској војсци / Пов. бр. 208 од 31-III-1943 г./.

КРСТА РОНЧЕВИЋ капетан, вођа једног одреда Д.М. који је узео активног учешћа у раду Д.М. покрета водећи крваву борбу противу народно-ослободилачког покрета. Појединачно, поред других ствари, учинио је следеће: 17 фебруара наредио је претседнику општине у Доњој Крушевици да му испоручи 100кг. кукурузног брашна и том приликом му прочитао неку декларацију о владању и поступању о општини, коју је он морао да потпише и потврди општинским печатом / Пов. бр. 141 од 27-II-1943 г./.10 маја око 19 часова дошао је на челу четника у село Мајиловац, није напао два немачка војника који су се ту налазили, већ је одржао говор позивајући народ да гони комунисте, а да окупатору даје све што се од њих тражи /Пов. бр. 301 од 15-V-1943 г./. 29 маја дошао је са својом групом у сукоб са једном групом партизана на реци Пеку у близини села Душманића и том приликом убијена су три партизана / Пов. бр. 339 од 31 маја 1943 г./. На дан 12 новембра предводећи своје четнике сусрео се са начелничком среза голубачког који је ишао у инспекцију и са њим провео у пријатељском разговору / Пов. бр. 773 од 30 новембра 1943 г./.

БОГДАН ПРИЦА бив.ваздухопловни наредник и поручник Д.М. као и командант једног четничког одреда, узео је активног учешћа у борби противу народно-ослободилачког покрета. Тако је 26 јануара око 11 часова дошао у село Царевац и покупивши неколико сељака из села испребијао их као партизанске симпатизере, а 27 јануара испребијао једног младића у селу Тополовнику са разлога што је раније био у редовима партизана /Пов. бр. 110 од 15-IV-1943 г./.

ЈАГОШ ЖИВКОВИЋ жанд.поручник и четнички војвода Д.М., командант једног одреда. Као такав узео је активног учешћа у покрету Д.М. у срезу млавском чији се рад огледао у помагању одржања реда и мира и борби противу народно-ослободилачког покрета, и поред тога водио је "поступак" против Станојла Миленковића и Бранислава Стокића из Куле који су на дан 21 новембра ухваћени као присталице партизана / Пов. бр. 773 од 30-XI-1943/.

ПАВЛЕ ВУЈИСИЋ поручник командант четничког одреда Д.М. Био је један под вођа покрета Д.М. у округу пожаревачком и као такав најактивније је учествовао која је вођена противу народно-ослободилачког покрета. 16 маја прошао је са својим четницима са четничком заставом на челу кроз села Забрђе, Добрње, Лопушник и Панково а 17 Вошановац. Одржавши скупљеним сељацима говоре у којима их је позивао да се боре противу партизана изјавивши да је он лично са својим људима ликвидирао групу познатог комунисте среза моравског Симе Симића, убивши вођу и извесан број његових људи. Даље је позивао народ да се покоравају наређењима окупаторских власти и да извршују своје обавезе. / Пов. бр. 339 од 31-V-1943 г/.

ЛОВРИЋ поручник, вођа једне групе четника Д.М. узевши активно учешћа у борби противу народно-ослободилачког покрета, починио је поред осталог следеће: 16 априла дошао је у село Прљенац и саветовао грађанима да испоручују кукурус за Дирис / Пов. бр. 266 од 30-IV-1941 г./. 28 и 29 јуна дошао је у кућу Светозара Јовановића у Прљенац и пошто му изнудио вечеру извегао из куће и ударио му 50 батина, наводно због тога што им није рекао где се налазе партизани / Пов. бр. 434 од 15 јула 1943 г./. 25 јула срео је у селу Прљенцу начелника среза млавског и том приликом водио са њиме пријатељски разговор / Пов. бр. 492 од 31-VII-1943 г./. 25 и 26 августа наредио да се избатинају у селу Калишту 4 сумњива лица због комунизма, а кмета Новаковића без икаквог разлога, а при поласку одвео је са собом Владимира Стојковића земљорадника / Пов. бр. 568 од 31-VIII[7]-1943/

НИКОЛИЋ АНЂЕЛКО мајор и припадник Д.М. Узевши активног учешћа у борби противу народно-ослободилачког покрета, поред осталога починио је и следеће: 6 августа дошавши у село Раброво са једном групом четника наредио да се закољу Благоје Крстић земљ. Светозар и Милорад Милорадовић земљ.и Радиша Јеремић земљорадници из Раброва а убио из пушке Десанка удова Живојина Миловановића из Раброва. На грудима Светозара Миловановића сатављена је цедуља са натписом "Тако пролазе гробари српског народа који помажу партизане. " Са потписом "Слободни синови зелених и српских планина. " / Пов. бр. 526 од 15-VIII-1943 г./ 19 августа четници под његовом командом убили су у

7 Стављена цртица преко последњег римског броја I.

селу Ђуракову општинског служитеља Живојина Стокића, наводно због тога што је радио против партизана / Пов. бр. 568 од 31-VIII-1943 г./. 5 септембра задржао је Борисава Радовановића адв.приправника који је дошао у село Камијево послом и одредио му да буде четнички официр / Пов. бр. 623 од 30-IX-1943 г./.

МИЛАНОВИЋ командант четничког одреда Д.М. узео је активног учешћа противу народно-ослободилачког покрета као и у шиканирању и малтретирању народа у Србији Тако 10 новембра претседнику општине у Маљуревцу шаље акт којим од њега тражи да му испоручи 3.000 кг.кукуруза а да ће у противном бити кажњен по четничком закону. / Пов. бр. 720 од 15-XI-1943/

Поред ових у покрету Д.М. узели су учешћа као команданти појединих одреда командири мањих група вође или борци и према томе у борби противу народно-ослободилачких покрета починили многе злочине и следећа лица:

БАНКОВИЋ капетан, и вођа једне групе од 200 људи која се креће по срезу хомољском и деспотовачком и који, према исказу званичних власти заузима лојалан став како према српским тако и према немачким окупаторским властима / Пов. бр. 67 од 31-I-1943./,

ПРВУЛОВИЋ поручник, припадник такозване горњачке групе. / Пов. бр. 266 од 30-IV-1943 г./,

КУЗМАНОВИЋ поручник и вођа групе Д.М. у срезу рамском / Пов. бр. 338 од 31-V-1943 г./,

ПЕРА НИКОЛИЋ ваздухопловни мајор, вођа групе четника Д.М. која се кретала по срезу рамском / Пов. бр. 371 од 15 јуна 1943 г./.,

ДРАГОМИР ПАВЛОВИЋ поручник / Пов. бр. 401 од 30 јуна 1943 г./,

ПРВОШ поручник и вођа једне групе илегалних четника Д.М,

РАДОМИР ПАВЛОВИЋ потпоручник / оба Пов. бр. 434 од 15-VII-1943 г./,

ЂОРЂЕВИЋ поручник,

ПИЛЕТИЋ ВЕЛИМИР мајор, командант голубачког среза / Оба Пов. бр. 684 од 31-X-1943 г./.

ДОБРИВОЈ НЕСТОРОВИЋ потпоручник,

АЛЕКСАНДАР МОЛЕРОВИЋ потпоручник, оба из одреда мајора Николића из среза рамског,

БРКОВИЋ поручник,

РОГЛИЋ потпоручник,

ЗРНИЋ потпоручник / Сви из одреда Крсте Рончевића из среза голубачког /.

ЈУРИШИЋ поручник,

ВОЈА УГРИНОВИЋ потпоручник,

ДРАГАН ЛАЗИЋ, потпоручник,

НИКОЛА ШКОФА потпоручник / сви из одреда жанд.капетана Јагоше Живковића са подручја среза млавског./

ТАДИЋ поручник,

АЛЕКСАНДАР СТАРЧЕВИЋ поручник, / Оба из одреда капетана Банковића из среза моравског /. Сви Пов. бр. 687 од 31-X-1943 г./

МИЛОСАВ МИЛОРАДОВИЋ / Пов. бр. 773 од 30-XI-1943 г./

МИЛИЈА ЂОРЂЕВИЋ капетан, вођа одреда у срезу рамском,

БОЉАК потпоручник из одреда Јагоша Живковића са подручја среза млавског,

ФИЛИПОВИЋ МИЛИЈА поручник,

БОГДАНОВИЋ ПАВЛЕ звани "Прица" поручник,

ЈОВАН ПОПОВИЋ поручник,

РАДИСАВ ИЛИЋ поручник / сви из одреда капетана Синише од Соколића "Пазарца". /

СТАНЧИЋ поручник,

ДЕЈАНОВИЋ РАДЕ потпоручник, / оба из одреда Воје Приброђанина/.

БРАНА МРГОДА поручник и командант одреда,

БОРОВСКИ МИЛАН поручник,

НИКОЛИЋ МИЛАН потпоручник / оба из одредакапетана Банковића из среза моравског /. Сви акт Пов.бр. 771 од 30 новембра 1943 г./.

ТАНАСИЈЕВИЋ МИЛЕНКО командант једне групе четника из одреда Крсте Рончевића, бив. шеф Пореске управе у Голупцу / Пов. бр. 857 од 31-XII-1943 г./.

НИКОЛИЋ ДРАГОМИР наредник, раније командир станице СДС а затим присталица Д.М. / Пов. бр. 141 од 27-II-1943 г./. и

ЈАЛШОВЕЦ ВАЛЕНТИН раније наредник СДС а затим припрадник Д.М. / Пов.бр. 720 од 15-XI-1943 г./.

То су све присталице покрета Д.М. који је водио огорчену борбу противу народно-ослободилачког покрета.

Да поменемој још једога из СДС:

ВУЧЕТИЋ СТЕВАН наредник и командир станице СПС у Волији као и

ИЛИЋ ДРАГУТИН стражар СДПС из Кучева.

Да поменемо још неколико других лица:

ПАНТИН ТИСА из Божевца. Када су 20 јануара дошли у његову кућу пет наоружаних партизана и тражили дозволу да пренећи, он је искористио приликом отрћао у жанд.станицу и пријавио их. Захваљујући само њиховој опрезности, они нису похватани / Пов. бр. 66 оз 30-I-1943 г./.

БОСИЉКА ВУКОВИЋ из Крепољина куварица у организацији "ТОТ" / Пов. бр. 141 од 27-II-1943 г./. Најзад

БАРАЧКИ МИЛАН бив. учитељ из Жабара и предводник једне четнике тројике.

Поред ових лица за која се може сматрати да је несумњиво утврђено да су активно учествовали у борби противу народно-ослободилачког покрета и да су својим радом несумљиво доприносили олакшању окупације Немцима, у актима је нађено извесан број лица за којас[8] се према овоме што се из аката може видети, не може утврдити да су заузимали противу-народни став за време окупације. Ипак наводимо њихова имена евиденције ради с тим да се даљим испитивањем тачно утврди њихов однос према народно-ослободилачком покрету с једне а окупатору и издајничкој политици владе с друге стране. Ево тих лица:

ЈАКШИЋ МИЛОРАД каплар станице СДПС, ДРАГОМИР ЈЕЛИСАВЧИЋ, судија окружног суда из Пожаревца / Пов. бр. 26 од 15-I-1943 г./.

РОКСА АЋИМОВИЋ из Средњева, БРАНКОВИЋ порезник у срезу Моравском / Пов. бр. 66 од 30-I-1943 г./.

8 Прецртано слово „с".

ДРАГОМИР МИЛЕНКОВИЋ син свештеника из општине Дубравице / Пов. бр. 110 од 15-II-1943 г./.

МИХАЈЛО БАЛОВИЋ школски надзорник среза звишког и МИХАЈЛО БЛАГОЈЕВИЋ учитељ у селу Ракова Бара / Пов. бр. 181 од 15-III-1943 г./

МИХАЈЛО КРСТИЋ адвокат из Пожаревца и МИЛУТИН МИЛОЈКОВИЋ потпретседник општине града Пожаревца / Пов. бр. 266 од 30-IV-1943 г./.

МИОДРАГ ЈЕЛИЧИЋ адвокат из Пожаревца, ДРАГИША ПАВЛОВИЋ капетан у пензији из Пожаревца, МИЛОСАВ МАТИЋ поткивач из Петровца, ЗОРИЦА МИКИЋ из Моровића / Пов. бр. 302 од 14-V-1943 г./.

СТЕВИЋ МИЛУТИН претседник општине у Маљуревцу, МАРАЈАНОВИЋ учитељ из Пољане / Пов. бр. 301 од 15-V-1943 г./

ДОБРИЦА ЈАЊИЋ учитељ из Дубравице / Пов. бр. 401 од 30-VI-1943 /

БОРА ЛАЗИЋ полиц.писар среза рамског, ЉУБОМИР МИЈОВИЋ директор гиманзије / Пов. бр. 434 од 15-VII-1943 г./

ВЛАДИМИР ГОЛУБОВИЋ управно канцеларијски чиновник среза Кључког / Акт среза Пов. бр. 308 од 25-VIII-1943 г./

БОЈАН МИЛОСАВЉЕВИЋ претседник градског поглаварства у Пожаревцу, ДРАГИША ВУЈИЋ, пензионер из Пожаревца, ДРАГОЉУБ МАРИНКОВИЋ, прота из Пожаревца, СТЕВА СТОЈАНОВИЋ земљ.из Пожаревца, МИЛУТИН МИЛОЈКОВИЋ бив.претседник из Пожаревца, ЖИВОТА АЛЕКСИЋ земљ. из Трњана, НИКОЛА ЈОВАНОВИЋ адв. МИЛОРАД ТАНАСКОВИЋ трговац из Пожаревца, Др. БОГДАН ЛАЗАРЕВИЋ, МИЛАН НИЧОТА омладинац из Пожаревца / Акт Претстојништва градске полиције Пов. бр. 228 од 13-IX-1943 г./

МИОДРАГ КОСТИЋ студент из Пожаревца, КОСТА РАДОВАНОВИЋ адв. из Жабара / Пов. бр. 655 од 14-X-1943 г./.

МИЛОРАДОВИЋ МИРОСЛАВ из Вел.Градишта / Пов. бр. 720 од 15-XI-1943 г./

СЛОБОДАН. РАДИЋ поднадзорник агената, ЂУКИЋ ЉУБОМИР из села Дрежана, / Пов. бр. 773 од 30-XI-1943 г./

МИЛЕТИЋ МИЛИВОЈЕ просветни референт, / Телеграм заведен у Мин.ун. послова I бр. 36813 од 13-XII-1943 г./

ЖИВКОВИЋ МИЛЕНКО чиновник срес.начелства у Пожаревцу, ВОЈА ЂОРЂЕВИЋ потпретседник општине Пожаревачке, ЈОВАН МИЛОШЕВИЋ полиц. сатетник окр. начелства, МЛАДЕН ВУЧЕТИЋ полиц.управни секретар окружног начелства

/ Телеграми заведени Мин. послова / Пов. бр. I 36814 од 13-XII- и I бр. 37125 од 16-XII-1943 г./.

ЂУРИЋ ЖИВОТА и ЈОВИЋ МИХАЈЛО сељаци из Шљивовца / Пов. бр. 824 од 14-XII-1943 г./.

Р Е Ф Е Р А Т

О СТАЊУ У ОКРУГУ ПОЖАРЕВАЧКОМ ЗА 1944 год.

Имамо веома мали број аката и према тома података за 1944 годину.

Н е м ц и

И даље врше злочине, малтретирања народа у Србији. О томе имамо неколико података. Ти подаци се односе како на борбу противу народно-ослободилачког покрета тако и на пљачку економских добара.

Извештај Пов.бр. 28 од 15-I-19443 г. садржи ове податке:

"7/ .....

б/ На дан 29 децембра дошла је група немачких војника на салаш Аврамовић Јована који се налази на месту зв. "Омања" у атару општине Жагубичке и са салаша одвела разних намирница кућних алатки и сву стоку која се на салашу затекла. На поласку су запалили салаш али је исти од пожара спашен.

в/ На дан 31 децембра дошла је опет група немачких војника на салаш Маринковић Илије, који се налазио на истом месту као и горе поменути и са истог покупили све покретне ствари као и стоку која се на салашу затекла. При поласку су запалили њихов салаш те је исти до темеља изгорео.

У извештају Пов. бр. 48 од 31-I-1944 год.стоји:

"..... Истрага која је поведена против комуниста у самом граду Пожаревцу, а о којој је начелство већ известило Министарство, проширена је у току месеца још више те је до сада ухапшено свега око 50 лица. Ову истрагу воде немачке власти и међу ухапшенима има и известан број државмих и самоуправних чиновника. "

У извештају Пов. бр. 111 од 29-II-1944 налазимо:

"1/ .....

а/ На дан 8 ов.м.ухапшени су од стране органа Шуц-полиције и органа Комесаријата у Костолцу Крстев Михаило, електротехнички инжињер фирме Бор у Костолцу родом из Охрида и Лековић Чедомир, ковач из фирме Поленски и Целнер из Костолца родом из Пријепоља, под сумњом да су припадници комунистичке организацијр."

Извештај бр.1793 од 14 марта 1944 садржи:

"На дан 6 о.м. у 5 часова изјутра неколико наоружаних лица у униформи Шулц-полиције, дошли су на салаш Радовановић Алексе из Крепољина, који је удаљен око 8 км. југозападно од Крепољина. Прилазећи салашу, почели су да пуцају. Жена Александрова и син Сава пришли су прозору да виде шта се напољу дешава. Тога момента, ватра из пушака била је окренута према прозору и од те ватре погинула је Николија, жена Александрова, а тешко је рањен син Сава, после тога неко је закуцао на врата куће, а рањен Сава је пришао и отворио их. Тога момента је припуцала машинска пушка и понова ранила Саву у кук. Потом су у кућу ушла три лица Шулц-полиције и када су видели Николију мртву, изашли су из куће и удаљили се у правцу Крепољине. "

А извештај бр.1792 од 14 марта 1944 год.гласи:

”Управи ове општине част је известити вас, да јучер 7 ов.мес.око 12 часова у подне блокирано је село Крепољин од стране немачке војске. Том приликом је од стране војске убијен из пушке пок. Миленковић Т. Милосав из Крепољина стар око 72 године, а убијен је на око 200 метара јужно од села. Војска је при поласку одвела: Јовић Светомира, механџију, Мирковић Славка, члана општинске управе и Грујић Јована, земљорадника из Крепољине. ”

Најзад у извештају Пов. бр. 137 од 15-III-1944 г.налазимо ово:

”1/ .....

а/ На дан 25 фебруара тек.год. вршили су немачко-бугарски војници претрес терена у селу Брежанима, па су том приликом запалили кућу Димитрија Стојановића чији се син Богољуб налази код партизана већ две године, затим су запалили кућу Младена Дулића, који се такође налази већ дуже време у партизанским редовима. Поред тога су ухапсили и одвели са собом Михајла Лазаревића претседнима општине и Војислава Војновића одборника општине брежанске, као и још четири младића под сумњом да су помагали четнике.

д/ У дане 5 и 6 овог месеца приликом акције чишћења против илегалних четника од стране немачких војника у селуБратинцу однето је са њихове стране из више сељачких кућа знатне количине разних намирница и других кућних ствари. Исто тако је 7 овог месеца у селу Братарцу од стране истих трупа однето Радићу Љубомиру из Брадарца и то: 45 пари мушких чарапа, 9 пари женских чарапа, 5 пари назувица и једну канту масти од 30кг.

ђ/ На дан 7 овог м.одведени су од стране Немачке полиције при акцији против илегалних елемената Живојновић Божидар и Живановић Петар, чланови општинске управе као и избеглица Дедејић Стеван сви из Братинца. Истога дана одведла је иста полиција приликом акције у Брадарцу Љубомира Радића, Михајла Јовановића, Драгишу Литића, Станојла Јанковића, Саву Грујичића, Љубомира Цвејића, Спасоја Радовановића и Живана Савића, све из Брадарца. ”

Н е д и ћ

И о акцији и раду наших власти имамо нешто мало података за 1944 год.

Тако о борби противу народно-ослободилачког покрета имамо следећих податак у извештају Пов. бр. 48 од 31-I-1944 г. и то:

”У току месеца извршена је од стране С.Д. полиције одмазда за убијеног претседника општине из Салаковца, тиме, што је на лицу места стрељано 10 активних комуниста скупљених из затвора исте полиције. ”

О вођењу пропапандне акције у циљу придобијања народа имамо такође неколико података.

Тако у извештају Пов. бр. 28 од 15-I-1944 г.налазимо:

”У два маха је растурен пропагандни материјал примљен из Крајскомандатуре.

На дан 2 овог месеца одржао је у сали Гранд хотела у Пожаревцу, која је била препуна, предавање са темом ”Црна Гора од избијања рата до данас” Мирко Влаховић новинар из Београда..... Указао је на кобну игри комунистичких елемената које је Црну Гору могло стајати опстанка. ”

У извештају Пов. бр. 49 од 31-I-1944 налазимо ово:

”30 овог м.пред више од 2000 хиљада слушала у Пожаревцу ванредно лепо и веома успело предавање одржао је г. Радомир Јовановић претстојник градске

полиције у Пожаревцу под насловом "о безбедности поретку и сузбијању комунизма" ..... Овом предавању уводно и завршну реч дао је Милош Аћимовић, референт државне пропаганде Претседништва министарског савета за округ пожаревачки. "

У извештају Пов. бр. 84 од 15-II-1944 г.налазимо да су 6 фебруара одржана у среским местима Великом Градишту, Кучеву, Жабарима и Петровцу предавања са темама "Вера и црква као елементи у сузбијању комунизма" и "комунизам као противник правне државе". У Великом Градишту говорили су прота Радосав Марјановић и старешина среског суда Љубиша Костић, у Жабарима свештеник Константин Пушкин шкокски надзорник Мирко Митровић и адвокат Коста Радовановић, у Кучеву прота Јован Чоругић и старешина среског суда Александар Миловић, а у Петровцу прота Брана Милић и старешина среског суда Милан Маленовић.

Даље у истом извештају видимо да су 13 фебруара одржана у Пожаревцу иста предавања а говорили су архијерејски заменик Добривоје Лучић и заменик старешина Окружног суда Миодраг Васић.

У извештају Пов. бр. 111 налазимо да је 21 фебруара у просторијама Браничево, одржао је Павле Никитовић, васпитач васпитног завода из Смедерева Паланке, предавање за ученике виших разреза гимназије и Трговачке академије са темом "Марксизам и подела рада".

И најзад у извештају Пов. бр. 137 од 15-III-1944 г.налазимо ово:

"У време од 1 до 15 марта тек.год.пропагандна акција састојала се у томе што је посланица земљорадницима упућена од стране Претседника владе гелерала Недића растурена у целом округу у циљу обавештења земљорадника о њеној садржини.

Затим пропагандне брошурице и летци примљени од немачких власти такође су благовремено на уобичајни начин растурене у целом округу. "

Покрет Д.М.

О њему има нешто више података. Они настављају и даље и све изразитије своју политику сарадње са окупатором која се огледа у заједничкој борби противу народно-ослободилачког покрета. А истовремено малтретирају и пљачкају српски народ. Податке о свему томе налазимо у следећим извештајима:

Тако извештај Пов. бр. 28 од 15-I-1944 г.садржи ово:

"1/ .....

б/ На дан 1 ов.мес.наишла је група илегалних четника у села Набрђе и вршила претрес у циљу проналска партизана. Наишавши у једној кући на тројицу који су се дали у бегство четници су у потери за њима убили једнога на друму Салаковац-Пожаревац а двојицу ухватили живе од којих је једо било женско.

2/ .....

а/ Ноћу између 26 и 27 децембра 1943 г. вођена је борба између партизана и четника код села Мустафића, Манастирице и Кобиља. Другога дана одведене је из Мустафића од стране четника Владимир Бркић, члан општинске управе.

6/ .....

а/ На дан 30 септембра прошле године група од 10 партизана дошла је у село Макце и задржала се у кући Стојадиновића Милентића, вођена Светоликом

Ракићем из Макаца. Другога дананаоружани четници су обесили пом.Ракића а кућу Милетнија Стојадиновића потпуно спалили, пошто су претходно испребијали њега и цело породицу.

г/ На дан 8 ов.м. четници присталице Драже Михајловића спалили су кућу Рафајла Јанковића из Мале Бреснице, зато што је у његовој кући нађен рањени партизан Живота Обрадовић. ”

У извештају Пов. бр. 49 од 31-I-1944 г. налази се:

”2/ .....

а/ 19 ов.м. дошла је група од око 200 наоружаних четника у село Сену, вршила претресе по кућама и са собом одвела Попиш Раденка и Јовановић Петра, земљ.из Сене под сумњом да су сарађивали са комунистима.

в/ На дан 21 ов.м.дошли су илегални четници понова у село Мишљеновац и оданде одвели Милену, мајку, Љубинку жену, и двоје малолетне деце познатог партизана Милоја Милојевића.

г/ 22 ов.м.дошла је група од око 150 четника у село Лешнице и тамо ухапсила Пајковић Анђелка, Пајкић Илију и Обрадовић Анђелка, све из Лешнице. Тражили су још три лица али их нису нашли. Пошто су тројицу ухапшених приказали народу као сараднике партизана, стрељали су тројицу изпред општинске куће у присуству народа.

д/ На дан 23 ов.м.дошла је група од око 150 четника у село Сену и са собом довела раније одведеног Раденка Попића. У његовом двориштуу су пронашли два лагума у земљи, те су сазвали народ показали му те лагуме са напоменом да је овај то начинио ради скривања партизана, те су му ради тога спалили кући, а њега су собом одвели.

ђ/ На дан 23 ов.м.група од око 80 четника дошла је у село Мишљеновац и са собом довела раније одведеног Драгомира Ранковића из Мишљеновца. Истога су извели пред народ и стрељали због прављења сколиништа у земљи за скривање партизана.

е/ 24 ов.м.дошла је група од око 150 четника поново у село Мишљеновац и оданде одвела Милорада Милојевића оца познатог комунистичког вође Милоја Милојевића.

ж/ На дан 25 ов.мес.дошла је у село Мишљеновац група од око 100 наоружаних четника и вршила претрес кућа. Другога дана запалила је кућу Босиљке Ранковић из Мишљеновца.

3/ .....

в/ На дан 21 ов.м.ухваћен је од стране четника у селу Рановцу Жика Поповић, учитељ из Раброва и вођа партизанских банди у округу Пожаревачком.

4/ .....

У ноћи између 22 и 23 ов.м.одведени су од стране четника Раља Станков и Мата Станић радници у млину ”Морава” који су се налазили у Жабарима.

5/ .....

в/ У ноћи између 14 и 15 ов.месеца група наоружаних четника одвела је из села Клење претседника општине Влајка Милуновића, кмета Властимира Радојковића као и известан број грађана.

г/ На дан 17 ов.м.позван је да дође код четника Стојадиновић Драгољуб

земљ.из Голупца. Са именованим је дошла и његова кћерка Софија. После три дана нађени су лешеви обоје именованих у близини села Вукојић.

д/ На дан 18 о.м.нађена је мртва кос села Вукојића Катица уд.Петровића из Вукојића.

ђ/ На дан 17 ов.м. одведен је од стране четника Милорадовић Михајло земљ. из села Војилова. После 4 дана нађен је његов леш у једном шумарку између села Житковца и Клења.

е/ На дан 20 ов.м.пронашли су четници Д.М.у селу Клење у винограду Живојновића Живојина један лагум у коме су се скривали партизани. Истога дана четници су стрељали овога Живојновића у присуству народа.

6/ .....

а/ 8 ов.мс.ухватили су илегални четници у Малој Бресници у кући Рафајла Јанковића, рањеног партизана, Животу Обрадовића. За казну Јанковићу су спалили кући.

в/ На дан 24 ов.месеца одведен је од стране четника Радосав Томић и Светислав Ракић, земљ.из Клићевца.

7/ .....

б/ На дан 14 о.м. убијен је од стране четника Д.М. у селу Сиге Јован Шердановић, студен из Лазнице и познати партизански вођа. ”

У извештају Пов. бр. 48 од 31-I-1944 г.стоји:

”II/ Акција четника Драже Михајловића: Акција четника у означеном периду како сам већ напред навео, састојала се у бескомпромисном уништавању свега онога што је имало ма какве везе са партизанима..... Код свију наведених одреда поред главнога задатка који се састоји у уништавању партизана и њихових симпатизера осећа се тенденција у конструктивном правцу за сарадњу са српским властима. Сви они поучавају народ о потреби поштовања и извршавања свију наређења како окупационих тако и српских власти. Нарочито настоје да народ изврши своје обавезе у испорукама како не би непотребно страдавао услед доласка казнених експедиција и присилног прикупљања одређених количина намирница. ”

А извештај Пов. бр. 84 од 15-II-1944 г. гласи:

1/ .....

б/ На дан 6 ов.м.одведени су из села Великог Црнића Војновић Живота и Арсић Славко оба земљорадника из Великог Црнића од стране илегалних четника.

,г/ На дан 8 о.м.група илегалних четника одвела је из села Лучице Славка Д. Митића, Радосава М. Митровића и Бранислава С. Тодоровића, све из Лучице.

2/ .....

б/ Крајем јануара тек.год. ухватили су четници Воје Триброђанина, Јована Чорака, бив.радника ”хармоније” из Београда који је био начелник штаба Жике Поповића и служио као курир са Титом.

г/ На дан 19 ов.м.водила се борба између четника под водством Воје Триброђанина и партизана на место зв. ”букова равна” недалеко од Кучева у којој су погинули један партизан и једна партизанка. А једна партизанка је била жива ухваћена. На страни четника није било жртава.

б/ На дан 13 ов.м. водила се борба између четника Воје Триброђанина и партизана у близини Кучева. У овој борби је погинуло 8 партизана, један је рањен а један жив ухваћен. Поред тога био је рањен и ухваћен Велимир Марјановић деловођа из Српца и познати комунистички вођа.

5/ .....

б/ На дан 1 ов.м.дошли су илегални четници у општину Раброво и тамо пронашли у једној купи хххххххх тулузине два наоружана лица за које се мисли да су били партизани и обојицу су убили. ”

У извештају Пов. бр. 111 од 29-II-1944 г.налазимо:

”1/ .....

г/ На дан 21 ов.м. вођена је борба у селу Батуши између једне групе четника и партизана. У овој борби четници су успели да убију тројицу партизана, а да ухвате живог неког Предрага који је раније био припадник СДП па се одметнуо у партизане. Том приликом четници су са собом одвели Александра Јовичића и Љубишу Стокића, обојицу из Батуше као јатаке партизанске.

3/ .....

в/ На дан 15 ов.м.група наоружаних четника одвела је из села Печенице Војислава К. Перића, општинског благајника, Манојла Богдановића и Драгољуба Илића, земљорадника из села Печанице. Именовани су претходно наоружани и одведени у циљу појачања четничких одреда.

д/ На дан 22 о.м.била је у селу Клићеву једна група од 10 наоружаних илеганих четника где су одржали збор. При поласку из села одвели су са собом 15 мушких лица.

ђ/ На дан 19 о.м. била је група илегалних четника у селу Бискупљу, при поласку одвела са собом сина претседника општине.

е/ На дан 24 о.м.група од 30 илегалних четника одвела је из села Сиракова пет младића међу којима и сина претседника општине. ”

Извештај Пов. бр. 110 од 29-II-1944 г.гласи:

”..... У току месеца било је све веће борбе између четника и партизана и то у срезу звишком. У првој су четници успели да убију двоје партизана и да ухвате једну живу партизанку. У другој борби која је вођена одмах после неколико дана, у близини с.Кучева четницима је успело да ликвидирају целу једну групу која је била под вођством Велимира Дамјановића, кога су живог ухватили и одвели са собом. Том приликом је погинуло 8 партизана а 2 су живи ухваћени и предати немачким властима. У оба две обе борбе четници нису имали губитака.

И најзад извештај Пов. бр. 137 од 15-III-1944 г.стоји:

”3/ .....

На дан 26 фебруара дошла је група од око 50 четника под водством Воје Триброђанина у селу Браничеву. Пред црквом Триброђанин је држао говор сељацима о потреби придржавања наредбама издатим како српских тако окупационих власти, а нарочито о тачном извршењу испорука намирница и других дажбина. ”

За све ове злочине и за сав издајнички противународни рад и политику која се је провађала у Србији сносе одговорност сви чланови Недићеве владе као и сви виши и нижи функционери исте. Али поред њих имамо још читав један

низ мање или више меродавних и надлежних органа, легалних или "илегалних" власти који су својим радом доприносили да се што боље спроведе у дело таква политика. У нађеним актима наишли смо следећа лица:

ДРАГОЉУБ МАРИНКОВИЋ окружни начелник. Био је главни организатор и наредбодавац при спровођењу владине издајничке политике у округу Пожаревачком и под његовим руководством и генералним упутствима извршено је безброј злочина према народно-ослободилачком покрету и народу Србије. Поред тога на предавању одржаном у Пожаревцу на дан 13 фебруара одржао је говор у коме је величао рад Владе Недића а нападао све оно што је имало ма какве везе са народно-ослободилачким покретом. / Пов. бр. 84 од 15-II-1944.

РАДОМИР ЈОВАНОВИЋ претстојник градске полиције у Пожаревцу. Као такав био је главни руководилац борбе противу народно-ослободилачког покрета у Пожаревцу. И по његовим директивима извршено је много зла народно-ослободилачкој борби и њеним присталицама. Поред тога одржао је 30 јануара у Пожаревцу предавање са темом "о безбедности, поретку и сузбијању комунизма". / Пов. бр. 48 од 31-I-1944 г./

МИЛОШ АЋИМОВИЋ референт Државне пропаганде Претседништва Министарског савета за округ пожаревачки. Био је главни сејач лажи и организатор све лажљиве пропаганде која је вршена у поменутом округу а која је имала за циљ да придобије народ за спровођење политике сарадње са Немцима. Конкретно одржао је говоре поводом предавања одржаног 30 јануара у Пожаревцу од стране Радомира Јовановића / Пов. бр. 49 од 31 јануара 1944 г./

ВОЈА ЈЕВРЕМОВИЋ "Триброђанин" бив.војвода Пећанчевих четника х хххх а затим вођа једног одреда четника Д.М. Као такав узимао је најактивнијег учешћа у прогањању свега што је имало везе са народно-ослободилачком покретом починивши при томе много злочина и злодела. Тако су између осталога четници под његовим руководством ухватили крајем јануара Јована Чорака бив. радника "Хармоније" из Београда који је био начелник штаба Жике Поповића и служио као курир са Титом, даље водили борбу са партизанима на дан 29 фебруара на месту зв. "Букива равна" недалеко од Кучева при чему је један партизан погинуо а двоје ухваћени живи, а 13 фебруара вођена је опет борба између истих и партизана близу Кучева у којој је погинуло 8 партизана а рањен је ухваћен Велимир Дамјановић деловођа из Српца и познати комунистички вођа / Пов. бр. 84 од 15-II-1944 г./; 26 фебруара дошао је са својом групом четеника у село Браничево и одржао говор сељацима о потрби да се придржавају наредаба издатих како од српских тако и од окупационих власти а нарочито о тачно извршивању испорука намирница и других дажбина. / Пов. бр. 137 од 15-III-1944 г./.

Поред тога као виши или нижи руководиоци и наредбодавци или чак непосредни извршиоци у покрету Д.М. који су као такви починили многе злочине у борби која је вођена противу народа и његовог ослободилачког покрета, спомињу се следећа лица:

КРСТА РОНЧЕВИЋ капетан и вођа једне групе четника Д.М. / Пов. бр. 28 од 15-I-1944 г./.

КУЗМАНОВИЋ капетан вођа одреда Д.М. у срезу рамском,

ДОБРИВОЈЕ МАЈСТОРОВИЋ потпоручник и

АЛЕКСАНДАР МОЛЕРОВИЋ потпоручник, оба припадници одреда Кузмановића;

ЈАГОШ ЖИВКОВИЋ, жанд.капетан вођа одреда четника Д.М. у срезу млавском

ПАВЛА ВУЈАСИЋ, поручник,

ЛОВРИЋ поручник,

ЈУРИШИЋ поручник,

ВОЈА УГРИНОВИЋ потпоручник,

ДРАГАН ЛАЗИЋ потпоручник,

НИКОЛА ШКОФА потпоручник и

БОЊАК потпоручник сви из одреда Јагоша Живковића који је успео да у селу Рановцу ухвати живог Жику Поповића вођу партизанског одреда;

РОГЛИЋ потпоручник, вођа једног одреда четника Д.М.;

БРКОВИЋ поручник и

ЗРНИЋ потпоручник из одреда капетана Крсте Рончевића у срезу голубачком;

СИНИША ОЦОКОЛИЋ звани ”Пазарац” ђелерштабни капетан вођа једног одреда Д.М. у срезу хомољском;

ФИЛИПОВИЋ МИЛИЈА поручник,

БОГДАНОВИЋ ПАВЛЕ звани ”Прица” поручник,

ПОПОВИЋ ЈОВАН поручник, и

ИЛИЋ РАДОСЛАВ поручник, сви из одреда Синише Пазарца који је успео да убије Јована Шербановића партизанског вођу;

ДРАГОСЛАВ ПАВЛОВИЋ пуковник и командант одреда Д.М. за целу источну Србију;

БАНКОВИЋ капетан и вођа одреда у срезу моравском,

МИЛЕ ЈОВАНОВИЋ мајор и нека врста надзорне власти у горњем одреду,

ТАДИЋ капетан,

СТАРЧЕВИЋ АЛЕКСАНДАР поручник,

ПАВЛОВИЋ ДРАГОМИР зв. ”Паја” поручник и

НИКОЛИЋ МИЛАН потпоручник, сви из одреда капетана Банковића;

БРАНА МРГОДА поручник и вођа одреда Д.М. у срезу пожаревачком; / сви Пов. бр. 48 од 31-I-1944 г./.

ЛАЗОВИЋ капетан из Великог Орашја и вођа једне групе четника Д.М. / Пов. бр. 111 од 29-II-1944 /.

Ето то су све људи који су узимали активног учршћа у покрету Д.М.

ПАВЛЕ НИКИТОВИЋ васпитач васпитног завода у Смедеревској Паланци. Као такав примио је на себе нечасну и противународну улогу да путем накараднога и противународног васпитања посеје у душе наше омладине мржњу према свему ономе што је слободумно и тиме исте духовно припреми на сарадњу са окупатором. У том циљу одржао је на дан 21-II- у просторијама ”Браничево” у Пожаревцу предавање ученицима виших разреда гиманзије и Трговачке академије са темом ”марксизам и подела рада”.

Поред ових лица за које постоје несумњиви докази да су својим радом и др-

жањем шкодили народно-ослободилачкој борби, у актима је нађен известан број лица за која се не може са сигурношћу ово тврдити.

Њихова имена наводе се ради вођења евиденције с тиме да се о њиховој улози за време окупације као и о њиховом држању како према народно-ослободилачком покрету тако и према окупаторској власти изврше даља испитивања и након истих, детаљно извршених, донесе дефинитиван суд то су:

МИРКО ВЛАХОВИЋ новинар из Београда / Пов. бр.28 од 15-I-1944 г./

РАДОСАВ МАРЈАНОВИЋ прота из Велике Градиште, ЉУБИША КОСТИЋ старешина среског суда у Вел. Градишту, КОНСТАНТИН ПУШКИН, свештеник из Жабара, МИРКО МИТРОВИЋ, школски надзорник из Жабара, КОСТА РАДОВАНОВИЋ адв. из Жабара, ЈОВАН ЧОРУГИЋ прота из Кучева, АЛЕКСАНДАР МИЛОВИЋ старешина срес.суда у Кучеву, БРАНА МИЛИЋ прота у Петровцу, МИЛАН МАЛЕНОВИЋ старешина среског суда у Петровцу, ДОБРИВОЈЕ ЛУЧИЋ арихејерски заменик из Пожаревца, МИОДРАГ ВАСИЋ, старешина окружног суда у Пожаревцу, / Пов. бр. 84 од 15-II-1944 године/.

ВОЈИСЛАВ К. ПЕРИЋ општ.благајник из Печанице, МАНОЈЛО БОДАНОВИЋ и ДРАГОЉУБ ИЛИЋ земљорадници из Печанице / Пов. бр. 111 од 29-II-1943 г./.

ЈЕФТИЋ РАДОВАН и ВЛАСТИМИР АНДРЕЈИЋ земљорадници из Острва, ДУШАН СТЕВИЋ, земљорадник из Гарева и бив.помоћник команданта села. / Пов. бр. 137 од 15-III-1944 г./. [9]

9 ОВАЈ ДОКУМЕНТ ИМА 43 СТРАНЕ

NdA K22 F1 D 46

МНО ФНРЈ
Бр. Рег. 46/1-1.
22 .

Држ. комисија за утвр. зloч. окуп. и њихових помагача
Inv. br. 6753

И З В Е Ш Т А Ј
о јавној безбедности у Округу пожаревачком у времену од
1 до 15 јануара 1943 год.

ШЕФ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ БЕЗБЕДНОСТИ
КОМАНДАНТ ЈАВНЕ БЕЗБЕДНОСТИ
I Бр. 1435
23 – I. 1943 год.
Београд

NdA K 20 F 4 D 47

Држ. комисија за утвр. зloч. окуп. и њихових помагача
Inv. br. 6753

ОКРУЖНО НАЧЕЛСТВО ОКРУГА ПОЖАРЕВАЧКОГ
Пов. Бр. 26/43
15 јануара 1943 год.
Пожаревац.

МНО ФНРЈ
Архив Народно-ослободилачког рата
Бр. Рег. 46/1-2.
22 .

ПРЕДМЕТ: Извештај о стању јавне безбедности у Округу пожаревачком у времену од 1 до 15 јануара 1943 год.

ШЕФУ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ БЕЗБЕДНОСТИ
Команди јавне безбедности
Б Е О Г Р А Д.

У вези наређења Министарства Унутрашњих послова К. Бр. 490/42 и Шефа Српске Државне безбедности I Бр. 32418 од 23 новембра 1942 год. и I Број 29124 од 9 новембра 1942 год. част ми је доставити петаестодневни извештај о стању јавне безбедности у Округу пожаревачком од 1 до 15 јануара 1943 год.

Од 1 до 15 јануара 1943 године на подручју Округа пожаревачком догодила су се следећа тежа кривична дела

1/ У СРЕЗУ ГОЛУБАЧКОМ – Г О Л У Б А Ц .

а/ На дан 31 децембра око 24 часа непознати наоружани људи приближили су се станичној згради Српске Државне пољске страже у Клењу, али када је стража опалила неколико пушака у правцу њих исти су се разбежали.

б/ На дан 9 јануара каплар станице Српске Државне пољске страже Јакшић Милорад напустио је самовољно станицу и удаљио се у непознатом правцу. Именовани је собом понео пушкомитраљез бр. 3067 и 93 метка предузете су потребне мере да се именованом уђе у траг.

2/ У СРЕЗУ МОРАВСКОМ – Ж А Б А Р И .

а/ Ноћу између 29 и 30 децембра 1942 год. органи Српске Државне пољске страже у Жабарима ухватили су се у селу Ракинцу илегалног четника Миладиновића Живана. Именовани је спроведен Команди Српске Државне страже у Пожаревцу.

б/ Ноћу између 29 и 30 децембра 1942 год. од стране непознатих наоружаних лица спаљен је остатак архиве у општини Брзоходе.

в/ Дана 30 децембра 1942 године обавештена је станица Српске Државне пољске страже у Александровцу, да се у кући Ђурђа Станојловића у Александровцу налазе три непозната наоружана лица, по свој прилици комунисти. Командир станице са 9 стражара одмах се упутио на лице места и блокирао кућу. После кратке борбе партизани искористивши јаку помарчина успели су да побегну, оставивши муницију, одело, санитетски материјал и неке списе.

г/ Ноћу између 30 и 31 децембра 1942 год. три непозната наоружана бандита упали су у општину Тићевац где су спалили општинску архиву, узели општински телефон, општинске печате и удаљили се у непознатом правцу.

д/ Дана 5 јануара 1943 год. у 18 часова стражар Српске Државне пољске страже Маленовић Живота испалио је један метак из своје службене пушке на каплара Вељовића Илију са службом у Жабарима. Каплар Вељовић Илија је услед тешке ране умрао истог дана а стражар Маленовић је ухапшен.

ђ/ Дана 7 јануара око 20 часова изведен је из куће свога кума Милосава Јефтића из Миријева Јосиф Марковић из Миријева и на 3 – 400 метара даље убијен.

е/ Дана 8 јануара 1943 год. око 20 часова од стране непознатих лица рањен је из пушке Илић Максим из Породина који је те вечери чувао телефонске стубове у општини породинској. Именован је од задобијене ране сутра дан умрао.

ж/ Дана 9 јануара 1943 год. око 16 часова у атару општине жабарске на месту званом "Старо гробље" примећено је једно непознато лице. Органи Српске Државне пољске страже у Жабарима одмах су упућени на лице места али је ово лице успело да побегне.

3/ У СРЕЗУ ЗВИШКОМ – К У Ч Е В О .

а/ Дана 31 децембра 1942 год. у селу Поповцу општине нересничке у реци Пеку нађен је мртав Кожић Ђорђе из Дубоке бивши четник Звишког четничког одреда. Ударен је два пута секиром по глави, натрпано му камење у џеповима и оделу и бачен у реку Пек. Убице нису пронађене.

б/ 4 јануара око 15 часова једна наоружана група од 15 партизана у државној шуми у атару општине Кучајна зауставили су цивилни камион Фелдкомандантуре Београд бр. 7044/ који је служио за пренос дрва и спалили га. Истодобно су посекли један телефонски стуб и удаљили се у правцу среза млавског.

в/ Дана 4 јануара у селу Раденка, среза звишког, нађени су убијени Николић Милутин, земљорадник и Стојнић Данка, удова, обоје из Раденке. Ближи подаци непознати.

г/ 29 децембра 1942 године око 10 часова у околини села Волује појавио се бивши четнички Војвода звишки Воја Јевремовић – Триброђанин са 40 наоружаних бивших четника. Командир одреда Српске државне пољске страже у Кучеву одмах је организовао потеру, али на терену није успео да им уђе у траг.

Међутим, на друму ван станице ова банда је ухватила командира станице Српске државне пољске страже у Волији, наредника Вучетића Стевана, одвела га за 1/,1/2 час хода и захтевали од њега да им преда станицу и сав материјал у истој. Наредник Вучетић је успео да побегне и дође у Кучево, где се пријавио немачким властима, које су са троје оклопних кола изашли на терен али нису дошли ни до каквог резултата.

д/ Дана 9 јануара у 13 часова 4 наоружана партизана дошла су у кућу Воје Радовановића у Мишљеновцу, где се налазио Илић Драгутин, стражар Пољске страже из Кучева. Партизани су стражара Илића разоружали, свукли му одело и тако повели собом, али су га одмах пустили, а одело и оружје однели.

ђ/ Дана 9 јануара стражар Пољске страже са станице Љешнице, Петровић Душан, отишао је у село Мустапић код своје родбине, где су га преко ноћи напали партизани и одвели собом. За судбину стражара Петровића ништа се не зна.

е/ Дана 11 јануара у селу Дубока једна наоружана група непознатих лица разоружала је једног руског војника, скинула са њега одело и затим га пустила. За овом групом упућена су потерна одељења.

ж/ На дан 14 јануара око 21 час Војислав Јевремовић, бивши Војвода звишки са својих 40 – 50 наоружаних четника опколио је станицу Српске државне пољске страже у Нересници, све стражаре разоружао и одвео у шуму у правцу општине Буковске. На станици је било 13 стражара и један официр п.поручник. Четници су одвели собом и целокупан материјал који је затечен у станици. Један стражар је успео да утекне и јавио се одреду Српске државне пољске страже у Кучеву. Стражари нису давали отпор, јер је напад дошао изненада.

4/ <u>У СРЕЗУ МЛАВСКОМ – П Е Т Р О В А Ц</u>

а/ Ноћу, између 30 и 31 децембра 1942 год. непознати бандити пресекли су телефонске жице у дужини од 15 метара код железничке станице Рашанац и прекинули телефонску везу са Пожаревцем. Линија је одмах сутрадан оправљена и телефонски саобраћај успостављен.

б/ Ноћу, између 2 и 3 јануара т.г. једна група партизана упала је у општину Забрђе, где су спалили општинску архиву.

в/ Ноћу, између 2 и 3 јануара једна група партизана упала је у општину Панково, где су спалили општинску архиву.

г/ Дана 3 јануара каплар Косић Лазар, са станице Мелница око 22 часа утекао је од четника, који су га водили према Раброву. Именовани је собом донео

пушку и 30 метака. Према његовој изјави са четницима се налазе још 11 стражара.

д/ Ноћу, између 2 и 3 јануара једна група илегалних четника запалила је кућу стражара Српске државне страже са станице Рашанц. Кућа је изгорела заједно са амбаром у коме је било смештено жито и кукуруз. Штета износи око 300.000.- динара.

ђ/ Ноћу између 4 и 5 јануара једна група партизана упала је у општину Лопушник, где је спалила општинску архиву.

е/ Дана 4 јануара око 17 дошло је у селу Црљенац 8 наоружаних непознатих лица где су наредили општини да се стара о избегличкој деци која су смештена у избегличком дому. Исти бандити везали су избеглицу Крчић Данила који живи у Црљенцу и одвели га у правцу општине Кула среза пожаревачког.

ж/ Дана 5 јануара у 12 часова 40 наоружаних четника напало је на одељење Српске Државне страже у јачини од 10 стражара станице Рашанац у селу Трновче. Вођена је борба 40 минута у којој је погинуо 1 четник а неколико их је рањено. Од стражара рањен је само један.

з/ Дана 8 јануара око 21 час упало је 9 наоружаних четника у кућу Петра Згрчића земљорадника из Рановца и однели му маст, месо и остале намирнице а њега ишамарали и удаљили се у непознатом правцу. Петров син Душан је стражар Српске Државне Страже па су четници вероватно због тога извршили ово дело.

5/ у СРЕЗУ ПОЖАРЕВАЧКОМ – П О Ж А Р Е В А Ц

а/ Дана 29 децембра 1942 год. у 18 часова упала су 2 непозната наоружана бандита у кућу Мирославе Јовановић кафеџике из Салаковца и исту опљачкали изнудивши јој 28.500.- динара, након чега су се удаљили у непознатом правцу.

б/ Ноћу између 30 и 31 децембра 1942 год. извршила су непозната лица крађу на штету Земљорадничке здаруге у Драговцу. Уз остале ствари провалници су однели 50 кгр. масти и 77 кгр. шећера намењено задругарима и грађанству.

в/ Ноћу између 2 и 3 јануара око 23 часа упало је 6 наоружаних комуниста партизана у општине Брадарац, Маљуревац и Бубушинац из Брадарца и Маљуревца однели су општинске пресе шапирографе. У све три општине поскидали су пропагандне плакате и оставили своје летке.

г/ Дана 3 јануара око 22 часа упало је 6 наоружаних лица у кућу Александра Живковића у општини Крављи До, извели га из куће и у дворишту заклали. Другог никог од укућана нису дирали нити су шта из куће однели.

д/ Дана 3 јануара око 23 часа упало је 10 – 15 наоружаних лица у кућу Арсић Живана у селу Батуши и однели 6 великиф и 5 малих дуката. Бандити су били наоружани пушкама и обучени у сељачка одела. Укућане нису дирали.

ђ/ Дана 3 јануара између 4 и 5 часова нестао је на до сада непознати начин чувар млина у Малом Црнићу Михајло Павловић стар 55 год. И ако се станица пољске страже налази у непосредној близини нико те ноћи није у селу примећен.

е/ Дана 8 јануара око 17 часова упала су у општину Пругово 3 наоружана лица и затворили сеоску стражу. 3 бандита су отишли благајниковој кући на којој су поразбијали све прозоре па су се затим вратили у општину где су спалили сву општинску архиву, новчана документа и књиге које нису биле у каси.

Новац нису могли узети јер је каса била закључана.

ж/ Дана 8 јануара између 19 и 20 часова примећене су у два маха светлеће ракетле између села Малог и Великог Црнића. Ко је ове раклете бацао до сада није утврђено.

з/ Ноћу између 12 и 13 јануара наоружана банда упала је у општину Батуша и спалила општинску архиву.

О свима овим догађајима одмах је извештавано како Министарство Унутрашњих послова Кабинет и Шеф Српске државне безбедности тако и исто и надлежне Немачке војне власти. По свима овим догађајима издавао сам Команди Српске Државне страже и Среским начелницима потребна наређења и инструкције о мерама које треба предузети, да се извршиоци ових деликата похватају и подвргну најстрожијој законској одговорности или униште, како би се у будућности спречило поново извршивање оваквих дела.

Из напред наведених догађаја, види се да се јавна безбедност у неким деловима округа побољшала, захваљујући мерама које су предузимане у циљу спречавања акције комуниста. Овај је случај најјаснији у срезу хомољском, где се за протеклих 15 дана није десио ни један случај поремећаја јавне безбедности и ако је у прошлим месецима баш у том срезу ових поремећаја било много. Но уза све то јавна безбедност у округу није онаква каква би требала да буде. Што у овом погледу није постигнут очекивани резултат у својој потпуности, кривица је до премалог броја станица Српске Државне страже и премаленог броја људства на већ постојећим станицама.

Разлоге за ово стање навео сам у своме петнаестодневном извештају од 14 децембра под Пов.бр. 931/42 и месечном извештају о општој ситуацији у Округу под овд. Пов.бр. 970/42. Усвајањем мојих предлога које сам у својим напред наведеним извештајима изнео, надам се да би се ситуација у погледу јавне безбедности знатно поправила а онемогућили поремећаји јавне безбедности.

Како у овом Округу још увек јавна безбедност у главном ремете остатци партизанских банди издао сам среским начелницима упутства и план за организовање антикомунистичке акције сходно наређењу Шефа Српске Државне безбедности стр. пов. I Бр. 233/42. Ова моја упуства своде се у главном у следећем:

1/ Сремски начелници треба да организују обавештајну службу, обраћајући највећу пажњу да за поверенике узму само исправне, национална и у сваком погледу поуздана лица, чувајући се да се у редове повереника не увуче ниједан комуниста или њихов симпатизер. Ова мера се указала као веома потребна јер се из праксе види, да су партизани боље обавештени о кретању органа власти него што су власти обавештене о кретању ових банди.

2/ Приликом регрутовања младића за Српску Државну стражу треба настојати да у њезине редове буду примљени само синови честитих и у сваком погледу исправних грађана и добрих домаћина и да оне, који су били у шуми па се након разбијања партизанских банди вратили кућама, нетреба примити.

3/ Успостављање што тешње сарадње између органа Управне власти и органа Српске Државне страже како у погледу обавештавања о кретању партизанских банди тако и у спровођењу мера за њихово уништавање. Свако оступање од овог принципа треба да буде оштро кажњено.

4/ Организовањем зборова, конференција и договора са виђенијим грађанима из свих сталежа треба истицати штетност партизанско комунистичке акције указујући на чињеницу, да њихови напади изазивају неминовно и оштру одмазду над невиним становништвом од стране Окупарорских власти. У овој акцији треба у што већој мери да узму учешћа Државни и самоуправни службеници свих струка и положаја.

5/ Организовање контроле кретања странаца а нарочито цигана, јер се у неколико случаја доказало да се комунисти њима служе као куририма и обавештајцима.

6/ Обраћање нарочите пажње на држање и рад трговаца, кафеција и свих радњи где се народ састаје, па са сваким код кога се појави и најмања сумња, одмах строго поступити.

7/ Обраћање пажње на рад свих државних и самоуправних службеника у циљу уклањања из службе оних који се у своме раду огреше о националне интересе.

8/ Строгим кажњавањем лица која проносе узнемиравајуће гласове и уносе у народ забуну.

Надам се да ће и ово моје упуство припомоћи да се на подручју повереног ми Округа јавна безбедност побољша а рад партизанских банди онемогући.

Из неколико наведених случајева види се да је и на подручју овога округа отпочела четничка акција у знатним размерама. Ова акција се највише осећа у срезу млавском где се налази Штаб четника под именом "Горски штаб бр.3". У срезу млавском постоје четири четничке јаке групе односно 4 бригаде. I групу води Богдан Прица ваздухопловни наредник. Ова група се креће у границама среза рамског и пожаревачког, док се II група коју води жандармериски поручник Јагош Живковић креће према граници среза звишког. III групу води капетан Банковић. Ова се група креће у срезовима хомољском и деспотовачком али не врши никакве злочине, јер је сам капетан Банковић, према обавештењу, потпуно лојалан како према српским тако и према окупаторским властима. IV групу води поручник Вујисић. Ова група се креће према срезу моравском. Све ове групе имају свој штаб на Бељаници и стоје под командом Синише Пазарца. Ове четничке групе крстаре по свима општинама среза млавском, али не дирају немце.

Злочине чине одметници четничких одреда који су као недисциплиновани морали свој одред напустити. Народ према четницима није расположен због хране као и због хапшења од стране окупатора.

У срезу звишком отпочео је своју акцију Воја Јевремовић бивши војвода звишког четничког одреда, који има узасе око 200 одружаних четника. Именовани је са својом четом напао на станицу Српске Државне страже у Нересници коју је разоружао и одвео у шуму.

Ради сузбијања ове четничке акције потребно је да се успоставе јаки одреди Српске Државне страже која би могла вршити потере свуда где год се четници покажу. Сем овога требало би скоро све људство Српске Државне страже које је са четницима сарађивало док су четници били легални и уживали заштиту власти, преместити у друге округе а овамо довести нове људе који са овдашњим

четницима нису имали никакве везе. Исто тако правилним избором младића за Српску Државну стражу сузбила би се четничка акција. Државна власт мора пред народом показати снагу у заштити народних интереса, јер се само на тај начин код народа може повратити вера и поверење хх у државне власти.

Надам се да би се усвајањем ових мојих предлога ситуација у Округу у погледу јавне безбедности поправила.

РАСПОЛОЖЕЊЕ НАРОДА.

Расположење народа је, када се има у виду у каквим приликама живимо, добро. Народ је заплашен због акције комуниста и илегалних четника, који нападају на општине, врше саботажу, кваре саобраћајне објекте, врше пљачке и убиства. Исто тако због ових недела народ се плаши одмазде коју окупаторске власти предузимају као санкцију за извршена дела саботаже или напада на припаднике окупаторске оружане силе.

Овај страх код народа нестао би када би Државна власт могла да народ сачува од напада разних банди, јер би на тај начин престала потреба за одмазду од стране окупатора. Велике тешкоће народ осећа због давања кулука. Ово се нарочито сада осећа када се тражи велики број радника за радове у рудницима, на које радове народ није привикнут. Када се има у виду да се свакодневно велики број грађана одређује на стражу за чување жељезничких пруга, телеграфских и телефонских линија и осталих саобраћајних објеката онда је ова тешкоћа посве разумљива. Чињеница да су сељаци остали без топлог одела и обуће и да се на зими и сваком невремену морају ићи на страже и то ненаоружани, чини ове тешкоће још разумљивијим.

Као што сам већ у неколико махова у својим извештајима напоменуо расположење народа би се знатно поправило када би се сеоске страже наоружале, јер овако ненаоружане нису у стању да пруже нинајмањи отпор нападачима а камо ли да нападача одбију. У случају да су стражари наоружани неби се могло догодити, као што се десило да ненаоружан стражар буде рањен и убијен од наоружаних нападача. Народ је свестан да ненаоружане сеоске страже незначе тако рећи ништа.

Ради повратка вере у власт издао сам подређеним ми властима потребна наређења а грађанству усмене поуке и упуства о потреби одржавања реда и мира и слоге међу србима као и лојалног односа према окупаторским властима.

КОНФЕРЕНЦИЈЕ И ЗБОРОВИ.

Дана 10 јануара одржао сам велики народни збор у општини Маљуревац среза пожаревачком коме је присуствовало преко 1000 грађана у главном сељака. У своме једночасовном говору изнео сам присутнима данашње прилике у земљи, узроке наше пропасти, штетност стране пропаганде и потебу нашег духовног препорода. Подвукао сам напоре Српске Владе Народног Спаса око сачувања Српства од коначне пропасти и указао на резултате ових напора. Позвао сам присутне да пређу преко свих партиско политичких као и личних зађевиба и

да се сви окупе око Српске Владе коју треба да помогну у њезиним напорима. Уједно сам позвао присутне да упуте своје суграђане који нису могли да дођу на збор да и они подесе своје поступке данашњој тешкој ситуацији. После мене говорили су судија Окружног суда из Пожаревца Драгомир Јелисавчић и референт за пропаганду Васа Микић. Присутни су код спомињања имена Претседника Српске Владе истог бурно акламирали. Са збора је послат поздравни телеграм Претседнику Владе армијском ђенералу Г. Милану Недићу. Збор је завршен у највећем реду и миру, а [10] говори оставили су на слушаоце дубок утисак.

Зборови и конференције које сам намеравао одржати морали су бити отказани због рђавог времена и завејаних путева.

Из извештаја подручних ми власти а и из непосредног додира са сељацима уверио сам се да народ врло радо прима упуства која му долазе од својих старешина, јер је свестан да ће само тако моћи очувати и себи обезбедити бољу и срећнију будућност. Но најблаготворније дејство има на народ сваки говор који путем радио станице Београд народу упућује Претседник Српске Владе армиски ђенерал Г. Милан Недић.

ДРЖАЊЕ ДРЖАВНИХ И САМОУПРАВНИХ СЛУЖБЕНИКА.

Са држањем Државних и самоуправних службеника као и органа Српске Државне страже можемо бити задовољни. Сви државни и самоуправни службеници дају од себе све да што боље одговоре својој патриотској дужности према Србији и Српству. Када се има у виду слабо материјално стање службеника и скупоћу и несташицу која је завладала, онда са радом службеника морамо бити задовољни.

Давањем примера свим службеницима повереног ми Округа настојаћу да се држање службеника и надаље одржи на достојној висини.

Предњи извештај част ми је доставити с молбом ради знања и даље надлежности.

Достављено:

Министарству Унутрашњих послова-Кабинет

Шефу Српске Државне безбедности

Команди Јавне безбедности Београд.

ОКРУЖНИ НАЧЕЛНИК,

Драгољуб Маринковић

ПЕЧАТ

10 Руком дописана реч: „одржани”.

NdA K 22 F 2 D 15

МНО ФНРЈ
Архив Народно-
ослободилачког рата
Бр. Рег. 15/2-1.
22 .

Drž. komisija za utvr. zloč.
okup. i njihovih pomagača
Inv. br. 7480

И З В Е Ш Т А Ј

1./ о општој ситуацији у Округу;
2./ о расположењу народа и његовим сремљењима;
3./ о предузетим мерама и постигнутим резултатима на општем добру заједно са даљим намерама и предлозима.

ШЕФ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ БЕЗБЕДНОСТИ
КОМАНДАНТ ЈАВНЕ БЕЗБЕДНОСТИ
I Бр. 2530
5 – II - 1943 год.
Београд

ОКРУЖНО НАЧЕЛСТВО ОКРУГА ПОЖАРЕВАЧКОГ
Пов. Број: 67/43
31 јануара 1943 год.
Пожаревац.

Drž. komisija za utvr. zloč.
okup. i njihovih pomagača
Inv. br. 7480 e1

МНО ФНРЈ
Архив Народно-
ослободилачког рата
Бр. Рег. 15/2-2.
22 .

Предмет: Извештај о општој ситуацији у Округу пожаревачком у месецу јануару 1943 године.

На Пов. I Бр. 96/42

ШЕФУ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ БЕЗБЕДНОСТИ
Команди јавне безбедности

Б Е О Г Р А Д .

На наређење Пов. Бр. 96 од 26 јануара 1942 године, ранијих наређења као и упустава примљених од Господина Министра, част ми је поднети извештај о општој ситуацији у Округу пожаревачком у месецу јануару 1943 год.

Организација Округа спроведена је потпуно у смислу одредаба и прописа Уредбе о административној подели земље, као и осталих Уредаба, наредаба и наређења која се односе на организацију Округа. Окружно начелство обавља своје пословање без застоја, благовремено и без неких нарочитих потешкоћа. Окружно начелство би још боље функционисало када би имало довољан број просторија и када би била донета Уредба о Унутрашњој организацији округа, која би саобразила функционисање свих Окружних начелства у Србији.

Исро тако уредно функционишу и Среска начелства и ако је по Среским начелствима премален број службеника с обзиром на обилност пословања, тако да службеници улажу све напоре да послове благовремено посвршавају. Општинске управе на подручју Округа сем неколико изузетака функционишу добро. Исузетак чине оне општине, чије су архиве приликом напада партизанских банди спаљене. Општина Буковска и Раденка у срезу звишком неколико дана нису биле у стању да обављају своје пословање услед ванредних прилика. Како за ове две општине тако и за оне чије су архиве спаљене, предузео сам потребне мере да хитно отпочну свој нормални рад што је и постигнуто. Тешкоће у овом погледу остаће све дотле док општине не буду успеле да уништене архиве обнове.

Престојништво градске полиције у Пожаревцу функционише правилно. Ради правилнијег и бржег испуњавања свих задатака које закони и Уредбе као и претпостављене власти стављају у дужност Престојништву, потребно је повећати број стражара. Ова потреба је још јаснија када се узме у обзир да по наређењу Немачких окупаторских власти Градска стража има дужност да данонoћно обезбеђује несметани саобраћај на жељезници и осталим путевима, као и да обезбеђује остале саобраћајне објекте. С обзиром на обилност ових задатака органи Градске страже једва имају могућности да у самоме граду одрже јавну безбедност.

Прилике у Градској општини у Пожаревцу поправиле су се, но пословање ове градске општине било би безпрекорно и много олакшано, када би однос градских службеника био регулисан статутом. Овај статут Градско веће је донело и исти се налази код Министарства Унутрашњих послова на одобрење. Молим да Господин Министар овај статут изволи одобрити како би се питање градски службеника скинуло с дневнога реда.

По указаној потреби а по мојој претходној сагласности, држећи се законских одредаба и наређења Министарства Унутрашњих послова, Сремски начелници су вршили смене како појединих општинских часника тако и целокупног општинског одбора. О свим овим сменама и постављењима одмах је извештавано оделење за самоуправу Министарства Унутрашњих послова. Разлози за смењивање појединих општинских часника могу се углавном свести на болест и инокосност а за смењивање целокупног општинског одбора лабавост у вршењу своје дужности која је долазила до изражаја приликом испоруке разрезаних количина хране.

Држећи се примљених наређења и упустава Сремски начелници су код постављења новог општинског часништва настојали да на чело општина дођу најугледнији и у сваком погледу најисправнији грађани. Пре давања сагласности за смену односно за постављање, испитао сам сваки случај и давао Среским начелницима потребна упуства. Благодарећи свакоме о раду на положаје претседника општина и чланова општинских управа дошли су заиста људи који су за ове положаје најподеснији. Током месеца јануара Сремски начелници су обилазили општине свога среза. Изузетак чине само оне општине у које због сметова није било могуће отићи.

У месецу јануару обишао сам све срезове у Округу и већи број општина, којом сам приликом подручном ми чиновништву издавао потребна наређења и упу-

ства за правилно вршење службе а грађанству савете и поуке о његовом држању и испуњавању грађанских дужности у овом тешком времену.

ПОЛИТИЧКЕ ПРИЛИКЕ.

1/ Комунистичка акција, ни у месецу јануару комунистичко партизанска акција на подручју округа није престала и ако се неби могло рећи да је постала активнија него ранијих месеци. Ова акција се највише испољавала у нападима на поједине општине, пљачкање општинских каса, паљењу општинских архива и слично а било је напада на приватне куће као и убистава извесних противника.

Партизана има четири групе и то:

1/ Група партизана коју предводи Поповић Жика бивши учитељ из Раброва. Овај Поповић је комунистички политички комесар за источну србију и вођа комуниста за Округ пожаревачки. Његова банда се креће по срезу млавском, једном делу рамског, једном делу среза пожаревачког а броји 20-25 људи.

2/ Група партизана коју предводи Шербановић Јован студент медицине из Лазнице. Ова банда врши убиства и пљачке појединих лица а пљачка и општине. Ова банда оперише у срезу млавском, хомољском и звишком а броји 15 до 20 људи.

3/ Група партизана коју предводи Сима Симић студент из Ракинца. Ова банда је у последњем времену била најактивнија а њезина акција се испољавала у паљењу општинских архива и пљачњању општинских каса. Ова група се креће у главном на подручју среза моравског, округа пожаревачког и среза ресавског округа моравског. Има их око 20 бандита.

4/ Партизанска група коју је предводио Влада Милентијевић звани ”Ганди” бишви кројач из Пожаревца. Након убиства вође банде гандија изгледа да су се остатци ове банде прикључили Шербановићевој и Силићевој групи.

Осим ових комунистичких банди разна зверства врше и неразоружани одбегли четници као и одбегли робијаши.

2/ Акција Драже Михајловића током месеца јануара на посручју Округа пожаревачког почела се у јачим размерима ширити акција Драже Михајловића. Док су се комунисти-партизани окомили на општинске касе и општинске архиве четници Драже Михајловића су своје деловање углавном управили против органа Српске Државне страже. Ова активност највише се испољавала у разоружавању како појединих стражара и патрола тако и целокупних станица Српске Државне страже и одвођењу стражара. Према информацијама најјаче је раширена акција четника Драже Михајловића у срезу млавском где се налази и њихов штаб под именом ”Горски штаб бр. 3”.

У главном постоје четири јаке четничке бригаде односно групе. Прву групу води Богдан Прица ваздухопловни наредник. Ова група се креће на границама среза рамског и пожаревачког. Другу групу води Јагош Живковић жандармеријски поручник. Ова група се креће на граници среза звишког и броји око 100 људи. Трећу Групу води капетан Банковић. Ова група неврши никакве злочине јер је сам командант ове групе потпуно лојалан како према Српским тако и према окупаторским властима. Ова група броји око 200 људи и креће се на грани-

цама среза хомољског и деспотовачког. Четврту групу води поручник Вујичић (Вујисић) а креће се према срезу моравском. Све ове групе имају свој штаб на Бељаници и стоје под командом Синише Пазарца. Ове четничке групе крстаре по општинама неколико срезова али сем партизана не дирају никога и не нападају органе Немачке војне силе.

На ову акцију народ гледа врло рђаво због хране и због хапшења од стране окупатора.

У срезу звишком скупио је своју чету бивши војвода бившег четничког одреда звишког Воја Триброђанин. Изгледа да именовани стоји у вези са четницима Драже Михајловића. Да је то тачно види се из његовог деловања које се углавном своди на разуружавање станица Српске Државне пољске страже.

Ради сузбијања партизанско комунистичке акције а тако исто и разорне акције четника Драже Михајловића одржао сам дана 11 јануара у хххххх Окружном начелству конференцију свих среских начелника повереног ми округа на којој је ово питање било претресано. На овој конференцији решено је да се предузму потребне мере ради побољшања јавне безбедности. Ове мере састоје се у главном у следећем:

1/ Сресни начелници треба да организују обавештајну службу, обраћајући нарочиту пажњу да за поверенике узму само исправне, националне и у сваком погледу поуздане људе, чувајући се да се у редове повереника не увуче ниједан комуниста или њихов симпатизер. Ова мера указала се као веома потребна јер се из искуства види да су партизани увек били боље обавештавани о кретању органа власти него што су власти биле обавештаване о кретању њихових банди.

2/ Приликом регрутовања за Српску Државну стражу треба настојати да у њезине редове уђу само синови честитих и добрих грађана и домаћина а да оне који су били у шуми па се након разбијања партизанских банди вратили кућама нетреба примати.

3/ Успостављање што тешње сарадње између органа управне власти и органа Српске Државне страже како у погледу обавештавања о кретању партизанских банди тако и у спровођењу мера за њихово уништавање. Свако одступање од овог принципа треба да буде оштро кажњено.

4/ Организовањем зборова конференција и договора са виђенијим грађанима свих сталежа на којима треба истицати штетност свих илегалних акција, указујући на чињеницу да њихови напади изазивају општу одмазду над невиним становништвом са стране окупаторских власти. У овој акцилји треба да у што већој мери узму учешћа државни и самоуправни службеника свих струка и положаја.

5/ Организовање контроле кретање странаца а нарочито цигана, јер се у неколико случајева доказало, да се комунисти њима служе као куририма и обавештајцима.

6/ Обраћање нарочите пажње на држање и рад кафеџија, трговаца и свих радњи где се народ састаје, па са сваким код кога се појави и најмања сумња, одмах строго поступити.

7/ Обраћање пажње на рад свих држаних и самоуправних службеника у циљу уклањања из службе оних, који се у своме раду огреше о националне интересе.

8/ Строгим кажњавањем лица која проносе узнемиравајуће гласове и унесе забуну у народ.

ПРОПАГАНДА

У циљу пропаганде обишао сам све срезове и велики број општина, упућујући грађанство на лојално и савесно испуњавање свих грађанских обавеза и дужности. Указивао сам на потребу одбацивања свих бивших партијско политичких подвојености које неводе добру и да се само заједничким радом Српском народу могу ублажити невоље и осигурати боља и лепша будућност. Позивао сам народ да у сваком случају одржи ред и мир у заједници са Српским властима јер само на тај начин може спречити штета како појединца тако и целокупног Српског народа.

Током месеца јануара у свим среским местима као и по већим општинама одржавана су за народ поучна предавања у којима су у главном даване народу поуке о његовом држању у данашњем пресудном времену.

Дана 10 јануара одржао сам велики народни због у општини Маљуревац среза пожаревачког, коме је присуствовало преко 1000 грађана у главном сељака. У свом једночасовном говору изнео сам присутнима данашње прилике у земљи, узроке наше пропасти штетност од стране пропаганде и потребу нашег духовног препорода. Подвукао сам напоре Српске владе народног спаса око очувања Српства од коначне пропасти и указао на позитивне резултате ових напора Српске владе. Позвао сам присутне да сви, без обзира на бившу партиску припадност помогну рад Српске Владе. Уједно сам позвао присутне да упуте своје суграђане који нису могли да присуствују овом збору да и оне своје поступке подесе данашњој тешкој ситуацији.

После мене говорили су Судија окружног суда из Пожаревца Драгомира Јелисавчић и референт за пропаганду Васа Микић. Присутни су код спомињања имена Претседника Српске Владе истог бурно акламирали. Са збора је послат поздравни телеграм Претседнику Српске Владе армијском ђенералу Г. Милану Недићу. Збор је завршен у највећем реду и миру а одржани говори остали су на слушаоце дубок утисак.

Зборови и конференције које сам намеравао одржати у току месеца јануара, морали су бити отказани због рђавог времена и завејаних путева.

Пропаганда у Округу пожаревачком сем путем зборова, конференција и предавања врши се и путем одабраних угледних грађана, које су у ову сврху ангажовали срески начелници.

Пропагандни материјал који ово Окружно начелство прима било од Српских било од Немачких окупаторских власти, одмах се разашиљу среским начелницима односно Престојништву градске полиције ради растурања у народ. Овај пропагандни материјал наишао је на леп пријем од стране грађанства које је жељно реда и мира.

Румунска пропаганда на подручју округа пожаревачког није у порасту. Захваљујући хxxxxxxx мерама које су предузети, можемо се надати да се ова пропаганда неће ширити.

Пропаганда која се шири путем радио емисија из Лондона и из Москве ненаилази код ширих народних слојева на овај пријем који пропагатори желе. Народ је увидео да наседањем ове пропаганде може да нанесе штету како појединцу тако и целом народу. Због овога народ више неверује пропагаторима из Лондона и Москве.

Однос народа према преставницима окупаторских власти лојалан је и достојанствен. Сва наређења окупаторских власти народ мирно извршује тако, да није било потребе за озбиљнију интервенцију власти. Народу као и властима чини велике тешкоће давање кулука и радне запреге. Ова тешкоћа долази због тога што се највећи део за рад најспособнијих људи налази у заробљеништву. Извршење пла,ске пољопривреде за чије извршење је потребан велики број пољопривредних радника; бројно опадање стоке; упућивање радника за рад у руднике ову потешкоћу још повећава. Суша и неродица у многоме отежава испоруку као људске и сточне хране, па постоји бојазан да ће се тешкоће око исхране народа и стоке у идућим месецима још и повећати. У овом погледу настојао сам а настојаћу и у будуће, да се разрез испоруке људске и сточне хране што правилније изврши.

Када се има у види у каквим приликама живимо можемо бити задовољни са расположењем народа. Због акције комуниста и илегалних четника, који нападају општине врше пљачке и убиства као и разна акта саботаже народ је заплашен. Због недела које врше партизани и илегални четници народ се боји одмазде коју окупаторске власти предузимају као санкцију за извршена дела саботаже с једне стране, а с друге стране народ је заплашен од казне којом прете партизани и илегални четници у случају да извршује наређења легалних власти. Овај страх код народа нестао би само у случају ако би државна власт могла да народ сачува од напада разних банди а тиме би престала и потреба за одмазду од стране окупатора.

Предузимао сам све што ми је било могуће да код народа повретим веру и поверење у Државне власти, у чему сам и успео.

ЈАВНА БЕЗБЕДНОСТ

Служба јавне безбедности врши се помоћу органа Српске Државне страже која је подељена на среске одреде пољске страже; граничне одреде и градских одред српске државне страже у Пожаревцу. Из петнаестодневних извештаја пов. бр. 26 од 15 јануара 1943 год. и пов. бр. 66 од 30 јануара ов. год. које сам доставио, види се да јавна безбедност на подручју Округа пожаревачког није онаква каква би требала да буде. Због прилика и догађаја који су се десили последњих месеци у овом Округу одговорност за овакво стање неби се могло пребацити у потпуности на органе Српске Државне страже. Ово због тога што су на подручју овога округа нарочито последњих дана почели да развијају своју акцију разни четнички одреди, са којима су органи Српске Државне страже, пре разоружања четничких одреда легално сарађивали. Разоружањем самосталних четничких одреда, овај однос је потпуно поремећен и укинут али није умесно да исти стражари Српске Државне страже остану и надаље у досадашњим мести-

ма службовања. Ради прекида досадашњег односа између четника и стражара Српске државне страже, било би потребно све стражаре као и официре Српске Државне страже преместити у други који округ а овамо довести друге стражаре и официре, који са овдашњим четницима нису имали никакве везе. Осим наведенога потребно би хх било повећати број станица Српске Државне пољске страже, а већ постојеће станице знатно појачати.

Наоружање стражара Српске Државне страже је недовољно и неефикасно. Док партизани и четници у борби углавном употребљавају аутоматско оружје, стражари Српске Државне страже имају на расположењу врло мало муниције и аутоматског оружја.

Осим наведенога, потребно би било да се организује радикално чишћење терена на целом подручју округа пожаревачког, јер би се на тај начин одржавање јавне безбедности у многоме олакшало. Мере које би требало предузимати навео сам у месечним извештајима за Новембар и децембар као у петнаестодневним извештајима о стању јавне безбедности па и овом приликом молим да се ови моји предлози усвоје, јер се само на тај начин јавна безбедност у Округу може поправити.

ОКРУЖНЕ ФИНАНСИЈЕ

У току месеца јануара остварено је буџетских прихода у износу од.....Дин. 420.305.-

а извршено расхода у износу од ..... ” 1,110.191.20

разлика ..... ” 689.886.20

салдо на крају месеца децембра износио је ..... ” 11,177.470.99

стање готовине на данашњи дан ..... ” 10,487.584.79

од којег износа износа има:

у каси ..... Дин. 1,914.075.61

на чел. Рачуну ..... ” 8,573.509.18 Дин10,487.584.79

Прилив прихода у овом месецу мањи је него у прошлом за око Дин. 2,500.000.- што не треба да изненађује с обзиром на крај године и околност да се у том месецу закључују књиге, не иде се на терен ради наплате, а и већина пореских обвезника удовољила је својој обавези у току године.

Одмах у почетку месеца и нове буџетске године приступило се је организовању унутрашњег пословања на основу новог буџета, па су састављен нови контролници кредита, извршено отварање кредита по појединим партијама и позицијама како овога, тако и других реферата по потреби, уведене су и отворене нове главне ххх и све помоћне књиге и т.сл.

Од важнијих наређења и расписа у јануару били би следећи:

1/ Распис пореских управа, да по послатом им формулару сачине задужење државног непосредног пореза, оних облика на које се разрезују самоуправни прирези, за 1942 и 1943 годину по општинама и укупно и ове попуњене формуларе пошљау референту ради контроле и задужења појединих пореских управа, да би се у свако доба имао преглед о успеху наплате окружних пореза;

2/ Распис претседницима општина, да не избегавају сарадњу са органима пореских управа при наплати државног и окружног прихода, него да ове помажу у раду и утичу на пореске обвезнике да својој обавези одговоре тачно и на време, како би држава и самоуправа могле да одговоре својим обавезама, и

3/ Оштанпана је наредба и биће послата у све општине да се на јавном месту истакне и објави добошом, којом се позивају сви порески обвезници, да измире у законском року државни порез и самоуправи прирез, како текући тако и остатак, како неби сносили трошкове принудне наплате и издржавања органа јавне безбедности, који ће пратити органи пореских управа.

У току овога месеца повећао се број службеника за две надничарке: Загорку Јоцић и Јелицу Германовић, од којих за сада нема још видне користи јер се тек уводе у посао.

Остало пословање како по новој, тако и остаци по старој буџетској години, отправља се нормално и без застоја.

ПОЉОПРИВРЕДА И ИСХРАНА

У току месеца јануара владало је претежно хладно време са јаким хладним ветровима и мразовима. Средња просечна температура износила је око – 6 степени са минималном температуром од – 18 степени и максимално од 8 степени.

Под оваквим временским околностима пољски радови нису се могли обављати осим извожења стајског ђубрета, радова на дому и неге стоке.

Озими усеви су се на време посејали и добро су никли те су зиму дочекали довољно јаки, штета је хххх само да није било довољно семена, па се јесен која је нудила веома повољне услове за пољопривредне радове није могла довољно искористити сетвом озимих усева. Ипак је повољно време искоришћено за дубоко орање које је проведено на око 70% ораница.

Стање стоке није најповољније услед слабе исхране и вршења многобројних кулука.

У срезовима: пожаревачком, рамском и моравском влада зараза свињске куге и колера код пернате живине а у срезу пожаревачком примећена је и метиљавост код оваца.

Пчелама прети опасност глади услед слабе резервне хране.

У току месеца јануара т.г. исхрана становништва Града Пожаревца била је нормална и задовољавајућа. Градско поглаварство добија два вагона хране недељно односно по 200 гр. кукурузна хлеба по члану непроизвођача.

Остало градско становништво у округу пожаревачком није снабдевено у довољној мери.

Сеоско сиромашно и непроизвођачко становништво у округу пожаревачком добија мање количине оне су такође недовољне за нормалну и редовну исхрану.

Било би опортуно да количине, које се додељују за округ пожаревачки да се добијају од експозитуре "Дирис". Ово ради тога јер би се одређене количине редовније добијале, добијале би се без мањкања које настају при транспорту јер се велике количине или растура или покраду при транспорту, и неби саобраћај који је иначе ангажован превише био преоптерећен преважањем кукуруза са једног краја државе на други крај.

ВЕТЕРИНАРСТВО

На територији Округа пожаревачког има сада 10 државних среских ветеринара, један задружни, два пензионисани један градски и један у ергели Љубичево. Овај број ветеринара за сада је довољан за вршење ветеринарске службе у Округу.

Од сточних заразних болести владају сада у Округу: шуга код коња у Пожаревцу и у Кличевцу, беснило спорадично, док свињска куга влада у срезовима пожаревачком, моравском и рамском. У последње време достављена је среским ветеринарима већа количина серума кога до сада није било, тако да ће и сузбијање свињске куге бити од сада много успешније. Даље има колере код пернате живине у срезовима: пожаревачком и рамском. Осим тога има метиљавости код оваца која се успешно лечи употребом противметиља.

ШУМАРСТВО

Због зиме никакви радови по гранама шумарства нису вршени осим сече по плану о производњи и потрошњи дрвета за 1943 годину.

Разрез сече по поменутом плану за 1943 годину износи за Округ пожаревачки из недржавних шума 55.000. кубних метара.

До сада је посечено 6.059 куб.метара грађевног дрвета и 13.529 просторних метара огревног. У шуми лежи спремно за транспорт 2.934 куб.метара грађевног дрвета и 10.801 просторни метара огревног дрвета. На утоварним станицама лежи за транспорт 765.- куб.метара грађевног дрвета 1.939 просторних метара огревног дрвета. Отпремљено за Београд, Банат и Немачку војску 2.359 куб.метара грађевног и 789 просторних метара огревног дрвета. Других значајнијих момената није било.

ПРОСВЕТА.

Средње школе. Гимназија у Пожаревцу ради према новом распореду од 2 децембра 1942 год. по коме IV и VIII разреди раде сваки други дан са по четири и по пет часова дневно. Остали разреди имају наставу сваки девети дан на састанцима који трају по 6 часова дневно. Због велике хладноће предавања нису одржавана 15, 16 и 18 јануара. Предавања су настављена 21 јануара и од тада се одржавају према постојећем распореду.

У школи је поведена акција за помагање сиромашних ученика. Исто тако ученици су из својих средстава послали 62 пакета са намирницама нашим заробљеницима у Немачкој.

Светосавска прослава изведена је у просторијама Гранд Хотела а према упуствима издатим од Министарства Просвете. После потпуно успелог изведеног програма дозволио сам ученицима виших разреда да могу истог дана после подне приредити матине на коме су били присутни наставници са директором.

Гимназија у Великом Градишту ради нормално а настава се изводи по предвиђеном програму. Светосавска прослава изведена је у духу интенција

Министарства Просвете. На прослави је изведен програм који одговара данашњим приликама а по завршетку програма раздељени су награде у књигама које сам гимназији даровао.

Гимназија у Петровцу ради под тежим околностима јер су школску зграду заузеле окупаторске власти за смештај и потребе војне силе ипак настава се изводи у приватним просторијама али са смањеним бројем наставних часова. Неки предмети морали су бити редуцирани. Наставно особље са своје стране чини све напоре да се у настави постигну што бољи резултати.

Трговачка академија у Пожаревцу ради нормално. Због велике хладноће није било предавања 15, 16 и 18 јануара. Од 21 јануара предавања се одржавају редовно. Школа има за сада довољно огрева те нема разлога завођењу прекодневне наставе нити да се настава обустави.

После Божићњег одмора многи ученици недолазе у школу на предавање. Постоје многи разлози за то али главни разлог је болест. Код ученика се примећује велика немарност у појединим предметима. Узрок је томе вероватно што немају довољно огрева код куће и повољних услова за рад.

Дана 3 јануара ученици су узели учешћа у прикупљању прилога за зимску помоћ. У оквиру те акције приређено је и Српско посело са позоришним комадом, хорским песмама и рецитовањем. Светосавска прослава изведена је у заједници са Реалном Гимназијом. После програма подељене су награде, одабране књиге које сам школи даровао.

Грађанска школа у Пожаревцу ради сваки други дан са ученицима појединих разреда са скоро пуним бројем часова. За сада је друкчије немогуће изводити наставу јер нема подесних просторија. Наставна грађа савлађује се са великим тешкоћама и напорима. Светосавска прослава изведена је у заједници са Народном Школом. После изведеног програма који је припремљен и изведен у Духу наређења Министарства Просвете подељене су ученицима књиге које сам заводу даровао.

Стручне школе у Пожаревцу, Великом Градишту, Петровцу и Кучеву раде под врло тешким околностима. Наставно особље се залаже да постигне макар и релативан успех. И ове школе су прославиле Светог Саву како је то наредило Министарство Просвете.

Народне школе. У месецу јануару било је у Округу пожаревачком 174 народних школа са 414 оделења у којима је радило 379 наставника – ца.

Од 174 школе 12 шокла не раде махом због немања наставника. У том погледу најгоре с тоји срез хомољски пошто су из овога среза још крајем новембра многи наставници због нередовних прилика или побегли или добили премештај у друга места. У срезу хомољском 8 школа не раде због немања наставника а две због немања зграде јер су њихове зграде узеле Немачке војне власти за Немачку војску.

Од Министарства Просвете тражено је постављење учитеља у срез хомољски још 9 децембра 1942 год. па кад ово постављење није уследило доделио сам 21 децембра 9 учитеља у срез хомољски како би се задовољиле хитне потребе, али су се многи сви додељени учитељи због нередовних прилика вратили на своју редовну дужност.

У току месеца јануара у народним школама није било прекида у настави. Из извештаја школских надзорника види се да су се прилике нагло промениле у срезовима голубачком, звишком, млавском па и рамском и пожаревачком због појаве одметника, при чему се дешавају одвођења, убиства и борбе али у овим акцијама учитељи нису узнемиравани. Неколико учитеља – ца било је хапшено али су након пар дана пуштени. Једино у срезу хомољском су оружани одметници наредили ново постављеним учитељима да децу не скупљају и да не раде. Због ових претња извесни учитељи морали су да побегну. У свима срезовима похађање школе је задовољавајуће осим у срезу хомољском и звишком. Нигде нису употребљаване принудне мере за уредније похађане већ је похађање резултат позитивног утицаја учитеља на ђачке родитеље и на саму децу.

Због нередовних прилика сресни одбори за народно просвећивање нису могли да шаљу своје предаваче на терен. Овај недостатак је надокнађен организовањем Српских поселa којих је током јануара одржано 78. На овим поселима одржано је 103 предавања са темама Национално, просветног, здравственог и пучног карактера.

Због огрева није ниједна школа прекидала рад, али многе школе нису примиле огрев за целу зиму, већ се мора од општинских управа да на време када дрва нестану даје огрев.

ТЕХНИЧКИ ОДСЕК.

Стање саобраћаја у месецу јануару 1943 год. било је поремећено јаким снежним бурама и вејавицама у времену од 12 до 21 јануара тако да је саобраћај на жељезничким пругама Пожаревац – Петровац, Пожаревац – Кучево и Пожаревац – Дубравица био прекинут у времену од 12 до 16 јануара а на путовима местимично све до 21 јануара, када је потпуно успостављен целокупан саобраћај. Предузете су биле најенергичније мере за брзо успостављање саобраћаја употребом народне снаге али је јака кошава овај рад ометала новим снежним наносима. Возови на прузи Пожаревац – Београд и обратно саобраћали су редовно и поред свега невремена. Услед ових непогода путнички и робни промет био је ограничен.

Стање јавних сувоземних путова као и објеката на њима у главном је добро и свуда се сада обавља несметан саобраћај. У току 1942 год. поправљена су сва места где је саобраћај био угрожен рђавим стањем пута. Исти је случај и са мостовима. Оправљена је већина мостова и оспособљена за тежи саобраћај. Како су финасијска средстава којима округ располаже веома скромна допуњавана су дотацијама Министаства Грађевина и употребом народне снаге. Због ангажовања грађана на принудан рад у рудницама осећа се велика оскудица у радној снази. Тешкоће у набавци грађевинског материјала штетно утичу на нормално извршење радова.

На Државним путевима изводе се следећи радови:

На државном путу бр. 55 Пожаревац – Велико Градиште – Голубац извршена је набавка сејаног речног шљунка за редовно одржавање. Завршена је реконструкција хxxxxxxxxx деонице од км. 29-30, завршена је израда моста у селу

Кусићу, као и израда потпирног зида на км. 49,500 и 53,500 истога пута. Исто тако завршена је израда савременог коловоза од ситне коцке на прелазној деоници кроз град Пожаревац, који је посао колаудован и примљен.

На државном путу бр. 5 Пожаревац – Петровац – Жагубица завршена је набавка резервног материјала за редовно одржавање, завршена је израда навоза проширења на мосту преко Млаве код Великог Села, у току је издизање нивелете истога пута у дужини од 1 км. код села Дубочке. Окончана је израда новог моста на км. 156 код Тршке Цркве а исто тако завршена је израда савременог коловоза од ситне коцке кроз град Пожаревац који је посао колоудован и примљен.

На окружним путовима изводе се следећи радови:

На окружном путу I реда бр. 15 Браничево – Кучево – Мајдан Пек завршена је израда нових, као и оправка старих порушених потпорних зидова на км. 32-33. Завршено је чишћење осулина од км. 40-67 те је на ужим местима извршено проширење пута.-

На окружном путу I реда Бр. 17 Кучево – Кучајна – Петровац извршена је реконструкција свих дрвених мостова, пут пошљунчан кулуком, а на км. 21,666 израђен је нов провизорни дрвени мост код села Мелнице.-

На Окружном путу I реда Бр. 39 Велика Плана – Жабари – Петровац у току је реконструкција мост-а отвора 260 метара, Набављена је потребна количина материјала за редовно одржавање пута. Овај материјал извози се на пут кулуком.-

На окружном путу I реда бр. 43 Пожаревац – Жабари – Свилајнац извршена је оправка мостова и пропуста, као и извршена набавка потребног материјала за редовно одржавање.-

На окружном путу II реда Бр. 210 Пожаревац – Костолац чија је градња у току у целој дужини ради се интензивно, тако, да ће овај пут бити довршен до конца месеца маја.

На осталим окружним путовима и објектима вршене су мање оправке у вези са редовима одржавању истих а у циљу побољшања саобраћаја.

На општинским путевима од већег значаја је израда моста преко реке Пека отвора 96 метара. Радови су у току.

Радови на регулисању река и потока као и на мелиорацији земљишта теку добро. У току је извршење регулације булињака и ресавчине у срезу моравском који се радови изводе добровољном радном снагом заинтересованих општина и сеоских радних чета Националне службе под стручним надзором Техничког одсека.

На реци морави извршене су припреме за одбрану насипа од поплаве у коју је сврху набављен резервни материјал у фашинама и коњу. Исто тако теку повољно радови на регулацији реке Млаве и могиле. Ови се радови изводе плаћеном радном снагом и употребом обвезника националне службе.

Радови на изради одбранбеног насипа у Велико градиштанском риту напредују врло добро.

Ради што успешнијег спровођења и извођења хидротехничких радова на подручју Округа решењем Министарског Савета укинут је Аутономни одбор за мелиорацију у подунављу и све ове радове преузео је Одбор за грађење пута Пожаревац – Костолац са седиштем у Пожаревцу. У току месеца јануара, с обзи-

ром на сезону није било никаквих радова на оправци и грађењу зграда намењених јавној служби.

Кредити по окружном буџету за прво тромесечје 1943 годину отворени су, те се сада раде предрачуни за најнужније техничке радове, док кредити по државном буџету још нису отворени.

СОЦИЈАЛНО СТАРАЊЕ И НАРОДНО ЗДРАВЉЕ.

На територији Округа Пожаревачког у току протеклог месеца рад здравствених и хигијенских установа био је нормалан. Једино постоје тешкоће око снабдевања лековима, санитетским материјалом, животним намирницама и огревом. Снабдевање приватних апотека лековима и другим санитетским материјалом такође је веома отежано и постоји велика оскудица у томе. Предузимају се све потребне мере на обезбеђењу снабдевања али се у току наилази на велике тешкоће.

У току протеклог месеца није било на територији овог Округа заразних болести у виду епидемије. Уколико се која болест појавила у појединим случајевима, предузете су све потребне мере око спречавања ширења исте.

Предузимају се све потребне мере на одржавању добрих хигијенских прилика. Контрола јавних локала и животних намирница редовно се спроводи. Нарочито се сада спроводи акција на сузбијању вашљивости.

За сада се опште здравствено стање народа може сматрати задовољавајућим и ако постоје многе недаће.

НАРОДНА ПРИВРЕДА.

У току месеца јануара стање у трговини је стационирано у толико што није било као у прошлим месецима оснивања нових трговачких радња, већ су две трговачке радње ликвидирале. Оскудица у роби је из дана у дан све већа.

У привредном задругарству стање је такође остало без нарочитих промена. Оснивања нових привредних задруга није било.

Индустрија и занатство још увек раде смањеним капацитетом због оскудице у сировинама. Отворене су ипак три нове занатске радње.

Банке врло слабо раде.

Цене код неконтролисаних артикала су усталном порасту. Исти је случај и са контролисаним артиклима у колико прелазе на ”црну берзу”.

Предузимао сам све мере које ми стоје на располовењу да се народна привреда што више унапреди или бар да је сачувам од опадања.

СТАЊЕ ИЗБЕГЛИЦА.

У округу пожаревачком смештено је до данас 8.234 избеглице. Све избеглице смештене су по селима као и у варошима. За њихов смештај реквириране су јавне и приватне зграде. Осим тога један део избеглица смештен је код појединих домаћина у селу и то код оних који имају неког укућанина у заробљеништву.

У овом случају избеглице раде пољопривредне послове а у накнаду за њихов рад, домаћини се брину о њиховој исхрани, одећи и обући.

У највећем делу избеглице су збринуте у погледу исхране јер општине путем избегличких одбора дају разне намирнице као пшеницу, кукуруз, пасуљ и тд. У току прошле године општине су прикупиле један проценат пшенице и кукуруза и прикупљене количине дељене су избеглицама а деле се и надаље.

И поред оваквог старања и обезбеђења избеглица, у овим зимским данима стално стижу малбе избеглица за помоћ коју моле да им се даде у храни, огреву обући и одећи или у готовом новцу. Старао сам се да што више изађем у сусрет молбама избеглицама те им тиме ублажим њихово тешко стање.

Избелице су највећим делом без одела и обуће, јер им се и оно мало што су имали током ове две године подерало. У сврху побољшања стања у погледу набавке одела и обуће требало би код надлежних издејствовати одобрење за набавку веће количине одела и обуће и поделити их избеглицама. У овом циљу поднео сам предлог Комесаријату за избеглице али решење по овом предлогу још нисам добио.

Дана 26 децембра 1942 год. Комесаријат за избеглице преузео је у своје руковање Дом Српске избегличке деце у Пожаревцу у коме је било смештено 67 избегличке деце ученика Грађанске школе и Трговачке академије. Како зграда овога дома не одговара потребним условима Комесаријат је донео одлуку да се овај дом укине а деца распореде у Ваљево и Соко Бању.

Осим овога дома остају и даље у Округу пожаревачком два дечија дома и то у Црљенцу и Лесковцу. У овим домовима смештена су мања деца, која похађају основну школу те тамо имају потпуну негу и опскрбу.

У месецу јануару приспело је и раздељено односно распоређено по домаћинствима око 160 избегличке деце. Ова су деца смештена у Пожаревцу и у срезу пожаревачком. Очекује се још неколико стотина деце која ће бити распоређена у повереном ми Округу.

У здравственом погледу стање избеглица је задовољавајуће, јер није било хxxxxxxx већег броја оболења. Лекарски прегледи обављају се безплатно од стране државних лекара и лекове исплаћује Комесаријат за избеглице.

ЦЕНЕ И НАДНИЦЕ.

У току месеца јануара постављени су референти за надзор над ценама у срезовима млавском и хомољском. У Петровцу је постављен Богдановић Славко, пристав а у Жагубици Павловић Стеван, окр.упр.канц.чиновник. Контролор цена Милошевић Илија, који је био постављен на терет Казеног фонда Комесаријата за цене и наднице, са којим располаже Окружно начелство, отпуштен је из службе и предат Државном тужиоштву због основане сумње да је примио мито у званичној дужности.

Уобичајени месечни састанак референат за надзор над ценама одржан је 2 о.м. у Окружном начелству и Крајскомандантури. На овим састанцима ови рефентни су поднели своје извештаје о раду и примили упуства за даљи рад.

С обзиром на временске прилике које су владале у току месеца, органи који

раде на надзору, вршили су обиласке свога подручја у мањем обиму него ранијих месеци, па је ради тога поднето и мањи број реферата.

По расписаном натечају за пријем нових контролора у протеклом месецу није примљено ни једно ново лице.

Предњи извештај част ми је поднети с молбом ради знања и даље надлежности.

ПЕЧАТ ОКРУЖНИ НАЧЕЛНИК,
Драгољуб Маринковић

Достављено:
Министарству унутрашњих послова.
Кабинет,
Шефу Српске државне безбедности
Команди јавне безбедности.

Београд. [11]

11 ОВАЈ ДОКУМЕНТ ИМА 12 СТРАНА

NdA K 22 F 2 D 16

МНО ФНРЈ
Архив Народно-
ослободилачког рата
Бр. Рег. 16/2-1.
22 .

Drž. komisija za utvr. zloč.
okup. i njihovih pomagača
Inv. br. 2961

И З В Е Ш Т А Ј
о јавној безбедности у Округу пожаревачком у времену од
15 до 31 јануара 1943 године.

ШЕФ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ БЕЗБЕДНОСТИ
КОМАНДАНТ ЈАВНЕ БЕЗБЕДНОСТИ
I Бр. 2531
5 – II . 1943 год.
Београд

ОКРУЖНО НАЧЕЛСТВО ОКРУГА ПОЖАРЕВАЧКОГ
Пов. Бр. 26/43
15 јануара 1943 год.
Пожаревац.

ПРЕДМЕТ: Извештај о јавној безбедности у Округу пожаревачком у времену од 15 до 31 јануара 1943 год.

ШЕФУ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ БЕЗБЕДНОСТИ
Команди Јавне безбедности
Б Е О Г Р А Д .

У вези наређења Министарства Унутрашњих послова К. Бр. 490/42 и Шефа Српске Државне безбедости I Бр. 29124/42 од 9 новембра 1942 године и I Бр. 32418 од 23 новембра 1942 године част ми је доставити петнаестодневни извештај о стању јавне безбедности у Округу пожаревачком од 15 до 31 јануара 1942 године.

Од 15 до 31 јануара 1943 године на подручју Округа пожаревачког догодила су се следећа тежа кривична дела:

1/ У СРЕЗУ РАМСКОМ – ВЕЛИКО ГРАДИШТЕ

а/ Дана 14 јануара 1943 године око 19 часова дошла је једна група партизана у општину Макце и у кафанама и у општинској згради поцепала плакате. Група је бројала 17 људи међу којима су примећени истакнути партизани из Раброва. Код претседника општине у његовој кући извршили су претрес и наредили прет-

седнику да несме терати народ да испоручује кукуруз. Партизани су били наоружани пушкама и обучени у сељачко одело сем двојице који су имали на себи униформу Српске државне страже.

б/ Дана 18 јануара о.г, око 3 часа и 30 минута једна група партизана од 25 до 35 људи напала је на патролу Станице Српске државне пољске страже из Раброва која је са 7 сељака из села Раброва била на осигурању жељезничке станице Раброво и жељезничке пруге. Приликом напада тешко је рањен стражар Радовановић Милан а лакше сељак Стокић Милун из Раброва. Стражара Денковића Борислава партизани су разоружали и одвели собом. Приликом напада партизани су из благајне жељезничке станице Раброво узели 17.200.- динара готовог новца. Осим тога отворили су један вагон у коме је било 4.500 кгр. шећера и однели око 700 кгр. После напада партизани су се удаљили у правцу села Мустапића среза Голубачког. Заробљени стражар Денковић Борислав вратио се 20 јануара са пушком и 20 метака.

в/ Дана 22 јануара т.г. између 18 и 19 часова наишао је путем који води од кучева према раброву бивши војвода бившег звишког четничког одреда Воја Триброђанин са 150 наоружаних лица и напао станицу Српске Државне пољске страже у Раброву разоружао све стражаре и опљачкао станицу разоружане стражаре повео собом и упутио се према селу Средњеву.

г/ Истога дана т.ј. 22 јануара т.г. Воја Триброђанин са својим људима напао је у селу Средњеву на кућу Роксе Аћимовић у којој се налази Војвода Живојин Митић. Војвода Живојин Митић је прихватио борбу која је трајала два сата. Нападачи су употребили пушке, пушкомитраљезе, митраљезе и бонбе. При нападу теже су рањени власница куће Рокса Аћимовић њена мајка Загорка и дете Зорица, а Живојин Митић је задобио само лакшу рану на лево раме. Три нападача су тешко рањени од којих је један подлегао ранама. Нападачи су се после двочасовне борбе удаљили у правцу села Клења среза Голубачког.

д/ Дана 26 јануара т.г. опколили су четници једно оделење од 14 стражара одреда Српске Државне пољске страже у Великом Градишту које је било у патроли у селу Царевац. Четници су стражаре разоружали. Од разоружаних стражара 8 се вратило у одред без оружја а остали су отишли са четницима.

У СРЕЗУ ГОЛУБАЧКОМ – ГОЛУБАЦ

а/ Дана 23 јануара око 17 часова и 30 минута примећена је једна група од око 200 илегалних четника која се кретала у правцу села М[12]

У СРЕЗУ МОРАВСКОМ – ЖАБАРИ.

а/ Ноћу између 14 и 15 јануара налазио се у кући Александра Милошевића у селу Ореовици вођа комунистичке банде Сима Симић са још једним бандитом и једном женском. Органи станице Српске Државне пољске страже из Александровца, чим су о томе обавештени, одмах су упутили на лицу места, али је комунистима успело да се из куће извуку и побегну.

12 Стављен печат преко речи, тако да не може да се утврди назив села.

б/ Ноћу између 15 и 16 јануара у селу Платни једна комунистичка тројка упала је у општинску зграду и спалила општинску архиву а прозоре и врата поразбијала. После овога ова тројка се упутила у стан четовође Националне службе. Одакле су одузели две зимске и једну летњу блузу, једну шајкачу, два ћебета и једне панталоне. Приликом одузимања ових ствари бандити су четовођама рекли да те ствари одузимају због тога што су државне.

в/ Дана 25 јануара око 17 часова једна комунистичка банда у јачини од 5 људи напала је на кућу претседника општине у Орљеву Филипа Д. Пауновића пуцајући кроз прозоре и врата, којом су приликом убили Филипову жену Богдану. Када је Филип отворио врата бандити су на њега напали, везали извели на пут Орљево – Врбница и убили га.

г/ Дана 27 јануара око 20 часова комунистичка тројка упала је у општину Томиславац где је опљачкала 200.000.- динара убраних за порез. Сем тога однели су и писаћу машину. Ови бандити пуцали су на кућу у којој је био порезник Бранковић који се спасао бегством.

Истога дана око 17 часова комунистичка тројка тражила је претседника општине у Породину али га није нашла.

4/ У СРЕЗУ ХОМОЉСКОМ – ЖАГУБИЦА.

а/ Дана 12 јануара око 9 часова увече убијен је од стране чланова организације "ТОТ" у селу Крепољину Живан Милошевић из Крепољина који је раније припадао Крепољинском четничком одреду а након расформирања овог одреда био се изгубио.

б/ Дана 12 јануара од стране пет наоружаних бандита међу којима је препознат Стојан Петровић из Жагубице, одведен је Јанко Петковић из Жагубице. Приликом извођења бандити су из Јанкове куће узели и однели разне ствари као и једну краву и новаца у износу од 2.000.- динара.

в/ Дана 16 јануара од стране Немачке Фелджандармерије ухапшени су: у селу Крепољину Витомир Добросављевић и Станоје Питић стражари српске државне пољске страже на станици у Крепољину. Осим ових ухапшени су Драгутин Марковић месар, Јеремија Илић ковач и његов син Светомир сви из Крепољина. Сви наведени одведени су за Пожаревац. Разлог хапшења је непознат.

г/ Дана 21 јануара око 20 часова једна група наоружаних комуниста појавила се у селу Рибаре и собом повела Десу Ђорђевић из Рибара. Изгледа да је Деса драговољно отишла са партизанима.

д/ Дана 24 јануара нестао је са рада код организације "ТОТ" Михајло Кос и његова жена. Именовани је по народности хрват а био је надзорник радника код села Сиге на месту званом Кључ. Сумња се да је именовани самовољно напустио рад и побегао јер не постоји сумња насилног одвођења.

ђ/ Ноћу између 26 и 27 јануара разоружана је у селу Лаолу једна група стражара у јачини од сема лица. Ови стражари су разоружани од стране илегалних четника.

5/ У СРЕЗУ ЗВИШКОМ – КУЧЕВО

а/ Дана 18 јануара око 18 часова једна партизанска банда напала је на кућу Лазића Стојана у Мишљеновцу и убили му оца Славка а кућу запалили. Партизани су ово учинили из освете јер им Стојан није спремио оружје, муницију и бомбе које су партизани од њега тражили.

б/ Дана 19 јануара у 11,25 часова путнички воз долазећи из Пожаревца несретним случајем сударио се са Немачким путничким аутомобилом и знатно га оштетио. Рањена су три припадника немачке радне службе из Кучева.

в/ Дана 20 јануара око 10 часова оделење стражара Српске Државне страже из Раброва и Кучева ступило је у борбу са комунистичком бандом јачине око 12 људи. Ова банда се налазила на салашу Радојковића Јована из Мустапића на брду званом Марушка. Благодарећи шумовитом терену партизанима је успело да се извуку из борбе. У овој борби од стране стражара није било мртвих ни рањених док је један партизан рањен као и власник салаша. Убијена је Радојковић Ана из Мустапића која је била комунистички јатак. Заплењено је 110 пушчаних метака са два оквира пушкомитраљења, три војничке торбе са разним стварима.

г/ Дана 22 јануара Пољски одред српске државне страже у Кучеву, упутио је једно оделење од 7 стражара у село Мустапић са наређењем да ухвате два комунистичка јатака, али су ови стражари у Мустапићу од стране четника Воје Триброђанина разоружани и одведни.

д/ Ноћу између 26 и 27 јануара једна група партизана упала је у општину Љешница и из општинске касе однела 6.000.- динара. После овога иста група је отишла у општину Сена где је из општинске касе узела 18.920.- дин. и попалила сва новчана документа. По извршеној пљачки партизани су се упутили у правцу среза млавског.

ђ/ Ноћу 27 јануара у 2,30 часа непозната наоружана лица извршила су напад на жељезничку станицу Звижд и однела из касе 3.150.- динара.

6/ У СРЕЗУ МЛАВСКОМ – ПЕТРОВАЦ.

а/ Дана 17 о.м. по наређењу Крајскомандантуре у Пожаревцу упућено је у село Табановац једно оделење од 6 стражара ради привођења претседника општине Табановачке. Том приликом 180 илегалних четника опколило је село разоружало све стражаре и одвело собом.

б/ Дана 19 јануара од стране илегалних четника разоружана је у селу Каменову једна патрола Српске Државне страже у јачини од 3 стражара. Сва три стражара су се вратила али без оружја и шињела.

в/ Ноћу између 18 и 19 јануара око 2 часа упали су непознати наоружани људи у кућу Милошевића Живојина деловође општине у Вошановцу, овога одвели собом и у хатару општине Орешковичке убили га из пушке.

г/ Дана 27 јануара око 10 часова једно потерно оделење из станице Рашанац сукобило се у селу Дубочка са 60 илегалних четника. У борби која је трајала 1 час погинуо је четник Михајловић Светозар родом из Миријева среза моравског а рањена су још два четника док од стражара нико није повређен.

7. У СРЕЗУ ПОЖАРЕВАЧКОМ – ПОЖАРЕВАЦ.

а/ Дана 20 јануара у 18 часова пет наоружаних комуниста дошли су у кућу Пантин Тисе у Божевцу и тражио од овога да им даде собу за преноћиште и интересујући се за рад Пољске страже у Божевцу. Уједно су му изјавили да су заиста комунисти. У међувремену Тиса је искористио прилику дотрчао у станицу и пријавио овај случај Српској државној стражи. Пољска стража је одмах опколила кућу, али комунисте нису пронашли јер су исти приметили да је Тиса некуда од куће отишао и побегли у правцу сле Кобиља.

б/ Дана 23 јануара око 21 час једна група 40 до 50 наоружаних лица напала је на општину Мало Црниће где је општинску архиву делимично спалила а делимично растурила. Групу младића која је затечена пред општинском зградом затворили су у општину, затим су вечерали у сеоској кафани и отишли.

в/ 23 јануара око 9 часова увече разоружана је станица Српске државне пољске страже у Божевцу и људство одведено од стране наоружаних људи непознате јачине. Људство станице према добивеним наређењима било је већином на терену ради хапшења сумњивих лица. Како су се патроле увече враћале у станицу тако су пресретане и разоружаване. Код зграде станице у Божевцу вођена је борба око 20 минута, прозори полупани, врата разбијена а намирнице разнете. У борби је рањен командир станице а један поднаредник погинуо.

г/ Дана 23 јануара око 8 часова на путу између Великог Црнића и Божевца једна наоружана комунистичка банда у јачини од 24 лица пресрела је стражара Војислава Илића који се селио из Божевца за Пожаревац. Банда је стражара разоружала, скинула му службене знаке и задржала га до 20 часа увече кад су га пустили кући. Поред оружја одузели су му шиљен. цокуле и опасач.

д/ Дана 27 јануара у 1 час дошла је једна комунистичка тројка од којих је била једна женска у село Лучицу код Драгомира Јовановића ћурчије. Тројка је Јовановића извела из куће и повела собом у правцу према петровачкој прузи где су га на једној њиви убили из пушке.

ђ/ Ноћу 27 јануара убијен је од стране непознатих лица претседник општине из Крављег Дола Живковић Н. Светозар. Убице још нису пронађене.

е/ Ноћу између 28 и 29 јануара убијен је од стране комуниста бивши претседник општине у Набрђу Воја Јанковић. У исто време комунисти су спалили општинску архиву а од благајника узели из општинске касе 19860 на коју су суму благајнику издали признаницу коју је потписао Слободан Србиновић.

ж/ Ноћу између 28 и 29 јануара убијени су у селу Трњани магационер земљорадничке задруге Кузмановић Милутин и одбегли робијаш Јовановић Љубомир обојица из Трњана. Убиство су извршили комунисти.

з/ Дана 29 јануара у 6 часова нападнута је станица Српске државне пољске страже у Братинцу. Напад је извршен од стране 250 четника Воје Триброђанина. Све људство којих је било на броју 31 разоружано је одведено сем једнога наредника и једног поднаредника који су у то време били ван зграде. Стражари нису могли да даду отпор и да ступе у борбу јер се људство баш у том времену облачило а стражар који је био на стражарском месту изненада савладан.

О свима овим догађајима одмах сам извештавао Министарство унутрашњих послова и Шефа Српске Државне безбедности као и надлежне немачке војне власти. Истодобно сам издавао наређења Команди Српске државне страже и Среским начелницима о мерама које треба предузети да се извршиоци ових деликата похватају или униште како би се у будућности спречило извршивање ових дела.

Како што се из наведених догађаја види, јавна безбедност је у Округу пожаревачком знатно попустила. Погоршање јавне безбедности наступило је у главном због бегства бившег војводе бившег звишког четничког одреда Воје Триброђанина чији четници разоружавају станице Српске Државне пољске страже. Међутим разна злочинства као што су паљења општинска архива, пљачкање општинских каса и убијање угледних људи врше и даље партизани. Према извештајима које сам примио од подручних ми власти четници и партизани живе у великом непријатељству тако једни друге прогоне.

Јавна безбедност у Округу сасвим би се поправила када би код људства Српске Државне страже било више пожртвовања, савесност у служби и дисциплине. Да код људства Српске Државне страже нема довољно свести о дужности и дисциплини најјасније доказује чињеница да скоро ни у једном случају стражари Српске Државне страже нису давали отпор нападачима.

Већ ранијим својим извештајима подносио сам предлоге и давао сугестије о мерама које треба предузети да би се јавна безбедност у Округу побољшала. Стражаре као и официре Српске државне страже који су на овом подручју били са службом пре разоружања самосталних четничких одреда и са овима сарађивали, треба преместити у друге округе а овамо довести ново људство које са четницима у овим крајевима нема никакве познаничке везе.

Бројно стање стражара на станицама ни у ком случају није довољно даби са успехом ред могао бити одржан, па би било потребно да се број стражара на станицама повећа а и да се образује већи број станица.

Исто тако наоружање Српске Државне страже треба побољшати и стражарима дати аутоматско оружје и више метака. Према досадашњем наоружању стражара Српске Државне страже, ови нису у стању да пруже озбиљан отпор разним нападачким групама, јер су све те групе боље наоружане.

На подручју округа у главном дејствују четири партизанске групе и то:

1/ Група коју предводи Жика Поповић бивши учитељ из Раброва. Ова група се креће по срезу млавском, рамском и по једном делу среза пожаревачког. Ова група врши убиства, пљачке и разна акта саботаже а има од прилике 20-25 људи.

2/ Група партизана које предводи Шербановић Иван студент медецине из Лазнице. Ова банда се креће у срезу малвском, хомољском и звишком а броји и 15-20 људи. Врши пљачке појединих лица као и општина.

3/ Група партизана коју предводи Сима Симић студент из Ракинца. Ова банда се креће по територији среза моравског, Округа пожаревачког и среза ресавског Округа моравског а броји око 20 људи. Ова група се истиче у рушењу саобраћајних објеката и паљењу општинских архива.

4/ Група партизана коју је предводио Влада Милентијевић "Ганди". Након убиства незинога вође ова група изгледа да је престала да делује самостално и да су се остатци прикључили некој другој групи.

Четничка акција највише се осећа у срезу млавском у којем постоје четири групе односно бригаде. Све четири ове групе стоје под командом Синише Пазарца а имају свој штаб на Бељаници. У срезу звишком, голубачком и пожаревачком креће се група четника под командом Воје Триброђанина. Примећено је да четници избегавају сваки сукоб са Немачким војним органима и да нападају само станице Српске Државне страже. Ближе податке о овим четничким групама навео сам у свом петнаестодневном извештају пов. Бр. 26 од 15 јануара ове године.

Исто тако својим извештајем од 15 јануара изнео сам и предлоге за побољшање јавне безбедности у Округу.

РАСПОЛОЖЕЊЕ НАРОДА.

Због напада комуниста и илегалних четника како на појединце тако и на поједине општине народ је у великој мери заплашен, бојећи се одмазде од стране окупаторских и казне од стране Српских власти. Овај страх код народа могао би се отклонити једино у случају када би Српска Државна власт могла да спречи извршавање разних дела саботаже и обезбеди појединцима личну и имовну сигурност у коме би случају престала потреба за одмазду од стране окупаторских власти.

Слање радника у већем броју на радове у рудницима задаје велике тешкоће нашем сељаштву, па постоји бојазан да се на пролеће, кад наступе сезонски пољски радови, неће моћи спровести планска пољопривреда. Исто тако велике тешкоће народ осећа због давања дано ноћних стража за чување жељезничких пруга и осталих саобраћајних објеката. Ово народу пада тим теже, што стражари немају никакво оружје којим би се бранили од добро наоружаних нападача. Када би стражари били наоружани, обезбеђење жељезничких пруга као и телеграфско телефонских линија вршило би се потпуно, јер би стражари имали могућности да се нападачима одупру.

Да неби народ изгубио веру у власт и Српску управу издавао сам подређеним ми властима потребна наређења а грађанству упутства о потреби одржавања реда и мира као и потреби одржања лојалних односа према окупаторским властима.

КОНФЕРЕНЦИЈЕ И ЗБОРОВИ.

Због вејавице и непролазности путева у времену од 15 до 31 јануара т.г. није се могао одржати ниједан због у ширим размерама. Место зборова одржавана су по свим среским местима као и по већим општинама за народ поучна предавања на којима је уз остале теме, изношена потреба одржања реда и мира, узроци наше пропасти и давана упуства како треба поступати да би се народ сачувао од коначне пропасти.

Према извештајима које сам добио од среских начелника уверио сам се да народ врло радо прима свако добронамерно упуство које долази од његових ста-

решина али да најблаготворније дејство на народ има сваки говор који путем радио станице Београд народу упућује Претседник Српске Владе народног спаса армиски ђенерал Г. Милан Недић.

Са своје стране искористио сам сваку прилику да народу укажем на прави пут којим треба да иде и да би се стање нашег народа поправило. У овоме сам имао успеха, јер није било ниједнога случаја у ком би била потребна јача интервенција власти.

Чим временске прилике буду дозволиле наставићу са одржавањенм зборова у ширем обиму.

ДРЖАЊЕ ДРЖАВНИХ И САМОУПРАВНИХ СЛУЖБЕНИКА.

Држање Државних и самоуправних службеника је задовољавајуће. Државни и самоуправни службеници улажу сву своју спрему, способност и добру вољу да што боље одговоре својој дужности према земљи и народу. Када се има у виду тешко стање у којем се данас налазе државни и самоуправни службеници, онда са њиховим радом можемо бити задовољни.

Предњачећи примером настојаћу да се држање Државних и самоуправних службеника и надаље одржи на овој висини.

Предњи извештај част ми је доставити с молбом ради знања и даље надлежности.

ОКРУЖНИ НАЧЕЛНИК,
ПЕЧАТ Драгољуб Маринковић

Достављено:

Министарству Унутрашњих послова – Кабинет

Шефу Српске Државне безбедности

Команди јавне безбедности

Београд.[13]

13 ОВАЈ ДОКУМЕНТ ИМА 7 СТРАНА

NdA K 22 F 4 D 15

МНО ФНРЈ
Архив Народно-
ослободилачког рата
Бр. Рег. 15/4-1.
22 .

Drž. komisija za utvr. zloč.
okup. i njihovih pomagača
Inv. br. 7492

На Пов. I Број: 96/1942

И З В Е Ш Т А Ј :

1./ о општој ситуацији у округу;
2./ о расположењу народа и његовим стремљењима;
3./ о предузетим мерама и постигнутим резултатима на општем добру заједно са даљим намерама и предлозима.
ПЕЧАТ

ШЕФ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ БЕЗБЕДНОСТИ
КОМАНДАНТ ЈАВНЕ БЕЗБЕДНОСТИ
I Бр. 5541
4 – III . 1943 год.
Београд

ОКРУЖНО НАЧЕЛСТВО ОКРУГА ПОЖАРЕВАЧКОГ
Пов. Број: 142/1943
28 фебруара 1943 год.
Пожаревац.

ПРЕДМЕТ: Извештај о општој ситуацији у Округу пожаревачком за фебруар 1943. године.

На Пов. I Број: 96/42

Шефу српске државне безбедности – Команда јавне безбедности
Б е о г р а д

На наређење Пов. Бр. 96 од 26 јануара 1942 године, ранијих наређења као и упутстава примљених од Господина Министра, част ми је поднети извештај о општој ситуацији у округу пожаревачком за фебруар месец 1943 године.

Организација округа спроведена је потпуно у смислу одредаба и прописа Уредбе о административној подели земље, као и осталих Уредаба, наредаба и наређења, која се односе на организацију округа. Окружно начелство обавља своје пословање без застоја, благовремено и без неких нарочитих потешкоћа. Окружно начелство би још боље функционисало када би имало довољан број просторија и када би била донета Уредба о унутрашњој организацији округа, која би саобразила функционисање свих окружних начелстава у Србији.

Исто тако уредно функционишу и среска начелства и ако по среским начелствима је недовољан број службеника с обзиром на обилност пословања, тако да службеници улажу све напоре да послове благовремено посвршавају.

Општинске управе на подручју округа функционишу добро. Изузетак је са општинама среза моравског и делимично са неколико општина среза пожаревачког у којима су спаљена архиве од партизана, те им је административно пословање ометено за извесно време. Предузете су све мере да се административно пословање у односним општинама одмах отпочне устрајањем нових књига и регистара.

Претстојништво градске полиције у Пожаревцу функционише правилно. Ради правилнијег и потпунијег испуњавања поверених му задатака, потребно је Претстојништву повећати борј стражара.

Прилике у Градској општини у Пожаревцу су нормалне и пожељне. Потребно је статут општинских службеника одобрити. Исти се налази код Министарства. Одобрењем статута питање градских службеника скинуло би се са дневног реда.

По указаној потреби, а по мојој претходној сагласности, сремски начелници у оквиру законских одредаба и наређења вршили су смене појединих општинских часника. О томе је извештавано оделење за самоуправу тога Министарства. Разлози смене су углавном неспособност општинских часника на послу прибирања хране за непроизвођачко становништво или болест. При промени часника вођено је рачуна да дођу најугледнији и најисправнији људи на чело општине.

Током фебруара сремски начелници, у колико су прилике дозвољавале, обилазили су своје срезове.

У току фебруара месеца обишао сам скоро све срезове повереног ми округа и на лицу места давао потребне инструкције Г. Г. Среским начелницима и потребне савете грађанству у погледу његовог држања и испуњавања грађанских дужности у овим тешким временима.

ПОЛИТИЧКЕ ПРИЛИКЕ

1/ Комунистичка акција, у току фебруара била је појачана нарочито у срезовима моравском и пожаревачком где је већи број општина онемогућен у раду спаљивањем општинских архива, општинских зграда и убиствима појединих претседника општина као и других виђених грађана по селима, који су се својим ставом истакли противу њиховог рада.

Партизана има 4 групе и то:

а) Група Жике Поповића, бив. учитеља из Раброва, у јачини од 20-25 људи. Креће се поглавито по срезу млавском и у задње време у срезу пожаревачком и једном делу рамског среза. Жика Поповић је политички комесар за источну Србију.

б) Група коју предводи Шербановић Јован, студент медицине родом из Лазнице, среза хомољског, у јачини око 20 људи. Ова банда оперише усрезу млавском, хомољском, звишком и пожаревачком.

в) Група Симе Симића, студента агрономије из Ракинца, среза моравског у

јачини око 20 људи. Ова група поглавито оперише у срезу моравском а делимично и у срезу ресавском округа моравског.

г) Група коју предводи Дража Марковић, син адвоката Марковића из Пожаревца, који се налази у бегству у јачини од око 20 људи. Овај Дража наследио је групу партизана од погинулог Владе Милентијевића зв. "Ганди" бив. кројача из Пожаревца. Ова је група преполовљена у борби код Сиракова, среза рамског где их је убијено шесторо.

2/ Акција илегалних четника:

Током месеца фебруара поједине групе илегалних четника вршиле су нападе на органе СДПС ради њиховог разоружања и одвођења, ради појачања њихових борбених редова. Исто тако у току месеца нападали су и станице органа СДС, ради њиховог разоружања.

Примећено је да ови илегални четници гоне и убијају партизане и њихове симпатизере, пошто су у групама јачини од партизанских банди, које се у главном крећу у тројкама.

У округу пожаревачком постоје четири групе илегалних четника Драже Михајловића, чији се штаб налази на планини Бељаници као "Горски штаб бр. 3" под директном контролом Синише Пазарца.

Прву групу води Богдан Прица, ваздухопловни наредник у јачини око 100 људи, а креће се границама среза млавског, рамског и пожаревачког.

Другу групу води Јагош Живковић, бив. жандармеријски поручник у јачини око 100 људи. Ова група креће се у границама среза звишког.

Трећу групу води капетан Банковић у јачини око 200 људи, и креће се границама срезова хомољског и деспотовачког.

Четврту групу води поручник Вујичић / Вујисић/ и креће се се по срезу моравском у јачини око 100 људи.

Сем ових илегалних четника Драже Михајловића у срезу звишком сакупио је Воја Триброђанин бив. Војвода Звишки своју чету у јачини преко 200 људи, а у срезу голубачком појавио се је четнички одред капетана Крсте Рончевића у јачини око 100 људи. Оба ове групе изгледа да ипак имају неке везе са четницима Драже Михајловића, јер је и њихова тенденција разоружавање жандармеријских станица и граничних постаја.

Да би се сузбила акција партизанских група, требало би на вешт начин искористити непријатељско расположење четничких група према партизанима. Након уништења партизанских група требало би повести акцију за сузбијање[14]. Једновремена акција против партизана и против четника принудила би ове на заједничку сарадњу, те би онда било отежано чишћење терена од свих непожељних елемената.

Ради сузбијања акције непожељних елемената у јануару је одржата конференција на којој су донети закључци који су изложени у јануарском извештају Пов. бр. 67.

14 Руком дописано „осталих акција".

ПРОПАГАНДА:

У циљу пропаганде обишао сам већи део срезова и велики број општина, упућујући грађанство на лојално и савесно испуњавање свих грађанских обавеза и дужности. Указивао сам на потребу одбацивања свих бивших партијско-политичких подвојености које не воде добру и да само заједничким радом Српском народу могу ублажити невоље и осигурати боље и лепше дане. Позвао сам народ да по сваку цену одржи ред и мир у заједници са Српским властима, јер само на тај начин може се спречити неминовна штета како за појединце тако и уопште. Због нередовних прилика које су владале у округу био је ограничен број предавања поучних народу.

Зборова и конференција у току месеца фебруара није било због нередовних прилика.

Пропаганда у округу врши се преко одабраних угледних грађана који су у ову сврху ангажовани од среских начелника. Пропагандни материјал које ово Окружно начелство прима од српских и окупаторских власти разашиље се среским начелствима а ови даље преко општина шаљу у народ.

Румунска пропаганда на подручју округа још је увек активна у срезу голубачком, али није у порасту.

Радио пропаганда због ограниченог броја радио апарата сведена је на минимум. Страној радио пропаганди народ не поклања веру.

Однос народа према окупаторским властима лојалан је и достојанствен. Наређења окупаторских власти народ мирно извршује уклико га у томе извршењу не ометају напред поменуте партизанске групе. Четници у овом погледу не чине озбиљних потешкоћа. Велика је потешкоћа давање кулука и радне запреге, јер је стока слаба а велики број, за рад способних људи, налази се у заробљеништву, док остали који су код куће, ангажовани су по радовима у рудницима и осталим јавним радовима који се изводе у округу пожаревачком.

Извршење планске пољопривреде тече нормално, али се осећа велика несташица у радној снази, у радним запрегама и у довољном броју справа за обделовање земље. Стока бројно опада и постоји опасност да због слабе сточне исхране, неће се моћи планска пољопривреда обавити на пожељан начин.

Испорука људске и сточне хране наилази на потешкоће због слабе родне године и великог разреза. Учињени су максимални напори да се разрез што правилније изврши.

Када се све узме у обзир можемо бити задовољни држањем и расположењем народа. У фебруару месецу због појачане комунистичке и четничке акције и због тога што су органи СДС морали бити повучени у среска и окружна места народ је био препуштен терору ових илегалних партизанских и четничких група, па да није народ имао довољно свести о потреби реда и мира, реперкусије ове илегалне акције јаче би се осетиле у округу него што је то био случај. Када би народ имао потпуну државну заштиту био би најпожељнији мир, ред и рад[15].

Само упорним васпитавањем народа и потпуном свешћу његовом успело се је да се одржи поверење у државне и мимо свих испада партизана и илегалних четника.

15 Руком дописана реч „постигнут”.

ЈАВНА БЕЗБЕДНОСТ:

Због изванредне појачане акције партизанских одреда на територији округа пожаревачког стање јавне безбедности у округу је једва подношљиво било у току месеца фебруара. Благодарећи теренској акцији Немачке оружане силе при крају месеца фебруара, акција илегалних четника је потпуно сузбијена а надати се је да ће ускоро и акција партизана у округу бити сузбијена и да ће се приступити нормалном организованом раду свих општинских власти у округу, а самим тим и јавна безбедност добиће своје нормално обличје.

И овом приликом поновно поткрепљујем своје сугестије изнете у месечним извештајима за новембар и децембар, као и у петнајстодневним извештајима о стању јавне безбедности, па молим да се те сугестије приме и спроведу у дело.

ОКРУЖНЕ ФИНАНСИЈЕ:

У току месеца фебруара остварено је буџетких прихода у износу од динара 1,176.456.17
а извршено расхода у износу од динара 2,846.553.62
Разлика ..... 1,670.097.45 динара

Салдо на крају месеца јануара износио је 8,481.958.81
Стање готовине на данашњи дан 6,811.861.36.-
Од којег износа има:
У каси динара 966.399.14
На чеков. рачуну динара 5,845.462.22
Свега динара: 6,811.861.36.-

Прилив прихода у овом месецу бољи је у него прошлом, али још увек није задовољавајући. Разлог је у нередовним приликама које владају у округу, због чега порески органи не могу да излазе на терен ради наплте.

Наређено је свима управним властима да приликом давања дозвола за путовање у оверавања личних карата – легитимација за наредну годину траже потврду Пореске управе, да је молилац исплатио сву дужну порезу па тек онда да му се даде дозвола, односно лична карта продужи. Резултат овога неће бити нарочито повољан али ће ипак донекле успети, док се прилике безбедности не поправе а порески органи не изађу на терен.

Пореским управама разаслани су формулари по којима имају доставити тачне податке за поједине општине о задужењу државним непосредним порезима на основу којих се израчунава окружни прирез. Ово ради тога да би се добила тачна слика задужења и наплате по појединим општинама и предузеле евентуалне мере ради побољашања наплате тамо где је то потребно.

Унутрашње послове је нормално. Рад на завршном рачуну за период фебруар – април завршен је. Приступа се састављању завршног рачуна за буџетску 1942. годину.

ПОЉОПРИВРЕДА И ИСХРАНА.

У току месеца фебруара биле су повољне атмосферске прилике за бусењање пшенице. У другој половини фебруара народ је почео орбу за пролетње усеве и наставио изношење стајскога ђубрета на њиве. Због недовољне сточне хране народ се жури да пооре земљу док још хране има. Ако атмосферске прилике не омету сељака да изврши орање онда ће пролетњи усеви бити благовремено засејани и обезбедиће се повољна клијавост.

Стање стоке је неповољно услед слабе исхране и преоптерећености рада на разним кулуцима. У срезовима пожаревачком, рамском и моравском влада зараза свињске куге и колере код пернате живине, у срезу пожаревачком метиљавост код оваца.

Услед топлог времена изгледа да ће се пчеле спасти уништења од глади.

У току фебруара исхрана града Пожаревца била је нормална и задовољавајућа. У другој половини фебруара исхрана је нередовна јер се не додељују потребни коитигенти за ту сврху. Остало градско становништво у округу пожаревачком у току фебруара није снабдевано. Сеоско становништво сиромашно и непроизвођачко такође не добија исхрану. Сугестије дате од прошлог месеца нису усвојене те је и то један од разлога да је становништво неснабдевено остало.

ВЕТЕРИНАРСТВО

На територији округа има 10 државних Среских ветеринара, 1 задружни, 2 пензионисана, 1 градки и 1 у Ергели ”Љубичево”. Овај број ветеринара је за сада довољан за вршење ветеринарске службе у округу.

Сточне заразне болести:

Свињска куга влада у срезовима Пожаревачком, моравском и рамском, али се она делимично сузбија, јер су ветеринари добили извесну количину серума.

Колера код пернате живине влада у срезовима пожаревачком, рамском и моравском.

Метиљавост постоји у срезу пожаревачком.

Шуга код коња влада у срезовима пожаревачком и рамском у Пожаревцу и Кличевцу.

Беснила има само спорадичног.

ШУМАРСТВО:

Врше се припремни радови за оснивање расадника у Градишту, Голупцу, Жагубици и Петровцу, за узгој багремових садница у циљу пошумљавања.

Експлоатација шума за 1942/43 вршена је по плану о производњи и потрошњи дрвета у Србији. У Округу предвиђена сеча 55.000 кубних метара. До сада посечено 10531 кубних метара грађевног и 30679 кубних метара огревног дрвета. Испоручено је од овога 3209 грађевног и 2685 кубних метара огревног дрвета.

Шумске штете су незнатне. Безбедност је осигурана.

ПРОСВЕТА:

Гимназија у Пожаревцу ради према новом распореду од 2 децембра 1942 године, по коме IV и VIII разред раде сваки други дан са по 4 и 5 часова дневно. Остали разреди раде сваки 9 дан на састанцима који трају по 6 часова дневно.

У школи се води акција за помагање сиромашних ученика и за слање пакета заробљеницима.

Гимназија у Великом Градишту ради нормално и по предвиђеном плану.

Гимназија у Петровцу ради под тешким околностима, јер су школску зграду заузеле окупаторске власти. Настава се ипак изводи у приватним просторијама са смањеним бројем часова и неки предмети су морали бити редуцирани.

Трговачка академија у Пожаревцу ради нормално.

Многи ученици не долазе у школу на предавања, а главни су разлози болест и неодевеност. Код ученика се примећује велика немарност за поједине предмете.

Грађанска школа у Пожаревцу ради сваки други дан са скоро пуним бројем часова.

Стручне школе у Пожаревцу, Великом Градишту и Кучеву раде под тешким околностима.

Народне школе. У фебруару радило је 174 школа са 414 одељења и 379 наставника-ца. 12 школа не раде због немања наставника. У овом погледу Срез хомољски стоји најгоре где не раде 8 школа због немања наставника и 2 због немања зграде.

Од Министарства просвете тражено је постављање учитеља за Срез хомољски још 9 децембра 1942 год.

Због нередовних прилика у Округу неке школе у срезу хомољском и звишком нису радиле стално. Из истог разлога сресни одбори за народно просвећивање нису могли да шаљу своје предаваче на терен. Овај недостатак је надокнађен организовањем српских посела.

ТЕХНИЧКИ ОТСЕК:

Стање саобраћаја у месецу фебруару 1943 године на територији округа пожаревачког је нормално. На железницама, као и на свима јавним сувоземним путевима обавља се нормалан саобраћај. На железницама путнички и робни промет је у знаку опадања услед несташице возног парка. Удеса на жељезницама није било изузев случаја када су партизани у ноћи између 22 и 23 фебруара о.г. оштетили жељезнички мост на прузи Пожаревац – Кучево, а код жељезничке станице Чешљева Бара Саобраћај је успостављен за наредних 24 часа.

Стање јавних сувоземних путева као и објеката на њима у главном је добро и свуда се обавља несметан саобраћај.

Предвиђени радови на оправци путева и мостова из прошле године у главном су окончани и врши се ликвидација предмета извршени радова.

Кредити како по државном, тако и по окружном буџету за 1943 годину за оправку и одржавање државних и окружних путева су делимично отворени, и сада Технички отсек припрема техничке елаборате за претстојеће радове.

При изради ових елабората нарочита пажња обратиће се на довођење у исправност појединих дотрајалих деоница државног пута бр. 5 Пожаревац – Петровац – Жагубица и државног пута бр. 55 Пожаревац – Велико Градиште – Голубац као и свих важних окружних путева I односно II реда.

У техничком отсеку окружног начелства израђен је четворогодишњи план за оправку окружних путева. Основани су Сресски путни одбори у духу наређења бр. 79 Господина претседника Министарског Савета. Четворогодишњи план за оправку путева послат је Министарству Грађевина на сагласност и одобрење, након чега ће се приступити предвиђеним радовима.

Четворогодишњи план на оправку општинских путева ради се сада у Отсеку. Предвиђена је израда моста преко реке Пека, отвора од 96 м. на општинском путу Раброво – Клење у селу Раброву. Радови су већ у току.

Регулисање река и потока као и мелиорација земљишта за сада су ограничени с обзиром на зимску сезону и за сада се своде на припремне радове као и на радове у вези са одбраном од поплаве.

У току фебруара, с обзиром на зимску сезону, није било радова на оправци и грађењу зграда намењених јавној употреби.

СОЦИЈАЛНО СТАРАЊЕ И НАРОДНО ЗДРАВЉЕ:

Рад здравствених хигијенских установа био је нормалан у току фебруара. Снабдевање истих животним намирницима наилазило је на тешкоће. Окружно начелство са своје стране преузима све потребне мере да се ове тешкоће отклоне.

На територији округа није било заразних епидемичних оболења. Било је спорадичних заразних болести у ограниченом броју. Превентивне мере за сузбијање истих предузимају се благовремено, нарочито мере на одржавању добрих хигијенских прилика. Контрола животних намирница редовно се спороводи и контрола јавних локала. Нарочито се спроводи акција на сузбијању вашљивости.

Опште здравствено стање и поред многобројних недаћа за сада се може сматрати задовољавајућим.

НАРОДНА ПРИВРЕДА:

Управне власти предузимају све мере да сузбију бесправност рада. У Пожаревцу затворено је 8 угоститељских радњи.

Индустрија ради слабим капацитетом, јер је оскудица у сировинама, радној снази и погонским средствима.

Занатство не показује тенденцију опадања.

Трговина је у опадању како у градовима тако и по селима због немања предмета размене.

Предузете су мере за слање кандидата на течај за израду дрвене обуће. Извршен је попис мајстора и помоћног особља према Наредби Министарства унутр. послова о обавезној пријави зидарских, тесарских, столарских и бетонских радника.

Очекивати је да ће се у току наредног месеца одржати зборови акционара новчаних и других привредних завода, након чега ће се показати слика привредног пословања на овом привредном пољу.

У задругарству је остало стање без промена.

СТАЊЕ ИЗБЕГЛИЦА:

У округу пожаревачком број избеглица је 8525. Избеглице су смештене по селима и градовима код приватних домаћинстава и делимично у јавним зградама. Главна делатност њихова је пољоделство. Мањи број запослених је на јавним радовима и рудницима.

Исхрана избеглица до сада је била задовољавајућа. Несташица је у оделу и обући.

Дечији избеглички дом у Пожаревцу је ликвидиран а деца пресељена у Ваљево и Соко-Бању. У досадањи Дечији избеглички Дом у Пожаревцу смештене су најоскудније избеглице из Пожаревца.

Дечији избеглички Домови у Црљенцу и Лесковцу раде уредно о нормално.

За последња два месеца округ пожаревачки примио је 290 избегличке деце, која су размештена код појединих домаћинстава града и среза пожаревачког.

Здравствене прилике избеглица задовољавајуће су. Лекарски прегледи су бесплатни, лекови се исплаћују из среских одбора и из средстава Комесаријата.

ЦЕНЕ И НАДНИЦЕ:

У току месеца фебруара су органи који раде на надзору над ценама показали знатно слабији резултат него ранијих месеци. Разлог за ово су у првом реду нередовне прилике које су владале такорећи у целом округу, а са друге стране и временске прилике су отежавале контролним органима обилазак терена.

Уобичајени месечни састанак референата одржан је 6 ов.м. у Окружном начелству и Крајскомандантури.

У току месеца су постављена два контролора на терет Казненог Фонда и то један у Пожаревцу а други у Жагубици.

Референт при Окружном начелству добио је једног службеника од Комесаријата за цене и наднице за обављање канцеларијских послова.

Из изнетих разлога број реферата је био мањи него раније.

Предњи извештај част ми је поднети с молбом на знање и надлежност.-

ОКРУЖНИ НАЧЕЛНИК,

ПЕЧАТ Драгољуб Маринковић

Достављено:

Министарству унутр. послова Кабинет

Шефу српске државне безбедности-Команди јавне безбедности

Београд [16]

16 ОВАЈ ДОКУМЕНТ ИМА 8 СТРАНА

NdA K 22 F 3 D 23

МНО ФНРЈ
Архив Народно-
ослободилачког рата
Бр. Рег. 23/3-1.
22 .

Drž. komisija za utvr. zloč.
okup. i njihovih pomagača
Inv. br. 7493

И З В Е Ш Т А Ј :

о јавној безбедности у Округу пожаревачком у времену од

1 до 15 фебруара 1943 године.

ШЕФ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ БЕЗБЕДНОСТИ
КОМАНДАНТ ЈАВНЕ БЕЗБЕДНОСТИ
I Бр. 3941
22 – II . 1943 год.
Београд

ОКРУЖНО НАЧЕЛСТВО ОКРУГА ПОЖАРЕВАЧКОГ
ПОВ. Бр. 110.-
15 фебруара 1943 год.
Пожаревац.

ПРЕДМЕТ: Извештај о јавној безбедности у Округу пожаревачком у времену од 1 до 15 фебруара 1943. године.

МИНИСТАРСТВУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
КАБИНЕТ

Б Е О Г Р А Д.

У вези наређења Министарства Унутрашњих послова К. Бр. 490/42 и Шефа Српске државне безбедности I Бр. 29124 од 9 новембра 1942 год. и I Бр. 32418 од 23 новембра 1942 године част ми је доставити петнаестодневни извештај о стању јавне безбедности у Округу пожаревачком у времену од 1 до 15 фебруара 1943 године.

Од 1 до 15 фебруара 1943 год. на подручју Округа пожаревачког догодила су се следећа тежа кривична дела.

1/ У СРЕЗУ РАМСКОМ – ВЕЛИКО ГРАДИШТЕ.

а/ Ноћу између 24 и 25 јануара убијени су у селу Макце Јоцић Жарко, Стокић Драгутин, Радосављевић Војислав и једно непознато лице. Извршиоци овог злочина нису познати.

б/ Дана 26 јануара 1943 гдд. око 11 часова дошла је у село Царевац једна група од 40 људи припадника Драже Михајловића под вођством поручника

Богдана Прице и задржала се у селу неколико сати. За то време свраћали су у општинску зграду и истовремено покупили из села неколико лица партизанских симпатизера и испребијали их.

Истога дана упутили су се из Царевца у Печаницу где су се задржали до вечери. Претседнику општине наредили су да им спреми ручак што је исти и учинио. Истога дана предвече ова група је отишла у село Десине где су пренићили.

Дана 27 јануара после подне око 3 часа ова група отишла је у село Тополовник где су у општинској канцеларији испребијали једног младића који је раније био у редовима партизана. Одавде је група отишла у село Кисиљево где је пренићила а 28 јануара у 7 сати ујутру стигла у село Затоње и разоружала станицу граничног одреда.

в/ Дана 28 јануара о.г. у селу Затоњу разоружано је од стране четника 17 стражара граничне страже. Четници су одузели све оружје и муницију као и одела и обућу.

г/ Дана 14 фебруара око 23 часа дошло је око 10 наоружаних лица, који су се издавали за партизане, на жељезничку станицу Раброво и узели из касе 5.070.- динара а из магазина око 2000 кгр. кукуруза и 200 кгр. дувана. Остали инвентар и пругу нису дирали.

2/ У СРЕЗУ ГОЛУБАЧКОМ – ГОЛУБАЦ.

Дана 31 јануара 1943 год. упало је у општину Голубац 30-40 четника. Четници су се задржали извесно време у Голупцу па су се затим удаљили у правцу општине Војиловачке.

Исто тако једна група четника била је у селу Добра од 31 јануара до 2 фебруара. Четници нису никога дирали ни нападали.

3/ У СРЕЗУ МОРАВСКОМ – ЖАБАРИ.

А/ Ноћу 30 јануара ок 23 часа комунистичка банда у јачини од 7 лица опљачкали су општину Ракинац. Из општине однели су новац, полупали општински намештај и запалили општинску архиву.

б/ Дана 31 јануара убили су партизани претседника општине у Породину Предића Николу.

в/ Ноћу између 5 и 6 фебруара нападнута је од стране партизана општина и пошта у Александровцу. Општинска архива је спаљена, телефон разбијен а новац однешен. Исто тако партизани су убили неког сељака за кога се мисли да је Велимир Станојевић.

Исте ноћи партизани су упали у општину Доња Ливадица где су тражили претседника, благајника и деловођу. Деловођу су ухватили али се овај спасао бегством у моменту када је наишла једна патрола Српске државне пољске страже.

г/ Дана 8 фебруара око 17 часова у општини Брзоходе комунисти су убили Референта националне службе капетана Милоша Котараша и пуковника Бркића. Син пуковника Бркића успео је да се спасе.

д/ Дана 10 фебруара око 22 часа једна наоружана група партизана упала је у општину Врбница где је спалила општинску архиву, демолирала општинску зграду и однела око 1.800 кгр. пшенице а на крају села убила неко непознато лице.

ђ/ Дана 12 фебруара у селу Четереже убијен је у кафани Миодраг Миловановић из истог села. За убиство је осумњичен Илија Радовановић из Четежера који је ухапшен.

4/ У СРЕЗУ ХОМОЉСКОМ – ЖАГУБИЦА.

а/ Дана 2 фебруара увече око 18 и 30 часова упало је 5 наоружаних лица у кућу Симеоновића Николе земљоделца из Жагубице која се налази на периферији варошице. Бандити су Симеоновића на немачком језику позвали да отвори врата што је овај учинио мислећи да су то немачки војници. Међутим, бандити су одмах наперили пушке и затражили да им преда новац што је исти и учинио предавши им 30.300.- динара. После предаје новца бандити су Симеоновића отерали у другу собу и покупили скоро све што су у кући нашли па отишли у непознатом правцу. По мишљењу оштећеног бандити су власи вероватно из Лазнице.

б/ Дана 2 фебруара Цојкић Милан из Жагубице пошао је са својом женом Катом да из планине донесе сена за своју стоку. Када је био у близини места одакле је хтео да узме сено дочекала су га на пури два наоружана лица и одвели у правцу Злота а жену оставили. Именовани Цојкић није се вратио кући, па се мисли да су га одвели партизани.

5/ У СРЕЗУ ЗВИШКОМ – КУЧЕВО.

Ноћу 5 фебруара 1943 године око 3 часа изјутра једна непозната група наоружаних људи у јачини од око 20 – 30 лица упала је у општину Мустапић и из општинског магазина узела 1.200 кгр. пшенице која је била прикупљена за исхрану сиромашног становништа и непроизвођача у срезу Звишком. Жито је натоварено на четворо кола и однето у правцу среза кобиља среза млавског. Вођа ове групе по чину наредник издао је потврду са потписом ”Црни” и изјавио да је то војска Драже Михајловића те да је жито одузето за исхрану сиротиње а не ове чете.

6/ У СРЕЗУ МЛАВСКОМ – ПЕТРОВАЦ.

а/ Неутврђеног дана нека група наоружаних људи дошла је у село Велики Поповац и одвела у непознатом правцу Аждајића Андрију који је живео код своје хxxxxx жене Бранке учитељице у Великом Поповцу. Зањегову судбину се ништа незна.

б/ Дана 3 хxxxxxx фебруара група наоружаних људи упала је у село Лопушник и одвела Славковића Милана земљорадника из Лопушника за његову судбину се незна.

в/ Дана 5 фебруара око 3 часа предузето је од стране немачких трупа чишћење терена у правцу села Старчева и Бубња где је 15 км. северно од Петровца дошло до изненадног сусрета између Немачких трупа и илегалних четника одреда Богдана Прице. Том приликом заробљено је 24 жива четника међу којима је био и стражара које су недавно илегални четници били заробили.

Сви ухваћени четници спроведени су за Пожаревац где немачке власти воде истрагу.

Овим се исправља извештај овог Окружног начелства који је достављен под Пов. Бр. 84 од 6 фебруара.

г/ Дана 7 фебруара дошла је у селу Добрња једна већа група четника у јачини од око 100 људи и ухватили Трифуновића Миливоја- и Богосављевића Петра оба земљорадника из Добрња. Четници су обојицу стрељали пред општинском судницом па се потом изгубили у непознатом правцу.

7/ У СРЕЗУ ПОЖАРЕВАЧКОМ – ПОЖАРЕВАЦ.

а/ Дана 27 јануара између 5 и 6 часоваједна наоружана комунистичка тројка упала је у канцеларију општине Брадарац у којој је седео претседник општине Миловановић Димитрије са још неколико грађана. Комунисти су покушали да вежу претседника општине и изведу на стрељање али се претседник једним хитрим скоком отргао и побегао. Комунисти су за њим опалили неколико метака али га нису погодили.

б/ Ноћу 29 јануара наоружана комунистичка банда у јачини од 5 – 6 људи спалила је општинку архиву у Великом селу и из благајне опљачкали 18.400.- динара. Истога дана изјутра нађена је на капији стана деловође Драгослава Урошевића наредба "Штаба народног ослободилачког партизанског одреда Округа пожаревачког Вељко Дугошевић" у којој се наређује да сви у року од 10 дана поднесу оставке и више не долазе на дужност.

в/ Ноћу 2 фебруара око 24 часа дошла су код претседника општине у Ћириковцу Лазић Д. Владимира два непозната лица у сељачком оделу без оружја и питали га зашто није напустио дужност у смислу наредбе која је издата. Претседник им је одговорио да он такву наредбу још није добио а дужност несме да напусти јер му то власти не дозвољавају. Непознати су му на то одговорили да је ово последња опомена за напуштање дужности и удаљили се у непознатом правцу.

г/ Ноћу између 6 и 7 фебруара залепљен је на прозору Земљорадничке набављачке задруге у Смољинцу један плакат са називом "Сељачке – земљорадничке" са потписом Горски штаб Југословенске војске у отаџбини.

д/ Дана 9 фебруара око 11 и 30 часова једна већи број наоружаних комуниста дошао је у општину Батовац са намером да убије претседника општине Богдановића Војислава, али је овај успео да кроз таван побегне. Иста ова банда касније је дошла у општину Дубравица где су сву стражу претходно похватали и затворили у општинску кафану. Затим је један комуниста разбио врата на општинској судници и из канцеларије однео општински печат и већи број књига. Док је овај комуниста био у општину, у исто време су друга тројица оти-

шли до стана свештеника Миленковића Миодрага кога су са сином Драгомиром извели из куће и довели до леша Милосављевића Живе берберина, кога су већ раније убили. Комунисти су хтели да прво убију свештениковог сина Драгомира али је овај успео а побегне. Један од комуниста убио је свештеника Миленковића Миодрага са три револверска метка. По извршеном злочину комунисти су отишли у непознатом правцу.

ђ/ Ноћу између 10 и 11 фебруара око 20 часова упала је једна наоружана комунистићка банда у општину Смољинац где су запалили општинску зграду и спалили општинску архиву. Из општинске благајне комунисти су покупили сав новац и наредили путем плакта општинској управи да мора напустити дужност под претњом смрћу.

е/ Ноћу 11 и 12 фебруара око 23 часа убијен је од стране једне комунистичке тројке Милорадовић Драгутин претседник општине у Батуши. Након извршеног злочина комунисти су се удаљили у непознатом правцу.

ж/ Дана 12 фебруара око 17 часова упала је у општину Берање једна група од 4 партизана и спалила сву општинску архиву а из општинске касе однела 19.400.- динара. Партизани су наредили претседнику и деловићи да напусте дужност у општини под претњом стрељања њихових породица. У одржаним говорима изнели су да се партизани боре за слободу народа. Партизани су се удаљили у правцу општине Баре.

з/ Дана 12 фебруара увече на неустановљен начин запаљен је један магазин са оделом организације ”ТОТ” у Костолцу. Истрагу воде немачке власти.

и/ Дана 14 фебруара око 22 часа једна бандеа од 5 -6 наоружаних партизана запалила је општинску зграду у Малом Црнићу а око 1 час по поноћи иста банда запалила је општинску зграду у Великом Црнићу.

ГРАД ПОЖАРЕВАЦ.

а/ Дана 31 јануара пронађен је на општинском имању више гробља у Пожаревцу један мушки леш чији индентитет није утврђен. Убијени је имао око 35 година а убијен је четри метка из реворвера. Приликом претреса леша код увиђаја код убијеног није пронађена никаква исправа помоћу које би се могао утврдити његов индентитет.

б/ Дана 10 фебруара око 14,30 часова нађен је на путу Петровац – Пожаревац у даљини од око 10 км. испод Пожаревца један женски леш, леш чији идентитет до данас није утврђен. Убијена је била око 170 см. висока добро развијена, стара око 30 год. плаве косе, зелених очију, округлог лица, носа правилног. Са десне стране врата види се ожиљак од операције. На десној руци имала је златан прстен са иницијалима Ж. Д. писано латиницом. Овај прстен имао је испод иницијала поклопчић који се могао отварати, тако да је удубљене испод иницијала могло послужити за скривање сићушних ствари. Убиство је извршено ватреним оружјем вероватно из реворвера са 5 метака. Код убијене нађено је у капуту једно парче хартије на којој је писало: ”Драга тетка Јелена пошаљи мач и копље и пушку одмах по тетка Душици.”

О свима овим догађајима одмах сам извештавао Министарство Унутрашњих

послова, Шефа Српске државне безбедности као и надлежне Немачке војне власти. Истодобно сам издавао наређења Команди српске државне страже и Среским начелницима о мерама које треба предузети да се извршиоци ових деликата похватају и униште како би се у будуће спречило извршивање оваквих дела а јавна безбедност у Округу поправила.

Из изложених догађаја види се јасно да је јавна безбедност у Округу пожаревачком све више у попуштању. Узроци овоме и оваквом стању су различити.

Разоружавањем станица Српске државне страже од стране илегалних четника проузроковало је потребу да се људство Српске државне страже повуче са станица и сконцентрише у среска места. На овај начин дата је могућност разним илегалним групама а нарочито партизанима да своје злочине тако рећи несметано извршују а грађанство на селима остављено без икакве заштите.

Увиства претседника општина, паљања општинских архива и општинских зграда и претње општинским часницима довеле су општинске часничке у врло неугодну и очајану ситуацију тако да много претседника општина, незаштићени од стране Државних власти, нису у стању да уредно врше своју дужност. Ова чињеница наноси тешкоће и државним органима српске управе који без правилног функцонисања општина ни сами нису у стању да своју дужност савесно врше.

Из неколико случајева а нарочито из случаја паљења општинске зграде у Малом Црнићу која је удаљена око 1 км. од станице Српске државне страже са јачином од 60 људи, види се да органи Српске државне страже несватају своју дужност озбиљно. Када би стражари Српске државне страже своју дужност схватали озбиљно неби се могло десити, да три партизана пале општину а да органи Српске државне страже хитно не интервенишу. Иста појава несавесног схватања и вршења своје дужности од стране органа српске државне страже показала се и код разоружавања појединих станица, које скоро никада нису дале озбиљнијих отпора.

Скоро у сваком своме извештају износио сам предлоге и давао сугестије о мерама које треба предузети да би се јавна безбедност у Округу побољшала. Као одговоран претставник власти а свестан своје одговорности и познавајући прилике у Округу сматрао сам да ће се по мојим предлозима хитно поступити.

Повећање броја станица Српске Државне страже, појачаањем броја стражара на већ постојећим станицама, завођењем јаче дисциплине међу старешинама и стражарима Српске државне страже могао би се постићи повољан резултат у погледу побољшања јавне безбедности у повереном ми округу. Исто тако предузимање акције чишћења у већем обиму, наоружањем сеоских стража и другим мерама које сам предложио ранијим својим извештајима, могла би се јавна безбедност побољшати.

РАСПОЛОЖЕЊЕ НАРОДА.

Напади комуниста и четника као и осталих илегалних група на општине и поједине грађане; пљачке и убиства; терорисање и претње изазвале су код народа страх и велику забринутост. Ово у главном с тога што народ долази до

уверења да је препуштен на милост и немилост разним илегалним наоружаним групама а да га Државна власт није у стању да заштити. Када се има у виду да због злочина које хх илегални четници или партизани врше, немачке окупаторске власти примењују оштре казне над становништвом онда је јасно да је страх грађанства разумљив. Стражари које одређује државна власт ради чувања железничких пруга, телефонско телеграфских водова и осталих саобраћајних објеката, нису у могућности да се одупру оружаним нападачима јер сами немају никакога оружја.

Велике тешкоће се осећају и због недостатка радне снаге као и сточне запреге. Многи, за рад најспособнији људи још увек се налазе у заробљеништву а остали за рад способни одређују се на кулук, на рад у рудницима и на остале јавне радове. Све ово хххх задаје велику бригу домаћинима да неће имати довољно радне снаге за благовремено и уредно извршивање пољопривредних послова. Ова брига потпуно је оправдана јер, према мом сазнању овај округ има да даје још велики број радника за рад у Борском руднику.

Испорука људске и сточне хране а и неродица у прошлој економској години, задаје велике бриге око исхране становништва и стоке. Због немања довољно залиха сточне хране стока је у опадању а због несташице исте хране постоји оправдани бојазан да ће наступити и велике тешкоће око исхране становништва.

Однос народа према окуптароским властима је лојалан и кад неби било комунистичко партизанских злочина који изазивају одмазду, овај однос био би још бољи. Народ послушно извршава сва наређења окупаторских власти тако да због неизвршивања њихових наређења до сада није било озбиљније интервенције власти.

КОНФЕРЕНЦИЈЕ И ЗБОРОВИ.

Због ванредних прилика које су у Округу пожаревачком у последње време настале, није одржан ни један већи збор. Место зборова одржаване су скоро у свим већим местима конференција, предавања за сељаке и течајеви.

Пропагандна акција морала је због нередовних прилика бити сведена на разашиљање пропагандног материјала путем општина и срезова.

Пропаганда коју путем радио станица шиље Лондон и Москва не наилази код народа на овај пријем који пропагатори желе. Народ радо слуша емисије радио станице Београд а најблаготворније дејство на народ има сваки говор који народу упућује Претседник Српске владе армијски ђенерал Г. Милан Недић.

Чим се прилике у округу побољшају и јавна безбедност осигура наставиће се пропагандна акција у ширим размерима.

ДРЖАЊЕ ДРЖАВНИХ И САМОУПРАВНИХ СЛУЖБЕНИКА.

Са држањем Државних и самоуправних службеника можемо бити задовољни. Сви се они труде да што боље одговоре својој патриотској дужности према србији и српству. И ако велика скупоћа, која није ни у каквој сразмери са скоком цена на тржишту доводи чиновнике у веома тежак положај око збрињавања

своје породице, ипак са њиховим држањем требамо бити задовољни.

Давањем примера свим службеницима повереног ми Округа настојаћу да се држање службеника и надаље одржи на достојној висини.

Предњи извештај част ми је доставити с молбом ради знања и даље надлежности.

Достављено: ОКРУЖНИ НАЧЕЛНИК,

МИНИСТАРСТВУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА-КАБИНЕТ Драгољуб Маринковић

ШЕФУ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ БЕЗБЕДНОСТИ

Команди јавне безбедности ПЕЧАТ

БЕОГРАД.[17]

17 ОВАЈ ДОКУМЕНТ ИМА 6 СТРАНА

NdA K 22 F 4 D 16

МНО ФНРЈ
Архив Народно-
ослободилачког рата
Бр. Рег. 16/4-1.
22 .

Drž. komisija za utvr. zloč.
okup. i njihovih pomagača
Inv. br. _____

ОКРУЖНО НАЧЕЛСТВО ОКРУГА ПОЖАРЕВАЧКОГ
Пов. Бр. 141/1943
27 фебруара 1943 год.
Пожаревац.

ПРЕДМЕТ: Извештај о јавној безбедности у Округу пожаревачком у времену од 15 до 28 фебруара 1943. године.

ШЕФУ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ БЕЗБЕДНОСТИ
-Команда јавне безбедности-

Б Е О Г Р А Д.

У вези наређења Министарства Унутрашњих послова К. Бр. 490/42 и Шефа Српске Државне безбедности I Бр. 29124 од 9 новембра 1942 год. и I Бр. 32418 од 23 новембра 1942 године част ми је доставити петнаестодневни извештај о стању јавне безбедности у Округу пожаревачком у времену од 15 до 28 фебруара 1943 године.

Од 15до 28 фебруара 1943 год. на подручју Округа пожаревачког догодила су се следећа тежа кривична дела.

1/ У СРЕЗУ РАМСКОМ – ВЕЛИКО ГРАДИШТЕ.

а/ 17 фебруара око 4 часа сударила се једна група од 18 партизана са припадницима Немачке оружане силе у селу Сиракову. Том приликом погинуло је 8 партизана а тројица су ухваћени живи. Остали су побегли. У току борбе запаљена је кућа претседника општине Рајка Младеновића и још 6 кућа. У борби је погинуо један немачки војник. Убијени су претседник општине Рајко Младеновић и свештеник Васа Д. Поповић.

б/ 20 фебруара убијени су од стране Немачке војне силе у селу Макцима среза рамског Ђока милановић деловођа општине Макци, Чедомир Живковић земљорадник и Брана Стевић избеглица. Разлог убиства непознат.

в/ Ноћу између 22 и 23 фебруара непозната лица на прузи Београд – Кучево код села Чешљеве Баре среза рамског дигли су жељезнички мост у ваздух и посекли 10 телеграфских стубова. Том приликом опљачкали су железничку станицу и узели 4.000.- динара. Накнадно се сазнало да су то били партизани у јачини од 14 лица.

2/ У СРЕЗУ ГОЛУБАЧКОМ – ГОЛУБАЦ.

а/ 16. ов. месеца Глигорије Влхов, свештеник из Клења, нестао је на путу за село Зеленик. Верује хх се да је одведен од партизана.

б/ Између 16 и 17 фебруара т.г. одведен је Алекса Милетић, деловођа општинске клењске од непознатих лица.

в/ 17 о.м. четнички одред Крсте Рончевића наредио је претседнику општине у Доњој Крушевици да му испоручи 100 кгр. кукурузног брашна и том приликом му прочитали неку декларацију о владању и поступању у општини, коју је овај морао да потпише и потврди општинским печатом.

г/ 18 фебруара око 13 часова четници Крсте Рончевића намеравали су да узму Голубац. Одред граничне страже одбио је напад, којом је приликом један четник убијен, а један теже рањен, који је подлегао ранама. Једна заседа граничара од 3 стражара вероватно је одведена од нападача, јер се није вратила.

3/ У СРЕЗУ МОРАВСКОМ – ЖАБАРИ.

а/ Ноћу, између 24 и 25 о.м. 4 непозната наоружана лица одвела су од куће из Жабара Јовића Драгољуба, бив. авијатичарског поднаредника.

4/ У СРЕЗУ ХОМОЉСКОМ – ЖАГУБИЦА.

а/ 16 фебруара око 18 часова наоружани бандити на путу за Жагубицу напали су рабације и опљачкали 550 килограма шећера.

б/ 15 о.м. наредник Николић Драгомир са 13 стражара из станице Крепољин пошао у реону станице ради патролирања, али се није вратио са људством у станицу.

в/ 15 фебруара т.г. у 20 часова нападнут од партизана трупенфирер Адолф Клајн из организације "ТОТ" и куварица исте организације Босиљка Вуковић, из Крепољина. Обоје су рањени. Пренети су у болницу у Петровац. Друга куварица непознатог имена одведена је од нападача.

5/ У СРЕЗУ ЗВИШКОМ – КУЧЕВО.

а/ Ноћу, између 17 и 18 о.м. непознати наоружани људи у групи од 5 лица напали су на кућу Лазића Станоја из Туније и опљачкали му: 52.000.- дин. 13 кгр. масти, 2 пара опанака, 1 пар мушких ципела, 3 метра ваљаног сукна, 2 кгр. воска и 2 кгр. шећера.

б/ 15 о.м. око 21 час 3 наоружана лица опљачкали су општинску касу општине Кучајна и однели 14.686.- динара.

6/ У СРЕЗУ МЛАВСКОМ – ПЕТРОВАЦ.

а/ Ноћу, између 18 и 19 фебруара, у селу Црљенцу убијен је Стојановић Димитрије, угледан домаћин, од непознатих наоружаних лица.

б/ Ноћу, између 18 и 19 фебруара, на путу Пожаревац – Петровац, а на релацији Рашанац – Велико село, исечена је телефонска жица на дужини од 200 метара.

7/ У СРЕЗУ ПОЖАРЕВАЧКОМ – ПОЖАРЕВАЦ.

а/ 17 фебруара око 7 часова нађен је у атару општине кленовничке леш Бранислава С. Милановића, радника из Костолца. Убијени је усмрћен мотиком.

б/ 21 фебруара после пола ноћи у општини кулској излепљени су плакати са печатом и потписом Горског Штаба, у којима се народ позива на устанак.

в/ Ноћу, између 24 и 25 о.м. око 12 часова са револвером у руци упало је једно непознато лице у општинску судницу општине Батовац и наредило дежурном одборнику да жито и брашно, које се налазило у општини за расподелу сиротињи, расподели избеглицама, па потом да напусти канцеларију, јер ће у противним бити убијен. Затим је наредио да се дежурни стражари одмах удаље кућама. Исте ноћи извршена је опасна крађа код Радовановића Станимира. Лопови су кроз проз ушли у собу и однели: веш, женско одело, 100 пешкира, 30 аршина сукна и друге ствари.

г/ Ради одмазде због убиства четири припадника немачке оружане силе, које је извршено дана 15 фебруара између 9 и 10 часова на путу Пожаревац – Петровац код села Топонице, органи немачке оружане силе спалили су доњи село Топонице и одвели око 500 сељака изе села: Топонице, Бара, Берања, Великог Села, Салаковца, Крављег Дола, Пољане, Пругова и Лучице. Сви су ови транспортовани у КЛ – Београд. Међу њима и претседник општине из села Бара.

8/ ГРАД ПОЖАРЕВАЦ.

У граду Пожаревцу у току друге половине фебруара није било догађаја од значаја. Све је било у реду и миру.

РАСПОЛОЖЕЊЕ НАРОДА.

Напади комуниста – партизана и осталих илегалних група на општине и појединe грађане, пљачке и убиства, која они врше, изазвали су код народа страх и забринутост, а и жељу, да се овим неделима супротстави вољом да ове изгреднике потказује државним властима.

Репресивне мере због разних злодела, која чине партизанске и друге илегалне банде, - озбиљно су опоменуле народ да је његов интерес да буде уз власт и поредак а пртотиву безвлашћа и анархије.

КОНФЕРЕНЦИЈЕ И ЗБОРОВИ.

Због нередовних прилика зборова и конференција није било.

Пропагандна акција свела се је на раздеобу пропагандног материјала и пропаганду путем расписа. Радио пропаганда сведена је на минимум јер је ограничан број радио апарата у употреби.

ДРЖАЊЕ ДРЖАВНИХ И САМОУПРАВНИХ СЛУЖБЕНИКА

Држање државних и самоуправних службеника одговора интенцијама Владе Народног Спаса. Сви се труде да својој патриотској дужности одговоре што потпуније. Ма да велика скупоћа, економски положај чиновника је свела на минимум минимума потребног само за храну, ипак чиновници свесни свога јавног задатка, стојички подносе немаштину и предано раде за добро народа.

Предњи извештај част ми је доставити с молбом на употребу.

Достављено: ОКРУЖНИ НАЧЕЛНИК,

Министарству унутр. послова – Кабинет Драгољуб Маринковић

Шефу српске држ. Безбедности – Команда јавне безбедности

БЕОГРАД

ПЕЧАТ [18]

18 ОВАЈ ДОКУМЕНТ ИМА 3 СТРАНЕ

NdA K 22 F 6 D 28

МНО ФНРЈ
Архив Народно-
ослободилачког рата
Бр. Рег. 28/6-1.
22 .

Drž. komisija za utvr. zloč.
okup. i njihovih pomagača
Inv. br. 7494

ПРЕДМЕТ: Извештај о општој ситуацији у округу пожаревачком за месец март 1943 године.-

На Пов. I Број: 96/42

ШЕФУ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ БЕЗБЕДНОСТИ
-Команда јавне безбедности-

Б е о г р а д.

На наређење Пов. бр. 96 од 26 јануара 1942 године, ранијих наређења као и упутстава примљени од Господина Министра, част ми је поднети извештај о општој ситуацији у округу пожаревачком за месец март 1943 године.

Организација округа спроведена је потпуно у смислу одредаба и прописа Уредбе о административној подели земље, као и осталих Уредаба, Наредаба и наређења која се односе на организацију округа. Окружно начелство обавља своје пословање без застоја и благовремено. Начелство би још боље функционисало када би била донета Уредба о унутрашњој организацији округа, која би саобразила функционисање свих окружних начелстава у Србији.

Исто тако уредно функционишу и Среска начелства и ако по Среским начелствима је недовољан број службеника с обзиром на обилност пословања, тако да службеници улажу све напоре да послове благовремено посвршавају.

Општинске управе на подручју округа функционишу добро, сем општинских управа у срезу моравском и једном делу среза пожаревачког у којима су спаљене архиве од партизана, те је пословање отежано за извесно време. Предузете су све мере да пословање у овим општинама што пре отпочне устрајањем нових књига и регистара.

Претстојништво градске полиције у Пожаревцу правилно функционише. Ради правилнијег и потпунијег испуњавања поверених му задатака потребно је повећати број стражара.

Прилике у Градској општини у Пожаревцу су нормалне.

Потребно је одобрити статут општинских службеника, који се налази код Министарства. Одобрењем статута питање градских службеника скинуло би се са дневног реда.

По указаној потребиа по мојој претходној сагласности, Срески начелници у оквиру законских одредаба и наређења вршили су смене општинских часника. При промени часника вођено је рачуна да дођу угледни и исправни људи на чело општине.

У току овог месеца Срески начелници, уколико су прилике дозвољавале, обилазили су општине поверених им срезова, у којима су одржавали састанке и конференције са грађанима и упућивали их на испуњавање дужности и обавеза и на одржавање реда и мира.

ПОЛИТИЧКЕ ПРИЛИКЕ:

I. Комунистичка акција, у току марта била је појачано нарочито у срезовима моравском и пожаревачком, где је већи број општина онемогућен у раду на тај начин што су спаљене општинске архиве и извршено је убиство претседника општина као и других вићенијих грађана, који су се својим ставом истакли против њиховог рада.

На подручју овога округа углавном оперишу 4 партизанско-комунистичке групе и то:

а) Група коју предводи Поповић Жика, бив. учитељ у Раброву. Ова група броји до 25 људи и креће се по срезу млавском и једном делу среза рамског и пожаревачког.

б) Група Шербановића Јована, студента медицине из Лазнице. Ова група броји до 20 људи а креће се у срезовима млавском, хомољском, звишком, моравском а пребацује се и у срез пожаревачки.

в) Група Симе Симића, студента медицине из Ракинца. Ова група броји око 20 људи и креће се углавном у срезу моравском и пожаревачком и једном делу округа моравског.

г) Група коју је предводио Влада Молентијевић, зв. "Ганди" а коју сада води Марковић Драгана. Група је непознате јачине а креће се у срезу рамском и једном делу среза пожаревачког.

Своју делатност партизани су испољавали у најдрскијим злочинима убијањем органа српске управе, спаљивањем општинских архива итд.

Слаби бројно, а из страха да не буду побијени, нису били у стању да нападају у великим групама него у тројкама и двојкама, којима је тешко ући у траг. Ове тројке и двојке почеле су се слободно и несметано да крећу с обзиорм да су органи СДС повучени из срезова и са станица и да народ нема оружја.

II.- Акција Драже Михајловића:

У округу пожаревачком постоје 4 јаке четничке групе у целокупној јачини од око 2.000 људи.

а) Прву групу предводи ваздухопловни наредник Прица Богдан. Ова група креће се у срезу млавском, рамском и пожаревачком.

б) Другу групу води Живковић Јагош, жандармеријски поручник, а креће се у срезу звишком.

в) Трећу групу предводи капетан Банковић и креће се у срезу хомољском и деспотовачком / округ моравски /.

г) Четврту групу предводи поручник Вујичић / Вујисић / а креће се у срезу моравском.

Свима овим групама командује Синиша Пазарац, који има свој штаб на планини Бељаници. Поред ових група постоји и четничка група Воје Триброђанина бив. војводе звишког.

Ове четничке групе нису до сада вршиле никакве злочине нити акта саботаже, сем што гоне и убијају партизане и њихове симпатизере. Својом акцијом растерали су партизане из планина и шума, тако да су се партизани морали спустити у долине, где су наставили своју разорну акцију.

Према обавештењима Воја Триброђанин наводно спреман је да органима српске управе пружи помоћ у гоњењу партизана. Његови четници препоручују народу ред и мир, као и лојално држање према окупаторској војсци. Не би било на одмет искористити мржњу која постоји између четника и партизана јер би партизани као бројно слабији лако били истребљени, па би у округу се завео ред и мир.

III.- Акција чишћења:

Ради уништења комунистичких банди и завођења реда у округу предузимају се у споразуму са немачким војним властима припреме за радикално чишћење терена. У ову сврху су дошли припадници српског Добровољачког Корпуса, који се већ налазе на терену и вероватно ће постићи жељени успех у којем би случају било у великој мери олакшано одржање реда и мира. Након обављеног чишћења било би потребно да један јачи одред добровољаца стално остане у Пожаревцу а један у Петровцу и на овај начин могле би хитно да уследе потребне интервенције у случају угожавања јавне безбедности. У овој акцији чишћења учествује и српска државна стража са својим органима.

IV.- Расположење народа:

Народ заплашен терором партизана, акцијама одмазде од стране немачких и српских власти, живи у страху. Не би се могло рећи да народ гаји неке симпатије према било којо илегалној организацији али незаштићен, мора да хх страха од освете извршује наређења терористичких банди. Што је најгоре народ увиђа да га државна власт није у стању да заштити и почиње да губи веру у српску власт. Само енергичним мерама предузетим од стране Српске Владе може се код народа повратити поверење у власт и готовост на борбу против разних илегалних група.

Расположење народа према Српској Влади је у ставу ишчекивања ефикасних мера ради народне заштите и омогућавања да народ почне свој посао на миру свршавати. Када се има на уму да су народу наметнуте разне дужности, испорука људске и сточне хране, радника за руднике давање кулука, као и неродна година,- онда се тек може оценити тешка ситуација у којој народ живи.

Према окупаторским властима држање народа је коректно и лојално и ако му тешко падају акта одмазде коју окупаторске власти предузимају ради разних терористичких напада. Иначе народ мирно извршава сва наређења окупаторских власти, тако да због неизвршења није било потребне за озбиљнијом интервенцијом.

ПРОПАГАНДА:

Због нередовних прилика које су владале у округу био је ограничен број поучних предавања у народу. Пропаганда у округу врши се преко одабраних угледних грађана који су у ову сврху ангажовани од Среских начелника. Пропагандни материјал који се прима од српских и окупаторских власти шаље се у народ преко Среских начелстава.

Свакодневно упућујем грађанство на лојално и савесно испуњавање свих грађанских обавеза и дужности. Указивао сам на потребе одбацивања свих

бивших партијско-политичких подвојености које не воде добру и да само заједничким радом Српском народу могу ублажити невоље и осигурати бољи и лепши дани. Позвао сам народ да по сваку цену одржи ред и мир у заједници са српским властима, јер само на тај начин може се спречити неминовна штета како за појединца тако у опште.

Радио пропаганда због ограниченог броја радио апарата сведена је на минимум. Страну радио пропаганду народ је одбацио због њене лажи.

Румунска пропаганда активна је једино у срезу голубачком.

11 марта о.г. одржано је предавање од стране капетана Марисава Петровића, команданта II-ог српског дробровољачког одреда у Кучеву. Предавач је изнео грешке, које су учињене од стране ранијих управљача и детаљно је приказао садашњу ситуацију и позвао је присутне да га помогну својим савесним и пожртвованим радом.

13 марта 1943 године у Кучеву одржан је јавни збор на коме су говорили командант одреда и Командант немачког гарнизона у Кучеву. Било је присутно око 900 лица и говорници су саслушани са највећом пажњом и одобравањем. Збор је завршен са "Живео Краљ Петар II и Генерал Недић."

ЈАВНА БЕЗБЕДНОСТ:

Због изванредно појачане акције партизанских одреда на територији округа пожаревачког стање јавне безбедности у округу је једва подношљиво. Због повлачења органа СДС у Пожаревац и Вел. Градиште српске власти постале су немоћне у извршивању наређења како српских тако и немачких власти. СДС не поступа по наређењима окружног Начелника и за сваку интервенцију мора да тражи одобрење од Полицај-Крајсштеле, која ова одобрења ускраћује. На овај начин сва наређења остају илузорна. Без оружаних органа многе општине су обуставиле рад, јер претседници општина као и остали оштински часници, због претњи од стране партизана не смеју да врше своју дужност. Ово се односи на општине у срезу моравском и једном делу среза пожаревачког.

ОКРУЖНЕ ФИНАНСИЈЕ:

У месецу марту остварено је окружних прихода по окружном буџету у износу од ..... дин. 1,419.615.72.-

А извршено расхода у износу од " 2,649.026.55.-

Према томе било је мање прихода

за ..... дин. 1,229.410.83.-

Стање готовине на данашњи дан износи и то:

На чековном рачуну код Поштан. штедионице 3,296.410.85 дин

У каси ..... 3,418.568.31 "

СВЕГА ДИН: 6,715.079.16.-

Прилив прихода у овом месецу није дао очекиване резултате, а разлог је исти као и до сада, угрожена јавна безбедност и немање на расположењу оружаних органа за асистенцију порезницима у вршењу егзекутивне наплате.

Припремљено је наређење свима претседницима општина да позову све пореске обвезнике, да дужну порезу и прирез намире до 20 априла о.г. код својих Пореских управа. После овог рока имају претседници да доставе начелству спискове оних који овој обавези не буду удовољили, да би се против истих могле предузети репресалије, које би се састојале у одашиљању на принудан рад.

Верујем да ће ово наређење уродити плодом, али ипак не у толикој мери, као кад би порезници имали могућност да на терену изврше егзекутивну наплату.

ПОЉОПРИВРЕДА И ИСХРАНА:

У току месеца марта владало је стално суво време праћено хладним ветровима.

Пролетњи радови су могли да се обављају под повољним околностима, као преоравање и припрема земљишта за пролетњу сетву.

Отпочела је и сетва појединих пролетњих усева као: зоби, јечма, кромпира, шећерне репе и ранијих повртарских усева. Јесењи усеви су добро презимили и добро изгледају. У овом месецу суво време неповољно утиче на пораст озимих усева, нарочито пшенице. За поправак пшенице била би неопходно потребна добра киша и топлије време.

Стање стоке је доста неповољно услед несташице зрнасте и кабасте хране. Промета са стоком нема уопште осим преко Сточарске Централе. Заразних оболења код стоке није било у већој мери.

Радна сточна и људска снага је необично потребна сада за интензивно обављање пролетњих радова, па би било нужно да се позивање земљорадника на кулук своде на минимум.

У току овог месеца исхрана непроизвођачког становништва у округу отежана је из разлога што извршни одбор за исхрану у Београду није овом округу доделио потребну количину кукуруза.

Исхрана непроизвођачког становништва града Пожаревца обезбеђена је само делимично и то од ушура из млинова среза пожаревачког, док непроизвођачко становништво по осталим срезовима и среским местима упућено је искључиво на ушур из млинова, што није довољно.

ВЕТЕРИНАРСТВО:

На територији округа има сада 9 државних – среских ветеринара, 2 задружна, 2 пензионисана, 1 градски и 1 у Ергели ”Љубичево”. Ветеринар из среза хомољског премештен је у срез млавски. Тако је овај срез остао без ветеринара и било би потребно да се ово место што пре попуни.

Од сточних заразних болести владају и то: у Пожаревцу и Вел. Градишту, шуга на коњима, беснило спорадично, свињска куга која је до сада владала у више општина среза пожаревачког угушена је и сада влада једино у једној општини. Исто тако влада свињска куга у срезу рамском и моравском у много мањој мери, пошто је успело набавити довољно цепива против ове болести. Даље има колере пернате живине у срезу рамском.

У овом месецу предузете су све мере за евентуалну појаву голубачке мушице, па је Министарство Пољопривреде и Исхране набавило потребне лекове у ову сврху.

ШУМАРСТВО:

1/ Пошумљавање: Пошумљавање у пролетњој сезони неће бити вршено, јер нема садница. Врше припремни радови за оснивање радника у Вел. Градишту, Голупцу, Жагубици и Петровцу. Углавном ће се узгајати багремове саднице намењене у пропагандистичка пошумљавања на подучју овога округа.

2/ Експлотација шума: По наређењу Генералног Опуномоћеника за привреду у Србији за 1942 и 1943 годину, извршен је разрез сече по Плану о производњи и потрошњи дрвета у Србији, то на подручју овога округа има да се посече у недржавним шумама 55.000 кубних метара.

До сада је посечено по пом. Плану 6.870 куб. метара грађевног и 18.182 просторних метара огревног дрвета. У шуми се налази нарађеног и спремног за транспорт 2.561 куб. метар грађевног и 13.352 пр. метара огревног дрвета, на утоварним станицама има око 1.100 куб. метара грађевног и 2.079 пр. мет. огревног дрвета и на привременим стовариштима 66 просторних метара огревног дрвета.

Испоручено је до сада од количине произведене по Плану за год. 1942/1943 3.209 куб. мет. грађевног дрвета углавном јамскг за рудник Кленовник и Костолац, затим трупци за Немачку војску и пионирски парк у Београду. Од огревног дрвета испоручено је 2.685 пр. мет. и то за снабдевање Београда и Немачке војске и Баната.

3/ Шумске штете: Шумске штете у поређењу са прошлим годинама врло су незнатне с обзиром да је зима била врло блага.

ПРОСВЕТА:

СРЕДЊЕ ШКОЛЕ:

а) Гимназија:

1/ Гимназија у Пожаревцу ради као и прошлог месеца – по распореду под нешто измењеним условима, тако да сви разреди раде од 5.III. о.г. сваки други дан. Ово побољшање долази што се искоришћују још две учионице.

Пакети за заробљенике шаљу се.

Прво полугодиште завршено је и с обзиром на прилике под којима се ради успех је задовољавајући. Искључено је 8 ученика који су упућени у Смед. Паланку на принудно васпитање.

2/ Гимназија у Петровцу ради и даље у привременој згради по ранијем распореду. Полугодиште је завршено и успех и владање ученика је задовољавајуће с обзиром на изванредно тешке прилике у којима се овај срез налази.

3/ Гимназија у Вел. Градишту ради нормално пошто располаже довољним бројем просторија и наставника. Успех I полугодишта показао се доста слаб па су предузете потребне мере да би се успех побољшао.

б) Стручне школе:

1/ Трговачка Академија у Пожаревцу ради нормално и настава се изводи свакодневно.

2/ Грађанска школа ради сваки други дан и настава се изводи врло тешко, јер школа нема никаквих учила ни погодних просторија.

3/ Женске Занатске школе у Вел. Градишту, Петровцу, Пожаревцу и Кучеву, раде под врло тешким околностима због недостатака материјалних услова за рад.

4/ Стручне продужне школе у Вел. Градишту, Петровцу и Пожаревцу, одржавају часове Недељом пре и после подне.

НАРОДНЕ ШКОЛЕ:

У месецу марту било је у овом округу 174 школе са 414 оделења. У њима је радило 417 учитеља-ца.

Према приспелим извештајима Среских школских надзорника све школе у округу раде сем у

1/ Голубачком срезу не раде: Кривача и Шувајић, пошто нема наставника;

2/ Срезу звишком не раде, пошто су зграде заузете од стране Српског добровољачког одреда: Каона, Кучајна, Љешница, Сена, Мишљеновац. Свега 5 школа са 9 оделења.

3/ Срезу хомољском не раде: Влаоле, Изварица, Јошаница, Крупаја, Милатовац, Милановац и Сиге. Укупно 10 оделења. Све ове школе не раде пошто немају наставника.

4/ Срезу моравском не раде никако: школа у Жабарима пошто су зграде заузели војни одреди.

ПОХАЂАЊЕ ШКОЛА:

У овом месецу знатно се погоршало похађање школа у срезу звишком због привременог заузимања школских зграда, тако да се означени проценат у прошлом месецу од 48% повећао на 57%. Сем овог разлога били су и други разлози каонедостатци обуће, одеће, потреба становништва за радном снагом јер родитељи употребљавају децу за лакше радове итд.

НАРОДНО ПРОСВЕЋИВАЊЕ:

Акција на народном просвећивању у већини срезова замрла је због партизанске акције и проту-акције чишћења терена.

Рад на народном просвећивању обављао се делимично у срезу рамском и голубачком, где је одржано неколико предавања. Чим се прилике побољшају рад ће бити настављен.

ТЕХНИЧКИ ОТСЕК:

Стање саобраћаја у месецу марту на територији округа је било нормално. На жељезницама као и на свима јавним сувоземним путовима обављао се нормалан саобраћај. На жељезницама путнички и робни промет је у знаку опадања услед несташице вагона.

Стање јавних сувоземних путева као и објеката на њима углавном је добро и свуда се обавља несметан саобраћај.

Предвиђени радови на оправци путева и мостова из прошле године углавном су окончани и сада се врши ликвидација предмета извршених радова.

Кредити за оправку и одржавање путева су отворени и Технички отсек сада врши припреме техничког елабората за претстојеће радове. При изради ових елабората нарочита пажња ће се обратити на довођење у исправност појединих дотрајалих деоница државног пута бр. 5 и државног пута бр. 55, као и свих важнијих окружних путева I и II реда.

У току су следећи радови:

1/ Израда потпорних зидова код моста на км. 116 државног пута бр. 5;

2/ Оправка окружног пута II реда Братинац – Бабушинац;

3/ Реконструкција привременог моста преко река Мораве на Окружном путу Велика Плана – Жабари;

У Техничком отсеку израђен је четворогодишњи план за оправку окружних путева и основани су сресни путни одбори у духу наређења Претседника Министарског Савета. Четворогодишњи план послат је Министарству Грађевина на сагласност и одобрење, након чега ће се приступити радовима.

Сада се у отсеку врши израда четворогодишњег плана за оправку општинских путева, како би се ови оспособили за саобраћај.

На општинским путевима од већег је значаја израда моста преко реке Пека на општинском путу Раброво – Клење.

Радови на регулисању река и потока као и на мелиорацији земљишта за сада су ограничени и своде се на припремне радове као и на радове у вези са одбраном од поплаве.

У току овог месеца није било радова на оправци и грађењу зграда намењеноим јавној употреби. Завршена је инсталација купатила у Окружној болници у Пожаревцу.

СОЦИЈАЛНО СТАРАЊЕ И НАРОДНО ЗДРАВЉЕ:

Рад здравствених хигијенских установа био је нормалан у погледу њиховог пословања, док је у питању снабдевања нарочито животним намирницама и огревом било већих тешкоћа. Окружно начелство са своје стране предузима све мере да се све тешкоће отклоне, али с обзиром на данашње прилике то у свима случајевима није било могуће.

На територији округа није било ни једне заразне болести у виду епидемије. Био је веома незнатан број оболења од заразних болести. Предузимају се све потребне мере да се спречи појава и ширење заразних болести. Контрола животних намирница спроводи се, а исто тако и контрола јавних локала. За сада се може и поред многобројних недаћа ипак сматрати да је опште здравствено стање у народу задовољавајуће.

НАРОДНА ПРИВРЕДА:

Управне власти предузимају све мере на сузбијању бесправног рада. У срезу звишком одобрен је рад за две радње, а у срезу пожаревачком рад за две гостионице. Две су радње престале да раде. Основана је једна задруга у Манастирици.

Пет новчаних Завода пријавило је одржавање редовних зборова својих акционера који ће се одржати у току месеца априла, те ће се у идућем месецу моћи дати резултат и стање пословања ових Завода.

Индустрија ради слабим капацитетом, јер је оскудица у сировинама, радној снази и погонском материјалу.

Трговина је у опадању због немања робе.

СТАЊЕ ИЗБЕГЛИЦА:

У округу пожаревачком смештено је 8.710 избеглица. Оне су смештене по селима и највећим делом код сеоских домаћина. Највећи део избеглица упослен је у пољопривреди, затим у рудницима и на радовима у шумама. Услед акције партизана и немања власти у општинама исхрана избеглица је отежана. Сада је питање исхране избеглица решено на тај начин што сам наредио да се избеглице разместе код богатијих људи, код којих су дужни да раде пољопривредне послове, а у накнаду за њихов рад домаћини су дужни да их обезбеде у исхрани.

Одећа и обућа је најтеже питање код избеглица и сада је добивена једна мања количина од Комесаријата разне одеће и обуће, која ће се поделити најсиромашнијима.

Постоје 2 Дечија Избегличка Дома у Црљенцу и Лесковцу у срезу млавском. Стање у овим Домовима је задовољавајуће. Осим овога примљено је 310 избегличке деце која су смештена код сеоских домаћина. Окружно начелство оздало је Среским одобрима следећу помоћ у новцу:

Месном одбору у Пожаревцу ..... 150.000.- динара,

Среском одбору у В. Градишту ..... 50.000.- ”

Среском одбору у Голупцу ..... 50.000.- ”

Среском одбору Пожаревац ..... 50.000.- ”

Среском одбору Жабари ..... 50.000.- ”

Среском одбору Петровац .....200.000.- ”

Здравствено стање је задовољавајуће. Лекарски прегледи и лекови дају се бесплатно.

ЦЕНЕ И НАДНИЦЕ:

И у месецу марту су органи, који раде на надзору над ценама, показали доста слаб резултат, али ипак бољи него у фебруару. Разлог су и овога пута нередовне прилике које су владале у појединим деловима Округа. Осим тога, услед повлачења органа Привредне полиције још ранијих месеца, из свих места сем Вел. Градишта, као и отсуство контролора цена у Петровцу и Жабарима је такође у многоме утицало на слабији резултат целога рада.

Уобичајени месечни састанак свију референата је одржан 6 марта у Окружном начелству и Крајскомандантури.

У току месеца је почело издавање бонова за куповину текстилне робе за прво полугође економисања, чиме је пружена могућност становништвуда се барем у најнужнијим потребама у овој роби снабде.

Због напред наведених разлога, број поднетих реферата је био мањи него у месецима пре фебруара.-

Предњи извештај част ми је поднети с молбом на знање и надлежност.-

ОКРУЖНИ НАЧЕЛНИК,
Драгољуб Маринковић

ПЕЧАТ

Достављено:

Министарству унутр. послова Кабинет.

Шефу српске државне безбедности-Команди јавне безбедности

Београд [19]

19 ОВАЈ ДОКУМЕНТ ИМА 8 СТРАНА

NdA K 22 F 7 D 16

МНО ФНРЈ
Архив Народно-
ослободилачког рата
Бр. Рег. 16/7-1.
22 .

Drž. komisija za utvr. zloč.
okup. i njihovih pomagača
Inv. br. 2975

ОКРУЖНО НАЧЕЛСТВО ОКРУГА ПОЖАРЕВАЧКОГ
Пов. Број: 239/1943
15 априла 1943 год.
Пожаревац

ПРЕДМЕТ: Извештај о јавној безбедности у округу пожаревачком у времену од 1 априла до 15 априла 1943 г.

ШЕФУ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ БЕЗБЕДНОСТИ
-Команда јавне безбедности-
Београд

У вези наређења Министарства унутрашњих послова К. бр. 490/42 и Шефа српске државне безбедности I Бр. 29124 од 9 новембра 1942 г. и I Бр. 33418 од 23 новембра 1942 год., част ми је доставити петнаестодневни извештај о стању јавне безбедности у округу пожаревачком од 1 до 15 априла 1943 године.

Од 1 до 15 априла 1943 године на подручју округа пожаревачког догодила су се следећа тежа кривична дела:

1/ У СРЕЗУ РАМСКОМ – ВЕЛИКО ГРАДИШТЕ:

а) 6 априла т.г. пребацила се на подручје среза рамског једна група присталица Драже Михајловића код села Вел. Беснице и обишли села Макце, Гарево, Дољашницу, Љубиње, Печаницу, Камијево, Царевац и Трибороде. У селу Љубињу наредили претседнику општине да поправи натписну таблу на општинској згради да се грб јасно види.

б) Ноћу између 6 и 7 априла т.г. појавили су се бив. партизани из Курчаје Миленковић Тохомир и Стефановић Душан зв. "Бујер" у селу Мајиловцу и тражили претседника општине, али како га нису могли пронаћи, отишли су из села преко Ђуракова за Царевац. У Царевцу ухватила је група припадника Драже Михајловића обојицу и стрељала их на лицу места. Ова два бивша партизана била су се одметнула поновно у шуму 16 марта о.г. и од тога дана стално су се налазили у селима Курјаче, Затоње, Бискупље, Кисиљево, Речица и Мајиловцу и терорисали мирне грађане, нарочито претседнике општина.

в) Група присталица Драже Михајловића наведена под тач. а) обилазила је и даље села Десине, Ђураково, Кисиљево и Топовник за ових 15 дана. У свима селима куда је ова група прошла одржала је скупове сељака и позивала их да буду мирни и да слушају наређења власти. Истовремено делили су плакате: говор Краља Петра II одржан је на радио станици Лондон на дан 27 марта о.г., као

и плакат са насловом "За Отаџбину" а са потписом "Госки Штаб Југословенске војске у Отаџбини". Група је била наоружана са пушкама и пушко-митраљезима.

г) 10 ов. м. око 21 час једна група партизана од 15 лица наоружани пушкама наишла је од Берања за село Сираково. У Сиракову тражили су претседника општине и благајника и када су их пронашли отишли су у општину и из општинске благајне узели су 800.- динара у таксеним маркама и 4.000.- динара у готовом новцу. Спасили општинску архиву, затим били претседника општине Милована Ивића. После овог злочина напали су жељезничку станицу и однели из благајне 3.300.- динара и уништили телефон и телеграф. После овога напада партизани су отишли у правцу села Печанице.

2/ У СРЕЗУ ГОЛУБАЧКОМ – ГОЛУБАЦ:

а) Ноћу између 12 и 13 априла т.г. извршено је разбојништво од стране непознатих лица у селу Радошевцу над Ранковићем Радованом и Властимиром Ранићем из Радошевца. Ранковић је опљачкан са 77.000.- динара, 5 великих дуката и двадесет пет малих дуката. Ранић је опљачкан са 35.000.- динара и 1.000.- динара у сребру.

б) Ноћу између 12 и 13 ов.м. 4 непозната разбојника упал су у кућу Животе Петровића из Војилова, тукли чланове породице Петровића и опљачкали 7.000.- динара у готовом новцу и 1 велики 4 мала дуката, као и мушког и женског одела.

в) У ноћи између 13 и 14 ов.м. погинуо је од стране непознатих лица на свом салашу на 3 км. источно од Голупца Драгутин Танасковић из Голупца. Убице су непознате.

3/ У СРЕЗУ МОРАВСКОМ – ЖАБАРИ:

а) Ноћу између 3 и 4 ов. м. 5 наоружаних лица спалили су архиву и зграду општине у Брзоходу. За време док је ова група палила општину, друга група наоружаних лица, свакако из заједнице ових, отишла је у кућу Стокић Милутина, који је био стражар СДС у Београду, а који се налазио на боловању код своје куће у Брзоходу, извели га на крај села и тамо убили.

б) 8 ов. м. у атарима села Сибнице и Кочетина појавила се једна група од 30 људи, који су били обучени у сељачка одела и наоружани пушкама и пушко-митраљезима. Сељацима који су радили на својим њивама говорили су да их се не плаше, јер да они нису партизани већ присталице Драже Михајловића и да траже само мало хране. Сељаци им нису дали хране из страха.

в) 8 ов. м. у село Врбницу дошао је Јефтић Бранислав, бив. учитељ у истом селу, који је у друштву са још 3 наоружана лица од трговца Јанковић Милана узео шећер, који је био намењен становништву тога села. Јефтић је пре извесног времена напустио дужност и до сада се није знало где се налази.

г) 13 ов. м. увече у селу Миријеву ухваћен је Вукоменовић Михајло, зв. "Чаруга" активни ваздухопловни поручник, који је био као илегални четник у шуми.

4/ У СРЕЗУ ХОМОЉСКОМ – ЖАГУБИЦА:

а) Дана 6 априла т.г. око 9 часова заклана је Стана Марјановић из Жагубице на својој њиви на месту зв. "Мала Река" атара општине Жагубичке од стране два непозната лица. Разлог убиства непознат, као и саме убице.

б) 12 ов. м. Јован Радовановић из Жагубице, који је био ухапшен од стране Шуц Команде у Жагубици пре неколико дана у селу Лазници под сумњом да је четнички

курир, био је изведен да покаже неки салаш у атару општине лазничке. Према наводима Шуц Команде исти је покушао да бежи за којим је испаљен један метак, који га је убио и од отскока метка убијен је и један Немачки војник који га је спроводио.

5/ У СРЕЗУ ПОЖАРЕВАЧКОМ – ПОЖАРЕВАЦ:

а) 1 априла т.г. у селу Брежанима у кући Младена Јовановића и Милана Радуловића пронађени су комунисти. Вођеном борбом са комунистима ухваћен је комуниста Властимир Илић зв. "Властуца" родом из села Миријева, среза моравског. После хватања комунисте Илића извршено је хапшење и то: Миливоја Николића зв. "Лива", Душана Павловића зв. "Кртица", Ратомира Ђукића и Чедомира Радуловића, брата Милорада Радуловића за кога је наређено да се ухапси пошто му брат није нађен код куће. Ради јатаковања и прикривања комуниста ухапшени су: Младен Јовановић и Милан Радуловић.

Код ухваћеног комунисте Властимира Илића, пронађена је једна пушка, 75 ком. Метака, 1 митраљески реденик, 12 метака за револвер, 14 ком. експлозива, 1 омот белог штапина, 10 ком. црног штапина са капислама, 1 комунистичка капа са петокраком звездом.

б) 2 априла т.г. између 17 и 18 часова на 4 км. од Пожаревца ка Петровцу извршен је напад на камионе организације ТОТ од стране партизана и том приликом један Немац – шофер погинуо је, а теже рањен један радник и затим запалили два камиона.

За овај напад Немачке власти извршиле су одмазду стрељањем 75 комуниста на стрелишту крај града Пожаревца.

в) Ноћу између 7 и 8 ов.м. дошла је једна група партизана од 6 лица наоружана са пушкама у селом Берање, спалила општинску архиву и печате и однели око 16.000.- динара општинског новца. Запретили су да ће убити претседника општине ако се поново нађе на дужности.

г) Ноћу између 9 и 10 ов.м. једна група партизана од 8-10 лица спалила је архиве општина Бубишинац и Маљуревац. У Бубушинцу су полупали прозоре на општинској згради и однели око 400 ком. јаја скупљених за Дирис. Претседнике и деловође подвргли су најстрожијем испитивању, зашто врше дужност. Били су им одузели личне исправе. После дужег испитивања и међусобног тајног договора, пустили су их са наредбом да више нико не сме бити на дужности под претњом смртне казе. У овој групи била је једна млађа женска и два интелектуалца. Поред тога ова група однела је из Бубушинца око 10.000.- динара у готовом новцу, а у Маруљевцу нешто више. Излепили су у обе општине плакате писане црвеним и плавим у којима позивају народ да ступи у партизане, јер је наводно шума већ зелена.

д) 13 априла т.г. у ноћи једна група партизана од 8 лица, међу којима и једна женска, спалила је архиве општина Касидол и Баре. Запретили су члановима општинских управа смрћу ако и даље буду вршили дужнос.

6/ У СРЕЗУ МЛАВСКОМ – ПЕТРОВАЦ:

а) Ноћу између 31 марта и 1 априла т.г. партизани су у атару општине Забрђе на месту зв. "Селиште" посекли 4 телефонска стуба на линији Петровац – Жабари.

б) Ноћу између 4 и 5 ов.м. неколико наоружаних бандита напали су на кућу Милосављевића Ж. Дуђана, претседника општине из Добрње, насилно отворили

врата и затражили од домаћина 18.000.- динара, пошто он ове паре није имао зашли су по собама и покупили сва одела што је имао.

7/ У СРЕЗУ ЗВИШКОМ – КУЧЕВО:

а) 1 априла т.г. издао је писмена наређења претседницима општина Мустапић и Мишљеновац илегални четнички војвода Воја Триброђанин да се одмах јаве њему на месту зв. "Дубодолски поток". Исти претседници јавили су се тога дана и добили од Триброђанина строги налог да прикупе за његов одред 1.500 кгр. кукуруза. Претседници су изјавили да то не могу учинити, али Триброђанин је и даље упорно захтевао.

б) 2 априла т.г. дошли су у село Мустапић око 10 илегалних четника Воје Триброђанина, наоружани са пушкама и бомбама и једним пушко-митраљезом. Исти су до ноћи пили и јели по кућама а увече су отишли за Мишљеновац.

в) Дана 3 априла једна група наоружаних илегалних четника Воје Триброђанина у јачини од 50 лица, наоружани са пушкама и 3 пушко-митраљеза и бомбама прошли су кроз села Каона и Церовица и отишли у правцу шума Мајдан-Кучајна.

г) Ноћу између 9 и 10 ов.м. непозната наоружана лица посекла су 7 телефонских стубова на жељезничкој линији Кучево-Београд.

д) Ноћу између 11 и 12 ов.м. око 21 час дошла су у општинску зграду у Кучају 2 непозната наоружана лица и узели општинску писаћу машину. Са собом су повели Јефтић Марију и Марјановић Љубивоја.-

РАСПОЛОЖЕЊЕ НАРОДА:

Народ у округу пожаревачком по сваку цену жели да се одржи ред и мир знајући да ће сносити сам све последице које би наступиле поремећајем овога реда и мира. Услед напада партизана на општине и поједине грађане, као и убиства и пљачке, које они редовно врше изазивају у народу страх и забринутост, као и жељу да се овим неделима једном стане на пут.

У народу нема, сем појединачних случајева, никаквих симпатија нити наклоности било за какву акцију Драже Михајловића или партизана.

Расположење народа према Српској Влади је у ставу очекивања ефикасних мера ради народне заштите и омогућавања несметаног рада и живота.

Према окупаторским властима државе народа је коректно и лојално.

КОНФЕРЕНЦИЈЕ И ЗБОРОВИ:

На дан 7 априла одржао сам велики народни збор у селу Кличевцу, среза рамског, на коме је присуствовало преко 2.000 сељака. У једночасовном говору изнео сам потребу што чешћег састајања, одржавања реда и мира, и јасног гледања на ствари и догађаје, на тешке последице немира, нарочито подвукао штетност стране пропаганде која и данас не мирује, већ и даље хушка наш народ на буну. Исто тако подвукао сам потребу међусобне слоге као и поверење у Владу Народног Спаса и њеног претседника ђенерала Милана Недића.

Присутни сељаци саслушани су моје речи са највећом пажњом и често акла-

мирали претседника Владе и својим одобравањем изразили наклоност да ће се управљати према добивеним упутствима.

После мене говорили су адвокат из Пожаревца Радован Здравковић, против Лонсонске и Московске пропаганде, и професор пожаревачке гимназије Иванчевић о национализму и против комунизма.

У срезу голубачком за протеклих 15 дана одржано је неколико предавања од стране учитеља тога среза.

ДРЖАЊЕ ДРЖАВНИХ И САМОУПРАВНИХ СЛУЖБЕНИКА:

Држање државних и самоуправних службеника било је исправно и чиновништво је савесно и марљиво отправљало поверене му послове.

Предњи извештај част ми је доставити с молбом на знање.-

ОКРУЖНИ НАЧЕЛНИК,

Достављено: ПЕЧАТ Драгољуб Маринковић

1/ Министарству унутр. пословаа – Кабинет

2/ Шефу српске државне безбедности -Команда јавне безбедности

Београд. [20]

20 ОВАЈ ДОКУМЕНТ ИМА 4 СТРАНЕ

NdA K 29 A F 2 D 44

Drž. komisija za utvr. zloč. okup. i njihovih pomagača
Inv. br. 2977

ОКРУЖНО НАЧЕЛСТВО ОКРУГА ПОЖАРЕВАЧКОГ
Пов. Број: 266/43
30 априла 1943 год.
Пожаревац

ПРЕДМЕТ: Извештај о јавној безбедности у Округу пожаревачком у времену од 15 априла до 30 априла 1943 год.

ШЕФУ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ БЕЗБЕДНОСТИ
Београд.

У вези наређења Министарства унутрашњих послова К. бр. 490/42 и Шефа Српске државне безбедности I бр. 29124 од 9 новембра 1942 год. и I бр. 33418 од 23 новембра 1942 год., част ми је доставити петнаестодневни извештај о стању јавне безбедности у Округу пожаревачком од 15 до 30 априла 1943 године.

Од 15 априла са југоисточне стране појављује се група илегалних четника тзв. Горњачке групе, негде са једним поручником, а негде без њега, траже партизане, говоре да само партизане гоне, а народу и општинским властима саветују послушност окупатору у интересу чувања што већег броја Срба, које партизани доводе у положај да за једног, од партизана убијеног Немца, дају сто српских глава. Они су били у Божевцу 16, у Великом селу 17, у Крављем долу 18, у Топоници и Братинцу између 18 и 19, у Петки и Живици 21 априла и то све ноћу, сем у Топоници, где су били око 18 часова. Примећени су поручници Првуловић и Првош и капетан Јагош.

16 априла у село Црљенац, дошла је једна група илегалних четника од око 40 лица, наоружаних са пушкама; под командом поручника Ловрића. Пошто су наредили да им се спреми храна, поручник Ловрић интересовао се да ли у село долазе партизани и у исто време питао је да ли грађани испоручују кукуруз за Дирис. Саветовао је народу да изврши испоруку кукуруза, како не би морали одлазити у логоре.

Предњи извештај, част ми је доставити с молбом на знање.

ОКРУЖНИ НАЧЕЛНИК,
ПОТПИС Драгољуб Маринковић

Достављено:

1/ Министарству унутрашњих послова – Кабинет –

2/ Шефу Српске државне безбедности – Команди јавне безбедности –
Београд.

NdA K 22 F 7 D 28

МНО ФНРЈ
Архив Народно-
ослободилачког рата
Бр. Рег. 28/7-1.
22 .

Drž. komisija za utvr. zloč.
okup. i njihovih pomagača
Inv. br. 2976

ОКРУЖНО НАЧЕЛСТВО ОКРУГА ПОЖАРЕВАЧКОГ
Број: 2927
16 априла 1943 године
Пожаревац.

ШЕФУ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ БЕЗБЕДНОСТИ
Београд

У вези телефонског извештаја од данас част ми је доставити ”САОПШТЕЊЕ” овдашње Крајскоманде о стрељању 30 комуниста као репресалија за извршена дела назначена у самом саопштењу.

ЗА ОКРУЖНОГ НАЧЕЛНИКА
ПОМОЋНИК
ПЕЧАТ НЕЧИТАК ПОТПИС ____

Beekanntmachung	САОПШТЕЊЕ
Am 10.4.1943 ist der Bürgermeister von Sirakovo ERMMORDET und das Bahnhofsgebäude in Sirakovo ausgeraubt, in der Nacht vom 9. auf den 10.4.1943 eine Sabotage an der Telefonleitung Požarevac Kučevo bei Zvižd durch BANDITEN verübt worden. ALS VEGELTUNG HERFÜR WURDEN am 16.4.1943	На дан 10 Априла 1943. убијен је претседник општине из Сиракова и жељезничка станица из Сиракава је нападнута и опљачкана, ноћу између 9 и 10 Априла 1943 извршено је дело саботаже од стране бандита на телефонској линији Пожаревац – Кучево код станице Звижд. Као репресалија за извршена дела,
30 KOMMUNISTEN ERSCHOSSEN.	**СТРЕЉАНО ЈЕ на дан 16 Априла о.г. 30 КОМУНИСТА**
16 April 1943 Požarevac — Der Kreiskommandant: C L A U S E N Major.	16 Априла 1943 године Пожаревац — Крајскомандант К Л А У С Е Н Мајор

NdA K 23 F 2 D 20

МНО ФНРЈ
Архив Народно-
ослободилачког рата
Бр. Рег. 20/2-1.
23 .

Drž. komisija za utvr. zloč.
okup. i njihovih pomagača
Inv. br. 7473

ОКРУЖНО НАЧЕЛСТВО ОКРУГА ПОЖАРЕВАЧКОГ
Пов. Број: 338/1943
31 маја 1943 године
Пожаревац

ПРЕДМЕТ: Извештај о општој ситуацији у округу пожаревачком за месец мај 1943 године.-
На Пов. I Бр. 96/1942

ШЕФУ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ БЕЗБЕДНОСТИ
-Команда јавне безбедности-
Београд

На наређење Пов. бр. 96 од 26 јануара 1942 године, ранијих наређења као и упутстава примљених од Господина Министра, част ми је поднети извештај о општој ситуацији у округу пожаревачком за месец мај 1943 године.

Организација округа спроведена је потпуно у смислу одредаба и прописа Уредбе о административној подели земље, као и осталих наредаба и наређења која се односе на организацију округа. Окружно начелство обавља своје послове без застоја и на време. Да би Начелство могло још боље функционисати потребно би било да се што пре донесе Уредба о унутрашњој организацији Окружних начелстава.

Среска начелства у округу уредно функционишу и ако је у неким Среским начелствима недовољан број службеника, с обзиром на велику разгранатост пословања.

Општинске управе у округу функционишу, али са великим тешкоћама. После разбијања и уништења комунистичких банди, нарочито у срезу рамском, пожаревачком и моравском, отпочео је рад на обнови општинских архива, које су већином биле спаљене. Поред овога постоји још једна тешкоћа код општина, што немају стручног и спремног особља, нарочито деловође без којих се рад у општини не може ни замислити. Овакви су случајеви нарочито у срезу моравском, у којем је акција и терор комунистичких банди дошла до изражаја у највећем степену.

Претстојништво градске полиције у Пожаревцу и Комесаријат полиције у Костолцу нормално функционишу али је потребно повећати број службеника нарочито стражара.

По указаној потреби, а по мојој претходној сагласности, Срески начелници су у оквиру законских одредаба и наређења вршили смене општинских часника.

Приликом ових смена водило се рачуна да на чело општине дођу угледни и исправни домаћини.

У току овога месеца Сремски начелници, уколико су прилике то дозвољавале, обилазили су своје општине у којима су одржавали састанке и конференције са мештанима и упућивали народ на испуњавање дужности и обавеза, као и на одржавање реда и мира.

ПОЛИТИЧКЕ ПРИЛИКЕ:

1/ Комунистичка акција:

Комунистичка акција у току овога месеца била је појачана само у срезовима моравском, рамском и пожаревачком. У осталим срезовима овог округа није примећен рад и акција комуниста.

Акција комуниста састојала се у спаљивању општинских архива и убијању појединих лица, која су сматрали за њихове противнике. У свима местима где су извршили спаљивања општинских архива партизани су запретили сваки рад општинским органима смртном казном. Поред ових злочина партизанске банде извршиле су нападе на жељезничку станицу Звижд, на прузи Пожаревац – Кучево; на жељезничку станицу Калиште, на прузи Пожаревац – Петровац; на једног органа немачке оружане силе у Кучеву.

Своје нападе партизани су највећим делом вршили у двојкама и тројкама, а теже злочине у групама од 10 – 15 лица.

На територији округа комунистику акцију воде углавном ове две групе:

а) Група коју предводи Жика Поповић, бив. учитељ из Раброва а која броји до 30 лица. Ова група креће се у срезу рамском, пожаревачком и звишком.

б) Група коју води Шербановић Јован, студент медицине из Лазнице, а која броји до 20 људи. Ова група се креће у срезу звишком и пожаревачком.

Поред ових група прелазе преко реке Мораве у овај округ непознате партизанске групе из округа Београдског и врше нападе на општине, које леже дуж реке Мораве.

Њихов рад и њихове методе у борби наилазе на осуду код становништва које тешко испашта и сноси све последице њихове разорне акције.

2/ Акција Драже Михајловића:

У овом округу постоје углавном ове четничке групе, припадници Драже Михајловића:

а) Група жандармеријског поручника Јагоша Живковића која броји око 200 лица. Крећу се углавном у срезу пожаревачком, рамском и звишком.

б) Група капетана Банковића, која броји око 200 лица, а креће се по срезу хомољском и млавском.

в) Група поручника Вујислића Павла, непознате јачине а креће се углавном по срезу моравском и млавском.

г) Група капетана Крсте Рончевића, непознате јачине, а креће се по срезу голубачком, звишком и рамском.

д) Група Воје Триброђанина, која броји око 200 – 250 људи и креће се по срезу звишком и једним делом срезова голубачког и рамског.

ђ) Група поручника Кузмановића, која броји око 30 људи а креће се по срезу рамском.

Све ове групе наоружане су пушкама, бомбама и пушкомитраљезима и имају свој штаб на планини Бељаници а стоје под командом Синише Пазарца.

До сада ове групе нису вршиле никакве нападе било на органе Немачке војне силе, било на органе српских оружаних одреда. Садашња њихова акција састоји се једино у гоњењу партизана као и у њиховом уништавању. Ове групе обилазе поједина места наведених срезова, где одржавају зборове и позивају народ на испуњавање дужности према окупаторским властима. Распитују се свугде за партизане и њихове јатаке и прогањају их. Поред овога хватају и кажњавају смртном казном крадљивце и пљачкаше.

3/ Акција чишћења терена:

Ради разбијања и уништења комунистичких банди и илегалних четника, а у циљу завођења потпуног реда и мира у Округу, предузимају се у споразуму са Немачким војним властима акције чишћења терена. У овом правцу припадници српског добровољачког Корпуса и органи српске државне страже заједно са немачким војним властима постигнути су у току месеца маја видни резултати. После извршеног хватања комунистичких вођа: Драже Марковића и убиства Симе Симића, у току овога месеца похватани су односно поубијани су и остатци њихових разбијених банди. Тако је у срезу рамском у селу Бискупљу, убијено четири бандита, један теже рањен и један ухваћен, који су припадали групи Драже Михајловића. У срезу моравском у селима Миријеву и Бошњаку убијено и ухваћено 11 комунистичких бандита, који су припадали групи Симе Симића. Поред овога пало је у руке властима и већи број комунистичких јатака и симпатизера.

4/ Расположење народа:

Код народа примећује се жеља за одржањем реда и мира, ради чега народ одбија од себе сваки покушај партизана и других разорних елемената да унесу забуну међу становништво. Народ је свестан тешких последица које би наступиле за личну и имовну безбедност у случају било каквог нарушавања јавне безбедности и ради тога покушава свим сретсвима да стане на пут заблуди појединаца.

Када се има на уму да су народу наметнуте разне дужности као што су: испорука животних намирница, упућивање радне снаге у руднике, давање кулука и т.д. онда се тек може оценити тешка ситуација у којој народ данас живи.

Према окупатору држање народа било је коректно и лојално и сва наређења издата од стране окупаторских власти извршавана су.

ПРОПАГАНДА:

На дан 6 маја т.г. одржао сам у селу Пољани, среза пожаревачког, збор на коме сам изложио народу садашњу политику Владе народног Спаса и позвао народ на безуслован мир, ред и рад, како неби сносили тешке последице које би у противном наступиле. На овом збору говорио је и референт за пропаганду Васа Микић и учитељ из Пољане Марјановић.

На дан 14 маја т.г. у селу Браничеву, среза голубачког одржан је збор на коме су говорили Срески начелник среза голубачког Јанко Јанковић, референт за пропаганду Васа Микић и саветник окружног начелства Драгослав Кузмановић.

На дан 15 маја т.г. у селу Дубравици, среза пожаревачког, одржан је збор на коме су говорили в.д. Среског начелника Бошко Илић и референт за пропаганду Васа Микић.

На свима овим зборовима говорено је народу да одржи ред и мир и да своје дужности и обавезе према окупатору и нашим властима извршава.

Поред ових одржаних зборова Сресни начелници су обилазили своје општине и давали народу упутстава у истом смислу.

Просветна акција успешно се спроводи у округу и екипе интелектуалаца често одлазе у села да би одржавали предавања са разним темама.

Радио пропаганда због ограниченог броја апарата сведена је на минимум.

Румунска пропаганда активна је једино у срезу голубачком, али се и тамо успешно сузбија.

Додатак уз месечни извештај Пов. Бр. 338 од 31 маја 1943 године за поглавље ПРОПАГАНДА.

На дан 17 ов. м. и 19 ов. м. извршио сам инспекцију у гимназијама у Пожаревцу и Петровцу и трговачкој академији у Пожаревцу прегледавши рад ових просветних установа.

По извршеном прегледу сазвао сам све ученике ових школа и том приликом сам им говорио између осталога и следеће:

Обраћам се вама, омладино наша, јер од ваше снаге у сваком погледу и моралне јачине зависиће наша Отаџбина мајка Србија. На вама је да исправљате све оно међу Србима, што су старије генерације пропустиле да учине, па и саме скривиле да дођу до овог стања. Једно нека вам буде светиња, а то је појам Србин! – Ако вам у томе неко нанесе увреду, сматрајте је највећом, а не праштајте је никоме.

Оно што желите, исто и ми желимо, да будете моћни чинионици своје, Србинове, земље, то ћете ви постићи али тек онда кад се очеличите радом и самоодрицањем у жељи да себе принесете на жртву у циљу уздизања Србије – Српства.

Ваша улога у обнови Отаџбине велика је и зато вам се намећу и велике дужности, а те су пре свега и у вашем ставу, да вас не заведу они, који су и довели до нашег слома.

Нама данас треба да сачувамо животе и образ, зато је највећа дужност у данашњим приликама да сачувамо ред, рад и мир.

Задовољан сам са досадашњим вашим радом и успехом, али вам кажем, будите прижељни, случајте своје професоре и радите сваки за троје!

Затим сам одржао конференцију са састанцима тих школа и дао им потребне инструкције у погледу националног васпитања наше школске омладине.

На дан 31 маја т.г. у сали Просветног отсека овог Окружног начелства одржана је шира конференција Окружног одбора за спас Србије. Конференцији су присуствовали: Њ. Пр. Епископ браничевски Др. Венијамин; Душан Пантић, бивши народни посланик и министар; претседник општина Воја Милосављевић; потпретседник општине Милутин Милојковић и преко стотину претставника разних установа, надлештава и угледних грађана из јавног живота.

Пошто сам отворио ову конференцију и присутнима објаснио значај и циљ састанка у своме говору који сам одржао пред скупом рекао сам између осталога и следеће:

У часовима када наш народ преживљује тешка времена потребно је да се овако скупимо, да изменимо мисли и да нађемо излаз из тешкоћа које нам прете ако се потпуно не посветимо реду и миру. Потребно је изнад свега да се сачува свака Српска глава и да се искључи свако биолошко истребљење Српског народа. У том правцу ради се са свих страна. Треба да запамтите, Србија не може бити сложна ако и сваки од нас не да свој удео, иако ми сви који смо позвати не потрудимо се свим силама да у Србији завлада ред и мир. Данас више него икада потребно је да сваког неразумног Србина придобијемо, да му објаснимо да свака наша неразумна акција води у пропаст.

Ви сви знате какве су прилике владале у нашем Округу, али данас ми бележимо успехе и можемо рећи да је наш округ смирен. Сада од нас зависи да ли ће се тај ред и мир одржати и дали ћемо и даље носити нашу главу на раменима. Да би се ово у потпуности постигло потребно је да окружни одбор упути апел српском народу округа пожаревачког у којем ће позвати на ред и мир у земљи по сваку цену.

Сви присутни претставници одобравањем изјаснили су се за овај предлог и изразили спремност да уложе све силе како би се наш народ сачувао од пропасти.

Затим је Помоћник Окружног начелника Бранко Маширевић прочитао Проглас упућен народу округа пожаревачког.

Прочитани проглас од стране присутних био је топло поздрављен са акламацијом "Живео Претседник Владе народног спаса Милан Недић".

Конференције окружног одбора за Спас Српства топло је поздрављена од стране присутних и наишла на разумевање код најширих слојева народа.

Спремност свих виђенијих грађана и претставника да у овим часовима помогну Српски народ биће велика опомена свим деструктивним елементима који разбијени вршљају по шумама, да се овде ствара бедем трезвених националиста који осуђују сваку њихову рушилачку акцију.

Текст примљеног примљеног прогласа оштампаће се у неколико хиљада примерака и растурити по народу.-

ЈАВНА БЕЗБЕДНОСТ:

Стање јавне безбедности у округу у овом месецу нешто се поправило с обзиром да су остатци комунистичких банди у срезу рамском и моравском уништени. У овим срезовима почело је са обнављањем рада у општинским управама на тај начин што су именовани претседници општина и општинске управе.

Према одобрењу немачке полиције срез моравски добио је стражу, која успешно дела на терену.

Четири среза немачке сталне страже и услед овога рад је отежан а нарочито код оних наређења који су везани са хитним роковима и упућивањем радника на обавезан рад.

Због великог броја и група четника – припадника Драже Михајловића, угрожена је јавна безбедност а нарочито у срезовима: млавском, рамском, голубачком и звишком у којима се ови највише крећу.

У циљу потпуног завођења јавног реда и мира потребно би било да се оружани органи стално налазе на терену како би се свака акција и свака појава илегалних банди одмах у затечку угушила.

ОКРУЖНЕ ФИНАНСИЈЕ:

У месецу мају остварено је окружних прихода по окружном буџету у износу од ..... 3,566.926.80 динара
а извршено расхода у износу од ..... 2,378.179.98 ”
па је према томе било више прихода над
расходима у износу од ..... 1,188.746.82 динара.
Стање готовине на данашњи дан износи:
на чек. рачуну код Поштанске штедионице 11,850.319.10 динара
у каси .... 1,537.405.14 ”
Свега: 13,387.824.24 динара

Прилив прихода у протеклом месецу био је знатно бољи него раније, али ипак још увек није задовољавајући, нарочито код прихода на име Окружних прореза, који су везани за наплату државног пореза од стране Пореских управа. Органи пореских управа који су добили асистенцију од Команде српске државне страже имали су успеха, док се на позив органа који су дошли без оружане силе народ врло слабо одазвао. Нарочито у том погледу била је неповољна ситуација у срезу рамском и издато је наређење Команди српске државне страже да да потребну асистенцију Пореској управи за наплату јавних дажбина.

У току овог месеца извршио сам обилазак Пореске управе у Петровцу и Пожаревцу. Стање које је том приликом нађено у Пореској управи у Петровцу је потпуно задовољавајуће, како у погледу резултата у наплати, тако и у погледу унутрашњег пословања. У Пореској управи у Пожаревцу утврђен је застој у наплати, па сам издао потребно наређење Шефу Пореске управе да се приступи енергичној наплати како редовног тако и заосталог пореза и прореза.

До данас најбољи резултат постигла је Пореска управа у Кучеву, која је наплатила 95% доспелог прореза.

ПОЉОПРИВРЕДА И ИСХРАНА:

У току месеца маја било је довољно воденог талога и услови за обављање сетве били су повољни.

У току месеца извођено је довршавање сетве пролетњих усева под повољнијим околностима, затим окопавање кромпира, кукуруза, пасуља, шећерне репе, сунцокрета и поврћа. Код озимих усева пљевљење корова.

Стање озимих усева је добро, а и пролетњи усеви су добро никли.

На дан 21 и 22 маја мраз, који је изненада пао, починио је доста штете усевима, нарочито пасуљу, кромпиру и кукурузу.

Највеће штете од мраза настале су у долинама Среза звишког и хомољског, где су извесне количине морале бити пресејаване.

Од болести и штеточина примићена је штитаста ваш на шљивама, гусенице жутотрбе и глоговац у Срезу хомољском. У моравском Срезу примећена је местимична шљивина штитаста ваш.

Воће је добро понело род и очекује се добра родност. Виногради су такође добро понели род. Али код њих постоји знатно оштећење од мраза. Осећа се оскудица у плавом камену.

Недостају пољопривредне сраве и алати, нарочито: плугови, дрљаче, копачице, мотике, шине за точкове.

И поред оскудице у људској и сточној радној снази, ипак су скоро све површине обрађене. Сада се прикупљају подаци о засејаним површинама.

Стање стоке је доста слабо услед лоше исхране и недостатка зрнасте хране.

Исхрана, како непроизвођачког становништва у Округу, тако и великог дела произвођачког становништва по селима у најтежем је стању. Од 1 фебруара т.г. од надлежних не добија се храна, а ушур из млинова, са којим располаже ово Окружно начелство, ни из далека не може да подмири потребе.

Свакодневно стижу извештаји из срезова о смртним случајевима од глади. Такође свакодневно дефилује маса код овог Окружног начелства и вапије за хлеб.

Ако се гладнима у најкраћем року не изађе у сусрет и недодели нешто хране, прети опасност да ће глад узети највеће размере.

ВЕТЕРИНАРСТВО:

Од сточних заразних болести уовом месецу било је:

свињске куге: у срезу пожаревачком, голубачком и моравском. Ова болест се сада теже сузбија, јер ветеринари немају довољно серума против свињске куге, и врше цепљења само онде где је најпотребније.

Шуга: на коњима у срезу рамском и пожаревачком.

Беснило: код паса у Срезу пожаревачком.

Црни пришт: код говеда у срезу рамском.

Голубачка мушица појављивала се је појединачно у срезу рамском и голубачком. Јачина појаве је слаба с обзиром на кишно и хладно време. Зато и није било губитака на стоци код ове болести, што се прошлих година у овом месецу често догађало.

ШУМАРСТВО:

а/ Пошумљавање: Пошумљавања у пролетњој сезони нису вршена, јер није било спремних садница. У Вел. Градишту је проширен већ постоји расадник сетвом багремовог семена. Према досадашњем стању може се очекивати потпун успех и за јесењу сезону биће произведено око 300.000 способних багремових садница. Ових дана је такође засејано око 40 ари површине багремовим семеном у Петровцу.

б/ Експлоатација шуме: По наређењу Генералног опуномоћеника за привреду у Србији за 1942/43 годину извршен је нов разрез сече по плану. Из недржавних шума има да се посече 55.000 кубних метара дрвета. До сада је посечено по плану 12.482 куб. мет. грађевног и 24.898 пр. мет. огревног дрвета. У шуми се налази израђен 3001 куб. мет. грађевног и 16.448 пр. мет. огревног дрвета. На утоварним станицама има 650 куб, мет. грађевног и 3.569 пр. мет. огревног дрвета. До сада је извежено 8.831 куб. мет. грађевног и 4.881 пр. метара огревног дрвета. Извежено грађевно дрво је углавном предато рудницима Кленовник, Костолац и др., Пионир – парку и немачкој војсци. Огревно дрво испоручено је немачкој војсци, организацији Тот, Банату и Београду.

в/ Шумске штете: Престанок зиме шумске штете се дешавају у мањем обиму и могу да се спрече.

г/ Безбедност: Шумски радови нису били ометани.

ПРОСВЕТА:

Средње школе:

Гимназије у Пожаревцу, Петровцу и Вел. Градишту раде нормално по сачињеном распореду и програм се остварује у обиму који задовољава с озбиром на прилике које владају. Успех ученика постаје све бољи, захваљујући предузетим мерама у прошлом месецу.

На дан 18 маја посетио сам гимназију у Пожаревцу у пратњи просветног референта и присуствовао сам раду у вишим разредима на часовима из националне групе предмета, математике, немачког језика и том приликом поделио награде ученицима који су показали најбољи успех, племенитост, добар и чврст морални карактер. Такође сам посетио и Трговачку академију у Пожаревцу и гимназију у Петровцу и поделио награде ученицима. Наградио сам 27 ученика – сваком по 500.- динара.

По свршеним часовима одржао сам конференцију са наставницима сваке школе, ставио своје примедбе, изразио своје задовољство у погледу успеха и позвао наставнике да и даље истрају у раду на препороду омладине, и да их у њиховом раду ја са своје стране помоћи, а нарочито у материјалном погледу, додељујући им извесну количину животних намирница у овогодишњој жетви.

Стручне школе:

Трговачка академија у Пожаревци ради нормално и настава се изводи свакодневно.

Грађанска школа ради у реквирираним просторијама и настава се изводи под тешким околностима.

Женске занатске школе у Пожаревцу, Петровцу, Велико Градишту и Кучеву раде под врло тешким условима.

Народне школе:

Све школе раде сем њих 18- са 20 одељења. Ове школе не раде стога што немају наставника. Требало би што пре поставити учитеље у школама које не раде, ако не у овој школској години а оно бар у почетку идуће школске године.

Похађање школа:

Нередовне прилике, смањена јавна безбедност као и помањкање наставника делују на похађање школа у негативном смислу. Поред тога многи родитељи нису довољно просвећени да схвате да децу треба слати у школу, и поред тога многи од њих у недостатку радне снаге употребљавају децу за лакше домаће послове. Али у односу на прошли месец, стање се поправило и то знатно у срезовима звишком и млавском.

Народно просвећивање:

Акција на ширем народном просвећивању води се путем предавања за народ и путем српских школских посела, те је одржано 113 предавања, 44 посела на којима је присуствовало 2.570 лица а прикупљено 6.222.- динара. У односу према прошлом месецу број предавања повећао се више од 50% док је број посела порастао свега за 4 посела. С обзиром на прилике у којима се ради – резултат је добар, а нарочито онда, кад се узме у обзир да наставници форсирају рад у школи због краја школске године, а сем тога су родитељи заузети радовима у пољу.

ТЕХНИЧКИ ОТСЕК:

Стање саобраћаја у месецу мају о.г. на територији округа пожаревачког је нормално. На жељезницама путнички и робни промет је у знаку стагнирања. Удеса на жељезницама није било.

Кредити, како по државном тако и по окружном буџету за оправку и одржавање путева делимично су отворени, у веома скромним износима, у чијим се границама сада изврђују најнужнији технички радови.

У току изврђења су следећи радови:

а) На државним путевима:

Израда потпорних зидова код моста на путу Пожаревац – Жагубица.

Реконструкција деонице од км. 49 + 709 до 49 + 820 државног пута Пожаревац – Велико Градиште.

Израда путоказа на државним путевима и осигурање надвожњака на путу Пожаревац – Велико Градиште – Голубац.

б) На окружним путевима:

Израда окружног пута II реда Пожаревац – Костолац.

Оправка окружног пута II реда Братинац – Бубушинац – Маљуревац.

Реконструкција привременог моста преко реке Мораве на Окружном путу I реда Велика-Плана – Жабари.

Израда новог моста преко реке Волује окружног пута I реда Браничево – Кучево – Мајдан Пек.

в) На општинским путевима:

Израда новог моста преко реке Могиле на општинском путу Салаковац – жељ. станица Мало Црниће.

Оправка два моста на општинском путу Кисиљево – Тополовник.

Израда дрвеног моста на општинском путу Раброво – Клење.

У смислу наређења бр. 79 Господина Претседника Министарског Савета наређена је оправка свих државних и окружних путева употребом народне снаге.

Ови радови за пролетњи период имају бити окончани до краја маја т.г. а изводе се у оквиру одобреног четворогодишњег програма.

Радови на регулисању река и потока као и мелиорациони радови изводе се у оквиру одобрених предрачуна, у границама расположивих кредита. Најзначајни од ових послова је осушење Великоградиштанског рита. Ови радови развијају се повољно.

Грађевинска делатност сведена је на минимум услед наредбе о ограничењу зидања.

СОЦИЈАЛНО СТАРАЊЕ И НАРОДНО ЗДРАВЉЕ

У току овога месеца рад здравствених и хигијенских установа био је нормалан. Снабдевање ових установа лековима и другим санитетским материјалом веома је отежано из разлога што се све то врло тешко налази у земљи. Исто тако веома тешко се снабдевају болнице животним намирницама и огревним материјалом. Окружно начелство са своје стране чини све потребне кораке да се снабдевање болница и осталих здравствених установа, уколико је то могуће, олакша.

На територији овог округа у току овога месеца није било ни једне заразне болести у виду епидемије. Био је један случај оболења од пегавца у селу Кленовнику, где је оболео један рударски радник од ове болести. Одмах су предузете све потребне мере и другог случаја оболења од пегавца није било.

Отпочело је у овом месецу цепљење против великих богиња на целој територији округа изузев среза моравског, где то није било могуће услед изузетних прилика.

Здравствено стање народа једна се може сматрати задовољавајућим услед слабе исхране која ја наступила.

НАРОДНА ПРИВРЕДА:

Занатство је у округу прилично развијено. Занатске радње, које раде и прерађују сировине, које се налазе под контролом ограничиле су рад услед оскудице у овим сировинама.

Трговина је у опадању због оскудице у роби, нарочито градовима услед чега долази до одјављивања радњи, док по селима напротив примећује се отварање ситних сеоских трговина.

Привредно задругарство показује тенденцију напредовања, оснивања нових привредних задруга.

Индустрија ради смањеним капацитетом због оскудице у сировинама.

Стечајева и поравнања није било.

СТАЊЕ ИЗБЕГЛИЦА:

У Округу смештено је до сада 9.141 избеглица и 300 избегличке деце. Осим тога у Дечијим Домовима у Црљенцу има 55 мушке а у Лесковцу 34 женске избегличке деце.

Стање избеглица је услед тешко, услед тога што је прошла година била слаба и што је много намирница реквирирано за потребе грађанства и војске, те сељаци слабо могу да обавезама према избеглицама удовољавају.

Да би се ово стање ублажило и избеглице исхраниле до нове жетве, наређено је да се сместе код имућнијих домаћина на рад и исхрану.

Комесаријат за избеглице у Београду доставио је овом начелстсву 2.580 кгр. кромпира, 750 кгр. кукуруза и 125 кгр. пасуља, што је све подељено за семе избеглицама из овог округа.

ЦЕНЕ И НАДНИЦЕ:

У овом месецу органи који раде на надзору над ценама дали су осредњи резултат. У појединим срезовима су прилике дозвољавале да се излази на терен, док у другим то није било могуће.

Уобичајени месечни састанак референата у месецу мају није одржан.

Објављена слободна продаја за поврће и воће дала је следеће резултате: на тржишту има робе довољно, али су цене високе, за 300 – 400% више него прошле године, па сам мишљења да би требало поново увести одређивање цена и за поврће и за воће.

Број поднетих референата био је нешто мањи него у прошлом месецу.-

Предњи извештај част ми је доставити с молбом на знање и надлежност. –

ОКРУЖНИ НАЧЕЛНИК,

Достављено: ПЕЧАТ Драгољуб Маринковић

Министарству унутр. послова – Кабинет

Шефу српске државне безбедности – Команда јавне безбедности

Београд [21]

21 ОВАЈ ДОКУМЕНТ ИМА 10 СТРАНА

NdA K 23 F 3 D 20

МНО ФНРЈ
Архив Народно-
ослободилачког рата
Бр. Рег. 20/2-1.
23 .

Drž. komisija za utvr. zloč.
okup. i njihovih pomagača
Inv. br. 7473

ОКРУЖНО НАЧЕЛСТВО ОКРУГА ПОЖАРЕВАЧКОГ
Пов. Број: 371/43
15 јуна 1943 године
Пожаревац

ПРЕДМЕТ: Извештај о јавној безбедности у Округу пожаревачком у времену од 1 до 15 јуна 1943 године.-

ШЕФУ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ БЕЗБЕДНОСТИ
-Команда јавне безбедности-

Б е о г р а д

У вези наређења Министарства унутрашњих послова К. Број 490/42 и Шефа српске државне безбедности I бр. 29124 од 9 новембра 1942 г. и I бр. 33418 од 23 новембра 1942 г., част ми је доставити петнајстодневни извештај о стању јавне безбедности у Округу пожаревачком у времену од 1 до 15 јуна 1943 године.-

У овом међувремену одиграли су се ови догађаји на територији повременог ми округа, а који улазе у домен опште јавне безбедности.

1/ У СРЕЗУ РАМСКОМ – ВЕЛИКО ГРАДИШТЕ:

а) 1 јуна о.г. око 21 час једна група четника Драже Михајловића дошла је у село Царевац и том приликом узела из општинског магазина 220 кгр. кукуруза, који је био прикупљен за исхрану избеглица и сиротиње. Група је бројала 10 лица и отишла у правцу села Десине.

б) Ноћу између 1 и 2 ов.м. у село Затоње дошла су 3 наоружана лица обучена у сељачко одело и тражили деловођу општине Јована Филиповића и заменика претседника Василија Перића. Пошто их нису нашли отишли су у правцу општине Бискупље.

в) 2 јуна о.м. дошло је у општину Затоње 9 немачких камиона и одвели заменика претседника општине Василија Перића, општинског деловођу Јована Филиповића и још 7 сељака за Пожаревац.

г) 4 јуна о.г. око 14 часова дошла је у Дољашницу једна група наоружаних четника око 50 на броју у општинску зграду, где су поцепали списак младића регрутованих за пољску стражу. Забранили су да се ови младићи упуте на службу, али је општина ипак исте упутила. Са собом су водили једног човека за кога су казали да је доктор, још два везана и три невезана сељака, говорећи да су ово све комунисти, које су они ухапсили у Малој Бресници.

д) 6 јуна о.г. око 20 часова наишли су у село Царевац четници Драже Михајловића наоружани пушкама и одевени у сељачка одела са собом водећи комунисте које су похватали у Малој Бресници. У овом селу четници су преноћи-

ли и ујутру кренули су у правцу села Тополовника. На граници атара општине Царевац и Тополовника убили су двојицу од ухваћених комуниста.

ђ) 8 јуна о.г. око 21.30 часова наишли су у село Ђураково четници Драже Михајловића њих око 50 наоружани са пушкама. У селу су се задржали око пола сата па потом кренули у правцу села Поповца. У селу нису никога тражили нити су пак тражили храну, већ су се само распитивали да ли има у селу партизана и крадљиваца.

Претседник општине Рам известио ме је да су данас ујутро тј. 8 јуна око 6 сати наишли два четника у село Рам и собом одвели Милеву Јонић у Саву И. Николића, земљорадника из Рама.

е) 9 јуна о.г. око 19 часова стило је у Курјаче око 30 четника и тамо се задржали кратко врее, а потом отишли у Кличевац где су запосели државну Пошту. У кличевац су стигли баш у време када је претседник општине држао збор грађана ради испоруке вуне и четници су наредили да се сиромашнима и избеглицама изда потребна храна. Један од четника изјавио је на збору да грађани морају испоручивати све што тражи окупаторска власт. Затим су наредили да спреми вечера за 10 људи и храна за 3 запреге. Око 22 часа напустили су село и са собом су одвели ова лица: Александра Тилића, Живорада Тилића, Синишу Грујића, Светислава Јовановића и Александра Молеровића.

Истог дана једна група четника била је у селу Мајиловцу и у Десини.

Из овога се види да се на подручју среза рамског налази стално четнички одред присталица Драже Михајловића у јачини од 50 – 60 људи под командом вазд. мајора Пере Николића. Четници обилазе стално сва села среза рамског и за сада предузимају само акцију против партизана и криминалних типова.

2/ У СРЕЗУ МОРАВСКОМ – ЖАБАРИ:

а) 31 маја о.г. око 17 часова 3 наоружана лица дошла су у село Четереже и одвели са собом Станоја Стокића, претседника општине. Сутра дан су пустили Стокића.

б) 7 ов.м. појавили су се пред вече у селу Бошњаку 2 четника и тражили од претседника општине да им прикупи и преда 40 кгр. пасуља и 3 кгр. мрса. Претседник им је предао 10 кгр. пасуља и пола кгр. сланине.

3/ У СРЕЗУ ЗВИШКОМ – КУЧЕВО:

а) 28 маја о.г. дошли су у село Туринју 4 наоружана лица, изгледа комунисти, и узели из општине 30 кгр. вуне, која је била спремљена за отпрему. Поред тога из општинске архиве узели су попис домаћинства, попис људи од којих се прикупља вуна и одлуку о избору општинског деловође.

б) Ноћу између 27 и 28 маја упали су у општину Сену неколико наоружаних лица и узели 600 гр. дувана.

в) 29 маја о.г. једна група од 15 наоружаних лица запалила је камион између села Српце и Љешнице. Шофера и два путника који су се налазили у камиону бандити су пустили.

г) 30 маја о.г. четници Драже Михајловића ухватили су и са собом одвели у непознатом правцу Велизара Будимировића, који је учествовао у разбојништву у Војилову и који се одметнуо у шуму.

д) У ноћи између 29 и 30 маја непознати разбојници напали су на кућу Стевана

Терзића из Кучева и том приликом убили из пушке његову ћерку Живку.

ђ) На дан 31 маја претседник општине из Мишљеновца пошао је да преда вуну у количини од 300 кгр. и 3 овце. Истога дана из села Мустапића пошли су сељаци ради предаје живине и јаја за Кучево. На путу за Кучево једна комунистичка група под вођством Милоја Милојевића из Мишљеновца одузела је све ове намирнице и однела у шуму. На одузете ствари комунисти су издали потврду.

е) На дан 4 јуна у атару општине Мишљеновац нађен је један леш чији идентитет није могаода се утврди. Претресом леша нађена је једна цедуља на којој је писало: да је ово лице убијено због тога што је украло сат у селу Турији.

ж) 7 јуна о.г. нађен је леш Вујице Поповића, земљорадника из Турије на граници атара села Турије и Ракове Баре. Ово је лице убијено са мотком а извршиоци нису познати.

з) 12 јуна о.г. у селу Мишљеновцу разоружан је и одведен у шуму Милан Чабрејић, поднаредник-добровољац.

У овом раздобљу четници Драже Михајловића били су у селу Кучајни на дан 3 јуна и у селима Мустапићу и Мишљеновцу на дан 8 јуна о.г. Ничим нису нарушили јавну безбедност, него су само говорили сељацима да испуњавају своје обавезе према окупатору.

4/ У СРЕЗУ МЛАВСКОМ – ПЕТРОВАЦ:

а) Ноћу између 30 и 31 маја о.г. од стране наоружаних лица одведени су крадљивци Лазаревић Душан и Пауновић Никодије, оба из Дубоке, који су дан раније извршили крађу разних ствари код Јанковића Атанасија из Дубоке у друштву са Живковић Димитријем. Одведена лица убијена су 1 јуна у атару општине Старчево. Постоји вероватноћа да су их убили четници Драже Михајловића, који прогањају разбојнике.

б) 8 јуна о.г. око 19 часова 8 наоружаних лица разоружали су на жељ. станици у Трновчу једног водника из Добровољачког одреда и одвели га са собом. Са овим водником одведене су још две жене, које су биле у друштву са њиме.

в) У овом раздобљу наоружане групе – присталице Драже Михајловића крстариле су по срезу млавском и то у овим местима: 31 маја у Орешковици; 31 маја у Каменову; 31 маја у Добрњи; 31 маја у Крвији; 31 маја у Лопушнику; 31 маја у Рашанцу; 7 јуна у Рашанцу; 8 јуна у Каменову. У свима овим местима наоружана лица нису реметила ред и мир, него су већином тражили храну за себе и саветовали сељаке да удовољавају обавеза према окупаторским властима.

5/ У СРЕЗУ ПОЖАРЕВАЧКОМ – ПОЖАРЕВАЦ:

а) Ноћу између 28 и 29 маја о.г. Александар Радуловић из Пољане украо је 10 ком. оваца и једну козу од Јелене Јанковић. Сутра дан извршилац злочина је пронађен и ухапшен од стране органа српске државне пољске страже, а украђене ствари враћене су оштећеној.

б) 30 маја о.г. на имању Љубисава Јовића из Куле нађена су два мушка леша. Истрагом је утврђено да је један леш партизана Стевића Љубисава родом из Црљенца. Идентитет другог леша није утврђен.

в) У ноћи између 29 и 30 маја дошла је једна група партизана 15 мушкараца и 3 женске у кућу Александра Стојићевића, благајника општине у Батуши, која је удаљена 1 и по км. северно од Калишта. Наредили су домаћину да спреми за

њих вечеру и ту су преноћили. Ујутру су отишли у непознатом правцу а домаћину запретили смрћу свако пријављивање.

г) 4 ов.м. око 23 часа после једног пушчаног пуцња у селу Брадарцу наишла је наоружана група партизана у исто село у двориште Љубомира Цвејића и чекала га је све до 5 часова ујутру, али како Љубомир није излазио из куће, отишли су ујутру у непознатом правцу. Група је бројала 15 мушкараца и 3 женске.

д) 5 ов.м. око 17 часова дошло је пољу Стигу до сукоба између припадника С.Д.К. и једне партизанске четворке међу којима је била и једна женска. Борба је трајала кратко времена а партизанима је успело да побегну у правцу села Набрђа. Добровољци су извршили претрес терена и села Набрђа, али нису успели да их пронађу.

ђ) Ноћу између 9 и 10 јуна о.г. у село Батовац дошла је једна група партизана у којој је био Драгомир Станојевић, родом из истог села и тражили су Живка Павловића и Светислава Милановића. Како ове нису пронашли изгубили су се у непознатом правцу.

е) 12 јуна о.г. око 10 часова на путу Александровац – Томиславац 2 наоружана лица разоружана су добровољца Љубишу Јовића и узели му државно одело.

ж) У овом раздобљу четници Драже Михајловића појављивали су се у овим селима: 29 маја у Божевцу, 31 маја у Божевцу, 2 јуна у Вел. Селу, 8 јуна у Топоници, 9 јуна у Пругову, 10 јуна у Божевцу, Пругову, Петки и Лучици, 11 у Вел. Селу.

Четници су се обично кретали у групама од 20 лица. Ничин нису нарушавали јавни мир и ред сем што су дана 2 јуна у селу Божевцу стрељали Савића Драгослава и циганина Јовић Живка зв. "Бака" због опасних крађа које су ови вршили у последње време, а три друга крадљивца казнили су батињањем пред целим селом.

з) 15 ов.м. у 10 часова сазнавши да се у селу Набрђу налазе партизани скривени у једној кући Командант СДС мајор Трифковић са два официра и двадесет једног стражара опколили су ову кућу дочекани ватром од стране партизана. У борби која је трајала скоро до подне наредник – шофер Бора С. Трифковић иза заклона се помолио и бацио бомбу кроз прозор у кућу но у истом моменту био је посред чела погођен из партизанске пушке. Бомба је убила четири партизана који су већ били рањени од пушчаних метака, који су кроз прозор и зид куће пробијали, и то:

Вођу групе Слободана Јовановића, зв. "Јоксима" фарбара из Босанског Петровца; Петра Чолића зв. "Рудара" непознато је одакле је, затим неког зв. "Душка" радника, који је дошао са рада из Костолца и комунисткињу Радмилу, ученицу VII разреда гимназије из Лозовика.

При крају борбе ухваћен је жив партизан Драгослав Станојевић из Батовца. Заплењено је 5 партизанских пушака. Ова група партизана је један део остатка банде Драже Марковића и Симе Симића, које су у последње време вршљале по срезу пожаревачком. Поред погинулог наредника Боре Трифковића од стране СДС рањен је поднаредник Исо Машовић из Кучевског одреда.

6/ У СРЕЗУ ГОЛУБАЧКОМ – ГОЛУБАЦ:

а) 29 маја о.г. око 4 часа четници групе Капетана Рончевића дошли су у сукоб са једном групом партизана у близини села Душманића. Том приликом убијена су три партизана а четири су успела да побегну у правцу села Мустапића.

7/ У СРЕЗУ ХОМОЉСКОМ – ЖАГУБИЦА:

а) 2 јуна о.г. општинска управа у Лазници имала је да преда 123 ком. јагњаца Сточарској централи у Крепољину. На путу између атара засеока Селишта и Милатовца једна група наоружаних лица изашла је пред тераоце стоке и упитала где терају стоку. Кад су добили одговор да стоку терају за Дирис наоружана лица издвојила су 87 ком. јагњаца и отерали у правцу реке Милатовачке.

8/ У ГРАДУ ПОЖАРЕВЦУ:

а) 7 јуна о.г. органи Претстојништва градске полиције у Пожаревцу успели су да ухвате две партизанке и то Радмилу Петровић, ученицу V разр. II женске гимназије у Београду и Веру Тешић ученицу VI разр. II женске гимназије у Београду. На саслушању ухваћене су признале да се враћају из шуме, где су провеле недељу дана и да су једва успеле да се ослободе партизана и сада желе да се врате кући у Београд. Са њима је била у друштву њихова колегиница Живановић Бранка, која је и даље остала код партизана у шуми.

КОНФЕРЕНЦИЈЕ И ЗБОРОВИ:

1 јуна о.г. одржана је седница Црвеног Крста окружног одбора Округа пожаревачког под мојим претседништвом. На овој седници између осталог закључено је да почевши од 1 дана Духова па све до 19 јуна има да се спроводи акција око прикупљања прилога за Црвени Крст и учлањавања нових чланова у свима местима Округа пожаревачког. Поред овога претресано је питање слања пакета заробљеницима и решено је да се повећа број пакета које ће слати Црвени Крст нашим заробљеницима.

2 јуна о.г. посетио сам гимназију у Вел. Градишту у пратњи Просветног референта и присуствовао сам предавању у вишим разредима. По извршеном прегледу рада поделио сам награде оним ученицима који су показали најбољи успех у учењу и владању, и то сваком ученику по 500.- динара. Затим сам одржао наставницима и ученицима говор у којем са изложио национална стремљења Владе генерала Недића за спас Српског народа. Потом сам извршио инспекцију и Пореске управе у Вел. Градишту и дао потребне инструкције ради убирања јавних дажбина.

12 јуна о.г. обишао сам општине Пругово, Пољану и Александровац где сам извршио преглед рада општинских управа, а исто тако и млинова у овим општинама, дајући им потребне директиве за даљи рад.

14 ов.м. одржао сам конференцију у селу Батовац а народни збор у Дубравици. На овим састанцима изложио сам програм садашње Владе генерала Недића и позвао народ на одржање реда и мира и испуњавање свих обавеза према окупаторским и нашим властима. Поред мене на збору је говорио и Командант V Добровољачког батаљона Влаховић и учитељ Јањић. Конференција и збор били су добро посећени и народ је клицао генералу Недићу.

ДРЖАЊЕ ДРЖАВНИХ И САМОУПРАВНИХ СЛУЖБЕНИКА:

Држање државних и самоуправних чиновника, као и њихов рад био је на достојној висини и службу су вршили предано са пуно воље и пожртвовања.

Предњи извештај част ми је доставити с молбом на знање.-

ОКРУЖНИ НАЧЕЛНИК,
ПЕЧАТ Драгољуб Маринковић

Достављено:

Министарству унутр. послова – Кабинет

Шефу српске државне безбедности – Команда јавне безбедности

Б е о г р а д[22]

22 ОВАЈ ДОКУМЕНТ ИМА 5 СТРАНА

NdA K 23 F 5 D 18

МНО ФНРЈ
Архив Народно-
ослободилачког рата
Бр. Рег. 18/5-1.
23 .

Drž. komisija za utvr. zloč.
okup. i njihovih pomagača
Inv. br. 7481

ОКРУЖНО НАЧЕЛСТВО ОКРУГА ПОЖАРЕВАЧКОГ
Пов. Број: 434/1943
15 јула 1943 год.
Пожаревац

ПРЕДМЕТ: Извештај о јавној безбедности у Округу пожаревачком у времену од 1 до 15 јула 1943 године.

ШЕФУ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ БЕЗБЕДНОСТИ
-Команда јавне безбедности-
Б е о г р а д.

У вези наређења Министарства унутрашњих послова К. Број 490/42 и Шефа српске државне безбедности I бр. 29124 од 9 новембра 1942 г. и I бр. 33418 од 23 новембра 1942 године, - част ми је доставити петнајстодневни извештај о стању јавне безбедности у Округу пожаревачком у времену од 1 до 15 јуна 1943 године.

У овом међувремену десили су се ови догађаји на територији повереног ми Округа а који улазе у домен опште јавне безбедности.

1/ У СРЕЗУ ПОЖАРЕВАЧКОМ – ПОЖАРЕВАЦ:

а) На дан 29 јуна т.г. око 7 часова дошли су у општину Божевац 6 наоружаних шумских људи, прокрстарили кроз село тражећи партизане, крадљивце и црно-берзијанце, па се потом повукли у непознатом правцу.

б) На дан 30 јуна т.г. око 22 часа дошла је група од 5 партизана у село Брадарац а потом у Маљуревац. Тражили су лице које би могло да дође у питање ради издаје места органима СДС где је била смештена њихова архива, коју су органи СДС 20 априла т.г. пронашли у винограду Драгутина Цвејића у Брадарцу, али пошто то лице нису пронашли удаљили су се у непознатом правцу.

в) Ноћу 2/3 јула око 24 часа 5 непознатих наоружаних људи дошли су у млин Светислава Миладиновића и др. у село Петку и собом однели 150 кгр. кукуруза нашта су издали потврду.

г) Ноћу 3/4 јуна т.г. око 24 часа 3 непозната наоружана лица напали су на кућу Славке жене Ж. Богдановића у Батовцу у намери да је опљачкају, али како она није отворила врата отишли су без успеха.

д) На дан 5 јула т.г. око 18 часова утопио се у Дунаву код Дубравице Ристић С. Манојло, морнар из Вел. Плане несредним случајем.

ђ) На дан 6 ов.м. око 20 часова два непозната лица у цивилном оделу одвели су у непознатом правцу Божидара Радића, старог 35 г. писара општине из Брадарца. Отмичари су били наоружани револвером и бомбом.

е) На дан 7 ов.м. око 22 часа у Вел. Селу били су 6 илегалних четника, вечерали и изгубили се у непознатом правцу.

ж) На дан 8 ов.м. три наоружана четника кретала су се у општини Берањској и отишли у правцу села Сиракова, наводно ради обиласка терена.

з) На дан 9 ов.м. једна група четника одвела је Селаковић Чедомира из Бара и стрељала га у Курјачу, среза Рамског. Разлог овог поступка непознат.

и) На дан 9 ов.м. око 9 часова два четника долазила су у општину Берање. Били су без оружја а распитивали се дали има ко наштa да се жали.

ј) На дан 9 ов.м. око 20 часова 10-12 четника прешли су преко територије општине Смољинац и уз пуцње и пушака упутили се ка селу Касидолу.

к) На дан 10 ов.м. једна група илегалних четника дошла је у Вел. Село и скупљала потписе од сељака којим би ови одобравали поступак Краља Петра II за ступање у брак са Грчком принцезом. Заменик претседника општине одбио је да потпише, али му је запрећено убиством, те је потписао. На списку је наводно било око 20 потписа. Запретили су претседнику општине да о овоме никога не извештава, иначе ће бити убијен. Четници су били наоружани пушкама и једним пушком-митраљезом.

л) На дан 10 јула т.г. група илегалних четника њих 10-12 на броју била је у Смољинцу, скупила сељане и један од њих одржао им је говор да се не тужакају, да сузбијају крађе и да се међусобно помажу. Отишли су у правцу севера ка Касидолу.

љ) На дан 10 ов.м. група илегалних четника поручника Првоша упутила је писмено наређење претседнику општине божевачке да поднесе оставку. У наређењу пише: "неизвршење предње повлачи репресалије од стране четничких јединица Југословенске војске у Отаџбини". Наређење је потписао поручник Првош и утиснуо печат Горског штаба Југословенске војске у Отаџбини.

м) На дан 11 ов.м. око 20 часова група четника поручника Првоша била је у Касидолу и одржала говор сељанима као и под тач. л)

н) На дан 11 ов.м. око 20 часова 9 илегалних четника у општини Касидолској распитивала се у новостима и саветовала да се окупатору даје све што тражи. Задржала се око 15 минута и отишла у правцу села Бара.

њ) На дан 11 ов.м. око 20 часова два непозната наоружана лица у општинској канцеларији у Крављем Долу истукли су општинског служитеља, а тражили су и претседника и кметове, али их нису пронашли. У групи нападача припознат је Радисав Станојевић, земљ. из Крављег Дола, који је био у напитом стању. Истрага се води.

о) 12 ов.м. око 6 часова група четника око 150 на броју била је опколила у селу Барама одељење стражара СДС њих 30 и позвала их да одмах напусте село, јер ће у противном бити разоружани. Командир одреда СДС није пристао, већ се спремао на отпор али до сукоба није дошло, јер су се четници повукли. Четнике је предводио мајор Никола Анђелковић.

2/ У СРЕЗУ РАМСКОМ – ВЕЛИКО ГРАДИШТЕ:

а) На дан 28 јуна т.г. око 10 часова у близини села Доњашнице била је једна група четника под командом мајора Николића и према изјави претседника општине Доњашнице састала се је са органим Фелджандармерије из Пожаревца и после краћег времена разишли се сваки на своју страну.

б) На дан 29 јуна т.г. око 19 часова једна четничка тројка одвела је собом из општине Десинске, среског ветеринарског референта из Вел. Градишта Др

Ивана Илијева, али га је после 2-3 дана пустила.

в) На дан 29 јуна т.г. око 16 часова прошли су кроз село Мајиловац 3 четника наоружани пушкама, које је предводио потпоручник Радомир Павловић. Отишли су у правцу села Десине.

г) На дан 30 јуна т.г. око 16 часова дошли су у Курјаче 10 четника и око 19 часова отишли за Кличевац.

д) На дан 30 јуна т.г. наишли су у Кличевац четници под вођством поручника Павла Мешковића и потпоручника Драгомира Павловића и одузели из млина Милутина Аранђеловића 15 кгр. кукуруза и од фирме Јамник у Кличевцу 2.000 кгр. кукуруза. Испалили су из машинкског пиштоља неколико плотуна.

ђ) Ноћу 1/2 ов.м. око 24 часа дошли су у село Сираково 14 наоружаних четника где су се задржали до 4 часа ујутру и потом отишли ка селу Печаници.

е) На дан 4 јула т.г. наишла је једна група од око 20 четника под командом једног потпоручника у село Гарево и ту наишла на Филиповића Милана, чиновника начелства среза рамског, испитали га којим је послом дошао у село, пребацила му да шпијунира, да је у служби Немаца и саопштила му је да је још прошле године од стране четника осуђен на смрт, али ту пресуду неће извршити јер има деце. У присуству тога чиновника претседнику општине Гарево издали су писмено наређење да под претњом смртне казне не сме извештавати претпостављене власти о кретању четника.

ж) На дан 5 ов.м. око 4 часа ујутру дошли су у село Рам 2 четника од којих неки Велизар из Банатске Паланке а други је био избеглица – граничар у Затоњу – где су се задржали до 8 часова и потом отишли у Затоње.

з) На дан 7 ов.м. прошли су кроз Сираково у правцу села Печанице 7 илегалних четника.

и) На дан 10 ов.м. група четника око 10 на броју под командом Драгомира Павловића, одвела је из села Мајиловца за село Десине претседника општине Мајиловачке, тамо га задржала целу ноћ, пошто му је претходно извршила претрес свих просторија у кући, поштом га је пустила запретивши му да о овоме никога не обавештава.

ј) На дан 10 ов.м. Горски штаб Југословенске војске у Отаџбини упутио је писмо Бори Лазићу, полиц. писару среза рамског у коме му прете убиством због наводно отвореног непријатељства према четницима.

3/ У СРЕЗУ МЛАВСКОМ – ПЕТРОВАЦ:

а) Ноћу између 28/29 јуна т.г. око 10 наоружаних људи са вођом зв. Ловрић дошли су у кућу Светозара Јовановића у Црљенац и изнудили вечеру, потом су домаћина извели из куће и ударили су 50 батина, наводно због тога што им није рекао где се налазе партизани. Изгубили су се у непознатом правцу.

б) На дан 1 ов.м. 6 наоружаних људи бавили су се пред вече у селу Каменову и отишли у непознатом правцу.

в) На дан 4 ов.м. на периферији села Каменова примећено је неколико четника.

г) На дан 5 ов.м. 10 наоружаних људи – четника дошли су у канцеларију општине рашаначке, где су се задржали око 15 минута и изгубили се у непознатом правцу.

д) На дан 6 ов.м. четници су откопали леш стрељаног Драгољуба Ж. Обрадовића, однели га и сахранили на сеоском гробље села Каменова. Драгољуб је стрељан од добровољачке оружане силе.

ђ) Ноћу 10/11 ов.м. дошло је у општину Рашанац 10 непознатих лица наоружаних пушкама и тражили од општинског служитеља храну, али како сељаци нису исту дали, отишли су у непознатом правцу.

4/ У СРЕЗУ МОРАВСКОМ – ЖАБАРИ:

а) На дан 29 јуна т.г. неколико наоружаних четника виђени су у селу Тићевцу, а на дан 30 јуна два наоружана четника дошла су у село Томиславац, тражили претседника и деловођу, којом су их приликом ови двојица молили да четници оставе село на миру.

б) На дан 1 ов.м. око 19 часова дошли су у село Врбницу 7-8 четника и од грађана прикупили нешто хране а потом после једног часа удаљили се у непознатом правцу.

в) На дан 11 ов.м. око 7 часова ујутру из непознатог авиона бачене су три запаљиве бомбе у пљу Бучју, општине ракиначке, које су се на земљи запалиле, али штету нису никакву нанеле.

г) Ноћу између 11/12 ов.м. у селу Породину излепљене су од стране партизана 2 плакате којима се наређује општинској управи да поднесу оставку до 17 ов.м. под претњом смрти, а власницима вршаћих машина наређује се да своје машине кућама и да не вршу. Сељацима је препоручено да жито за исхрану млате. Плакате је потписао "партизан С.Р. Ресавац".

5/ У СРЕЗУ ЗВИШКОМ – КУЧЕВО:

а) На дан 29 јуна т.г. око 20 часова 10 наоружаних четника дошли су у село Каону и од Миљка Војића узели једну овцу и 30 кгр. брашна, па се потом удаљили у непознатом правцу.

б) На дан 2 ов.м. Горски штаб Воје Триброђанина доставио је писмен извештај Среском начелнику среза звишког о стрељању Петра Зарића и Светислава Стефановића из Буковске и Томе Трајића из Нереснице, које је стрељање по пресуди њиховог преког суда извршено 1 јула т.г.

в) На дан 2 јула т.г. у селу Мустапићу једна група око 30 четника наоружани, пушкама, митраљезима и бомбама бавила се дуже времена и изгубила се у непознатом правцу.

г) 10 ов.м. у селу Мишљеновцу наоружани четници окупили су сељаке и натерали општинске часнике и друге присутне да потпишу неке празне блокове као одобрење за женидбу Његовог Величанства Краља Петра II. Том приликом узели су од Милојевића Стевана земљ. 1 овцу, 7 кгр. кромпира, и 10 ком. хлебова од Јовичића Драгољуба из истог села. Све ово платили су са 500.- динара.

6/ У СРЕЗУ ХОМОЉСКОМ – ЖАГУБИЦА:

Ноћу између 30 јуна и 1 јула т.г. убијен је од стране двојице непознатих наоружаних лица претседник општине Крупајске Павловић Милош, код своје куће у засеоку Милановцу.

За убиство овога претседника и за убиство претседника општине Љешничке у срезу звишком, које се догодило 8 јуна тг. Немачке власти извршиле су одмазду стрељањем 10 комуниста и 10 присталица Драже Михајловића на дан 13 јула т.г. у Пожаревцу.

7/ ПРЕТСТОЈНИШТВО ГРАДСКЕ ПОЛИЦИЈЕ – ПОЖАРЕВАЦ:

а) На дан 3 јула т.г. на овд. жељезничкој станици на вагону локалног воза Костолац – Пожаревац нађен је леш земљорадника Гојковића Будимира родом из Крављег

Дола, среза пожаревачког, старог 15 година. По свему судећи именовани је погинуо несретним случајем – ударом о мост или тунел, јер је се возио на крову вагона.

б) На дан 7 јула Трајковић Т. Станоје, пекар из Пожаревца пријавио је да му се жена Мила обесила услед болести, што је и лекарско-комисијским путем утврђено.

ПРОПАГАНДА

У току овога раздобља нису одржавани зборови већег обима по селима, али је пропаганда у народу вршена кроз школу, путем школских посела, а и потписати као и Срески начелници и др. чланови пропагандног одбора приликом свакодневног контакта са народом саветују га да се управља у духу програма Владе народног Спаса. И оваква врста пропаганде сада као и раније дала је повољне резултате.

На дан 11 ов.м. извршио сам смотру овдашње средњошколске омладине на отвореном пољу, којој је присуствовало око 3.000 пожаревачких грађана. На тој смотри одржао сам средњо-школској омладини говор у коме сам им поред осталог рекао да сам срећан кад их видим сврстане, крепке и чврсте и када видим да мисле и раде за спрство. Потсетио сам их на просперитет народа може бити само ако му је омладина радна и конструктивна, а то нарочито важи данас за Српски народ, када се на све стране диже ратни вихор. Позвао сам их да не заборава да су синови оних јунака који су од Душана водили и стварали Србију, да се угледају на хероје и да са пуно воље и смисла прихвате Српски барјак.

Омладина ме је саслушала са много пажње и интересовања кличући мајци Србији.

После мене говорио је Директор гимназије г. Љубомир Мијовић и добрвољац V српског Добровољачког батаљона професор Јова Барјактаревић. И њихови говори кретали су се у смислу упућивања омладине правим путем. После отпеваних песама Ој Србијо и Војска смене средњо-школска омладина се сврстала у поворку и прошла кроз главне улице града Пожаревца.

Ова манифестација средњо-школске омладине оставила је на присутне врло леп утисак.

ДРЖАЊЕ ДРЖАВНИХ И САМОУПРАВНИХ СЛУЖБЕНИКА:

Држање државних и самоуправних чиновника било је на достојној висини а њихов рад кретао се у духу интенција Владе народног Спаса са пуно воље и пожртвовања.

Предњи извештај част ми је доставити с молбом на надлежност.

ОКРУЖНИ НАЧЕЛНИК,
ПЕЧАТ Драгољуб Маринковић

Достављено:

Министарству унутр. послова – Кабинет

Шефу српске државне безбедности-Команда јавне безбедности

Београд[23]

23 ОВАЈ ДОКУМЕНТ ИМА 5 СТРАНА

NdA K 23 F 6 D 35

МНО ФНРЈ
Архив Народно-
ослободилачког рата
Бр. Рег. 35/6-1.
23 .

Drž. komisija za utvr. zloč.
okup. i njihovih pomagača
Inv. br. 7490

ОКРУЖНО НАЧЕЛСТВО ОКРУГА ПОЖАРЕВАЧКОГ
Пов. Број: 492/43
31 јула 1943 године
Пожаревац

ПРЕДМЕТ: Извештај о јавној безбедности у округу пожаревачком у времену од 15-31 јула 1943 године.

ШЕФУ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ БЕЗБЕДНОСТИ
-Команда јавне безбедности-
Б е о г р а д.

У вези наређења Министарства унутрашњих послова К. бр. 490/42 и Шефа српске државне безбедности I Бр. 29124 од 9 новембра 1942 године и I Бр. 33418 од 23 новембра 1942 године,- част ми је доставити петнајстодневни извештај о стању јавне безбедности у Округу пожаревачком у времену од 15 до 31 јула 1943 године.

У овом међувремену десили су се ови догађаји на територији повереног ми округа, а који улазе у домен опште јавне безбедности.

1/ У СРЕЗУ ПОЖАРЕВАЧКОМ – ПОЖАРЕВАЦ:

а) Ноћу између 10 и 11 јула т.г. око 13 наоружаних лица, по свој прилици обичних лопова, дошли су у кућу Владимира Петровића, земљорадника из Батовца и насилно му одузели многе ствари као што су: чаршави, пешкири, шерпе, тепсије и сл. па се потом изгубили у непознатом правцу.

б) На дан 13 јула т.г. нађена је мртва – задављена у селу Дрмно Десанка Петковић, женско дете старо 12 година – избеглица, која је на неколико дана пре тога нестала из куће Милутина Стојановића, где је била на исхрани. Истрага се води, али по свему судећи у питању је неуспео покушај силовања.

в) Ноћу између 22/23 јула т.г. једна група од 11 илегалних четника дошла је у општину Лучичку, саветовала сељацима да извршују наређења Немачких власти и интересовали се за лопове. Потом су отишли у правцу Крављег Дола.

г) 22 јула т.г. једна група четника дошла је у село Шапине задржала се кратко време и саветовала народ као у претходној тачци.

д) На дан 22 јула т.г. једна група од 10 људи, по свој прилици четници, долазила је у село Смољинац, тражили партизане и лопове. Били су наоружани пушкама и једним пушко-митраљезом.

ђ) Ноћу између 22 и 23 јула т.г. дошли су у село Калиште 10-15 партизана обучени у сељачка одела, на главама шајкаче и качкети а наоружани пушкама и 1 пушко-митраљезом. Ухватили су деловођу и држали га све до 1 сат после пола

ноћи, узели и однели општински буџет, а тражили су и књигу разреза за пшеницу, но нису је нашли. Један од њих је Црногорац, један Босанац а двојица су Моравци. Остали су непознати. Потом су отишли у правцу Вел. Села.

е) 23 јула т.г. око 19 часова дошли су у Шапине око 25 илегалних четника наоружани обичним и машинским пушкама, распитивали се за новости и после задржавања око 1 сата отишли у правцу Божевца.

ж) На дан 23 јула т.г. око 21 час дошли су у Трњане група четника од око 30 људи. Распитивали се о току вршаја и ујму, разговарали са власницима вршаћих машина и после краћег задржавања отишли су у правцу Салаковца. Били су наоружани обичним пушкама.

з) Ноћу између 23/24 јула т.г. једна група од око 50 илегалних четника наоружана пушкама, пушко-митраљезима и бомбама била је у селу Набрђу. Ништа нису учинили, а претседнику општине наредили су да окупаторској власти мора дати све што траже, па су се потом највероватније упутили ка селу Братинцу.

и) Ноћу између 23/24 јула т.г. 8 илегалних четника били у Пругову код вршалице, распитивали се о партизанима и крађама а били су наоружани обичним пушкама и 1 пушко-митраљезом. Удаљили се коритом реке Ресаве ка југу.

ј) 24 јула т.г. 6-7 наоружаних партизана око 21 час упали су у кафану Драге Стојковића и др. у Смољинцу, командовали присутнима да дигну руке у вис и између присутних тражили су неко лице, но нису изјавили које. Кад га нису нашли наредили су да се руке спусте, затим су отишли даље без задржавања. Били су обучени у цивилна одела, правац одласка и доласка непознат.

к) На дан 24 јула т.г. око 100 илегалних четника ноћу дошли су у село Братинац, распитивали се за партизане и пљачкаше, а саветовали да се пшеница предаје Дирису и да општинска управа пази шта ради. Задржали су се врло мало а отишли су на север ка Бубушинцу. Наоружани су обичним пушкама и једном машинском.

л) Ноћу између 24/25 јујла т.г. 3 илегална четника наоружани пушкама били су у селу Лучици, распитивали се за сумњива лица и крадљивце. Препоручили су да се води рачуна о вршају а потом су се удаљили у непознатом правцу.

љ) 25 јула т.г. једна комунистичка банда из правца од Великог Села, кретала је се преко среза у правцу ка селу Томиславцу, среза моравског. Јачина и наоружање није се могло установити, а потере нису имале позитивног резултата.

м) На дан 25 јула т.г. око 14 часова од Крављег Дола дошли су у Пољану 40 наоружаних четника под командом поручника Првоша и претседнику општине саопштили да води рачуна о појави партизана, јер да они трагају за њима. Распитивали су се за новости па се потом упутили у непознатом правцу.

н) На дан 25 јула т.г. једна група илегалних четника око 15 њих на броју наоружани пушкама и 3 машинске пушке, дошли су у село Шапине и у задржавању од два сата распитивали се о новостима, потом отишли у правцу Божевца.

њ) На дан 25 јула т.г. једна група илегалних четника непознате јачине, обичног наоружања била је у Крављем Долу и распитивала се о партизанима.

о) На дан 25 јула т.г. око 20 часова једна група илегалних четника наоружана обичном и машинским пушкама била је у селу Топоници, где су певали и клицали Краљу, а потом се изгубили у правцу среза моравског.

п) На дан 26 јула око 12 часова 40 илегалних четника наоружани обичним пушкама и једним пушко митраљезом дошли су у Велико село и на једној врша-

лици присутним радницима саветовали да се рад обавља у миру и реду и да воде рачуна да не дође до пожара.

р) На дан 28 јула у 11 часова убијен је из заседе Митић Светислав претседник општине Средњево убице непознате.

с) Ноћу 28/29 јула једна група од 5 комуниста припуцали су на одељење стражара С.Д.С., који су били у Батовцу на увирању пореза. Стражари су одговорили ватром из пушака и комунисте натерали у бегство. Жртава није било ни на једној страни.

т) Ноћу 29/30 група партизана око 30 на броју била је у селу Набрђу и од општинског благајника изнудила 28.220.- динара, који сиу новац сељаци прикупили између себе за заједничку набавку стоке за "Дирис". Признаницу на одузети новац потписао је Слободан Србиновић. Поред новца однели су једну поштанску кожну јакну и чисту писаћу хартију а запретили су смрћу даљи долазак у канцеларију часницима и прикупљања новца за набавку стоке за "Дирис". Наредили су да се ни жито несме прикупљати за "Дирис", а потом су однели један акт са собом који се односи на обвезнике радне службе рођених 1919 – 1921 године. Правац доласка ове групе није могао бити утврђен а отишли су у правцу села салаковца.

По прикупљеним подацима Слободан Србиновић је право/или лажно/име једног студента – партизана родом из београдског округа.

ћ) Група илегалних четника од око 20 лица на броју била је 30 јула у Смољинцу. Правац креетања, наоружање и старешинство непознато.

2/ У СРЕЗУ РАМСКОМ – ВЕЛИКО ГРАДИШТЕ:

а) На дан 20 јула око 21 час 3 наоружана илегална четника била су у село Ђураково, али нису ништа чинили и отишли су у правцу Десине.

б) На дан 25 јула око 18 часова група илегалних четника непознате јачине одвела је из села Љубина првог члана општинске управе Животу Јанковића и сељака Светолика Тодоровића. Разлог и правац одвођења именовани непознати.

в) На дан 26 јула око 17 часова 50 илегалних четника под командом мајора Николића, прошла је кроз село Макце у правцу Дољашнице. Били су наоружани машинским пиштољима и имали су 10 тешких митраљеза, а ресто обичним пушкама са по 60 до 80 метака.

г) На дан 27 јула око 13 часова дошли су у пошту Раборово два партизана обучени у цивилно одело, а наоружани бомбама и реворверима и из касе однели 75.840.- динара, на коју су суму издали потврду са печатом чији текст гласи: "Партизански одред Вељка Дугошевића".

3/ У СРЕЗУ ГОЛУБАЧКОМ – ГОЛУБАЦ:

Војислав Живковић претседник општине Шувајић пре три четри дана одметнуо се у шуму са 18 људи из своје општине. Детаљнији податци недостају, те с тога разлог овог његовог поступка је непознат.

4/ У СРЕЗУ ЗВИШКОМ – КУЧЕВО:

а) На дан 21 ов.мес. око 10 часова дошли су у село Мишљеновац два четника Воје Триброђанина, узели једну овцу од Животе Костића и отишли у село Мустапић где су се бавили око 1 час и потом се изгубили у непознатом правцу.

б) На дан 22 јула дошли су у Мишљеновац 5 наоружаних четника Воје Триброђанина и однели 55 кгр. пшенице са вршалице. Удаљили су се из села у правцу Мустапића.

в) На дан 23 јула 6 илегалних четника Воје Триброђанина похватили су неке лопове дрва у Мајдан Кучајни, која су одузели, а лопове собом одвели.

5/ У СРЕЗУ МОРАВСКОМ – ЖАБАРИ:

Ноћу између 26 и 27 јула преко мораве пребацили су се из среза подунавског у срез моравски у општину Томиславац 13 партизана, ухватили су једног човека у Томиславцу, чије име за сада није познато и одвели га собом, пребацивши се поново у срез подунавски.

Исте ноћи 6 наоружаних партизана дошли су из Кушиљева у Породин и на породинским салашима обили неколико салаша, извршили крађу извесних ствари – намирница и пред потерама изгубили се у срез ресавски.

6/ У СРЕЗУ ХОМОЉСКОМ – ЖАГУБИЦА:

а) Ноћу између 17 и 18 јула упаљен је и потпуно изгорео салаш Илије Мотића из Лазнице, на месту званом "Немачке страже" у атару општине лазничке. Штета је мала но тачно не утврђена.

б) На дан 21 јула увече убијен је из пушке Јован Т. Гроздић из Жагубице, на месту званом "Каменица" атара општине Жагубица. Убица и разлог овог убиства непознат.

7/ У СРЕЗУ МЛАВСКОМ – ПЕТРОВАЦ:

а) На дан 12 јула око 18 часова група од 10 до 15 илегалних четника ушла је у двориште кемта Живка Мишића у Црљенцу и тамо нашла Радишу Весића бившег стражара Српске Државне страже па га је собом повела а кмета Живка су истукли.

б) На дан 15 јула око 18 часова за време одржавања општинског збора у Великом Поповцу 10 илегалних четника у пролазу поред окупљених сељака викала је: "Да живи Његово величанство Краља Петар II." Ближи подаци о наоружању и правцу кретања нису познати.

в) На дан 25 јула Начелник среза млавског Г. Богдановић обилазећи вршалице по селима, затекао је у селу Црљенцу илегалног четника поручника Ловрића, некога потпоручника Миму такође четника једног обичног њиховог редова. Том приликом поручник Ловрић пребацио је Среском начелнику због извесних строгих наређења по питању разних испорука и упућивање обавезних радника на радове у Борски рудник наводећи, да ће Сремски начелник за то својевремено одговарати. Кад му је Сремски начелник скренуо пажњу да се илегални четници не крећу по његовом срезу јер ће угрозити ред и мир, Ловрић је повишеним тоном одговорио да су то њихове ствари и да се то никога не тиче. После тога четници су се повукли у непознатом правцу.

8/ ПРЕСТОЈНИШТВО ГРАДСКЕ ПОЛИЦИЈЕ – ПОЖАРЕВАЦ:

На дан 29 ов.мес. око 14 часова избио је пожар на кући Милана Ж. Јовановића земљорадника из Пожаревца у улици Браничевској бр. 21, која је потпуно сагорела, а поред ње и стаја за стоку и чардак. Пожар је проузроковала варница из локомотиве која саобраћа на прузи Пожаревац – Костолац. Пожар је претио да узме већег маха, али је локализован а затим и угашен.

Штета се цени на око милион динара.

ПРОПАГАНДА

На дан 12 јула т.г. пропагандни одбор среза хомољског одржао је велики манифестациони збор у Жагубици. Пред око 2.500 грађана збор је отворио Сремски

начелник Радомир Пауновић и говорио о потреби одржања реда и мира у земљи и осудио рад илегалних елемената.

Поред Среског начелника на овом збору говорили су још око 17 лица из свих сталешких редова села и града, који су позвали народ на мир, ред и рад, осуђивали штетан рад неодговорних шумских елемената и страну пропаганду, па је на послетку говорио и Марисав Петровић командант II батаљона С.Д.К о потреби спасавања Српског народа.

Говори су пажљиво саслушани и донета је резолуција у смислу одржаних говора на овоме збору, у којој се нарочито подвлачи једнодушна приврженост Владе народног спаса генерала Милана Недића и искрена жеља за лојалном сарадњом са окупаторским властима.

ДРЖАЊЕ ДРЖАВНИХ И САМОУПРАВНИХ СЛУЖБЕНИКА:

Држање Државних и самоуправних службеника било је на достојној висини, а њихов рад кретао се је у духу интенција Владе народног спаса са пуно воље и пожртвовања.

Предњи извештај част ми је доставити с молбом на надлежност.

ОКРУЖНИ НАЧЕЛНИК,
ПЕЧАТ Драгољуб Маринковић

Достављено:

Министарству унутр. послова – Кабинет

Шефу српске државне безбедности – Команда јавне безбедности

Београд.

ШЕФ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ БЕЗБЕДНОСТИ
КОМАНДАНТ ЈАВНЕ БЕЗБЕДНОСТИ
I Бр. 23295
4 - августа 1943 год.
БЕОГРАД

NdA K 24 A F 4 D 43

МНО ФНРЈ
Архив Народно-
ослободилачког рата
Бр. Рег. 43/4-1.
24А .

Drž. komisija za utvr. zloč.
okup. i njihovih pomagača
Inv. br. 7478

ОКРУЖНО НАЧЕЛСТВО ОКРУГА ПОЖАРЕВАЧКОГ
Пов. Број: 490/1943
31 јула 1943 године
Пожаревац

ПРЕДМЕТ: Извештај о општој ситуацији у округу пожаревачком за месец јули 1943 год.-
На Пов. I бр. 96/1942 год.

ШЕФУ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ БЕЗБЕДНОСТИ
-Команда јавне безбедности-
Б е о г р а д.

На наређење Пов. бр. 96 од 26 јануара 1942 године, ранијих наређења као и упутстава примљених од Господина Министра, част ми је поднети извештај о општој ситуацији у округу пожаревачком за месец јули 1943 године.

Организација округа спроведена је потпуно у смислу одредаба и прописа Уредбе о административној подели земље, као и осталих наредаба и наређења која се односе на организацију округа. Окружно начелство обавља своје послове без застоја и на време. Да би начелство могло још боље функционисати потребно би било да се што пре донесе Уредба о унутрашњој организацији Окружних начелстава.

Среска начелства у округу уредно функционишу и ако је у неким Среским начелствима недовољан број службеника, с обзиром на велику разгранатост пословања.

Општинске управе у округу функционишу нормално. Уништења архива од стране комуниста у ранијим месецима обнављају се. Осећа се потреба за побољашњем чиновничког кадра у општинама, а нарочито деловођа.

Претстојништво градске полиције у Пожаревцу и Комесаријат у Костолцу функционишу нормално, али је потребно повећати број стражара код Претстојништва.

По указаној потреби, а по мојој претходној сагласности Срески начелници су оквиру законских одредаба и наређења вршили смене општинских часника. Приликом ових смена водило се рачуна да на чело општине дођу угледни и исправни домаћини.

У току овога месеца Срески начелници, уколико су прилике дозвољавале, обилазили су своје општине и одржавали састанке са мештанима упућујући народ на испуњење дужности, обавеза и одржање реда и мира.

ПОЛИТИЧКЕ ПРИЛИКЕ:

1/ Комунистичка акција:

Комунистичка акција у току месеца јула била је без промене т.ј. сведена је на минимум, но ипак су се приметила чешћа кретања комуниста по округу него у месецу јуну. Партизанско – комунистичке банде у току овога месеца кретале су се по срезовима: пожаревачком, рамском, хомољском и моравском, док у осталим срезовима нису примећени.

Изузев убиства претседника општине Крупајске у срезу хомољском, одвођења једнога лица из атара среза моравског од стране комуниста среза подунавског, који су се у том циљу били пребацили преко Мораве и плачкања поште у Раброву, среза рамског, све остале појаве и кретања комуниста свеле су се на тражење исхране.

Партизанско – комунистичке банде крећу се обично по групицама од 2,3 – 5 чланова заједно, а ређе је примећено да се крећу у групама 10 – 15.

Главни комунистичко – партизански вођа за цео округ пожаревачки и истовремено политички комесар јесте Жика Поповић, бив. учитељ из Раброва. У округу постоје углавном око 5 бандитских група под вођством Ђуре Кецмана, избеглице, Пере чије се презиме незна, Раде Миленића, родом из Пожаревца, Велимира Дамњановића, бив. деловође из села Српца и Јована Шербановића, студента медицине из Лазнице. Ове су групице јаке од 6 – 15 људи. Где се која група креће, за сада није познато, јер су после убиства Симе Симића и Драже Марковића као главних партизанских вођа у округу, партизани били разбијени, многи поубијани а преостали се повукли и прегруписали.

Рад партизана и њихове методе у борби наилазе на општу осуду код становништва.

2/ Акција Драже Михајловића:

У овом округу постоје око пет група илегалних четника припадника Драже Михајловића и то:

а) Група жандармериског поручника Јагоша Живковића, која броји око 200 људи. Креће се углавном у срезу пожаревачком, рамском и звишком.

б) Група капетана Банковића, која броји око 200 људи, а креће се по срезовима хомољском и млавском.

в) Група поручника Павла Вујисића непознате јачине а креће се по срезу моравском и млавском.

г) Група капетана Крсте Рончевића непознате јачине а креће се по срезовима голубачком, звишком и рамском.

д) Група Воје Триброђанина која број 200 – 250 људи а креће се по срезовима звишком, голубачком и рамском.

У последње време појављује се једна група у срезу рамском у јачини око 100 људи под вођством мајора Анђелка Николића.

Све ове групе наоружане су пушкама, пушко – митраљезима и бомбама и стоје под командом Синише Пазарца који има свој штаб на планини Бељаници.

Главна акција илегалних четника и других одметника присталица Драже Михајловића састоји се у томе, што они немилосрдно гоне и уништавају парти-

занско-комунистичке банде, њихове јатаке и лопове, а с друге стране идући од места до места они сваком приликом саветују народ да буде послушан према властима како Српским тако и окупаторским и да све реквизиције и друге дажбине морају давати.

У току овога месеца није било случаја да су илегални четници нападали на органе немачке војне силе док су са српским државним одредима имали један сукоб, који се састојао у овоме: на дан 12 јула т.г. једна група четника око 150 на броју била је опколила у селу Барама, среза пожаревачког једно одељење СДС стражара њих 30 на броју и позвала их да напусте село, јер ће у противном бити разоружани. Кад командир није на то пристао, већ се спремао на отпор, четници су се повукли без стварног сукоба – борбе.

3/ Акција чишћења терена:

Ради прогона и уништења комунистичких банди и илегалних четника, а у циљу завођења потпуног реда и мира у округу, предузимају се у споразуму са немачким војним властима акције чишћења терена.

У току овога месеца – на дан 3 јула – од стране органа Претстојништва градске полиције у Пожаревцу ухваћена је у Пожаревцу Драгослава Момчиловић из Смедерева, активни члан комунистичке организације, која је била пошла у шуму, у намери да се придружи комунистичким бандитима у овом крају. Поред тога у Пожаревцу је исто тако од стране Претстојништва градске полиције похватани су извесни симпатизери и јатаци партизански и пронађен један део партизанске архиве из ове године из млавског партизанског одреда и другог конпромитујућег материјала, па је ради даљег вођења истраге цео материјал предат органима Специјалне полиције УГБ. У изгледу је врло повољан резултат. И од стране илегалних четника у току овога месеца ликвидирано је 4-5 партизана, но ближи податци недостају.

4/ Расположење народа:

У народу постоји жеља и расположење за одржањем мира и реда, ради чега народ одбија од себе сваки покушај партизана и других разорних елемената да унесу забуну међу становништво. Народ је свестан тешких последица које би наступиле за личну и имовну безбедност у случају било каквог нарушења јавне безбедности и ради тога покушава свим сретствима да стане на пут заблуделим појединцима.

Према нашим властима народ је послушан а према Немачким властима послушан и коректан. Наређења обеју власти народ извршава мирно.

ПРОПАГАНДА:

На дан 11 јула т.г. одржао сам смотру средњо – школске омладине у Пожаревцу, којој је присуствовало преко 3.000 лица.

На тој смотри одржао сам средњо – школској омладини говор у коме сам им поред осталог рекао да сам срећан кад их видим сврстане, крепке и чврсте и када видим да раде за српство. Потсетио сам их на то да просперитет једнога народа може бити само тада, ако му је омладина радна и конструктивна, а то нарочито важи данас за српски народ, када се на све четири стране света

диже ратни вихор. Позвао сам их да се сете да су синови оних јунака који су од Душана водили и стварали Србију, да се угледају на хероје српства и да са пуно воље прихвате српски барјак.

Омладина ме је саслушала са много пажње и интересовања кличући мајци Србији.

После мене говорио је Директор гимназије Љубомир Мијовић, који је, осудивши рад комунистичких хушкача, позвао омладину да пође под вођством претседника владе народног спаса Генерала Милана Недића правим српским путем.

Још је говорио и добровољац V С.Д.К. професор Јован Барјактаревић, који је у краћем говору истакао важност омладине и њену мисију, позивајући је да путем Св. Саве и с вером у Бога и у себе изгради наш народни дом.

Присутни су са највећом пажњом саслушали говорнике акламирајући Претседника Владе и средњо – школску омладину.

На дан 12 јула т.г. пропагандни одбор среза хомољског одржао је велики манифестациони збор у Жагубици. Пред око 2.500 грађана због је отворио Сремски начелник Радомир Пауновић и говорио о потреби одржања реда и мира у земљи и осудио рад илегалних елемената.

Поред Сремског начелника на овом збору говорили су још око 17 лица из свих сталешких редова села и града, који су позвали народ на мир, ред и рад, осуђивали штетан рад неодговорних шумских елемената, илегалних четника и страну пропаганду, па је напослетку говорио и Марисав Петровић, командант II батаљона С.Д.К. о потреби спасавања српског народа. И он је у свом говору оштро напао штетан рад партизана и четника Драже Михајловића, позивајући народ да се сврста под заставу армиског генерала Милана Недића.

Говори су пажљиво саслушани и донета је резолуција у смислу одржаних говора на самом збору у којој се нарочито подвлачи једнодушна приврженост Влади Народног спаса генерала Милана Недића и искрена жеља за лојалном сарадњом са окупаторским властима.

На овом манифестационом збору биле су заступљене све општине среза хомољског.

ЈАВНА БЕЗБЕДНОСТ:

Стање јавне безбедности у Округу у овом месецу било је без промене. И у току овога месеца ликвидиран је један мањи број комунистичких припадника.

Због великог броја четника – припадника Драже Михајловића, и комунистичких банди које се налазе по срезовима у Округу, а у циљу потпуног завођења јавног реда и мира, потребно би било да се оружани органи стално налазе на терену како би се свака акција одмах сасекла у корену.

ОКРУЖНЕ ФИНАНСИЈЕ:

У месецу јулу о.г. остварено је окружних прихода по окр. буџету у износу од ..... дин. 5,317.050,76
а извршено расхода у износу од ..... ” 2,200.720,86
па је према томе било више прихода за ..... дин. 3,116.329,90

Стање готовине на данашњи дан износи:

на чек. рачуну код Поштанске штедионице дин. 16,483.890,40

у каси ..... ” 2,586.239,50

Свега ..... дин. 19,070.129,90

У погледу прилива прихода овај је месец до сада био најбољи тако, да је са овим приходима укупан резултат остварења окружних прихода превазишао сва очекивања и уложени труд није био некористан.

Проценат остварених прихода прешао је 90 и са истим морамо бити потпуно задовољни, јер у нормалним приликама никада успех није био овакав.

Потпуно је оправдано очекивање, да ће приходи у другој полугођу бити исто тако добри, јер ће се наплата вршити после жетве и бербе кукуруза и после њиховог уновчавања.

Јуче смо издали пореским управама плакате за све општине у којима је строго наређено, да порески обвезници одмах приступе уплати друге половине пореског задужења. Ове ће се наредбе лепити у свима местима и верујем, да ће одзив бити задовољавајући.

Остало пословање у реферату ишло је својим нормалним током и стање је ажурно и потпуно задовољавајуће.

Завршни рачун за 8 месеци 1942 године приводи се крају и у току августа биће готов.

ПОЉОПРИВРЕДА И ИСХРАНА:

У овом месецу довршено је окопавање кукуруза, кромпира, шећерне репе и др. Стање свих усева је добро.

У овој години обрађено је и засејано разним културама 164.045 хектара.

Жетва и вршај пшенице се обавља под повољним условима. Извршен је разрез за испоруку пшенице на срезове овако:

1.- Срез пожаревачки ..... 385 вагона
2.- ” рамски ..... 265 ”
3.- ” млавски ..... 225 ”

4.- Срез моравски ..... 135 вагона
5.- ” голубачки ..... 50 ”

Дакле, укупно за цео Округ разрезано је 1.060 вагона пшенице. Срезови звишки и хомољски ослобођени су овога разреза као пасивни.

Контрола вршаја организована је, пописивачи код вршалица одређени.

Кукурузи су у добром стању, а виногради такође, само виноградима прети опасност од пламењаче, обзиром да постоји несташица у плавом камену.

Стање исхране је повољно. Прикупљање хране је отпочело преко овлашћених откупних станица и тај посао обавља се нормално. Непроизвођачком становништву дели се храна.

ВЕТЕРИНАРСТВО:

Од сточних заразних болести било је у овом месецу:

свињске куге: у Срезу пожаревачком и голубачком. Ветеринари имају довољно серума противу ове болести па је сузбијање свињске куге у овом месецу било успешно.

Шуге: било на коњима у Срезовима рамском и пожаревачком.

Беснило: било код паса у Срезу пожаревачком.

Колера перади: било у Срезу пожаревачком.

У односу према прошлом месецу сточне заразне болести у месецу јулу су у опадању.

ШУМАРСТВО:

а) Пошумљавање: Пошумљавање није било у току овога месеца, јер за то није било расположивих садница. Једино се радило у расадницима у Великом Градишту и Петровцу, где је обављено плевљење овогодишњих садница, које ће стићи за јесењу садњу.

б) Експолатација: Према наређењу Генералног опуномоћеника за привреду у Србији има да се посече 55.000 кубних метара дрвета у Округу пожаревачком. До сада је посечено 14.252 кубних метара грађевног и око 33.690 пр. метара огревног дрвета. У шуми се налази израђеног грађевног дрвета 3.425 кубика и 20.555 пр. метара огревног дрвета. У шуми манастира Витовнице требало је бити посечено 12.000 кубика дрвета, али је та количина ради несигурне безбедности скинута са дневног реда и разрезана је на мале поседе Среза млавског, звишког и голубачког.

в) Шумске штете: Шумских штета није било, а шумски радови нису ометани.

ПРОСВЕТА:

Све средње и народне школе у току овога месеца завршиле су свој рад и испити ученика обављени по постојећем распореду, изузев 20 народних школа у којима није било наставника. О годишњим испитима поднели су сви наставници и претседници испитних комисија своје извештаје, тако исто и извештаје и о свечаностима које су по школама обављене.

Успех овогодишњег рада по школама је релативно добар.

Акција на народном просвећивању у ширем смислу знатно се је смањила, тако да је у целом Округу одржано свега 40 предавања у току овога месеца, а српских посела свега неколико. Предузете су мере да се рад у овом правцу обнови даном 1 септембра т.г.

ТЕХНИЧКИ ОТСЕК:

Стање саобраћаја у месецу јулу 1943 године на територији Округа пожаревачког је нормално. На железницама као и на свима јавним сувоземним путови-

ма обавља се нормалан саобраћај. На железницама путнички и робни саобраћај – промет је у знаку стагнирања.

Возови са малим изузетком стижу на време и по тарифи. Удеса на жељезницама није било.

Стање јавних, сувоземних путева, као и објеката на њима углавном је добро и свуда се обавља несметан саобраћај.

У току извршења су следећи радови:

а) На државним путовима:

1/ Израда потпорних зидова код моста на км. 116 + 920 државног пута бр. 5 Пожаревац – Жагубица. Посао је у току.

2/ Реконструкција деонице од км. 49 + 709 до км. 49 + 820 државног пута бр. 5 Пожаревац – Вел. Градиште – Голубац. Посао је завршен.

3/ Израда путоказа на државним путовима бр. 5 и 55. Посао је завршен.

4/ Осигурања надводњака на км. 15 + 254 државног пута бр. 55 Пожаревац – Вел. Градиште – Голубац. Посао је у току.

5/ Набавка 650 м.кубних сејаног шљунка на жељезничкој станици Стиг за редовно одржавање државног пута бр. 55 од км. 3+000 до км. 20+000. Посао у току.

6/ Набавка 250 кубних метара сејаног шљунка на жељезничкој станици Пожаревац за редовно одржање државног пута бр. 5 од км. 79+000 до км. 84+000. Посао у току.

7/ Набавка 640 кубних метара сејаног шљунка на жељезничким станицама Велико и Мало Црниће за редовно одржавање деонице од км. 84+000 до км. 100+000. Посао у току.

б) На окружним путовима:

1/ Израда окружног пута II реда бр. 210 Пожаревац – Костолац који се радови изводе путем аутономног одбора.

2/ Оправка окружног пута II реда бр. 210 Братинац – Бубушинац – Маљуревац.

3/ Реконструкција привременог моста преко реке Мораве на Окружном путу I реда бр. 39 Велика Плана – Жабари.

4/ Израда новог моста преко Волује на км. 48 + 460 Окружног пута I реда бр. 15 Браничево – Кучево – Мајдан Пек. Посао је завршен.

5/ Израда новог моста на окружном путу II реда бр. 212 Берање – Средњево.

в) На општинским путовима:

1/ Израда новог моста преко реке Могиле на општинском путу Салаковац, жељезничка станица – Мало Црниће.

2/ Оправка два моста на општинском путу Кисиљево – Тополовник.

3/ Израда дрвеног моста отвора 96,000 метара на општинском путу Раброво – Клење.

У вези наредбе бр. 79 Господина Претседника Министарског савета делимично је извршена оправка свих државних и окружних путева употребом народне снаге. Ови радови за пролетњи период окончани су до конца јуна а извршени су у оквиру одобреног четворогодишњег програма.

СОЦИЈАЛНО СТАРАЊЕ И НАРОДНО ЗДРАВЉЕ:

Рад здравствених и хигијенских установа на територији Округа пожаревачког развијао се је нормално, уколико то садање прилике дозвољавају.

Заразних болести у виду епидемија није било. Уколико их је и било, било их је у врло незнатном броју. Пегавца није било ни једног случаја.

Број оболелих од маларије повећан је нарочито у граду Пожаревцу и срезу пожаревачком.

Услед слабе исхране, примећује се повећани број оболелих од плућне туберкулозе.

У овоме месецу завршено је овогодишње редовно цепљење противу великих богиња.

У циљу побољшања здравствених прилика, Сресни и општински лекари приликом обиласка појединих села одржали су предавања о појединим опасностима по здравље људи. Том приликом дати су сви потребни савети за бољи хигијенски живот.

Сви јавни локали подвргнути су здравственој контроли, а исто тако и све животне намирнице.

Пошто је у последње време стигла нова пшеница и стање исхране се нешто побољшало, може се сматрати опште здравствено стање у народу добрим.

НАРОДНА ПРИВРЕДА:

Стање у трговини било је у току прошлог месеца непромењено тј. радиле су највише оне радње чији посао обухвата контролисане и рациониране артикле, после колонијала, који снабдевају становништво рационираним производима, највише су радиле гвожђарске радње првенствено са пољопривредним алатима. Ове су радње биле прилично снабдевене тим производима, а у последње време су добиле колске шине које су неопходно потребне сељаку у сезони жетве, тако да је сељак и у шинама био у већини случајева подмирен.

У току јула основане су две нове радње – сеоске мешовите трговине.

Стечајева, поравњања и ликвидације радња такође није било.

Занатство још увек ради доста слабо и његов главни посао се састоји у крпљењу старога, пошто од надлежних централа добијају врло мало робе или је никако не добијају. Такав је на пример случај са обућарима, а крзнарима је већ стављено на знање од стране централе за кожу да у будуће не рачунају на доделу кожа и да према томе крзнарске заједнице могу да до даљег откажу своје локале и персонал који је у њима запослен.

Индустрија је радила такође смањеним капацитетом услед недостатка сировина.

Одлуком власти дозвољено је отварање неким млинова који су били затворени.

Рудници угља радили су у поређењу са прошлим месецом, непромењеним капацитетом. Исти је случај и са фабрикама уља.

У банкарству је стање непромењено. Очекује се ликвидација већег дела банака – ово по наређењу Дирекције за надзор над банкама.

СТАЊЕ ИЗБЕГЛИЦА:

У округу пожаревачком има сада 9.083 избеглица и 280 избегличке деце, смештене код имућнијих домаћина среза пожаревачког. Осим тога има у дечијим домовима и то: У Црљенцу 56 мушке а у Лесковцу 34 женске избегличке деце.

Стање избеглица у овом округу, услед ове добре и родне године, је побољшано, те се избеглице сада јефтиније и боље снабдевају са животним намирницама. У граду Пожаревцу се сада ради на оснивању избегличке кухиње у којој ће се избеглице града Пожаревца јефтиније хранити.

Издао сам наређење да се и у овој години прикупља 1% пшенице за избеглице приликом вршидбе, те се иста сада прикупља у среске магазине и када се сва сакупи делиће се избеглицама.

Здравствено стање избеглица је задовољавајуће, јер није било никаквих већих оболења нити заразних болести. Лекарски прегледи врше се бесплатно а лекове исплаћују сресни и месни одбори за избеглице.

Према саопштењу Комесаријата за избеглице у Београду додељено је округу пожаревачком још 300 избеглица који су већ распоређени и то 200 у срез млавски а 100 у срез рамски, те се очекује њихов долазак у округ.

ЦЕНЕ И НАДНИЦЕ:

У овом месецу органи који раде на надзору над ценама дали су врло добре резултате. Овоме има да се захвали због побољшане јавне безбедности у појединим срезовима чиме је органима за надзор над ценама омогућено обилажење села – терена.

Издавање ценовника за равнање цена воћу и поврћу дало је добре резултате, јер су цене постале приступачне свим слојевима грађанства а и тржиште је добро снабдевено. Цене воћу и поврћу знатно су ниже од цена у Београду и контролни органи строго контролишу цене на пијаци како се неби вршиле злоупотребе.

Број поднетих реферета у овом месецу је задовољавајући.

Предњи извештај част ми је доставити с молбом на знање и надлежност.-

ОКРУЖНИ НАЧЕЛНИК,
Драгољуб Маринковић

ПЕЧАТ

Достављено:
Министарству унутр. послова – Кабинет
Шефу срп. државн. безбедности – Команда јавне безбедности,
Б е о г р а д .

ШЕФ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ БЕЗБЕДНОСТИ
КОМАНДАНТ ЈАВНЕ БЕЗБЕДНОСТИ
I Бр. 23296
4 августа 1943 год.
БЕОГРАД[24]

24 ОВАЈ ДОКУМЕНТ ИМА 8 СТРАНА

NdA K 24 A F 4 D 45

МНО ФНРЈ
Архив Народно-
ослободилачког рата
Бр. Рег. 45/4-1.
24А .

НАРЕДБА

ПРЕТСЕДНИКА МИНИСТАРСКОГ САВЕТА

Бр. 32

Вртлог светских догађаја, страшне битке на ратиштима и озбиљни тренутци који се назиру у скорој будужносит, налажу нам, никад као сад, одређен став пред народом, коме служимо и коме смо се зарекли да га спасавамо. На моју највећу жалост, међутим, најнадлежнији и најпозванији фактори око данашње Српске Владе с врлом малим и безначајним изузетком не раде готово ништа, да народ, који је и до сада тешко страдао, буде тачно оријентисан и поучен како да се снађе, одржи и преживи судбоносне догађаје који се око њега одигравају.

И ако је на пр. у нашој земљи највећа опасност по Српски народ конспиративна акција банди Драже Михајловића и дражинизам уопште, ипак, ништа се не ради, да се против тога зла заузме један отворен, јасан и одговарајући став. Државна пропаганда Српска државна стража, државна надлештва и две државно и самоуправно чиновништво нису на висини своје дужности у служби Српском народу, кад је у питању ово зло, које се под лажним национализмом уз помоћ первидне лондонске пропаганде све више увлачи у нашу средину и прети да нас уништи.

Овако као досада неможемо даље! Морамо у рад и у борбу да одржимо мир и да народ спасавамо од неоспорне опасности – колико од комуниста, толико и још два пут пре од дражиновштине.-

Руковођен само и изкључиво интересима Срспког народа

НАРЕЂУЈЕМ:

1. Свима г.г. Министрима да путем својих наредби упозоре сво подручно чиновништво на опасност од комунизма и дражинизма, с налогом да сваки на своме месту и у своме делокругу најпожртвованије и изван редовног пословања дејствује против ових страшних коби и ефективно допринесе да се у његовој средини сатру и затру.

У року од 10 дана очекујем извештај г.г. Министара о свему што буду предузели.

2) Да Државна пропаганда упетостручи своју акцију и да путем својих говорника по земљи, брошурама, плакатима, летцима и другим расположивим средствима интензивно устане против партизана, а особито против банди Драже Михајловића и дражинизма. Не сме остати ни један кутак у земљи где се неће за најкраће време чути права и одлучна реч и корисника поука за Српски народ.

Шеф Државне пропаганде поднеће ми од данас за 10 дана извештај о свему учињеном.

3. Да шеф Српске државне безбедности и Команданти Српске Државне страже и Српског доцровољачког корпуса још једном ревидирају командантни кор оружаног људства а потом га упуте, да јуначки, српски и без предаха предузму на ове стране акције, па речју и делом супроставе се партизанима и заблуделим Дражиновцима.

Очекујем и од старешина и од свега оружаног људства онај полет и онај елан из 1941 године, јер ће само тако моћи да се савлада зло и загарантује народу ред и мир.

Господи Шеф Српске Државне безбедности и Команданти Српске државне страже и Српског добровољачког корпуса поднеће ми извештаје о свему учињеном.

ПРЕТСЕДНИК МИНИСТАРСКОГ САВЕТА
АРМИЈСКИ ЂЕНЕРАЛ
Милан Ђ. Недић, с.р.

Да је препис веран овоме оригиналу – ТВРДИ –

ДРЖАВНИ СЕКРЕТАР,
ПЕЧАТ НЕЧИТАК ПОТПИС __

Београд, 23 јула 1943 године

ГОСПОДИНЕ МИНИСТРЕ,

По налогу Господина Претседника Министарског савета, част ми је доставити Вам приложено наређење, с молбом ради знања и поступања.

Изволите примити, Господине Министре, уверење мога одличног поштовања.

ДРЖАВНИ СЕКРЕТАР,
НЕЧИТАК ПОТПИС __

Господину
Г-ну ДРАГ. Љ. ЈОВАНОВИЋУ – Министру –
Шефу Српске државне безбедности
Б е о г р а д

ШЕФ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ БЕЗБЕДНОСТИ
КАБИНЕТ
ПЕЧАТ Б. Бр. 192
9 / VIII 1943 год.
БЕОГРАД

NdA K 23 F 7 D 33

МНО ФНРЈ
Архив Народно-
ослободилачког рата
Бр. Рег. 33/7-1.
23 .

Drž. komisija za utvr. zloč.
okup. i njihovih pomagača
Inv. br. 2986

ОКРУЖНО НАЧЕЛСТВО ОКРУГА ПОЖАРЕВАЧКОГ
Пов. Број: 526/43
15 августа 1943 год.
Пожаревац

ПРЕДМЕТ: Извештај о јавној безбедности у округу пожаревачком у времену од 1-15 августа 1943 године.-

ШЕФУ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ БЕЗБЕДНОСТИ
Команди јавне безбедности

Б е о г р а д.

У вези наређења Министарства унутрашњих послова К. бр. 490/42 и Шефа српске државне безбедности I бр. 29124 од 9 новембра 1942 године и I бр. 33418 од 23 новембра 1942 године,- част ми је доставити петнајстодневни извештај о стању јавне безбедности у округу пожаревачком у времену од 1 до 15 августа 1943 године.

У овом међувремену десили су се ови догађаји на територији повереног ми округа, а који улазе у домен опште јавне безбедности:

1/ У СРЕЗУ ПОЖАРЕВАЧКОМ – ПОЖАРЕВАЦ:

а) 29 јула т.г. око 21 час била је у Великом Црнићу једна група илегалних четника од 15 људи од којих се сазнало да им је старешина неки – инжињер из села Бара. Наоружани су били пушкама и једним пушко – митраљезом. Тражили су хране. Задржали су се врло кратко време и отишли у правцу Петровца.

б) 29 јула т.г. око 20 часова прошла је једна група од 3 илегална четника кроз село Смољинац, наоружана обичним пушкама и отишла у правцу села Набрђа.

в) Ноћу између 30 и 31 јула т.г. око 11 часова наишла је једна група партизана од 12-15 људи на једну заседу војника С.Д.К. у близини цркве у Костолцу. Позвани да стану, партизани су сместа отворили паљбу. Војници су примили борбу, али су се партизани повукли без жртава захваљујући мраку. Од војника С.Д.К. нико није рањен.

г) На дан 30 јула т.г. око 17 часова 3 илегална четника дошла су у село Пругово и били повели собом претседника општине Михајла Јефтића, али на молбу његове ћерке пустили су га.

д) На дан 30 јула т.г. око 21 час група илегалних четника од 10 људи у сељачким оделима са карабинима кретала се је по селу Пољани. Ништа нису учинили.

ђ) Ноћу између 31 јула и 1 августа група партизана у јачини 10-15 људи

спалила је општинску архиву у селу Трњану и од општинског благајника узела 1.400.- динара. Нема података о специјалном наоружању.

е) На дан 2 ов.м. око 15 часова око 45 илегалних четника под командом некога Лале из Орљева била је у Топоници, саслушавани су Дану жену Животе Илића о неким њеним личним односима и питали за партизане и крадљивце, па су се упутили ка Великом Селу.

ж) На дан 2 ов.м. између 19 и 20 часова два непозната лица са Дамњаном Војновићем ранијим кметом општине Баре, који је био ухапшен од органа С.Д.К., па вероватно побегао, дошла је у општину Баре наоружани револверима и бомбама и истукли Чедомира Милосављевића, члана општинске управе избивши му два зуба. По свој прилици ово је партизанска тројка.

з) На дан 4 ов.м. око 100 четника под командом поручника Првоша дошло је у општину Шапине и изјавили да гоне партизане. Отишли су ка Доњашници и Макцима.

и) На дан 4 ов.м. удаљили су се из своје Команде у непознатом правцу наредник С.Д.К. са станице Костолац Михајло Живковић и стражар Миодраг Јовановић. Постоји сумња да су се придружили илегалним четницима. Потрага је расписана.

ј) На дан 5 ов.м. једна група од 50 илегалних четника наоружана пушкама и два пушко-митраљеза непознатог старешинства долазила је у Смољинац, вечерали па се потом удаљили у непознатом правцу.

к) На дан 5 ов.м. једна група од 30-40 људи, вероватно илегалних четника бавила се у Топоници али није никог дирала. Дошли су из Вел. Села а отишли у непознатом правцу.

л) На дан 6 ов.м. очко 18 часова у селу Касидолу дошло је до сукоба између органа С.Д.К. и илегалних четника, којом приликом је погинуо један добровољац.

љ) На дан 6 ов.м. око 23 часа једна група од 5-7 бандита – вероватно комуниста – под вођством Богољуба Стојановића из Брежана, напала је стражарско одељење С.Д.С. у Батовцу, али је напад одбијен без жртава. Исте ноћи око 22 часа између села Батовца и Дубравице од непознатих лица бачена једна црвена ракетла.

м) На дан 7 ов.м. једна група илегалних четника до 8 људи наоружана и једном машинском пушком дошла је у Пољану, нешто тражила се незна шта. Правац кретања непознат.

н) На дан 8 ов.м. око 21 час група од 30 илегалних четника са 2 пушко-митраљеза и једним митраљезом, а остало пушке и бомбе била је у Смољинцу. Дошли су од Макаца а отишли ка Касидолу. У селу нису никога дирали.

њ) На дан 8 ов.м. примећене су две групице по 3-4 илегална четника у селу Пругову. Међу њима била је и једна жена.

о) Ноћу између 8 и 9 ов.м. једна група до 15 илегалних четника непознатог старешинства одвела је из села Трњана у Вел. Црниће претседника општине Трњанске Жарка Јовичића и сина му Александра и ту их заклала. Разлог овог поступка је непознат.

п) На дан 9 ов.м. око 15 часова на другом километру од Пожаревца на државном путу Пожаревац – Вел. Градиште једна група до 20 људи припуцала је на не-

мачке војнике из кукуруза и ранила четири немачка јовника од којих су двојица умрла. Мисли се да су нападачи били партизани под вођством Ђуре Кецмана.

р) На дан 9 ов.м. око 9 часова група илегалних четника око 10 на броју наоружана обичним пушкама појавила се у Вел. Селу. Ништа нису наређивали а правац кретања је непознат.

с) На дан 9 ов.м. група илегалних четника у јачини до 20 људи наоружана обичним пушкама и два пушкомитраљеза вечерела је у Смољинцу, задржала се до пола ноћи а потом се упутила за село Макце срез рамски. У овом селу ништа није наређивала.

т) На дан 11 Ов.м. 10-12 илегалних четника наоружаних пушкама и пушкомитраљезима били су у селу Лучици. Нису ништа наређивали ни тражили а изгубили су се у непознатом правцу.

ћ) На дан 11 Ов.м. око 30 илегалних четника дошло је у општину Смољиначку и користећи због сељана код месне општине, један од четника одржао је говор у коме позива на мир и послушност немачким војним властима и испоруку пшенице. Дошли су из села Макаца среза рамског, задржали се краће време и отишли у правцу Касидола. Наоружани су пушкама и једним митраљезом.

у) Ноћу између 12 и 13 ов.м. једна група илегалних четника од 15 људи наоружани обичним пушкама, пушкомитраљезима и реворверима, обучени у четничка одела, на главни шубаре са грбом а на ногама опанци дошли су у општину Братинац и распитивали се код претседника ко је побио немце и која је то комунистичка група била, а истовремено виђена је друга група око 30 четника у Берању, где је један од четника одржао говор позивајући грађане на ред и мир.

ф) Ноћу 12/13 августа 8 наоружаних илегалних четника дошли су у село Пругово и из тамошњег задружног магацина узели 1,1/2 килу дувана и платили само једно кило. Тражили су претседника општине али га нису нашли. У село су дошли са друма Пожаревац – Свилајнац па су се тим путем и удаљили.

х/ На да 13 августа око 10 часова Немачки војници стрељали су у Божевцу у црквеној порти Здравковића С. Ђорђа старог 52 год. Стевановића М. Славка старог 56 год., Јоцић Живку кћи Светозара неудату стару 21 годину, Ничић Милицу удову Крсте стару 70 година, Ђорђевић Светозара сина Здравковог старог 20 год. и Јовића Свету сина Радомировог старог 18 година. Сви су осумњичени као сарадници комуниста.

2/ У СРЕЗУ РАМСКОМ – ВЕЛИКО ГРАДИШТЕ.

а/ Ноћу између 30 и 31 јула једна тројка наоружаних четника појавила се у Мајиловцу интересовала се о току вршаја и тражила јело па је затим напустила село у непознатом правцу.

б/ Ноћу између 30 и 31 јула одвели су из села Раброва илегални четници Владића Аксентија, Милорадовића Светозара и Милорадовића Милорада у непознатом правцу, али су Владића Александра пустили, а друге су задржали.

в/ На дан 2 августа око 22 часа 10 илегалних четника под вођством Александра Моровића бившег реонског економа у Кличевцу била је у селу Мајиловцу, тражила храну и потом се удаљила у непознатом правцу.

г/ На дан 6 овог месеца једна група илегалних четника од 50 људи под командом мајора Анђелка Николића задржала се у селу Раброву 24 часа и за

то време заклали су Благоја Крстића земљорадника, Светозара и Милорада Милорадовића земљораднике и Радишу Јеремића земљорадника сви из Раброва и убили из пушке Десанку удову Живојина Миловановића из Раброва. На грудима Светозара Милорадовића оставили су цедуљу са натписом: "Тако пролазе гробари Српског народа који помажу партизане." Цедуљица носила је потпис: "Слободни синови зелених и Српских планина."

д/ На дан 11 августа око 5 часова ујутру нађен је у близини Гарева убијен Драгутин Стојићевић земљорадник из Гарева. Убице непознате.

3/ У СРЕЗУ ЗВИШКОМ – КУЧЕВО.

а/ 30 јула око 6 часова из правца Мишљеновац у Мустапић дошли су три четника Воје Триброђанина наоружани пушкама, узели 3 хлеба и отишли у правцу Манастирице.

б/ На дан 31 јула око 12 часова дошао је Воја Триброђанин са 7 четника у Мишљеновац, ручао са око 7 својих четника код Милојка Жикића и после отишао у правцу Мустапића.

в/ 1 августа око 20 часова дошао је у Мустапић Воја Триброђанин са 100 до 150 четника са правца из Сенских и Мишљеновачких шума. Били су наоружани пушкама, пушко митраљезима а на себе су имали реденике муниције. Блокирали су село и распитивали се за кретање партизана. Од становништва су тражжили храну колко ко хоће да да па су се потом изгубили у правцу среза млавског.

г/ На дан 8 августа тек. год. Риста Карабашевић тежак из Вуковца срео је више Дреновен Чуке на месту званом Папрадна пољана Бугарске војнике, од којих се уплашио и почео да бега, а војници, пошто им се поступак Ристин учинио сумљив, пуцали су на њега и убили га.

4/ У СРЕЗУ МЛАВСКОМ – ПЕТРОВАЦ.

а/ На дан 29 јула примљен је први извештај да су немачки војници из организације Тот на дан 24 јула т.г. убили Савића Александра и Којадиновића Добросава из Малог Лаола, а сутра дан 25 јула бугарски војници ранили су Рајића Јевреме из Малог Лаола, који је покушао да бега испред њих. Разлог за поступак војника из организације Тот непознат.

5/ У СРЕЗУ МОРАВСКОМ – ЖАБАРИ.

а/ Ноћу између 2 и 3 августа у селу Врбници залепљена је била једна једина плаката чија садржина говори противу Љотићеваца и Недићеваца и позива народ да их се клони, јер су они наводно криви за зло које Српски народ трпи.

б/ На дан 7 августа г.г. у селу Бошњаку дошло је око 50 наоружаних четника, аи нису ништа чинили нити што тражили.

6/ У СРЕЗУ ГОЛУБАЧКОМ – ГОЛУБАЦ.

а/ На дан 30 јула т.г. убијен је од непознатих лица претседник општине Клењске Гајић Живан у моменту када се у селу Војилову налазио код своје вршаће машине. Разлог убиства непознат.

ПРОПАГАНДА

У времену од 1 до 15 августа није одржан ни један велики збор у Округу са разлога што је то период великих пољских радова око прикупљања жетва чије је

извршење скопчано непрекидним ангажовањем сељака на пољу, па сам сматрао да неби било згодно народ повлачити са поља и одвајати га од својих послова у овом времену.

Месни зборови и предавања одржавана су али не у толиком броју јер су предавачи-учитељи били одређени као потписивачи на вршалицама и били заузети тим послом.

У више махова излазио сам у народ обилазећи вршалице, којом приликом сам са присутнима разговарао, давао савете како треба да раде и да се владају, те је и то било од врло велике користи.

Чим се заврши период великих пољских радова, одмах ће се почети са интензивнијом пропагандом.

Сав пропагандни материјал: књиге, брошуре и том слично дели се уредно народу у Округу, а поред тога у Округу је одобрено око 50 радио апарата по јавним локалима ради преношења вести са београдске радио станице, те и та врста пропаганде допиноси у многоме за правилно оријентисање народа.

ДРЖАЊЕ ДРЖАВНИХ И САМОУПРАВНИХ СЛУЖБЕНИКА:

Држање државних и самоуправних службеника било је на достојној висини, а њихов рад кретао се је у духу интенција Владе народног спаса са пуно воље и пожртвовања.

Предњи извештај част ми је доставити с молбом на надлежност.

Окружни начелник,

Достављено: ПЕЧАТ Драгољуб Маринковић

Министарству унутр. послова – Кабинет

Шефу Српске државне безбедности – Команди јавне безбедности.

Београд.

NdA K 23 F 8 D 30

МНО ФНРЈ
Архив Народно-
ослободилачког рата
Бр. Рег. 30/8-1.
23 .

Drž. komisija za utvr. zloč.
okup. i njihovih pomagača
Inv. br. 6728

ОКРУЖНО НАЧЕЛСТВО ОКРУГА ПОЖАРЕВАЧКОГ
Пов. Број 573/1943 год.
31 августа 1943 године
ПОЖАРЕВАЦ

ПРЕДМЕТ: Извештај о општој ситуацији у Округу пожаревачком за месец август 1943 г.
На Пов. I бр. 96/1942 год.

ШЕФУ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ БЕЗБЕДНОСТИ
Б Е О Г Р А Д

На наређење Пов. бр. 96 од 26 јануара 1942 године, ранијих наређења као и упутстава примљених од Господина Министра, част ми је поднети извештај о општој ситуацији у Округу пожаревачком за месец август 1943 године

Организација Округа спроведена је потпуно у смислу одредаба и прописа Уредбе о административној подели земље, као и осталих наредаба и наређења која се односе на организацију округа. Окружно начелство обавља своје послове без застоја и на време. Да би Начелство могло још боље функционисати, потребно би било да се што пре донесе Уредба о унутрашњој организацији окружних начелстава.

Среска начелства у Округу уредно функционишу иако је у неким среским начелствима недовољан број службеника, с обзиром на велику разгранатост послова.

Општинске управе у Округу функционишу под тешким условима, но може се рећи да посао обављају добро. Осећа се потреба за побољшањем чиновничког кадра у општинама, а нарочито општинских деловођа.

Претстојништво градске полиције у Пожаревцу и Комесаријат у Костолцу функционишу нормално.

По указаној потреби, а по мојој претходној сагласности сресни начелници су у оквиру законских одредаба вршили смене општинских часника. Приликом ових смена водило се рачуна да на чело општине дођу угледни и исправни домаћини.

У току овога месеца сресни начелници, уколико су прилике дозвољавале, обилазили су општине у својим срезовима и одржавали контакт и састанке са мештанима, упућујући народ на испуњење дужности, обавеза и одржање реда и мира.

ПОЛИТИЧКЕ ПРИЛИКЕ:

1.- КОМУНИСТИЧКА АКЦИЈА:

Комунистичка акција у току месеца августа била је нешто повољнија него у месецу јулу и сведена је на минимум. Кретање комунистичких банди по поједи-

ним срезовима примећено је, али ређе. Ове банде кретале су се у главном по пожаревачком и рамском срезу, док у осталим срезовима сасвим ретко или уопште у појединим срезовима нису ни примећиване.

Изузев једног напада на немачке војнике (крај Пожаревца), спаљивање једне општинске архиве (у Трњанима) и пљачка општинске касе у Набрђу као и два мања сукоба са легалним органима српске оружане силе (Братинац и Костолац) сва су се друга кретања партизана свела на тражење исхране.

Партизанско – комунистичке банде крећу се обично по групицама од три до пет људи, а ређе је примећено да се крећу у групи од десет до петнајест.

Главни комунистичко – партизански вођа за цео Округ пожаревачки и истовремено политички комесар јесте Жика Поповић, бивши учитељ у Раброву. Групице које се по терену крећу предводе ова лица: Жика Поповић (у Срезу рамском), Ђура Кецман, Тоша Геометар и Козица (у срезу пожаревачком), Велимир Дамјановић и Милоје Милојевић (за Срезове звишки и голубачки) и Александар Трајковић звани Саша (за Срез млавски). Ове су групе јаке од 4-15 људи.

Рад партизана и њихове методе у борби наилазе на општу осуду код становништва.

У току овога месеца вршене су у два маха одмазде од стране немачких власти стрељањем комуниста и присталица Драже Михајловића. Тако, на дан 16 августа за убиство два меначка војника и за два рањена немачка војника стрељано је 75 комуниста и 75 присталица Драже Михајловића од којих 94 у Београду и 56 у Пожаревцу и 10 комуниста за убиство претседника општине у Средњеву Среза рамског (убиство се догодило 30 јула о.г.), а 19 августа о.г. стрељано је још 10 комуниста као одмазда за убиство претседника општине Клење (убијен 31-VII-т.г.).

2.- АКЦИЈА ДРАЖЕ МИХАЈЛОВИЋА:

У овом Округу постоје илегални четници припадници Драже Михајловића и то:

а) Група мајора Николе Анђелковића у јачини 60-70 људи са једним официром креће се у Срезу рамском.

б) Група Крсте Рончевића капетана, јачине око 60 четника са три официра креће се у Срезу голубачком.

в) Група Воје Триброђанина у јачини до 150 људи са четири официра креће се у Срезу звишком.

г) Група поручника Јагоша Живковића у јачини до 200 људи са пет официра креће се у Срезу млавском, а и[25].

д) Група капетана Банковића у јачини до 100 људи са четири официра креће се у Срезу[26].

Све ове групе наоружане су врло добро пушкама, пушкомитраљезима, митраљезима и бомбама и стоје под командом Синише Пазарца, који има стој штаб на планини Бељаници, где при самом штабу и у суседном Срезу хомољском има око 200 илегалних четника.

Главна акција илегалних четника састоји се у томе, што они немилосрдно гоне и уништавају партизанско – комунистичке банде, њихове јатаке, обичне и

25 Руком написана реч „пожаревачком".

26 Руком написана реч „моравском".

друге разбојнике и лопове, а са друге стране идући од места до места саветују народ да буде послушан према властима српским и окупаторским и да све реквизиције дају немачким властима.

У току овога месеца није било случаја да су илегални четници нападли немачке органе док су са српским оружаним одредима (органима С.Д.С.) имали сукоб на дан 30 августа т.г. у селу Барама, Срезу пожаревачком, где су органи С.Д.С. били у асистенцији пореским властима за прикупљање пореза, па су их четници опколили, похватали и одвели у шуму али су их одмах пустили. Било је пушкарања, али губитака у мртвима није било ни на једној страни.

3.- АКЦИЈА ЧИШЕЊА ТЕРЕНА:

Ради прогона и уништења комунистичких банди и илегалних четника, а у циљу завођења потпуног реда и мира у Округу, предузимају се у споразуму са немачким војним властима акције чишћења терена, али у току месеца августа ова акција остала је без успеха.

4.- РАСПОЛОЖЕЊЕ НАРОДА:

У народу постоји жеља и расположење за одржање мира и реда, ради чега народ одбија од себе сваки покушај партизана и других разорних елемената да унесу забуну међу становништвом. Народ је свестан тешких последица које би наступиле за личну и имовну безбедност у случају било каквог нарушеаў мира и реда и ради тога покушава свим сретствима да стане на пут заблуделим појединицима.

Према нашим властима народ је послушан, а према немачким властима такође је послушан и корекран. Наређења обеју власти народ извршава мирно.

5.- ПРОПАГАНДА:

У току овога месеца није одржан ни један велики збор у Округу из разлога што је то период великих пољских радова око прикупљања жетве, па сам сматрао да повлачење сељака са поља није погодно у ово време.

Ја сам у више махова излазио у народ обилазећи вршалице и друго и том приликом разговарао са народом учио га и саветовао да се влада у смислу настојања и рада Владе народног спаса. То су исто учинили и срески начелници.

Поред тога, ја сам 19 августа о.г. обишао радну националну групу за обнову Србије на раду на завршавању насипља за осигурање од Дунава у Вел. Градишту. Том приликом обвезницима националне службе одржао сам краћи говор, изразио своје задовољство за постигнути успех у послу. Указао сам им уколико је мери рад потребан младом човеку а нарочито данашњој српској омладини. Потсетио сам их да је омладина стуб државе и позвао да буду добри и ваљани Срби. Моја посета оставила је врло леп утисак на омладинце.

Сав пропагандни материјал: књиге, брошуре и томе слично дели се уредно народу у Округу. У Округу је одобрено око 50 радио апарата по јавним локалима ради преношења вести са београдске радио станице те и та врста обавештења доприноси у многоме за правилно оријентисање народа.

ЈАВНА БЕЗБЕДНОСТ:

Стање јавне безбедности у Округу нешто је повољније од стања у месецу јулу т.г. У току овога месеца није ликвидиран ни један одметник.

Због великог броја четника и комунистичких банди који се налазе по срезовима у Округу, а у циљу потпуног завођења јавног реда и мира потребно би било

да се оружани органи стално налазе на терену како би се свака акција илегалних елемената сасекла у корену.

ОКРУЖНЕ ФИНАНСИЈЕ:

У месецу августу о.г. остварено је окружних прихода по окружном буџету у износу од ..... дин. 1,448.481.21
а извршено расхода у износу од ..... " 1,550.208.84
па је према томе било више расхода за ..... дин. 101.727.63

Стање готовине на данашњи дан износи:
на чек. рачуну код Поштанске штедионице .....дин. 16,254.810.04
на тек. рачуну код Држ. хипот. банке ..... " 409.563.-
у каси у готову ..... " 2,758.369.85
СВЕГА: .....дин. 19,422.742.89

У погледу прилива окружних прихода овај је месец био слаб, али је ово појава сваке године, јер се наплата друге рате земљарине почиње вршити тек у другој половини месеца. Очекује се побољшање у идућем месецу.

Предузете су све потребне мере, да се пореским органима наплата оклакша и осигура. Издата су наређења управним властима, да никоме не издају објаву за путовање док не донесу потврду од надлежне пореске управе, да је пореској обавези удовољено.

16 о.м. извршен је ванредни преглед благајне и нађено стање одговарало је у потпуности стању по књигама.

Остало пословање у реферату ишло је нормалним током.

ПОЉОПРИВРЕДА И ИСХРАНА:

У току месеца августа владала је непрекидна суша, која је позним усевима причинила велике штете. Других елементарних непогода није било.

Током месеца обављени су радови око вршаја. Покушавано је заоравање стрништа, али исто је било немогуће услед суше.

Стање усева. Кукуруз који је пре месец дана обећавао обилан принос, услед превелике жеге настрадао је изванредно много, тако да ће у приносу подбацити за најмање 60%. На многим местима кукуруз се већ бере, јер је услед невремена насилно сазрео. Зрно је врло слабог квалитета. Берба пасуља је отпочела, принос је слаб услед превелике суше. Сви остали позни усеви такође су слаби ис истих разлога.

Болести и штеточина на биљу није било осим у срезу моравском где има шљивине штитасте ваши.

Воћке су добро родиле, али су велике количине плодова опале.

Виногради су поднели добар род, али је грожђе ситно, недовољно развијено услед претеране суше.

Осећа се оскудица у свима пољопривредним алатима и машинама, као и у запрежном материјалу и превозним сретствима.

Стање људске и сточне радне снаге је задовољавајуће.

Стање сточарства је задовољавајуће. У току је одабирање приплодних грла која ће се жигосати и тиме заштитити од клања.

Стање државних приплодњака који се налазе у приватној нези добро је.

Стање исхране у Округу с обзиром на вршај житарице, за сада је добро.

Непроизвођачко становништво, службеници државни и самоуправни као и избегличке породице снабдевене су са по 50 кгр. пшенице на члана, док остали непроизвођачи града Пожаревца добијају хлеба са пекарница.

Како службенике, који су добили пшеницу, тако и непроизвођаче, који добија хлеб са пекарница, снабдева Окружно начелство из ушура од вршаја и млинског ушура, који му је стављен на расположење.

Вршај пшенице и осталих житарица је завршен.

Испорука откупним станицама иде врло повољно. Поједини срезови испоручили су разрезану количину, док код осталих је испорука у току. До сада је испоручено преко 90% пшенице.

ВЕТЕРИНАРСТВО:

Од сточних заразних болести владале су у Округу:

Свињска куга: У срезу Пожаревац и Голубац. Пошто сада ветеринари добиају довољно серума, то је и сузбијање ове болести било успешно и нема изгледа, да ће се болест даље ширити.

У другом тромесечју о.г. цепљено је у Округу 5.172 свиње у 1.155 дворишта против свињске куге.

Шуга: Код коња у срезу Пожаревац и Вел. Градиште. Болест је у опадању и ускоро ће бити проглашена несталом.

Беснило: Један случај код паса у Пожаревцу. У сврху што бржег и ефикаснијег сузбијања ове болести наређен које контумац паса. Уз то се спроводе строге ветеринарско-полициске мере.

ШУМАРСТВО:

Планска сеча: Током месеца августа 1943 године нарочита је пажња посвећена сечи по плану о производњи и потрошњи дрвета. Услед збирања пољопривредних производа недостојало је раденика и кола за извоз. Предузете су мере, да се тај недостатак отклони чим се пољски радови у главном заврше.

Расадници: Постоје два шумска расадника и то у Вел. Градишту и Петровцу. У оба расадника стање је задовољавајуће, али ипак није онако како би требало да буде, да није било суше.

Пошуљавање: Издвојених голети има само у срезу рамском, те ће са пошумљавањем отпочети одмах, чим за то буде време.

Рад на терену није до сада сметан ни од кога.

ПРОСВЕТА:

У месецу августу т.г. вршене су припреме за отпочињање рада у новој школ-

ској години. Извршена је делимично оправка школских зграда (гимназија) и намештаја, вршени су поправни испити и вршен је упис ученика.

У овом месецу није било нових хапшења наставника нити је који од наставника био повучен из свога места службовања, али се још увек налазе у затвору раније похапшени учитељи: Жарко Николић, учитељ на раду у овом Окружном начелству, Савић Ратко, учитељ из Крвије Среза млавског, Стеван Марјановић, учитељ у Кудрешу, Вера Станковић, учитељица из Вел. Лаола, Владимир Максимовић, учитељ из Волује, Борисав Јанковић, учитељ у Раброву и Војислав Јанковић, учитељ у Чешљевој Бари, као и Данило Анђелић, учитељ у Јасикову.

ТЕХНИЧКИ ОТСЕК:

Стање саобраћаја у месецу августу 1943 године на територији Округа пожаревачког је нормално. На железницама, као и на свима јавним сувоземним путевима, обавља се нормалан саобраћај. На железницама путнички промет је у порасту, а робни у знаку стагнирања. Возови са малим изузетком стижу на време и по тарифи. Удеса на железницама није било.

Стање јавних, сувоземних путева као и објеката на њима у главном је добро, и свуда се обавља несметан саобраћај.

Кредити како по државном, тако и по окружном буџету за 1943 годину, за оправку и одржавање државних и окружних путева су отворени, сада у довољним износима, у чијим се границама сада извршују најнужнији радови.

У току извршења су следећи радови:

а) На државним путевима.

1.- Реконструкција деснице од км, 49 + 709 до км. 49 + 820 државног пута Бр. 55 Пожаревац – Велико Градиште – Голубац. Посао је завршен.-

2.- Осигурање надвожњака на км. 15 + 254 државног пута Бр. 55 Пожаревац – Велико Градиште – Голубац. Посао је завршен.-

3.- Набавка 650 м3 сејаног шљунка на железничким станицама Братинац и Стиг, за оправку деснице од км. 3+000 до км. 20+000 државног пута Бр. 55.

4.- Издизање нивелете на км. 106+000 до км. 107+000 државног пута Бр. 5 Пожаревац – Петровац. Посао је у току.

5.- Оправка коловоза на десници од км. 113 + 400 до км. 114 + 446 државног пута Бр. 5 кроз варошицу Петровац. Претходни радови у току.

б) На окружним путевима:

1.- Израда Окружног пута II реда Бр. 210 Пожаревац – Костолац, које радове изводи Аутомни Одбор.-

2.- Оправка окружног пута II реда Бр. 210 Братинац – Бубушинац – Маљуревац. Радови су у току.-

3.- Реконструкција привременог моста преко реке Мораве на окружном путу I реда Бр. 39 Велика Плана – Жабари.-

4.- Оправка окружног пута I реда Бр. 46 Пожаревац – Салаковац – Раброво. Овај пут оправља се употребом народне снаге. Послови су у току.-

5.- Оправка окружног пута I реда Бр. 43 Пожаревац – Свилајнац. Оправка се врши употребом народне снаге.

в) На општинским путевима:

1.- Израда новог моста преко реке Могиле на општинском путу Салаковац – железничка станица Мало Црниће. Посао је у току.

2.- Оправка два моста на општинском путу Кисиљево – Тополовник. Посао је у току.-

Радови на оправци окружних путева и објеката на терен окружног буџета сведени су на минимум, услед слабог прилива окружног прореза, а с рим у вези и услед недовољно отворених кредита.

Радови на регулисању река и потока, као и мелиорациони радови, изводе се у оквиру одобрених предрачуна, у границама расположивих кредита.

Најзначајнији од ових послова је исушење Великограштанског пута – рита. Ови радови развијају се повољно.-

У току месеца августа грађевинска делатност сведена је на минимум, услед наредбе о ограничењу зидања. Од најважнијих радова изводи се школска зграда у селу Мајиловцу, Среза рамског.

СОЦИЈАЛНО СТАРАЊЕ И НАРОДНО ЗДРАВЉЕ:

Уколико то садање прилике дозвољавају, рад здравствених и хигијенских установа на територији Округа пожаревачког развијао се је нормално.

Заразних болести у виду епидемија није било. Уколико их је и било, било их је у врло малом броју. Пегавца није било ни једног случаја.

Број оболења од маларије, према прошлом месецу, није био повећан, број оболелих од туберулозе плућа осетно се повећава а као најглавнији разлог мора се сматрати слаба исхрана.

Извршено је имунизирање противу трбушног тифуса у граду Пожаревцу. У срезовима пожаревачком, млавском и хомољском, врши се имунизација противу дизентерије.

Сви јавни локали подвргавају се санитетско-полициским прегледима. Исто тако и животне намирнице контролишу се.

Исхрана становништва, с обзиром да је приспела нова пшеница, у многоме се побољшала.

Опште здравствено стање народа за сада се може сматрати задовољавајућим.

НАРОДНА ПРИВРЕДА:

Стање у трговини било је у току прошлог месеца непромењено тј. радиле су највише оне радње чији посао обухвата контролисане и рациониране артикле, после колонијала, који снабдевају становништво рациониранним производима, највише су радиле гвожђарске радње првенствено са пољопривредним алатима. Ове су радње биле прилично снабдевене тим производима, а у последње време су добиле колске шине које су неопходно потребне сељаку у сезони жетве, тако да је сељак и у шинама био у већини случајева подмирен.

Стечајева, поравнања и ликвидације радња такође није било.

Занатство још увек ради доста слабо и његов главни посао се састоји у крпљењу старога, пошто од надлежних централа добијају врло мало робе или је

никако не добијају. Такав је на пример случај са обућарима, а крзнарима је већ стављено на знање од стране Централе за кожу да у будуће не рачунају на доделу коже и да према томе крзнарске заједнице могу да до даље откажу своје локале и персонал који је у њима запослен.

Индустрија је радила такође смањеним капацитетом услед недостатка сировина.

Одлуком власти дозвољено је отварање неких млинова који су били затворени.

Рудници угља радили су у поређењу са прошлим месецом, непромењеним капацитетом. Исти је случај и са фабрикама уља.

У банкарству је стање непромењено. Очекује се ликвидација већег дела банака – ово по наређењу Дирекције на надзор над банкама.

СТАЊЕ ИЗБЕГЛИЦА:

У Округу пожаревачком има сада 9.035 избеглица и 280 избегличке деце, смештене код имућнијих домаћина Среза пожаревачког. Осим тога има у дечијим домовима и то: у Црљенцу 56 мушке а у Лесковцу 34 женске избегличке деце.

Стање избеглица у овом Округу, услед ове раније године је побољшано, те се избеглице сада и боље снабдевају са животним намирницама. У граду Пожаревцу се сада ради на оснивању избегличке кухиње у којој ће се избеглице града Пожаревца јефтиније хранити.

10 и 18 августа о.г. подељено је избеглицама Града Пожаревца 25.200 килограма пшенице од чега 10.300 килограма бесплатно а остало по цени од 8.- динара килограм.

Здравствено стање избеглица је задовољавајуће, јер није било никаквих већих обољења нити заразних болести. Лекарски прегледи врше се бесплатно и лекове исплаћују Сресни и месни одбори за избеглице.

ЦЕНЕ И НАДНИЦЕ:

Привредна полиција успостављена је по свима срезовима изузев у Жагубици, а органи контролишући цене дали су врло добре резултате, јер је роба на пијаци знатно јефтинија. Сви органи по у напред спремљеном обилазе своје терене, те је служба у том погледу задовољавајућа.

Издавање ценовника за животне намирнице дало је добре резултате јер су цене постале приступачније, а тржишта су доста добро снабдевена.

Број поднетих реферата у овом месецу је задовољавајући.

Предњи извештај част ми је доставити с молбом на знање и надлежност.

ОКРУЖНИ НАЧЕЛНИК,

ПЕЧАТ Драгољуб Маринковић

Достављено:

Министарству унутрашњих послова – Кабинет,

Шефу српске државне безбедности – Команди јавне безбедности.

Б е о г р а д. [27]

27 ОВАЈ ДОКУМЕНТ ИМА 7 СТРАНА

NdA K 24 F 1 D 6

МНО ФНРЈ
Архив Народно-
ослободилачког рата
Бр. Рег. 6/1-1.
24 .

Drž. komisija za utvr. zloč.
okup. i njihovih pomagača
Inv. br. 7488

ОКРУЖНО НАЧЕЛСТВО ОКРУГА ПОЖАРЕВАЧКОГ
Пов. Број: 593/43
14 септембра 1943 г.
Пожаревац

ПРЕДМЕТ: Извештај о јавној безбедности у Округу пожаревачком у времену од 31 августа до 15 септембра 1943 године.-

ШЕФУ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ БЕЗБЕДНОСТИ
-Команда јавне безбедности-
Београд.

У вези наређења Министарства унутрашњих послова К. Бр. 490/1942 г. и Шефа српске државне безбедности I Бр. 29124 од 9 новембра 1942 године и I Бр. 32418 од 23 новембра 1942 године,- част ми је доставити петнајстодневни извештај о стању јавне безбедности у округу пожаревачком у раздобљу од 31 августа до 15 септембра 1943 године.

Од 31 августа до 15 септембра 1943 године на подручју Округа пожаревачког догодила су се следећа тежа кривична дела:

1/ У СРЕЗУ ПОЖАРЕВАЧКОМ – ПОЖАРЕВАЦ:

а) 2 септембра т.г. дошла је једна група од 10 илегалних четника наоружаних машинском пушком, обичним пушкама и бомбама у село Лучицу и од претседника општине и власника вршалица узела око 1.000 кгр. пшенице, коју су одвезли у правцу општине Крављи До.

б) 3 септембра т.г. око 7 часова увече дошло је у општину Пругово 8-10 наоружаних четника од којих је један одржао говор грађанима. У овоме говору нападао је партизане и саветовао народ да не краде и да се лажно не оптужује код власти. Након говора узели су неколико кола и отишли у правцу села Лучице.

в) Дана 3 септембра т.г. око 20 часова дошла су три илегална четника у општину Лучицу и од власнице вршалице Савке Јевремовић однели 1.000 кгр. пшенице, коју су натоварили на кола, која су собом дотерали и отишли из села према југу.

г) Дана 3 септембра т.г. око 22 часа дошли су у општину Вел. Село илегални четници где су вршили претрес неколико кућа сумњајући да се у њима крију партизани. Пошто су пре уласка у село испалили један рафал из машинске пушке, мислећи се да су четници били у заседи и очекивали партизане.

д) Ноћу између 3 и 4 ов.м. дошла је у општину Калиште група од 20 илегалних четника са поручником Ловрићем на челу и од имућнијих грађана силом скупили 3.000 кгр. пшенице, коју су натоварили на кола и отерали у правцу општине Кула. Исте ноћи једна група четника од њих 12 на броју дошла је у општину Батушу и на исти начин скупила од имућнијих сељака 2.500 кгр. пшенице.

ђ) Дана 4 ов.м. група илегалних четника дошла је око 23.30 часова у општину Маљуревац где су лупали на капију претседника општине Милутина Стевића и викали: "Живео Краљ, где си Мико-дрољо".

е) Дана 5 ов.м. око 21 час дошла је једна група од око 15 илегалних четника у општину Бубушинац. Том приликом распитивали су се за рад општинске управе и о кретању војске а при одласку одвели су собом Перића Боривоја, младића из Бубушинца.

ж) Дана 5 ов.м. око 18 часова дошла је група илегалних четника у општину Берање где су говорили народу да извршује сва наређења како српских тако и немачких власти, а нарочито да предаду сву разрезану количину пшенице. Истога дана око 21 час ови четници су дошли у општину Маљуревац где су говорили у истом смислу.

з) Дана 4 ов.м. група илегалних четника дошла је у општину Топоницу на вршалицу Иваковића Милована и однели 118 кгр. пшенице. Од именованог Ивковића четници су и 25 августа т.г. узели 546 кгр. пшенице а да исту нису платили.

и) Ноћу између 9 и 10 ов.м. дошао је у општину Братинац Александар – Цане Стојадиновић, где је разбио капију Свет. Перића, претседника општине, претећи да га убије. Затим је одвео Михајла Милошевића изван села и тамо га избо ножем. Именовани је био наоружан камом, са два револвера и две бомбе и бајонетом.

ј) Дана 11 ов.м. око 11 часова убијен је у Малом Црнићу у своме врбаку Живота Миљковић. Убице нису пронађене.

к) Осим наведених појава четника, четници су се појављивали још и у општинама: Кула, Брадарац, Баре, Берање и Смољинац. У овим општинама нису ништа чинили и удаљили су се након кратког бављења.

2/ У СРЕЗУ РАМСКОМ – ВЕЛИКО ГРАДИШТЕ:

а) Дана 2 ов.м. 10 илегалних четника под командом мајора Николића у присуству сељака стрељали су у селу Кусићу сељанке Негосаву Стојичевић и Славку Милић из Кусића. Стрељање је извршено наводно због тога што су именоване достављале пријаве немачким властима, ради прикривања жита.

б) Ноћу између 5 и 6 ов.м. између села Зеленика и Вуковића дошло је до сукоба између четника и партизана. Детаљнијих података о овом сукобу нема.

в) Дана 6 ов.м. нађен је на путу Гарево – Чешљева Бара убијен Милисав Антић из Малог Градишта. Претпоставља се да су га убили четници јер је раније био симпатизер партизана.

г) 9 ов.м. око 21 час 5 наоружаних партизана напали су на жељезничку станицу Раброво – Клење и из станичне касе однели 13.237.- динара. Са телефона поскидали су слушалица а бусолу на телефону разбили. Поред овога однели су: француски кључ, чекић, поштанску торбу и канцеларски материјал а разне књиге поцепали.

д) Дана 9 ов.м. око 21 час 3 илегална четника одвели су у непознатом правцу Илију Арежина, млекара из Кусића. Именовани се 12 ов.м. вратио кући.

ђ) Дана 9 ов.м. око 12 часова илегални четници одвели су пољопривредног референта среза рамског Зорића Михајла, који се 12 ов.м. вратио кући.

е) Сем наведених случајева у срезу рамском појављивали су се илегални четници у селима: Рам, Бискупље, Курјаче, Царевац, Мајиловац, али у овим селима

нису никога дирали већ се након кратког боравка удаљили.

3/ У СРЕЗУ ЗВИШКОМ – КУЧЕВО:

а) На дан 1 ов.м. око 7 часова пре подне убијен је Војислав Грујић из Мишљеновца. Убице су непознате.

б) Дана 2 ов.м. убијен је Драгољуб Савић из Ракове Баре, који је раније припадао партизанској групи, а касније прешао четницима. Именовани је убијен на месту зв. "Испод греде" атара општине Турије. Убице су непознате.

в) Дана 2 ов.м. у атару општине Ракова Бара од стране непознатих лица убијен је Војислав Јанковић из Турије.

4/ У СРЕЗУ МЛАВСКОМ – ПЕТРОВАЦ:

а) Ноћу између 1 и 2 ов.м. 8-9 наоружаних четника дошли су у општину Рашанац и одвели општинског деловођу Јовановића Никодија. Именовани је био одведен у кућу претседника општине Јовановића Косте где су се распитивали какве све спискове општина даје пољској стражи тражећи те спискове на увиђај.

б) Дана 2 ов.м. 3 лица одвела су у општини Ракинац Драгомира Живковића зв. "Лала Пишта" и његову жену Новку. После једно пола сата наишла је друга једна тројка и из кафане одвела Светолика Дамњановића, учитеља из Ракинца. Сви су одведени у правцу општине Сибнице.

в) Дана 4 ов.м. у општини Црљенац убили су илегални четници Животића Станка, Витића Светислава, Симића Миодрага, Богдановића Војислава и Митић Даницу. Ова убиства четници су извршили за одмазду што су именовани служили као јатаци партизанима и што су раније партизани у Црљенцу убили једног четника.

г) Ноћу између 5 и 6 ов.м. око 2 часа на висовима у општинама Лопушник и Добрња, среза млавског и општини Бошњак, среза моравског паљене су неке ватре. У ком циљу су паљене ватре није познато.

д) Осим наведених случајева четници су се појавили 3 ов.м. у општини Рашанац, где су тражили храну и изгубили се у непознатом правцу.

5/ У СРЕЗУ МОРАВСКОМ – ЖАБАРИ:

а) Ноћу између 31 августа и 1 септембра о.г. око 20 часова дошло је у општину Ракинац 7 наоружаних илегалних четника где су ишамарали сеоску стражу зато што није на време дошла на стражарска места. Четници су без задржавања отишли у правцу општине Ореовице.

б) Дана 2 ов.м. око 10 часова група од 7-8 илегалних четника под вођством једног потпоручника ухватила је у општини Четереже наредника СДС моравског среског одреда Таушановића, разоружали га и одвела у шуму али су га у току ноћи пустили и оружје вратили.

в) Дана 3 ов.м. око 19 часова дошла је у општину Ореовица група од 20 илегалних четника где су одржали због грађана. На збору су саветовали свима да по сваку цену чувају српство, јер ће сви одмах после рата одговарати за свој рад.

6/ У СРЕЗУ ГОЛУБАЧКОМ – ГОЛУБАЦ:

а) Дана 28 августа т.г. отишао је од своје куће незнано куда Станојевић Живко, претседник општине Добра. Именовани се до данас није вратио нити се о њему ишта зна.

7/ КОМАНДА СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ У ПОЖАРЕВЦУ:

а) Из борбе која се почетком септембра месеца водила у околини Вел. Орашја,

округа београдског, покушала су два комунистичка борца да се пребаце преко Мораве у атар општине Ореовице, среза моравског, али су од четника у самој Морави убијени. Идентитет убијених није утврђен.

ПРОПАГАНДА:

У овом раздобљу показала се је следећа пропагандна акција у округу пожаревачком:

Растурен је пет пута по граду Пожаревцу и срезовима различити пропагандни материјал.

5 ов.м. отворена је у Пожаревцу Антикомунистичка изложба. Отварање је извршио Љуба Тодоровић, шеф отсека теренске пропаганде при Претседништву Министарског савета. Отварању су присуствовали поред мене и претставници свих српских и немачких власти и надлештава. Изложба је трајала до 12 ов.м. закључно.

Изложбу су, у томе међувремену, посетили чиновници свих државних и самоуправних надлештава, ученици-це свих школа, као и припадници других друштвених установа и заједница.

Посетиоци су показали велико интересовање за изложени материјал, који су објашњавали нарочити водићи.

На дан 12 ов.м. одржан је велики народни збор коме је било присутно око 2.000 људи. Збор је отворио претседник општине Војислав Милосављевић. На збору су говорили: Драгиша Вујић, пензионер, прота Драгутин Маринковић; Света Кузмановић, апотекар; Милутин Милојковић, бивши претседник општине; Стеван Стојановић, земљорадник; Никола Јовановић, адвокат; Милорад Атанацковић, трговац; Др. Богдан Лазаревић, лекар, Милан Ничота, студент, сви из Пожаревца и Филип Вукотић из Кучева.

Сви су говорници, говорећи о данашњим приликама код нас и на фронтовима, саветовали смирење духова, безусловну слогу и заједничку сарадњу свих Срба, као и лојалност према окупаторским властима.

У више махова изашао сам у народ, између осталог 4 ов.м. сам био у друштву вишег ратног – управног саветника Ранце-а и Илије Параноса, потпредседника београдске општине у Костолцу, где сам извршио обилазак радова у Костолцу задржавши се извесно време у разговору са радницима. Такође сам обишао и среско место Жабари.

Исто тако Сремски начелници су обилазили општине и села у својим срезовима, где су долазећи у додир са претставницима општина и ширим народним слојевима, општинама издавали потребна наређења а народу упутства и поуке у циљу одржавања реда и мира.

ДРЖАЊЕ ДРЖАВНИХ И САМОУПРАВНИХ СЛУЖБЕНИКА:

Са држањем државних и самоуправних службеника можемо бити задовољни. Сви државни и самоуправни службеници дају од себе све да што боље одговоре својој патриотској дужности према Србији и српству. Када се има у виду слабо материјално стање службеника, скупоћа и несташица која је завладала како у погледу набавке намирница за исхрану тако исто и одеће и обуће за

чиновништво и њихове породице, онда са радом службеника морамо бити задовољни.

Давањем примера сви службеницима повереног ми округа настојаћу да се држање службеника и надаље одржи на достојној висини.

Предњи извештај част ми је доставити с молбом ради знања и даље надлежности.-

ОКРУЖНИ НАЧЕЛНИК,

ПЕЧАТ Драгољуб Маринковић

Достављено:

Министарству унутр. послова – Кабинет

Шефу срп. држав. безбедности – Команди јавне безбедности

Београд.

NdA K 24 F D 4

МНО ФНРЈ
Архив Народно-
ослободилачког рата
Бр. Рег. 5/2-1.
24 .

Drž. komisija za utvr. zloč.
okup. i njihovih pomagača
Inv. br. 7486

ОКРУЖНО НАЧЕЛСТВО ОКРУГА ПОЖАРЕВАЧКОГ
Пов. Број: 625/43
30 септембра 1943 год.
Пожаревац.

ПРЕДМЕТ: Извештај о општој ситуацији у Округу пожаревачком у месецу септембру 1943 године.
На Пов. I Бр. 96/42.

ШЕФУ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ БЕЗБЕДНОСТИ
Команди јавне безбедности

БЕОГРАД.

У смислу добивеног наређења Пов. I Бр. 96/42 од 26 јануара 1942 године, ранијих наређења као и упустава примљених од Господина Министра част ми је доставити извештај о општој ситуацији у Округу пожаревачком у месецу септембру 1943 године.

У погледу организације округа у потпуности су спроведене одредбе Уредбе о административној подели земље, као и осталих наредаба и наређења које се односе на уређење округа. Окружно начелство функционише без икаквог застоја, благовремено и без застоја. Окружно начлество би још боље фукционисало када би се донела Уредба о унутрашњој организацији Окружних начелстава.

На подручју повереног ми Округа исто тако правилно функционишу сва среска начелства. Престојништво градске полиције у Пожаревцу, Градска општина у Пожаревцу као и све општине. Код Градске општине у Пожаревцу стање би се у многом још побољшало када би Министарство унутрашњих послова одобрило штатут о општинским службеницима који се налазе на одобрењу. Код сеоских општина осећа се недостатак квалификованог службеничког особља но ипак са радом општина с обзиром на постојеће прилике морамо бити задовољни.

Комесаријат полиције у Костолцу као и пословање Делетага Министра унутрашњих послова у Костолцу тече нормално.

Сремски начелници су током месеца септембра по претходно добивано мојој сагласности вршили смене како појединих општинских часника тако и целокупног општинског часништва. О свима овим променама увек је извештавано одељење за самоуправу Министарства унутрашњих послова. Све ове смене односно постављења нових општинских часника вршене су само онда и у оним општинама где се указала неопходна потреба било што су поједини општински часници здравствено оронули или да су изгубили потребан ауторитет.

Према моме упуству сресни начелници су код сваког постављења имали у виду стерњење Српске Владе народног спаса и општи народни интерес настојећи да на челу општине дођу највреднији, нај-уреднији и у сваком погледу најисправнији грађани. Овакав рад по овим предметима дао је задовољавајући резултат.

Током месеца септембра, колико су ми прилике дозвољавале, обишао сам приличан број општина дајући том приликом сресним начелницима и претседницима општина потребна наређења и упуства за даљи успешан рад а грађанима поуке о њиховом држању и о потреби одржања реда и мира у данашњим приликама. Приликом обиласка посветио сам нарочиту пажњу питању исхране и чинио потребна расположења да се народу обезбеди довољна исхрана.

Сресни начелници обишли су скоро све општине својих срезова и по мојим упуствима, издатих у духу рада Српске Владе, развили свестран рад над подизању народног живота и спречавању свих разорних акција.

ПОЛИТИЧКЕ ПРИЛИКЕ.

1. Комунистичка акција

Комунистичка акција у току месеца септембра на подручју повереног ми округа била је у опадању. Партизани су се појавили у пет случајева од којих су у једном случају спалили општинску архиву, намештај и пропагандни материјал у општини Топоница среза пожаревачког. Код сваке појаве партизана власти су одмах предузели све могуће мере за њихово гоњење и уништење где год је то било могуће. Уништењу партизана односно смањењу њихове акције допринели су у многом и илегални четници који партизане немилосрдно гоне и убијају. Партизани су се углавном појављивали у срезу пожаревачком и рамском. Сем наведеног случаја паљења општинске архиве у Топоници појаве партизана свеле су се на тражење хране.

Парвизанска акција у овом Округу посве би престала када би се могло спречити пребацивање партизана из осталих округа. Од огромног броја партизана који су угрожавали јавну безбедност у овом округу пстао је само незнатан број, 10 до 15 док су остали побијени.

Главни комунистичко – партизнаски вођа за Округ пожаревачки и истовремено политички комесар јесте Жика Поповић бивши учитељ у Раброву. Групице партизана које се крећу по терену предводе осим Жике Поповића/у срезу Рамском Ђура Кецман, Тоша геометар и Козица у срезу пожаревачком/Велимир Дамјановић и Милоје Милојевић у Срезу Звишком и Голубачком и Александар Трајковић звани "Саша" у срезу Млавском. Ове групе су јаке 4 до 15 људи а попуњене су од партизана који се углавном пребацују из суседних Округа.

Због својих злочина и метода, који су народу нанели много зла народ партизане осуђује и ускраћује сваку помоћ. Код народа је наишла на пуно разумевање свака акција и мере које су Српске власти предузимале у циљу спречавања партизанске акције и комунистичке пропаганде.

2. Акција Драже Михајловића:

У овом Округу постоје следећи одреди илегалних четника припадника Драже Михајловића:

а./ Група коју је предводио мајор Никола Анђелковић. Овај мајор је од стране четника стрељан. До сада се није могло сазнати ко је постављен за команданта овога одреда. Ова група креће се у главном на подручју среза рамског а број од 60 до 70 људи са једним официром.

б./ Група коју предводи капетан Крста Рончевић. Овај одред креће се углавном на подручју среза голубачког а броји око 60 четника са три официра.

в./ Група Воје Триброђанина у јачини до 150 људи са 4 официра креће се у срезу Звишком.

г./ Група коју предводи поручник Јагош Живковић. Ова група броји до 200 људи са 5 официра а креће се по срезу млавском и пожаревачком.

д./ Група коју предводи капетан Банковић. Ова група броји до 100 људи са 4 официра а креће се у срезу моравском.

Бројно стање ових група није увек једнако него се мења повремено вероватно по наређењима њихових старешина.

Све ове групе врло су добро наоружане пушкама, пушко митраљезима, митраљезима и бомбама а све стоје под командом Синише Пазарца који има свој штаб на планини Бељаници.

При свом штабу и у суседном срезу хомољском има око 200 илегалних четника. И овај број није увек сталан него се повремено мења. Главна акција илегалних четника манифестовала се у немилосрдном гоњењу и уништавању партизанских банди и њихових јатака. Исто тако четници су хватали и убијали или батинали и друге разбојнике и пљачкаше. У много случајева четници су долазећи у додир са народом саветовали да се ред и мир имају одржати по сваку цену и препоручивали народу да мирно и без поговора извршује сва наређења Српских и окупаторских власти. Нарочито су наглашавали да све испоруке разрезаних контингената животних намирница треба на време обавити, јер се на тај начин могу избећи казне које изричу окупаторске власти за неблаговремене испоруке. Изузетан случај је био само у срезу рамском где је мајор Анђелковић био забрањивао испоруку жита.

У току месеца септембра није било случаја напада четника на преставнике Немачке окупаторске силе.

РАСПОЛОЖЕЊЕ НАРОДА

У народу се манифестује жеља за одржањем реда и мира, због чега народ одбија од себе сваки покушај партизана и осталих разорних елемената који желе да унесу забуну међу ставништвом. Народ је исувише свестан тешких последица које су неминовно како за личну тако и за имовну безбедност ако би ред и мир био поремећен. Ради тога народ са пуним одобравањем и симпатијама прати рад Српских власти који иде за тим да се ред и мир одржи.

Држање грађанства спрам окупаторских власти је лојално и достојанствено. Није био ни један случај поремећаја овог лојалног односа јер народ послушно извршује сва наређења власти. Овде треба напоменути да се код народа осећају велике тешкоће због сталног кулучења и давања запреге. Ово је настало због помањкања радне снаге која није довољна ни за благовремено обављање

пољопривредних послова. Ово је стање посве разумљиво када се зна да се за рад најспособнији људи налазе у заробљеништву и да је стока, способна за рад у бројном опадању. Сем тога многи пољопривредни радници налазе се на раду по рудницима или код разних организација које припадају Немачкој оружаној сили. Уза све то што се ове тешкоће осећају није било случаја ни потребе за неком озбиљнијом интервенцијом власти, него се ова интервенција сводила само на позивању радника.

ЈАВНА БЕЗБЕДНОСТ.

У току месеца септембра јавна безбедност у повереном ми Округу с обзиром на смањену акцију партизана била је повољна. О свима догађајима одмах је слат извештај Министарству унутрашњих послова – Кабинет, Шефу Српске државне безбедности као и Немачким војним властима. Команди Српске државне страже и Среским начелствима издавао сам потребна наређења и упуства о мерама које треба предузети да би се јавна безбедност побољшала.

Органи Српске државне страже и ако су спремни да се за извршење службених задатака сасвим заложе, ипак ни по свом бројном стању ни по наоружању нису у могућности да у сваком случају благовремено и енергично наступе. Ово због тога што су и партизани као и четници боље наоружани. Да би се отганима Српске државне страже омогућила успешнија акција у сузбијању свих илегалних акција, потребно би било да се Српској државној стражи додели аутоматско оружје. Сем тога требало би број стражара знатно повећати. Због малог броја стражара и слабог наоружања Српска државна стража неби била у могућности да се одупре ако би четници предузели какву озбиљнију акцију.

ПРОПАГАНДА.

У току месеца септембра пропагандна акција састојала се је у следећем: од 5 до 12 септембра одржана је у Пожаревцу антикоминистичка изложба. Изложба је била смештена у 4 одељења народне школе Вука Караџића. Отварању изложбе коју је отворио Љуба Тодоровић шеф отсека теренске пропаганде при претседништву Министарског Савета поред мене присуствовали су и преставници свих Српских и Немачких власти. Изложбу су посетили сви чиновници, ученици свих школа и чланова свих удружења као и велики број грађана. Посетиоци су за изложени материјал показали велико интересовање и понели са изложбе најбољи утисак.

Дана 12 септембра одржан је у Пожаревцу велики народни због коме је присуствовало преко 2.000 људи. Због је отворио претседник општине пожаревачке Војислав Милосављевић. На збору су говорили Драгиша Вујић пензионер, Прота [28]дагутин Маринковић; Света Кузмановић апотекар, Милутин Милојковић бивши претседник општине; Стеван Стојановић земљорадник; Никола Јовановић адвокат; Милорад Атанацковић трговац, Др. Богдан Лазаревић, лекар и Милан

28 Руком написано слово „D“.

Ничота студент технике сви из Пожаревца и Живота Алексић земљорадник из Трњана. Сви говорници, говорећи о данашњим приликама, саветовали су да се одржи ред и мир, препоручивали слогу и заједничку сарадњу свих срба у духу стремљења Српске Владе и лојалност према окупаторским властима.

У више случајева током месеца септембра обилазио сам општине где сам грађанима давао упуства и поуке о потреби одржања реда и мира, међусобне слоге и послушности у извршавању наређења како Српских тако и окупаторских власти.

Дана 4 септембра у друштву Вишег ратног управног саветника Ранце-а и и потпредседника београдске општине Илије Параноса обишао сам раднике и радове у Костолцу где сам исто тако радницима саветовао да буду мирни, вредни и послушни.

Сав пропагандни материјал који је Окружно начелство примило, одмах је најбржим путем и начином разаслат среским начелницима ради растурања у народ. Дана 25 септембра растурен је проглас Претседника Српске Владе за који је грађанство показало живо интересовање.

ОКРУЖНЕ ФИНАНСИЈЕ

У месецу септембру остварено је прихода по окружном буџету у износу од.....3,744.824,61
а извршено расхода у износу од..... 2,133.781,12
па је према томе било више прихода за динара 1,611.043,49

Стање готовине на данашњи дан износи:

на чековном рачуну код Поштан. штедионице.....Дин. 17,126.262,19
на текућем рачуну код Држ. Хипотек. банке ..... ” 1,747.875. -
у каси у готову ..... ” 2,332.146,42
Свега: Дин. 21,206.283.61

У погледу прилива Окружних прихода хх овај месец био је бољи од претходног, што је редовна појава сваке године, јер је наплата друге рате земљарине у пуном јеку а с тим у вези и наплата Окружних дажбина.

У протеклом месецу нарочит је успех имала Пореска управа у Великом Градишту, пошто су се прилике у погледу јавне безбедности средиле па има изгледа ће ова пореска управа до краја године постићи потпун успех.

Унутрашње пословање финансиског реферата иш[29]о [30]е нормалним током. Почело се је са припремним радовима за израду Окружног буџета за 1944 годину ко би исти био до законског рока тј. до 15 октобра готов и достављен на одобрење.

ПОЉОПРИВРЕДА И ИСХРАНА.

У току месеца септембра владала је суша осим што је у срезу Рамском на дан 6 септембра падала добра киша. Елементарних непогода није било.

29 Руком написано слово „л”.

30 Руком написано слово „ј”.

Од пољских радова обавља се берба кукуруза и других позних усева. Примање земљишта за јесењу сетву обавља се под веома тешким околностима услед дуготрајне суше.

Сви позни усеви су у стању зрелости. Приноси су слаби а квалитет није најбољи чему је увек разлог превелика жега непосредно пред сазревање тако да је зрење било превремено и насилно.

Од болести и штеточина примећена је шљивина штитаста ваш у срезу моравском и велика штета на сојима у свима срезовима од зечева.

Отпочела је берба јесењин сората воћака. Квалитет је у већини случајева лош услед прераног сазревања и црвљивости.

Виногради су у стању сазревања. Асталске сорте грожђа беру се и уновчавају на пијаци. Виногради који су очувани од пламењаче даће добар принос и ако грожђе није најбољег квалитета.

Осећа се оскудица у плуговима за јесењу обраду као и у шинама за точкове те у запрежном прибору.

Стање људске и сточне радне снаге за сада је задовољавајуће. У току месеца септембра вршено је жигосање приплодне стоке ради заштите од клања.

Болести код стоке у току месеца у већој мери није било.

У току месеца септембра исхрана непроизвођачког становништва у Округу пожаревачком била је задовољавајућа.

Државни и самоуправни службеници како по градовима снабдевени су пшеницом за седам до 12 месеци.

Исто тако су и све избеглице на исти начин снабдевени. Сви пензионери добили су помоћ од 15 кгр. пшенице по члану породице са правом да се као и остали незбринути произвођачи снадевају хлебом са пеларе.

Кампања прикупљања пшенице завршена је, пошто је Округ целокупну разрезану количину пшенице излиферовао одкупним фирмама.

Од сточних заразних болести владале су у Округу следеће болести: у срезу пожаревачком и голубачком било је случајева свињске куге чије је сузбијање у успешном току. Има изгледа да ће се ова сузбити.

У току месеца септембра вршено је цепљење свиња против свињске куге.

Шуга која се била појавила у срезу пожаревачком и рамском у опадању је и ускоро ће бити сузбијена.

Спроводе се строге ветеринарско полицијске мере у сврху сузбијања беснила код паса.

ШУМАРСТВО.

Уоком месеца септембра била је посвећена нарочита пажња планској сечи те је готово план за цео округ реализован за око 80%. Предузете су све мере да се извоз појача пошто је услед пољских радова био опао.

У два шумска расадника колико их има у овом Округу обављени су сви потребни радови али због суше успех садница није онакав какав би требао да буде да су прилике нормалне. Издвојених голети има у срезу рамском те ће се са пошумљавањем отпочети чим време дозволи и ако саднице буду постигле потребан раст.

ПРОСВЕТА.

Настава у школама како средњим и стручним тако и у народним почела је благовремено.

А. Гимназије.

1.- Реална гимназија у Пожаревцу. Ова гимназија има свега 26 одељења са 1.039 ученика. Од 26 одељења има 13 мушких, 10 женских и 3 мешовитих. Школа не ради у својој згради него је смештена у згради народне школе "Свети Сава" где има 6 учиниоца. Ученици су подељени на 5 група а настава је тако подешена да свака група има сваког дана предавање 3 до 4 часа.

Резултати на прикупљању хране и новца за рад ђачке кухиње су одлични. До сада је скупљено 1.500 кгр. жита и 70.000.- дин. у готову. Остале намирнице се такође прикупљају.

2.- Релана гимназија у Великом Градишту. Ова гимназија за сада располаже само са 4 учионице у којима се врши настава полудневно. Школа има свега 248 ученика. Од предмета незаступљени су привремено због премештаја професора: веронаука, гимнастика, певање и математика.

У заједници са народном школом и женском занатском школом основана је ђачка кухиња у којој се храни 42 ученика из гимназије и 37 ученика народне школе и женске занатске школе. За ову кухињу до сада је скупљено 40.000.- динара у новцу, 200 кгр. пасуља, 400 кгр. кромпира, затим лука и остале намирнице. Снабдевање хлебом решено је на тај начин што ће општине среза рамског скупити 5.000 кгр. пшенице.

3.- Реална гимназија у Петровцу. У овој гимназији почела је настава благовремено. Детаљнији податци о раду и стању ове гимназије нису још приспели у окружном начелству.

Б. Стручне школе.

Трговачка академија у Пожаревцу отпочела је рад благовремено. Због премештаја професора Евгенија Нешића и болести В. Д. директора Милана Петровића недостају радне наставничке снаге те су наставници преоптерећени. Осим тога професор Ђока Радовић отишао је у сусезно село још за време ферја и до данас се није вратио а 25 септембра од стране немачких власти ухапшен је суплент Златко Мамузић. Разлог хапшења непознат.

Према овакоме стању ствари овој школи би био онемогућен рад. Да би се рад омогућио доделио сам на рад у трговачку академију следеће професоре овдашње реалне гимназије: Драгољуба Јовичића за српски језик, Стојановић Живку за француски језик, Љубицу Стојановић за земљопис, Орлов Георгија и Вељковић Надежду да попуњују часове историје. О предњем додељивању на рад известио сам Министарство просвете.

Грађанска школа у Пожаревцу, почела је са радом благовремено. Школа има 4 одељења са укупно 63 ученика. Сва су одељења мешовита. Школа ради у реквирираним просторијама, без наставних сретстава у врло тешким околностима.

Женске занатске школе. У женским занатским школама у Великом Градишту и Кучеву тече нормално рад, док у Женским занатским школама у Пожаревцу и Петровцу због немања просторија рад није још почео. За потребе женске за-

натске школе реквириране су просторије па ће рад у њој почети а среском начелнику у Петровцу наредио сам да за потребе тамошње женске занатске школе реквирира потребне просторије.

В. Народне школе.

На подручју Округа постоје 174 школе са 412 одељења. Све школе које имају наставнике отпочеле су рад 1 септембра. Изузетак су школе у Великом Градишту која не ради јер су просторије заузете од стране "Дириса", у Кучеву где је зграду заузела Немачка војска као што је случај и са Жагубицом. Предузео сам кораке да се ове зграде ослободе.

Од 174 школе према приспелим извештајима рад 156 школа. 18 школа не ради јер нема наставника. Од 412 одељења ради 352 одељења а 60 не ради јер немају наставника. Да би рад у овим одељењима почео требало би поставити још 60 учитеља.

Школе су скоро окречене. Огрев за школу и за наставнике набављају општинске управе а за наставна средства свака школа ће добити по 15.000.- динара.

У срезовима Голубачком, Рамском и Звишком услови за рад су сваким даном све тежи услед чега учитељи подносе молбе ради премештаја.

У циљу народног просвећивања одржавају се предавања за народ.

Сви учитељи по селима примили су по 70 кгр. жита по члану породице а учитељи у Пожаревцу и професори средњих и стручних школа примили су по 50 кгр. жита.

ТЕХНИЧКИ ОТСЕК.

Стање саобраћаја у месецу септембру било је нормално. На жељезницама као и на свим јавним путевима био је нормалан саобраћај. Путнички промет на жељезницама био је у порасту а робни устаринацији. Са малим изузетком возови стижу на време. Несретних случајева на железницама није било. Ноћу између 14 и 15 септембра непозната лица оштетила су пропуст на жељезничкој прузи Топчидер – Кучево на км. бр. 135, али је саобраћај за 24 часа поново успостављен. Стање јавних сувоземних путева као и објеката на њима у главном је добро.

Кредити како по државном тако и по Окружном буџету за оправку и одржавање државних и окружних путева отворени су у довољном износу. У границама ових кредита сада се извршују најнужнији радови. У току извршење су следећи радови:

а/. На државним путевима.

1. Реконструкција деонице од км. 49 + 709 до км. 79 + 820 државног пута бр. 55 Пожаревац – В. Градиште – Голубац је завршена.

2. Осигурање надвожњака на км. 15 + 254 државног пута бр. 55 Пожаревац – В. Градиште – Голубац је завршена.

3. Израда путоказа на државним путевима бр. 5 и 55 је завршена.

4. Набавка 650 куб. мет. сејаног шљунка за оправку деонице од км. 3+000 до км. 20+000 државног пута бр. 55.

5. Издизање нивелете на км. 106+000 до км. 107+000 државног пута бр. 5

Пожаревац – Петровац.

6. Оправка коловоза на деоници од км. 113 + 400 до кмилометра 114 + 446 државног пута бр. 5 кроз варошицу Петровац.

7. Израда дрвеног моста на км. 143+000 државног пута Бр. 55 Пожаревац – В. Градиште – Голубац/код села Поникве/.

б/. На окружним путевима.

1. Израда окружног пута II реда бр. 210 Пожаревац – Костолац које радове изводи Аутономни одбор.

2. Оправка окружног пута II реда Бр. 210 Братинац – Бубушинац – Маљуревац.

3. Реконструкција привременог моста преко реке Мораве на окружном путу I реда Бр. 39 Велика Плана – Жабари.

4. Израда новог моста преко реке Волује на км. 48 + 460 Окружног пута I реда Бр. 15 Браничево – Кучево – Мајдан Пек је завршена.

5. Израда новог моста на км. 14 + 300 окружног пута II реда бр. 212 Берање – Средњево – Миљевић је завршена.

6. Оправка окружног пута I реда Бр. 46 Пожаревац – Салаковац – Раброво. Овај пут се оправља употребом народне снаге.

7. Оправка окружног пута I реда Бр. 43 Пожаревац – Свилајнац. Оправка се врши употребом радне снаге.

б. На општинским путевима.

1. Израда новиг моста преко реке Могиле на општинском путу Салаковац – жељезница станица М. Црниће.

2. Оправка два моста на општинском путу Кисиљево – Тополовник.

3. Израда дрвеног моста отвора 96,00 мет. на општинском путу Раброво – Клење је завршена.

У вези наредбе Г. Претсеника Министарског Савета Бр. 79 делимично је извршена оправка свих државних и Окружних путева употребом народне снаге. Ови радови за протекли период су окончани а извршени су у оквиру четворогодишњег програма.

Радови на регулисању река и потока, као и мелиорациони радови изводе се у оквиру одобрених предрачуна у границама расположивих кредита. Најзначајнији од ових радова је исушење Велико-Градиштанског рита.

Грађевинска делатност сведена је на минимум услед наредбе о ограничењу зидања. Од најважнијих радова зида се школска зграда у селу Мајиловцу, док се остали радови своде на мање оправке.

СОЦИЈАЛНО СТАРАЊЕ И НАРОДНО ЗДРАВЉЕ.

Рад здравствених и хигијенских установа уколико то прилике дозвољавају развијао се нормално.

Заразних болести у виду епидемија није било. Уколико је било заразних болести било их је у врло малом броју. Није било ни једног случаја пегавца.

Број оболелих од маларије према прошлом месецу није био повећан нити је уопште био велики. Број оболелих од туберкулозе плућа повећава се. Као најважнији узрок томе може се установити јсете слаба исхрана грађанства.

Обољења од венеричних болести није било у знатном броју.

У граду пожаревцу вриши се имунизација противу трбушног тифуса а у срезу млавском имунизација је извршена против дезинтерије код 502 особе. У Пожаревцу је извршено одвашљивање код 150 особа путем давања савета и упустава отпочела је овогодишња акција на чишењу народа од вашију. Са овом ће се акцијом продужити и у идућим месецима.

Сви јавни локали потвргнути су у месецу септембру два пута санитетско полицијској контроли а и животне намирнице су под сталном контролом.

Питање исхране унеколико се побољшало од како је приспела нова пшеница. Остале намирнице се са великим тешкоћама набављају а нарочито маст, месо, млеко и сир. Ове се намирнице набављају по црноберзијанским ценама које су неприступачне сиромашном свету и чиновницима. Уза све недаће опште здравствено стање народа може се сматрати задовољавајућим.

НАРОДНА ПРИВРЕДА.

У трговини, занатству, индустрији и банкарству у току месеца септембра није било неких нарочитих промена.

У току месеца септембра није отворена ни једна трговачка, занатска или индустријска радња из разлога што је 31 августа о.год. објављена и ступила на снагу Уредба о забрани ново оснивања и затварања предузећа.

Известан број гвожђарски радња у Округу примио је већу количину колских шина које су подељене пољопривредницима којима је то било најпотребније.

Стечајева и поравнања није било.

СТАЊЕ ИЗБЕГЛИЦА.

У округу пожаревачком сада има 9.035 избеглица и 210 избегличке деце смештене код имућнијих домаћина. Осим тога има у дечијим домовима смештено и то: У Црљенцу 56 мушке а у Лесковцу 34 избегличке деце. Због добре и родне године стање избеглица у овом Округу је побољшано. Избеглице се сада јефтиније и боље снабдевају животним намирницама. Ради лакше и јефтиније исхране избеглица сада се ради на оснивању избегличке кухиње у Пожаревцу.

Издао сам и ове године наређење да се приликом вршидбе прикупља 1% пшенице за избеглице. Ова пшеница се сада смешта у среске магазине и дели избеглицама.

Здрвaствено стање избеглица је задовољавајуће јер није било никаквих већих оболења нити заразних болести. Лекарски прегледи врше се бесплатно а лекове плаћају сресни и месни одбори за избеглице.

ЦЕНЕ И НАДНИЦЕ.

У месецу септембру рад органа за цене и наднице текао је углавном као и ранијих месеци. И ако су цивилни контролори били у дејству само у три среза с обзиром да су органи привредне полиције били уведени у свима срезовима сем

Хомољског, резултат рада може се сматрати задовољавајућим. Снабдевање пијаце у целом Округу поврћем и воћем било је у потпуно довољним количинама.

Цене су се кретале према објављиваним ценама за равмање које издаје Окружно начелство сваких 8 до 15 дана. Контролни органи обилазили су подручне општине где год да је то било могуће и подносили своје реферате. Уобичајена конференција у Крајскоманднтури није уи месецу септембру одржана.

Број реферата као и по њима донетих пресуда био је задовољавајући.

Предњи извештај част ми је доставити с молбом на знање и даљу надлежност.

ОКРУЖНИ НАЧЕЛНИК,
ПЕЧАТ Драгољуб Маринковић

Достављено:

Министарству унутрашњих послова Кабинет

Шефу Српске државне безбедности Команди јавне безбедности

Београд.[31]

31 ОВАЈ ДОКУМЕНТ ИМА 9 СТРАНА

NdA K 24 F 3 D 4

МНО ФНРЈ
Архив Народно-
ослободилачког рата
Бр. Рег. 4/3-1.
24 .

Drž. komisija za utvr. zloč.
okup. i njihovih pomagača
Inv. br. 7479

ОКРУЖНО НАЧЕЛСТВО ОКРУГА ПОЖАРЕВАЧКОГ
Пов. број: 655/1943 год.
15 октобра 1943 године
Пожаревац

ПРЕДМЕТ: Извештај о јавној безбедности у Округу пожаревачком у времену од 1 до 15 октобра 1943 године

ШЕФУ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ БЕЗБЕДНОСТИ
Команда јавне безбедности

Б Е О Г Р А Д

У вези наређења Министарства унутрашњих послова К. бр. 490/42 г. и Шефа српске државне безбедности I бр. 29124 од 9 новембра 1942 год. и I бр. 32418 од 23 новембра 1942 год. част ми је доставити петнаестодневни извештај о стању јавне безбедности у Округу пожаревачком у времену од 1 до 15 октобра 1943 год.

Од 1 до 15 октобра 1943 године на подручју Округа пожаревачког догодила су се следећа тежа кривична дела:

У СРЕЗУ ПОЖАРЕВАЧКОМ – ПОЖАРЕВАЦ

а.- На дан 21 о.м. група од 3 до 4 партизана пуцала је пушке на немачки камијон на путу Петровац – Пожаревац на 5 км. од Пожаревца. Метак је промашио свакако због даљине и због тога се на камијону није ни чуо. Ови партизани су били из групе студента Боже Димитријевића – Козице.

б.- Ноћу између 28 и 29 о.м. нестао је са ноћне страже у селу Набрђу 19-то годишњи Боривоје Јанковић из Набрђа. Кога је одвео као и разлог одвођења до сада није познато.

в.- 29 о.м. око 9 часова дошли су у општину Берање 15 присталица Драже Михајловића и тражили од општинске управе да им спреми доручак што је и учињено а потом су отишли у непознатом правцу.

г.- Ноћу између 29 и 30 о.м. око 11 часова једна група од око 15 партизана напала је два немачка стражара у Костолцу бомбама и пушкама, којом приликом је један стражар погинуо а други је тешко рањен. Међу нападачима је било рањених.

д.- На дан 30 о.м. око 4,30 часова наишла је у село Божевац од села Шапина једна група илегалних четника у јачини од 9 људи наоружаних са два пушко-митраљеза и 7 обичних пушака. Припадали су групи капетана Јагоша. За време бављења распитивали су се о кретању партизана, о исхрани избеглица и

за крадљивце пољских усева. У селу су се задржали око 1 сат па су потом отишли у правцу села Макце.

ђ.- На дан 30 о.м. нађен је заклан у атару села Шљивовца Цветковић Коста чувар поља из Крављег Дола. Заклан је од стране илегалних четника вероватно због сумње да је у служби партизана.

е.- 1 октобра т.г. око 15 часова по подне био је ухваћен Бранислав Михајловић из Дубравице који је раније био у шуми а сада вршио дужност курира за рачун Тоше "Геометра". При покушају бегства убијен је од органа који су га спроводили.

ж.- Ноћу између 1 и 2 октобра т.г. око 21 час ушли су у двориште Радована Миловановића земљорадника из Брадарца 4 наоружана лица ухватили и везали сина му Живка а од њега тражили 200.000.- динара, како Радован није имао више од 90.000.- динара то су му их узели а сина Живка водили везаног до краја села, где су га пустили запретивши му смртном казном да о овој пљачки не сме ником говорити. Потом су се изгубили у непознатом правцу.

з.- 2 октобра о.г. око 16 часова на њиви Радовановића Владислава у селу Братинцу на месту званом "Обзовар" нађена су три непозната мушка леша. Сва три мушкарца убијена су од непознатих лица ноћу између 1 и 2 октобра из пушке маузер метком у главу. Лешеви нису могли бити идентификовани али се сумња да су ово извршили партизани а да су то лешеви неких варошана, виђених сељака или илегалних четника.

и.- На дан 2 октобра о.г. око 21 час дошла је у село Смољинац група од око 30 партизана, испалили неколико метака из пушака, претседника општине саслушавали о кретању четника па су после тога силом узели троја кола са коњима и одвезли се према Касидолу одакле су и дошли. Наоружани су били са два пушко-митраљеза и 2 кратке машинске пушке.

ј.- На дан 4 октобра о.г. дошли су у општину Божевац 2 непозната мушка лица и распитивали се да ли је скоро кроз село пролазила каква војска и да ли има партизана па када им је одговорено да партизана нема и да се чешће појављују четници тражили су једна кола да их одвезу до Шапина што је и учињено. Претпоставља да су ово били четници Драже Михајловића.

к.- Ноћу између 5 и 6 октобора т.г. око 12 часова прошло је једно непознато лице кроз село Брежане и како је пред општином била патрола са дежурним одборником Светиславом Алексићем исто лице је изазвало Светислава и питало зашто се ти људи налазе пред општином па када му је одговорено да је то патрола наредио је да и даље остану као што су били и отишао у непознатом правцу.

л.- Ноћу између 5 и 6 октобра т.г. око 20 часова дошли су у општину Бубушиначку, Брадарачку и Дрмно око 100 наоружаних илегалних четника. У селу су се распитивали о појави партизана које су тражили за убиство три четника у Маљуревцу од стране партизана. Наређивали су да се окупаторским властима у сваком погледу излази у сусрет и да се наређења власти у свему хитно извршују. У сваком од ова три села задржали су се по пола сата па затим отишли према селу Братинцу.

љ.-7 октобра т.г. око 10 часова пре подне дошли су у општину Баре око 150 илегалних четника и тражили од општинске управе да им спреми ручак што је и учињено. Тражили су партизане а народу наредили да извршују сва наређења

власти па су потом отишли у правцу села Братинца.

м.- 7 октобра око 8 часова у вече дошли су у село Братинац 70 до 80 илегалних четника под вођством капетана Јагоша. У селу су били 1 сат, распитивали се о појави партизана а грађанима наредили да извршују сва наређења власти. По том су отишли у правцу села Набрђа.

н.- Ноћу између 7 и 8 октобра око 2 часа по поноћи дошла је у село Смољинац једна група илегалних четника под вођством капетана Јагоша у којој је било око 250 људи и наредили да им се спреми ручак. Били су наоружани са митраљезима, пушко-митраљезима и бомбама. Распитивали су се за кретање партизана наводећи да иду у потеру за оним партизана који су пре неки дан убили три четника код Бубушинца. Четници су дошли од села Трњана а отишли у непознатом правцу.

њ.- На дан 11 октобра о.г. око 17 часова дошла је једна наоружана група илегалних четника у јачини од 20 људи на челу са 1 поручником у село Драговац. У општинској згради су се распитивали да ли у селу има партизана и да ли долазе у село. Изјавили су да имају задатак да за свагда униште партизане у долини реке Мораве и у овоме срезу. Саветовали су народ да у сваком погледу одмах излазе у сусрет окупатору и да ће онај који то не буде извршавао бити одмах убијен од њихове стране. Били су наоружани пушкама, бомбама, камама и са три пушко-митраљеза. У сам мрак отишли су у правцу села Живице.

о.- Ноћу између 11 и 12 о.м. око 3 часа по поноћи неки наоружани непознати људи прошли су кроз село Петку и пуцали. У селу се нису задржавали нити су ма шта учинили а отишли су у непознатом правцу.

п.- Дана 9 октобра у 12,30 часова упала је једна група од 25 наоружаних лица у општину Живица где су дошли у општинску зграду и наредили да им се спреми ручак и вечера. У општини су остали све до 9 часова увече. Неки потпоручник звани "Љупче" одржао је пред народом говор да се слажу и да извршују сва наређења власти. Сви су имали на себи војничка одела и издавали се за четнике Драже Михајловића.

После одласка ове групе око 24 часа дошла је у општину Живицу група од преко 10 наоружаних лица и од општинске страже тражила да им каже ко их је поставио и каква је то војска била у селу. По том су отили у непознатом правцу.

р.-

У СРЕЗУ РАМСКОМ – ВЕЛ. ГРАДИШТЕ

а.- Дана 27 септембра т.г. око 17 часова дошли су 4 наоружана лица у општину Трибороде и тражила да им се спреми нешто за јело и да им се дају једна кола. Након дугог тражења општина им је нашла кола и отишли су у правцу општине Кусиће.

б.- Дана 28 септембра т.г. око 21 час дошло је из непознатог правца у општину Кисиљево 15 илегалних четника Драже Михајловића. Четници су сазвали збор на коме је неки поручник у говору скренуо пажњу народу да не слушају пропаганду ни из Москве ни из Лондона и да се уздају само у своју памет. Нагласио је да четници нису за режим који влада у Русији и да уништавају партизане. Уједно је нагласио да не треба слушати лажи радио Лондола, који је јавио да је Тито код

Крагујевца са својим трупама поробио 20.000 Талијана. Ова вест је сушта лаж јер се зна да код Крагујевца није било ни једног Талијана. Препорушио је народу да даје све што власти од њега траже.

в.- Дана 30 септембра т.г. око 19 часова у правцу села Курјаче појавила се једна група од 10 партизана. У село нису улазили. Били су наоружани једном машинском пушком и пушкама, а на главама су имали шајкаче са петокраком звездом.

г.- Дана 30 септембра наишла је између села Курјаче и Кличевца око 20 часова једна група од 6 партизана. После кратког задржавања кренули су у правцу села Кличевца где су успут срели једну тројку илегалних четника Драже Михајловића. Партизани су на четнике припуцали, ухватили их, разоружали и повели собом.

У СРЕЗУ ЗВИШКОМ- КУЧЕВО

а.- Ноћу између 27 и 28 септембра одведен је од стране 2 наоружана лица Жарко С. Лазић, земљорадник из Мишљеновца.

б.- Дана 18 септембра наишла је бугарска патрола у селу Церовици на једну групу илегалних четника. До борбе није дошло јер су четници побегли. Бугарска патрола за њима је испалила неколико рафала и ранила једног четника.

У СРЕЗУ МЛАВСКОМ – ПЕТРОВАЦ

а.- Ноћи између 30 септембра и 1 октобра око 24 часа једна група бугарских војника била је у селу Забрђе, узела собом два сељака и отишла ка селу Панкову. По одласку бугарских војника наишла је друга група наоружаних људи који су прупуцали на општинске стражаре. Стражари су се разбегли неповређени а непознати се повукли у непознатом правцу.

б.- Дана 11 октобра око 10 часова у берберници Добривоја Стокића убијен је од непознатог младића из револвера Драгиша Трифуновић, земљорадник из Добрње који је пре неколико дана пуштен из затвора Гестапо-а а који је раније био повереник Немачке силе. Убица је непознат. Бугарске власти воде истрагу.

в.- Дана 12 октобра у атару општине Крвија Среза млавског нађен је леш Риле пок. Миливоја Трифуновића из Добрње а матере пок. Драгише Трифуновића који је 11 октобра убијен у Петровцу. Убице су непознате.

У СРЕЗУ МОРАВСКОМ – ЖАБАРИ

а.- Дана 18 септембра око 10 часова одвели су илегални четници Грујица Ивана добровољца из Ореовице који је по тражењу Добровољачке команде из Ужичке Пожеге требао бити спроведен у Команду.

б.- Дана 22 септембра Немачке власти ухапсиле су Ратибора Милутиновића званог Бату економа из Жабара а 27 септембра ухапсио је Гестапо неколико жена чије мужеве нису могли наћи јер се нису налазили код својих кућа. Истога дана ухапшен је и I члан општинске управе Бошко Рајковић, Милутин Благојевић и

његов млађи син. Осим Ратибора Милутиновића сви похапшени су пуштени.

г.- Дана 3 октобра око 19 часова 7 наоружаних људи дошло је у општину Ракинац који су се након кратког задржавања удаљили у непознатом правцу. Истога дана око 20 четника Драже Михајловића прошли су кроз село Доња Ливадица и отишли у непознатом правцу.

У СРЕЗУ ГОЛУБАЧКОМ – ГОЛУБАЦ

а.- Од посаде руских војника/Власовљеве групе/ која је настањена у селу Брњици одбегло је у шуму 19 војника. Говори се да је овај број већи али се ово није могло проверити.

У СРЕЗУ ХОМОЉСКОМ – ЖАГУБИЦА

а.- Дана 14 септембра нађен је у Лазници мртав избоден ножевима од непознатог лица Петар Јањић Мартинешић из Лазнице. Разлог убиства као и убице непознати су.

б.- Дана 2 октобра око 10 часова рањен је из ватреног оружја Илија Петра Крстића из Лазнице у десну руку. Рана је лакше природе а убица је непознат.

в.- Дана 2 октобра у 13 часова на месту званом ”Чока” атара општине лазничке погинуо је Владимир Ј. Спасић из Лазнице. Према обавештењу именовани је припадао четничкој организацији па се мисли да су га четници убили.

ГРАД ПОЖАРЕВАЦ

а.- Ноћу између 7 и 8 октобра непознати крадљивци обили су катанац на кројачкој радњи Николића Милосава и из радње украли 3,20 метара шајака, једне официрске панталоне, пар мушког половног одела, 1 бриц панталоне у штрафте, 11 метара поставе 3 метра тегет штофа, 1,50 метара сатина, 1 нов женски капут са пелцом, 5 метара зеленог филца, 1,50 метара црног штофа у штрафтама и три ћебета.

б.- Дана 25 септембра ухапшен је од стране немачке полиције Мамузић Златко, суплент Трговачке академије у Пожаревцу. Разлог хапшења је непознат.

в.- Дана 11 октобра од стране немачке полиције ухапшен је Јанко Јанковић, политичко-управни секретар Окружног начелства. Разлог хапшења непознат.

О свима овим догађајима одмах сам извештавао како Министарство унутрашњих послова – Кабинет и Шефа српске државне безбедности тако исто и надлежне немачке војне власти. Истодобно издавао сам Команди сва С.Д.С. и среским начелницима потребна наређења и упутства о мерама које би требало предузети да би се јавна безбедност у повереном ми Округу побољшала.

Из напред наведених догађаја, иако се случајеви саботаже не дешавају тако често као раније, види се да јавна безбедност у Округу пожаревачком није на оном ступњу на којем би требала да буде. Разлози за оваково стање остали су исти како сам то већ у својим ранијим извештајима изложио.

Српске власти нису у могућности да заштите народу личну и мовну безбед-

ност. Народ је препуштен сам себи и живи у великом страху, јер су органи С.Д.С. повучени са терена у Пожаревац и у Вел. Градиште. Партизанска акција иако је сведена на много мању меру и данас угрожава животе и имовину оних који су национално исправни послушни српском а лојални према окупаторским властима. Тај вредни део народа увек је ноћу изложен опасности да разне илегалне групе не изврше какво дело саботаже а дању је изложен опасности од одмазде коју окупаторске власти предузимају. Народ очекује помоћ од српских власти а ове, на жалост нису у стању да му помогну па је право чудо да се стање под оваким околностима није погоршало. Народ увек, гдегод није ометан од стране илегалних група мирно и достојанствено извршава сва наређења како српских тако и окупаторских власти.

ПРОПАГАНДА:

На дан 2,3 и 4 о.м. одржала је фолкхлорна група ансамбла Коларчеве задужбине у Београду приредбе у Пожаревцу. Приликом овога гостовања приказане су народне игре и песме из свих крајева Србије. За ове приредбе владало је велико интересовање. Уводну реч на овим претстава дао је дописник Државне пропаганде Милош Аћимовић, износећи културне тековине Српскога народа, указао је на њихово богатство и саветовао неговање старих народних обичаја и традиција.

Трећег о.м. одржао сам велики народни збор у Пожаревцу, на коме су поред мене говорили Челник српске заједнице Рада Стојан Станковић и омладинац Миодраг Крстић, студент. У своме говору изнео сам ситуацију Србије у данашњици, саветујући народу стрпљивост и одржавање реда и мира у земљи, јер ће се само на тај начин дочекати бољи дани. Говорећи о партизанској акцији позвао сам све националне елементе да отворено иступе, и поведу борбу против ове немани. Челник С.З.Р. Стојан Станковић изнео је у своме говору конструктивну улогу српскога радника на обнови Отаџбине.

Омладинац Миодраг Крстић у краћем говору изнео је задатке омладине у данашњици, поздрављајући као вођу омладине армиског Ђенерала Милана Недића.

Збору је присуствовало 7.000 људи.

14 октобра одржан је народни збор у Жабарима. На збору је говорио Окружни начелник Драгољуб Маринковић и адвокат Коста Радовановић из Жабара.

У своме говору изнео сам неопходност народне слоге у заједничкој борби за опстанак и обрачунавању са партизанским бандитима. Осудио сам бесрамну и лажну пропаганду Лондона и Москве, обележавајући их као највеће злотворе српскога народа. Позвао сам народ на заједнички рад и сврставање у чврсте редове који ће нас одвести бољој и лепшој будућности.

Адвокат Коста Радовановић говорио је о улози претседника српске владе армиског Ђенерала Милана Недића, приказујући га као човека у кога је народ и пре рата имао поверења, човека који је на себе узео судбоносну улогу свога народа у његовим најкритичнијим часовима.

Народ је саслушао у највећем реду оба говорника аплаудирајући Претседника српске владе и поздрављајући његову тешку али високу борбу за спас српскога народа.

Збору је присуствовало око 1.500 људи.

ДРЖАЊЕ ДРЖАВНИХ И САМОУПРАВНИХ СЛУЖБЕНИКА

Држање Државних и самоуправних службеника одговара интенцијама Српске владе народног спаса. Сви се труде да што боље и што потпуније одговоре својој патриотској дужности. Иако велика скупоћа која је економски положај чиновника на минимум ипак чиновници свесни свога задатка, стојички подносе немаштину и предано раде за добро народа.

Давањем примера свим службеницима повереног ми Округа настојаћу да се држање службеника и надаље одржи на достојној висини.

Предњи извештај част ми је доставити с молбом ради знања и даље надлежности.

ОКРУЖНИ НАЧЕЛНИК,
ПЕЧАТ Драгољуб Маринковић

Достављено:
МИНИСТАРСТВУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА Кабинет
ШЕФУ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ БЕЗБЕДНОСТИ
КОМАНДИ ЈАВНЕ БЕЗБЕДНОСТИ
БЕОГРАД[32]

32 ОВАЈ ДОКУМЕНТ ИМА 8 СТРАНА

NdA K 24 F 4 D 4

МНО ФНРЈ
Архив Народно-
ослободилачког рата
Бр. Рег. 4/4-1.
24 .

Drž. komisija za utvr. zloč.
okup. i njihovih pomagača
Inv. br. 7495

ОКРУЖНО НАЧЕЛСТВО ОКРУГА ПОЖАРЕВАЧКОГ
Пов. Бр. 684/43
31 октобра 1943 год.
Пожаревац.

ПРЕДМЕТ: Извештај о стању јавне безбедности у Округу пожаревачком у времену од 15 до 31 октобра 1943 године.

ШЕФУ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ БЕЗБЕДНОСТИ
Команди јавне безбедности

БЕОГРАД.

У вези наређења Министарства унутрашњих послова К. Бр. 490/42 г. и Шефа Српске државне безбедности I Бр. 29124 од 9 новембра 1942 и I Бр. 32418 од 23 новембра 1942 године част ми је доставити петнаестодневни извештај о стању јавне безбедности у Округу пожаревачком у времену од 15 до 31 октобра 1943 године.

Од 15 до 31 октобра 1943 године на подручју Округа пожаревачког догодила су се следећа тежа кривична дела.

1.- У СРЕЗУ ПОЖАРЕВАЧКОМ – ПОЖАРЕВАЦ.

а/. Ноћу између 9 и 10 октобра око 10 часова дошла је једна група илегалних четника у јачини око 30 људи у општину Острво где су од претседника општине тражили податке о комунистима из 1941 године. Када је претседник одговорио негативно четници су изјавили да имају података да су свештеник Милан Савковић и Мита Вашић машин бравар симпатизери комуниста. Ову двојицу су четници пронашли и одвели у правцу Костолца.

б/. Дана 10 октобра око 17 часова и 30 минута дошло је у општину Брежане 10 наоружаних четника, где су одржали говор и саветовали да народ буде послушан према окупатору. Затим су се распитивали ко помаже партизане да му запале кућу. Из Брежанске задруге и радње Драг. Величковића узели су око 40 паклица цигарета које су исплатили и удаљили се у правцу Живице.

в/. Ноћу између 11 и 12 октобра око 23 часа дошло је у општину Брежане 20 наоружаних четника, где су ручали и вечерали и остали целога дана. За време бављења изјавили су да гоне комунисте.

г/. Дана 12 октобра око 18 часова дошла је у општину Пољана једна група од око 80 четника, где су срели претседника и повели га у правцу општине Пругово. Путем су се распитивали да ли у Пољану долазе партизани и ко из села има везе са њима. Око 11 часова ноћу четници су претседника пустили.

д/. Ноћу између 12 и 13 октобра око 24 часа прошла је кроз општину Драговац група од 10 наоружаних четника који су тражили партизане, и удаљили се у правцу Љубичева.

ђ/. Дана 15 октобра једно одељење Српске државне страже нашла је на сеоском путу Пожаревац – Набрђе један унакажен мушки леш, коме су биле отсечене уши и нос а са лица кожа одерана. Леш је индентификован. Убијени је Живковић Миљко земљорадник из Набрђа стар преко 60 година. Убисто су извршили партизани из освете јер су по његовој достави пре извесног времена у његовој кући убијени неки партизани.

е/. Дана 16 октобра око 12 часова пребацивала се једна група четника из Калишта и Батуше за Топоницу. У то време четници су примећени од стране Немачких војника који су се возили камионом и одмах отворили ватру на четнике. Четници су се растурили у правцу Шљивовца и Крављег Дола а немачки војници су узели два старца Владимира Грујића и Љубомира Грујића, оба из Топонице и одвели их за Петровац.

ж/. Дана 17 октобра око 16 часова три илегална четника пресрела су Живана Милојковића из Великог Села и наредили му да их вози у Врбницу, срез Моравски. На крају Великог Села пресрела их је јача група партизана који су започели борбу са четницима. У тој борби Живан Милојковић је убијен а четници наводно похватани. Како је по причању чобана 17 октобра од 9 часова ујутру вођена борба између четника и партизана у хатару општине Врбнице и Томиславац среза моравског виђено је 6 до 8 партизанских лешева.

з/. Дана 18 октобра око 18 часова дошла је у општину Смоњинац једна група од 25 илегалних четника где су тражили вечеру и без задржавања отишли у правцу Макце.

Истога дана око 20 часова дошла је у општину Бубушинац једна група од 30 четника. У општини су питали да ли има шта ново и без задржавања отишли у правцу Маљуревца.

и/. Ноћу између 18 и 19 октобра око 24 часа дошла је у општину Живица једна група од око 80 четника. Са том групом дошао је и Велимир син Љубомира Стевановића који је 14 октобра отишао у четнике. Именовани је приморао свога оца да му да његово одело. Четници су отишли у непознатом правцу.

ј/. Дана 18 октобра нађени су заклани Ђурић Милена и његов син Милосав сељаци из Бара које су илегални четници заклали у атару општине Касидол, због сумње да су сарађивали са партизанима.

к/. Дана 18 октобра око 3 часа ујутру дошла је једна група од 60 до 70 илегалних четника у општину Братинац где су се распитивали о раду и кретању партизана. Четници у наредили да општина и школа морају редовно радити, да народ не слуша којекакве лажи и да у општини и школи на видном месту мора бити истакнута Краљева слика.

л/. Дана 19 октобра група од око 40 илегалних четника дошла је у општину Пругово и блокирала кућу претседника општине кога су прислили да им отвори врата. Половина је у току ноћи отишла у непознатом правцу а половина спавала код претседника. Удаљили су се у непознатом правцу.

љ/. Дана 19 октобра кроз општину Живица прошла је једна група од око 80

четника и отишла у правцу Брежана. Одакле су се повратили у Живицу. По повратку саслушани су магационера Задруге Степића Чедомира и ударили му око 30 батина зато што примљени дуван није поделио грађанима изговарајући се да су дуван узели бандити Драже Михајловића.

м/. Ноћу између 20 и 21 октобра илегални четници убили су у Драговцу I члана општинске управе Стокића Милована, бившег добровољца Ристића Љубомира и сељака Трајковића Сретена а претседника општине Аранђела Јовића изударали.

н/. Ноћу између 20 и 21 октобра нађен је убијен у Смољинцу Милутиновић Станислав земљорадник из Смољинац. Незна се ко је убиство извршио као ни разлог због којих је извршено.

њ/. Дана 20 октобра око 10 часова на 1,1/2 км. од Љубичева јужно појавила се једна група наоружаних људи у јачини њих 25 до 30. Мисли се да су то четници који се налазе у потери за партизанима.

о/. Дана 20 октобра око 5 часова ујутру 20 илегалних четника дошли су у општину Драговац где су у општини хххххх питали ко има родбине у Брежанима и ко из Брежана долази у Драговац. Око 8 часова удаљили су се у правцу Љубичева.

п/. Дана 20 октобра око 7 часова ујутру дошло је 30 до 40 наоружаних четника у Државну шуму "Валидска" у хатару општине Острво и наредили тројици кулучара из села Скореновца, среза ковинског округа банатског Куглер Матији, Брањино Реже и Босиљки Бона да са својим колима пођу са њима. Када су се превезли преко Мораве у подручје среза подунавског округа београдског четници су кулучаре вратили натраг а коње и кола задржали и изјавили да су коњи и кола узети за војску Драже Михајловића.

р/. Дана 20 октобра око 17 часова дошла је у општину Брежане једна група од око 20 четника одакле су се удаљили у непознатом правцу.

с/. Ноћу између 21 и 22 октобра око 1 час 3 наоружана непозната лица наишла су на ноћног стражара Љубомира/презиме није познато/ и питала га каква је то војска у селу и шта ради. Када је стражар одговорио давојници са порезницима убирају порезу, један од непознатих ударио му два шамара и наредио му да одмах јави војницима да не гњаве народ и да се одмах губе из Смољинца јер ће их у противном напасти. Испаливши 7 до 8 метака непознати су се удаљили у непознатом правцу.

т/. Дана 22 октобра пре подне 2 немачка војника и неколико стражара Српске државне страже дошли су у Пољану код Душана Миљковића ради проналаска скривеног оружја. Група илегалних четника преко својих курира приморала је немачке војнике на састанак и неке преговоре. Након састанка четници су се удаљили.

Истога дана око 13 часова дошла је у Пољану једна група немачке полиције са јачим одредом бугарске војске. Баш у том времену школски служитељ избеглица из Хрватске Тулум Пане по обичају завонио је у школско звоно, јер је било време да деца дођу у школу. Један немачки војник, мислећи да служитељ звони на узбуну убио је школског служитеља у школском дворишту.

ћ/. Око 20 октобра отишли су у четнике Борисав . Радојковић и Бранислав

Љ. Стојиловић из Смољинца.

у/. Дана 24 октобра око 19 часова у општину Смољинац дошла је једна група од 30 четника и тражила вечеру. Удаљили су се у правцу села Макце не тражећи ништа.

2. У СРЕЗУ РАМСКОМ – ВЕЛИКО ГРАДИШТЕ.

а/. Према провереном обавештењу дана 12 октобра једна група од око 80 комуниста под вођством Жике Поповића дошла је у село Мишљеновац среза звишког. Том приликом вођа комуниста изјавио је пред сељацима да је прошло време његовог сакривања по колибама и плеварама и да ће формирати јаку и многобројну групу комуниста као и да неће више избегавати борбу са четницима.

Одмах после овога дошло је до борбе између комуниста и четника Воје Триброђанина којом је приликом погинула 7 четника. Пошто су комунисти своје мртве и рањене однели, незна се колико је жртава са њихове стране. Из бојазни од доласка појачања четницима комунисти су се из борбе извукли.

б/. Дана 15 октобра око 13 часова дошла је у село Курјаче једна група од 6 четника где су ручли и отишли у непознатом правцу.

в/. Дана 17 октобра око 12 часова појавила су се 3 илегална четника на жељезничкој станици Чешљева Бара где су у разговору са једним чиновником Окружног начелства изјавили да је један из Босне, један из Пожаревца док трећи није казао одакле је. Том приликом показивали су бомбе и своја одела. Након кратког времена удаљили су се са станице да би се један од њих вратио са још једним који је изјавио да је по народности Немац. Пред сам долазак воза један се четник удаљио а онај који се издавао за немца остао на станици и дочекао воз пошто је претходно свој реворвер дао једном сељаку а од истог сељака узео шешир.

г/. Дана 19 октобра једна група немачких војника била је у општинама среза рамског ради скупљања животних намирница. На улазу у село Царевац случајно је једном немачком војнику окинула пушка и убила кочијаша Драгољуба Јанковића из Великог Градишта. Овом догађају присуствовао је и Светислав брат убијеног Драгољуба који је потврдио да је убиство његовог брата случајно.

д/. Дана 20 октобра око 18 часова наишао је у село Мајиловац један наоружан илегални четник и прегледао сеоску стражу. Оним стражарима које није затекао на лицу места ударио је по неколико батина а затим се удаљио у правцу села Десина.

ђ/. Ноћу 21 октобра у 23 часа група од 150 – 200 четника напали су на омладину Националне службе у Великом Градишту и однели око 270 комада ћебади, санитетски материјал и 4 часовника. Групу је предводио неки поручник Ђорђевић. Сем чебади четници су однели 30 кошуља, 19 пари плавих гаћица, 14 пари белих гаћица, 74 пкла цигарета, један пар зимског одела, 4 летње блузе, 6 летњих панталона, 15 амбулантних чаршава целокупну анбуланту са свим прибором и сав канцелариски материјал. Од приватних ствари четници су однели 2 зимска капута један пар ципела гојзерица, једне цивилне панталоне и 10 чивилних кошуља. Сем тога однели су 9.030.- динара у готовом новцу.

е/. Ноћу 23 октобра дошла је једна група наоружаних илегалних четника у општину Мајиловац где је скупила неколико младића рођених од 1920 до 1924 и извршила заклетву тих младића Краљу и Отаџбини. После извршене заклетве четници су се удаљили у непознатом правцу.

Сазнаје се да су четници по селима среза рамског вршили заклетве младића рођених 1919 до 1924 године.

ж/. Дана 26 октобра у 8 сати прошла је једна група од 5 четника кроз село Мајиловац и отишла у непознатом правцу.

3.- У СРЕЗУ ЗВИШКОМ – КУЧЕВО.

а/. Дана 15 октобра око 21 час дошао је у село Мишљеновац бивши четнички војвода Воја Триброђанин са 200 четника и саопштио народу да се чувају партизана и да им недају храну. Четници су дошли из правца села Рановца и након задржавања од 1 часа отишли у правцу села Сене. Триброђанин је наредио да на жељезничкој прузи несме бити никаква стража јер да они чувају пругу са четницима је био и мајор Пилетић.

б/. Ноћу између 19 и 20 октобра непозната лица растурили су у Кучеву летке "Срби пажња" и "Од кога зависи будућност нашег народа".

в/. Дана 22 октобра око 10 часова у државној шуми Мајдан – Кучајна атару општине Кучајна чуло се 15 до 20 пушчаних метака. Није могло бити утврђено ко је пуцао и из кога разлога јер је место одакле се пуцњава чула ненасељено.

г/. Ноћу 22 октобра око 22 часа упало је у село Мишљеновац око 100 наоружаних четника Воје Триброђанина, који су при уласку у село пуцали из пушака и бацили једну бомбу. Становништво које се нашло на улици и сеоску стражу су тукли и наредили да иду кући. Пре одласка за село Мустапић наредили су претседнику општине Мишљеновац да 23 октобра дотера у село Мустапић једну овцу, 20 кгр. кромпира 1 кило лука и 50 кгр. пшеничног брашна.

д/. Дана 25 октобра дошла је око 10 часова у општину Мустапић једна група од око 80 четника. Групу је водио неки потпоручник који наводно припада голубачком илегалном четничком одреду. Након задржавања око 1 часа четници су отишли у правцу Мишљеновца.

4. У СРЕЗУ МОРАВСКОМ – ЖАБАРИ.

а/. Дана 15 октобра у општини Брзоходе од стране Немачке војске убијен је претседник општине Живадин Миладиновић.

б/. Дана 16 октобра према непровереном сазнању у хатару између општине породинске среза моравског и општине Кушиљево среза ресавског ујутру вођена је борба између четника Драже Михајловића и комуниста.

в/. Дана 17 октобра једна група од око 20 наоружаних људи прошла је кроз село Доња Ливадица.

г/. Дана 17 октобра око 10 часова дошло је 10 наоружаних четника у општину Ореовица, где су одржали неки збор па се потом удаљили у правцу општине Александровац.

д/. Дана 18 октобра одвели су четници Грујића Ивана добровољца редова из села Ореовице, кога је Српска државна стража тога дана требала да спроведе у

његову команду у Ужичку Пожегу.

ђ/. Дана 20 октобра у 15 часова дошло је у општину Ракинац 50 наоружаних људи, где су тражили храну и удаљили се у непознатом правцу.

е/. 21 октобра око 18 часова дошла је у општину Ракинац једна група од око 30 четника, где су купили хране од грађана и удаљили се у непознатом правцу.

ж/. Дана 22 октобра око 20 часова дошла је у општину Жабари једна четничка тројка коју је предводио Милан Барачки бивши учитељ из Жабара. Циљ доласка непознат.

з/. Дана 24 октобра претседник општине у Жабарима примио је од Команде штаба I-4/69 Југословенске војске у отаџбини од 23 октобра 1943 године наређење којим се одређује време за слободно кретање грађанства по улицама и по имањима од 6 сати ујутру до 7 сати увече. Ко се буде нашао или затекао после овога времена на улици или имању биће кажњен по четничком закону или смрћу. Уједно се овим наређењем забрањује све забаве и седељке као и игранке увесељавајућег карактера.

и/. Дана 27 октобра око 15 часова прошло је кроз Жабаре 10 кола четника од правца Велике плане ка Петровцу. Претседнику општине жабарске саопштили су да мора удовољавати сваком тражењу Немачких војних власти а нарочито у погледу испоруке стоке.

5/ У СРЕЗУ ГОЛУБАЧКОМ – ГОЛУБАЦ.

а/. 17 октобра око 19 часова убијен је од непознатих лица у Шувајићу Војислав Живковић бивши претседник општине Шувајић који се пре картког времена био одметнуо у шуму.

б/. Дана 28 октобра око 5,30 часова једна група од 15 наоружаних четника прошла је кроз село Доњу Крушевицу и без задржавања удаљила се у непознатом правцу.

6. У СРЕЗУ ХОМОЉСКОМ – ЖАГУБИЦА.

Дана 10 октобра око 12 часова једна тројка непознатих наоружаних људи дошла је у село Осаница и том приликом одузела једно прасе натакнуто на ражањ које су Немачки војници из организације ТОТ донели да се испече у кући Петра С. Аврамовића. Поменута тројка однела је прасе у непознатом правцу.

7. У СРЕЗУ МЛАВСКОМ – ПЕТРОВАЦ.

Није било важнијих кривичних догађаја.

8. ГРАД ПОЖАРЕВАЦ.

а/. Дана 1 октобра око 15 часова ухваћен је Бранислав Михајловић који је раније био у шуму а по повратку из шуме вршио курирску дужност за рачун комуниста. При покушају бегства убијен је од спроводника.

б/. Ноћу између 16 и 17 октобра непознати растурачи растурили су по граду Пожаревцу два летка "Врло важно! Срби пажња" и "Од кога зависи будућност нашег народа" растурачи нису могли бити пронађени.

О свима овим догађајима одмах сам извештавао како Министарство унутрашњих послова – Кабинет и Шефа српске државне безбедности тако и надлежне Немачке војне власти.

Команди Српске државне страже и среским начелницима као и Престојнику градске полиције у Пожаревцу издавао сам потребна наређења и инструкције о мерама које треба предузети у циљу побољшања јавне безбедности у повереном ми округу.

Из изложених догађаја види се да се акта саботаже у повереном ми Округу смањила на најмању меру али да јавна безбедност ипак није онаква каква би била пожељна. У сравњењу са ранијим месецима види се да је акција партизана у великом опадању. Ова акција сасвим би престала када се партизани неби из суседних округа пребацивали у овај округ. Овој смањеној акцији партизана умногом је допринео однос непријатељства између илегалних четника Драже Михајловића и партизана који се међусобно истребљују.

Када се има у виду да су Органи Српске државне страже повучени са терена и сконцентрисани у Пожаревцу и Велико Градиште, онда са стањем јавне безбедности у овом Округу неможемо бити посве незадовољни. И ако је акција партизана и осталих илеганих одреда у повереном ми округу смањена ипак народ живи у страху јер Српске власти, од којих народ очекује помоћ нису у стању да народу заштите личну и имовну безбедност. Народ живи у вечитом страховању да припадници појединих илегалних одреда не изврше какав напад на претставнике окупаторске војне силе и изазову одмазду којом приликом страдавају скоро увек невини грађани. Да би се јавна безбедност поправила потребно би било да се органи Српске државне страже распореде по станицама а број људства на истим станицама знатно повећа као и да се Српска државна стража снабде бољим наоружањем.

Народ и ако је исувише оптерећен кулучењем и давањем радника за руднике и разне организације, ипак мирно извршава сва наређења како Српских тако и окупаторских власти.

ПРОПАГАНДА

Дана 17 октобра одржан је у Петровцу велики сресни манифестациони збор. На збору су говорили осим мене, адвокат Живко Ђорић из Петровца и дописник Државне пропаганде за Округ пожаревачки Милош Аћимовић. Збору је присуствовало преко 2000 грађана од којих већина сељака из среза млавског.

Дана 27 октобра одржане је у Саборној цркви у Пожаревцу помен погинулим жртвама приликом Англоамеричког напада на Ниш. Овом помену присуствовали су сви шефови Државних и самоуправних надлештава са чиновништвом као и претставници свих културних, просветних социјалних и привредних удружења.

Извршене су све потребне припреме да се у Сресним местима одрже зборови

према упуству добивеном од одељења Државне пропаганде при Претседништву Министарског Савета. На овим зборовима биће изнет протест Српског народа због намере Англоамериканаца да Србију и Српски народ предају бољшевизму. Исто тако по свим школама одржаће учитељи предавања ђачким родитељима "О задружној Држави и совјетској робији".

Окружни одбор за заштиту заробљеничких породица приређује 30 и 31 октобра матине са чистом[33] националним програмом. Приход је намењен помоћи сиромашним породицама ратних заробљеника.

У недељу 31 октобра заказао је у Пожаревцу своје предавање изванредни комесар за обнову смедерева Димитрије Љотић. Предавач ће обрадити тему "Међународни војни и политички положај."

У многим среским местима као и у селу одржавана су просветна предавања за народ.

ДРЖАЊЕ ДРЖАВНИХ И САМОУПРАВНИХ СЛУЖБЕНИКА.

Са држањем државних и самоуправних службеника можемо бити потпуно задовољни. Сви службеници настоје да што боље одговоре својој патриотској и националној дужноси у духу стремљења Српске Владе Народног Спаса. Државни и самоуправни службеници налазе се у врло тешкој материјалној ситуацији јер су принадлежности службеника несразмерне према скупоћи која је настала. Да би ово стање службеника колико толико ублажио, разделио сам по максималној цени на сваког члана породице по 50 кгр. жита. Сем активних службеника снабдео сам са пшеницом и пензионере и њихове породице.

Предњачећи примером настојаћу да се држање државних и самоуправних службеника и надаље одржи на достојној висини.

Предњи извештај част ми је доставити с молбом ради знања и даље надлежности.

ОКРУЖНИ НАЧЕЛНИК,
Драгољуб Маринковић

ПЕЧАТ

Достављено:

Министарству унутрашњих послова

Кабинет.

Шефу Српске државне безбедности

Команди јавне безбедности.

Београд.[34]

33 Прецртано слово „м".

34 ОВАЈ ДОКУМЕНТ ИМА 7 СТРАНА

NdA K 24 F 5 D 4

МНО ФНРЈ
Архив Народно-
ослободилачког рата
Бр. Рег. 5/4-1.
24 .

Drž. komisija za utvr. zloč.
okup. i njihovih pomagača
Inv. br. 7491

ОКРУЖНО НАЧЕЛСТВО ОКРУГА ПОЖАРЕВАЧКОГ
Пов. Број: 687/43
31 октобра 1943 г.
Пожаревац.

ПРЕДМЕТ: Извештај о општој ситуацији у Округу пожаревачком у месецу октобру 1943 године.
На Пов. I Бр. 96/42

ШЕФУ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ БЕЗБЕДНОСТИ
Команди јавне безбедности

БЕОГРАД.

На наређење Пов. I Бр. 96 од 26 јануара 1942 године, ранијих наређења као и упустава примљених од Господина Министра част ми је поднети извештај о општој ситуацији у Округу пожаревачком у месецу октобру 1943 године.

Организација Округа спроведена је потпуно у духу одредаба и прописа Уредбе о административној подели земље, као и осталих уредаба, наредаба и наређења која се односе на уређење Округа.

Окружно начелство обавља сва своја пословања без застоја, благовремено и без неких нарочитих потешкоћа. Окружно начелству још би боље функционисало, када би имало довољан број просторија и када би била донета Уредба о унутрашњој организацији Округа, која би саобразила деловање свих Окружних начелстава у Србији.

Исто тако функционишу уредно и Среска начелства у Округу и ако је с обзиром на обимност пословања у среским начелствима премален број службеника. Службеници улажу све напоре да све послове уредно и на време посвршавају.

Општинске управе на подручју Округа све функционишу. Неке општине имају тешкоћа у свом пословању углавном с тога што су им архиве и новчане књиге од стране партизана спаљене. Предузео сам све расположиве мере да функционисање општина буде што нормалније. Ретко која општина има довољно стручно особље/деловође и благајнике/, па би у овом погледу требало много учинити како би се стање у општинама поправило. Најбоље би било када би се у Београду или бар по окрузима отворили кратки течајеви за усавршавање општинских службеника.

Престојништво градске полиције у Пожаревцу као и Комесаријат полиције у Костолцу функционише нормално. Како је Престојништво градске полиције ових дана добило нове просторије можемо се надати да ће ово надлештво још боље функционисати. И ако Престојништво има сада већи број агената ипак се

примећује да агентима недостаје довољно стручно образовање.

Са радом Градске општине у Пожаревцу можемо бити задовољни с обзиром на прилике под којима Градско поглаварство ради. Ово стање би се многом поправило када би Министарство унутрашњих послова одобрило Статут о општинским службеницима Граада Пожаревца, који се налази већ дуже времена код министарства на одобрење. Тешко финансиско стање ове Градске општине постепено се поправља.

Пословање Делегата Министарства унутрашњих послова у Костолцу је задовољавајуће.

Током месеца октобра сресни начелници су по претходној мојој сагласности вршили смене како појединих општинских часника тако и целокупних општинских одбора. Ово смењивање своди се увек само на случајеве преке потребе. Приликом постављења нових општинских часника вођено је рачуна да на те положаје дођу највиђенији и у сваком погледу најисправнији грађани. О сваком овом разрешењу односно постављењу општинских часника увек је извештавано и Министарство унутрашњих послова Одељење за самоуправу. Овакав начин смењивања односно постављења дао је добре резултате.

Колико су ми прилике дозвољавале у току месеца октобра обишао сам неколико срезова и знатан број општина. Том приликом сам подређеним органима и службеницима давао наређења и инструкције о њиховом раду а нарочито о држању спрам окупаторски власти, а народу поуке о потреби одржања реда и мира, лојалности и тачности у извршавању наређења како српских тако и окупаторских власти.

Исто тако сресни начелници су у месецу октобру обилазили општине свога среза и по мојим упуствима датих у духу стремљења политике Српске Владе Народног спаса. Сресни начелници су настојали да развију свестрани рад на унапређењу народног живота и сузбијању разорних акција.

ПОЛИТИЧКЕ ПРИЛИКЕ:

1.- Комунистичка акција. У току месеца октобра била је акција партизана сведена на најмању меру. Партизани се крећу у мањим групицама кријући се од четничких потера јер их четници немилосрдно гоне и убијају. Због њихове малобројности и акта саботаже су у округу ређа.

Партизани се на подручју овога Округа деле на следеће група:

1.- Група коју предводи Жика Поповић бивши учитељ из Раброва. Поповић је политички комесар за Округ пожаревачки. Његова банда има око 40 партизана која се у случају потребе може појачати до 100 људи. У тој банди налазе се познати комунисти Велимир Дамјановић бивши деловођа општине Српце и Милоје Милојевић из села Мишљеновца. Банда се креће по срезу Рамском и једном делу среза звишког. По својим неделима ово је за сада најопаснија партизанска банда.

2.- Група коју предводи лекар Војислав Дулић родом из Брезана, који собом води 7 комуниста као своју личну пратњу. Према сазнању Дулић је командант свих борбених партизанских група за Округ београдски и пожаревачки. Ова група се креће са обе стране реке Мораве.

3.- Партизанска банда коју предводи Богољуб В. Стојановић студент родом из Брежана, броји око 12 комуниста међу којима је једна женска коју зову "Црна". Ова група се креће између Дубравице, Батовца и Брежана среза пожаревачког.

4.- Партизанска банда коју предводи Ђура Кецман избеглица из Босне, броји око 50 људи и 4 женске. Ова банда се креће поред реке Млаве а ради одржавања везе са осталим бандама пребацује се из једног краја среза пожаревачког у други.

5.- Партизанска банда коју предводи Божа Димитријевић "Козица" студен из Дрмна има 11 људи и 1 женску. Креће се у источном делу среза пожаревачког.

6.- Група партизана коју предводи Тоша "Геометар" чије се име незна броји 8 до 10 људи а креће се у западном делу среза пожаревачког.

Поред напред наведених банди јавну безбедност на подручју Округа пожаревачког угрожава и банда од 70 комуниста које предводи комунисткиња "Кика". Ова се банда често пребацује са територије Округа београдског.

Све су ове банде добро наоружане. За сада ове банде не показују велику активност вероватно из страха од четника или што очекују да наступи рђавије време/киша и зима/. Поједина недела и акције саботаже мањега обима поједине банде врше самостално док се за извршење већих дела саботаже по неколико ових банди удружују.

Осим наведених партизанских банди појављивала се на подручју среза хомољског једна неполитичка разбојничко лоповска банда која се састојала од 10 чланова.

2.- Акција четника Драже Михајловића. На подручју Округа пожаревачког акција четника Драже Михајловића развила се до најширих размера. Док су се комунисти одали извршавању злочина и вршењима аката саботаже, акција четника Драже Михајловића углавном је управљена у циљу уништавања партизана, њихових јатака и симпатизера.

У главном на подручју овога округа постоје следећи одреди четника Драже Михајловића:

1.- Одред који је предводио мајор Никола Анђелковић. Како је Анђелковић од стране четника стрељан дошао је за команданта овога одреда неки капетан Милија чије презиме до сада није познато. Овај одред има 60 до 70 људи са 3 официра: поручник Кузмановић, ппоручник Добривоје Несторовић и ппоручник Александар Милеровић. Овај одред се креће искључиво по срезу рамском.

2.- Одред који предводи Крста Рончевић креће се по срезу голубачком а има преко 60 људи. Одред има следеће официре: поручника Брковића и ппоручнике Роглића и Зрнића.

3.- Одред Воје Јевремовића, познатог под именом "Воја Триброђанин". Овај одред број око 200 људи са 4 официра а креће се углавном на подручју среза звишког.

4.- Одред који предводи жандармериски капетан Јагош Живковић. Овај одред има 250 људи са више официра међу којима су познати поручници Павле Вујисић, Ловрић, Јуришић и ппоручници Воја Угриновић, Драган Лазић и Никола Шкофа. Реон дејства овога одреда је подручје среза млавског.

5.- Одред капетана Банковића има око 100 људи и 2 официра, поручника Тадића и Александра Старчевића. Овај одред се креће углавном по срезу моравском.

Бројно стање ових одреда није увек једнако него се повремено мења.

Осим побројаних одреда постоји у срезу хомољском одред четника од око 200 до 300 људи. Сви ови одреди стоје под командом генералштабног капетана Синише Оцокоњића званог Синиша Пазарац који има свој штаб на планини Бељаници. Сви четнички одреди добро су наоружани аутоматским оружјем, бомбама и митраљезима. Као што сам горе већ навео акција четника сводила се на прогањање и убијање партизана, њихових јатака и симпатизера. На терену долазећи у села четници су готово увек позивали народ да одржи мир и слогу и да лојално извршава сва наређења Српских и Немачких власти као и да све разрезане количине животних намирница на време испоручују. У неколико махова четници су се обраћали народу да нетреба да слуша никакву пропаганду из Москве и Лондона него да мирним држањем осигура сам себи лепшу будућност. Никаква акта саботаже четници нису вршили.

РАСПОЛОЖЕЊЕ НАРОДА.

И ако због повлачења оружаних органа Српске државне страже са терена и њезиним концентрисањем у Пожаревац и Велико Градиште за[35] Српске власти нису у могућности да народу заштите његову личну и имовну безбедност, ипак се код народа непримећује никакво неповољно расположење. Народ је препуштен сам себи и живи у вечитом страху да се неби немили догађаји из краја 1941 године поновили. Увиђајући штетност како за појединца тако и за цео народ, народ одбија све покушаје комуниста и осталих разорних елемената који иду за поремећајем реда и мира. Народ је исувише свестан тешких последица које би га задесиле у случају да ред и мир буду поремећени. Ради тога народ са пуно симпатија и наде у боље дане прати рад и напоре Српске владе и Српских власти увиђајући да је то једини пут за одржање народа и осигурање боље будућности.

Наређења Српских и окупаторских власти народ извршава лојално и достојанствено. Није било случаја ни потребе за озбиљнијом интервенцијом власти ради неизвршавања издатих наређења. На највеће тешкоће властина[36] наилазе код народа у давању радника за руднике, давању радника код разних предузећа и на кулук. Ове тешкоће су потпуно разумљиве да наш народ као пољопривредни народ није навикнут на рад у рудницима. Ова тешкоћа осећа се још више због тога што се за рад најспособнији људи налазе у заробљеништву а да су код својих домова остали скоро само старци и за рад неспособни људи.

Извршење планске пољопривреде изоскује од народа не само људску снагу него и сточну запрегу. Стока је у бројном опадању а и квалитативно пропада тако да постоји опасност да се прописи о планској пољопривреди без великих напора неће моћи извршити. Због тога би на сваки начин у овом питању требало сељацима помоћи и код окупаторских власти издејствовати олакшање које би се састојало у следећем:

35 Прецртано „за”.

36 Прецртано „на”.

1.- Да се народ ослободи обавезног рада у руднику, обзиром да је заузет земљорадничким пословима;

2.- Због недостатка теглеће стоке да се народ ослободи прекомерног кулучења и

3.- Да се смањи разрез испоруке стоке.

ЈАВНА БЕЗБЕДНОСТ.

Служба јавне безбедности требала би да се врши путе органа Српске државне пољске страже; граничне страже и одреда градске страже у Пожаревцу. Како су сви одреди Српске државне пољске и граничне страже са терена повучени и сконцентрисани у Пожаревац и Велико Градиште скоро цео терен је остао без оружаних органа Српске власти. Јавна безбедност одржава се помоћу сеоских ненаоружаних стража па се због тога о неком озбиљнијем одржавању не могу јавне безбедности од стране српских власти неможе ни говорити. Када се ове чињенице имају у виду онда са стањем јавне безбедности у Округу пожаревачком можемо и морамо бити задовољни. Као што сам већ у петнаестодневним извештајима напоменуо да, требало би органе Српске државне страже распоредити по станицама а број стражара знатно повећати и снабдети их аутоматским оружјем.

Српски оружани једино одржавају јавну безбедност у Пожаревцу и Великом Градишту. Без модернијег наоружања и бројног повећања органи Српске државне страже ни уз највећу пожртвованост нису у стању да упуштају у борбу са разним илегалним одредима који су и бројно јачи и модерније наоружани.

ПРОПАГАНДА.

На дан 2,3 и 4 о.м. одржала је фолклорна група ансабла Коларчеве задужбине у Београду приредбе у Пожаревцу. Приликом овога гостовања приказане су народне игре и песме из свих крајева Србије. За ове приредбе владало је велико интересовање. Уводну реч на овим приредбама дао је дописник Државне пропаганде Милош Аћимовић, износећи културне тековине Српскога народа, указао је на њихово богатство и саветовао неговање старих народних обичаја и традиција.

Трећег о.м. одржао сам велики народни због у Пожаревцу на коме су поред мене говорили Челник Српске заједнице Рада Стојан Станковић и омладинац Миодраг Крстић, студент. У своме говору изнео сам ситуацију Србије у данашњици, саветујући народу стрпљивост и одржавање реда и мира у земљи, јер ће се само на тај начин дочекати бољи дани. Говорећи о партизанској акцији позвао сам све националне елементе да отворено иступе, и поведу борбу против ове немани. Челник Српске заједнице рада Стојан Станковић изнео је у своме говору конструктивну улогу српскога радника на обнови Србије.

Омладинац Миодраг Крстић у краћем говору изнео је задатке омладине у данашњици, поздрављајући као вођу омладине армиског ђенерала Милана Недића.

Збору је присуствовало 7000 људи.

14 октобра одржан је народни збор у Жабарима. На збору је говорио поред мене и адвокат Коста Радовановић из Жабара.

У своме говору изнео сам неопходност народне слоге у заједничкој борби за опстанак и обрачунавање са партизанским бандитима. Осудио сам бесрамну и лажну пропаганду Лондона и Москве, обележавајући их као највеће зловторе српског народа. Позвао сам народ на заједнички рад и сврстање у чврсте редове који ће нас одвести бољој и лепшој будућности.

Адвокат Коста Радовановић говорио је о улози претседника Српске Владе армиског ђенерала Милана Недића, приказујући га као човека у кога је народ и пред рата имао поверења, човека који је на себе узео судбоносну улогу свога народа у његовим најкритичнијим часовима.

Народ је саслушао у највећем реду оба говора аплаудирајући Претседника Српске владе и поздрављајући његову тешку али високу борбу за спас српскога народа.

Збору је присуствало око 1.500 људи.

Дана 17 октобра т.г. одржан је у Петровцу велики сремски манифестациони збор, коме је присуствовало многобројно грађанство Среза млавског. Поред мене говорио је Живко Ђорић, адвокат из Петровца и Милош Аћимовић, дописник Државне пропаганде. Говори су често прекидани усклицима Претседнику Српске владе Генералу Милану Недићу и оставили су на народ најдубљи утисак.

Дана 27 октобра т.г. одржан је у Саборној цркви у Пожаревцу помен жртвама Англо-америчког терористичког напада на Ниш. Поред мене овом помену су присуствовали сви државни и самоуправни службеници са својим шефовима, претставници свих културних, просветних, социјалних и привредних установа, као и велики број грађанства.

У духу упутства добивеног од Одељења државне пропаганде при Претседништву Министарског савета, одржаће се у времену од 25 до 31 октобра у свим сремским местима протестни зборови против предавања Српске земље и Српског народа бољшевизму. Истодобно ће учитељи у свим селима одржати ђачким родитељима предавање ”Задружна држава и совјетска робија”.

Дана 30 и 31 октобра т.г. приређује Окружни одбор за заштиту заробљеничких породица матине са искључиво националним програмом. Приход од ове приредбе намењен је помоћи сиромашним породицама ратних заробљеника.

Данас тј. 31 о.м. одржаће у Пожаревцу изванредни комесар за обнову Смедерева, Димитрије Љотић, предавање са темом ”Међународни војни и политички положаји”.

ОКРУЖНЕ ФИНАНСИЈЕ

У месецу октобру т.г. остварено је прихода по окружном буџету у износу од ..... Дин. 7,115.185,90
а извршено расхода у износу од ..... ” 4,308.442,30
па је према томе било више прихода у износу: Дин. 2,806.743,60

Стање готовине на данашњи дан износи:

на чековном рачуну код Поштанске штедионице.... Дин. 16,833.453,98
на тек. рачуну код Државне хипотекарне банке ..... ” 1,634.191.-
у каси у готову ..... ” 2,283.408,13
Свега ..... Дин. 20,751.053,11

У погледу прилива прихода овај је месец био бољи од прошлог, али главни део не отпада на окружне прирезе, него на приход од Дирекције окружних жељезница и на приходе које дели Министарство Финансија на име заједничке трошарине, удео од скупног пореза и накнаде за изгубљену трошарину на вино и ракију.

Са наплатом прореза у прошлом месецу било је слабо услед угрожене јавне безбедности и немогућности добијања оружане пратње за пореске органе.

Унутрашње пословање ишло је нормалним током. Буџет за 194_[37] годину готов је и биће по претресу на седници референата предат Министарству финансија на одобрење.

ПОЉОПРИВРЕДА И ИСХРАНА.

У току месеца октобра владало је суво и ветровито време.

Елементарних непогода није било.

Од пољопривредних радова обавља се припрема земљишта за сетву озимних усева, али под веома тешким условима услед суше.

Завршена је берба кукуруза. Берба винограда је у току. Отпочела је берба познијих повртарских усева нарочито купуса. Принос купуса је прилично слаб услед кише.

Болести и штеточина на воћкама и културном биљу није било осим штитасте ваши која од раније постоји у срезу моравском на шљивама.

Приноси код кукуруза крећу се око 5 до 600 кгр., код сунцокрета око 300 кгр. код соје око 100 кгр. а код шећерне репе око 5 до 6000 кгр. на једном хектару.

Код воћа је принос подбацио према првобитној процени, јер је плод услед црвљивости и суше много опао и слабијег је квалитета.

Код грожђа принос износи око 1.500 до 2.000 кгр. по 1. хектару.

Осећа се оскудица у пољопривредним справама, нарочито у шинама на оков кола и запрежном материјалу.

Стање стоке је повољно. У току месеца у појединим срезовима вршено је жигосање прилодне стоке ради заштите од клања.

Стање исхране у Округу за сада је задовољавајуће.

Кампања откупа пшенице завршена је 100% испоруком.

Разрез кукуруза на Округ износи 1.350 вагона и исти је подељен на срезове на следећи начин:

1.- Срез Пожаревац ..... 600. вагона
2.- Срез Велико Градиште ..... 480 ”
3.- Срез Жабари ..... 150 ”
4.- Срез Петровац ..... 90 ”

37 Не види се последњи број године.

5.- Срез Голубац ..... 30 ”
6.- Срез Кучево ..... --
7.- Срез Жагубица .....__--_____ .
Свега: 1.350 вагона

Срезови су извршили разрез по општинама и саставили план испоруке. Кампања прикупљања кукуруза почиње 1 новембра и трајаће до 15 јануара.

Разрез пасуља на Округ износи 30 вагона и исто је подељено на срезове на следећ. начин.

1.- Срез Пожаревац ..... 8 вагона
2.- Срез Велико Градиште ..... 7 ”
3.- Срез Жабари ..... 6 ”
4.- Срез Петровац ..... 6 ”
5.- Срез Голубац ..... 3 ”
6.- Срез Кучево и Жагубица ..... -_____ ”_____ .
Свега 30 вагона.

Срезови су извршили разрез пасуља по општинама и саставили план испоруке. Кампања прикупљања пасуља почиње 1 новембра 1943 године.

На територији Округа пожаревачког било је у месецу октобру т.г. 9 државних среских ветеринара, 2 задружна, 2 пензионисана, 1 градски, 1 општински и 1 ветеринар у ергели Љубичево.

У срезу хомољском нема ветеринара а у интерес ветеринарске службе било бо потребно, да се што пре постави ветеринар у пом. срезу. Услед тешких саобраћајних прилика, које данас владају врло је отежано слати ветеринара из суседних срезова у случајевима појаве сточних зараза.

Од сточних заразних болести било је у месецу октобру:

Свињска куга: у срезовима: Пожаревац, Голубац и Велико Градиште. Ова болест је у опадању, јер је у односу према прошлом месецу престала у три села среза пожаревачког и у 4 села среза голубачког. Поново се појавила у овом месецу у једном селу среза рамског.

Шуга. Престала је у месецу октобру у селима среза рамског и имаје сада у граду Пожаревцу.

Беснило. У овом месецу појавио се 1 случај бесноће код краве у селу Крујаче, срез Рамски. Крава је угинула. Од људи није никога озледила. Иначе влада бесноћа у граду Пожаревцу.

Колера перади: је потпуно престала у овом месецу у селима Набрђу и Драговцу, среза пожаревачког, тако да више нема болести у овом округу.

ШУМАРСТВО.

У току месеца октобра т.г. сва акта дођена у рад шумарској реферади решена су одмах, изузев оних, за чија су решавања потребни подаци од среских шумарских референата. У току месеца октобра јавио се на дужност ново премештени лугар из шумске управе Мајдан Пек и додељен је Среском начелству у Петровцу.

Планска сеча приводи се крају, тако да ако не искрсну неке нарочите сметње иста ће бити реализована.

Постоје два шумска расадника и то један у Великом Градишту, а 1 у Петровцу на Млави. У оба расадника стање је задовољавајуће.

Издвојених голети има само у срезу рамском, те ће се са пошумљавањем почети чим за то буде време.

Рад на терену није ометан ни од кога.

ПРОСВЕТА.

А. Гимназије.

1.- Број уписаних ученика у пожаревачкој гимназији порастао је од 1039 на 1049 ученика.

Настава се изводи под истим условима као и у прошлом месецу и тече према распореду, дакле – нормално.

На дане 18 и 19 октобра т.г. посетио сам гимназију и присуствовао предавањима са окружним просветним инспектором г. Милетић Миливојем и након обиласка издао сам писмено наређење да се изврши оправка намештаја и др., као и да се у погледу дисциплине појача надзор и примене строжије мере у погледу васпитања омладине.

2.- Гимназија у Великом Градишту ради сада потпуно нормално, јер јој је Дирис ослободио заузете учионице у прошлом месецу, тако да сада располаже својом зградом потпуно и наставу изводи нормално.

Тешкоће настале услед премештаја наставника углавном су већ отклоњене, јер су се на дужност јавили њих двоје, како ме је известио директор те школе.

Ђачка кухиња ради са успехом, али се морала извршити подела из техничких разлога, тако да сад гимназија има своју ђачку кухињу, а народна и женска занатска школа своју кухињу. Сретства за исхрану су осигурана, једино би требало да се обезбеди зетин, пошто кухиња не располаже машћу.

Молим да и Министарство интервенише код сточарске централе да се за потребе ђачких кухиња додели што већа колична зетина, и то путем овог начелства и реферата, јер од дознаке зетина зависи рад ових кухиња и правилна исхрана деце.

3.- Гимназија у Петровцу је отпочела рад. Извршен је упис и фомирано 5 одељења и то: два прва разреда са 72 ученика-це, 1 други разред са 42 ученика-це, 1 трећи разред са 55 ученика-це и 1 четврти разред са 33 ученика-це.

Призив светог духа извршен је на дан 2 септембра а предавања су почела 6 септембра. Школа има свега две учионице и због тога се настава врши полудневна, тако да трећи и четврти разред има све предмете и пун број часова а 1 и 2 разред редуцирано.

Наставници: једна наставница налази се на боловању, једна је премештена, а два наставника који су премештени у ову гимназију, јавили су се на дужност.

4.- Трговачка академија у Пожаревцу ради у закупљеној згради. Директор је доставио бројно стање ученика из кога се види да је уписано у I разред 34, II разред 21, III разред 32 и IV разред 38., свега 125 ученика.

О бројном стању наставника извештено је у прошломесечном извештају. Напомињем да се ни данас не налази професор Ђока Радовић и суплент Златко

Мамузић, кога су немачке војне власти ухапсиле и како изгледа спровеле у немачку.

Рад у школи тече према предвиђеном распореду и програм се остварује.

5.- Рад у грађанској школи тече према распореду и школа ради под истим тешким условима, без довољно просторија и без наставних сретстава. Број ученика повећао се на 70 односно 71. Управитељ врши хоспитовање у одељењима. Наставничка већа одржавају се свагда редовно. На дан 10 октобра основана је заједница дима и школе, а правила су достављена Министарству просвете на одобрење.

6.- Женске занатске школе раде све четири. Услови рада су тешки, јер све раде у реквирираним зградама, те не располажу са довољно просторија, а исто тако ни са довољно материјала – текстила.

Молим Министарство да интервенише код Централе за текстил да се путем ово начелства додели што више бонова за те школе и то: Велико Градиште, Кучево, Петровац и Пожаревац. Бројно стање ученика: Велико Градиште 20, Кучево 14, Петровац 14 Пожаревац 53 свега 101.

У односу према прошлој школској години види се велико опадање уписаних ученика. Разлог овом опадању, највећи разлог, јесте рат и његовее последице. Имајући у виду баш те тешкоће нисам ставио предлог да се школе у Кучеву и Градишту затжоре и ако би то требало учинити обзиром на мали број ученика у тим школама.

Народне школе.

Постоје 174 школа са 413 одељења. У односу према септембру број одељења се повечао за 1 одељење, јер је у Кучеву отворена виша народна школа са једним одељењем. Одмах да констатујем да је и у Голупцу отворена Виша нар. школа, али тако да ученици те школе раде у једном одељењу тародне школе, пошто ученика нема довољан број у смислу § 51 Закона о народним школама. Према томе Виша народна школа постоји сада у означеним местима и од раније у Великом Градишту, срез рамски и у Миљевићу, срез голубачки, дакле, свега четири. Према извештајима и предлозима среским начелника у осталим среским местима и већим селима није потребно да се отворе више народне школе, једино од тих предлога треба да се изузме срез моравски. У овом срезу биће организована виша народна школа у току месеца новембра, а није се могло то учинити у овом месецу, јер је предлог школског среског надзорника био и сувише мало проучен и предлог није био у складу са законским прописима.

Рад у народним школама тече нормално у свим школама где има наставника. Проблем школске зграде успешно је решен и у Великом Градишту, где је Дирис вратио просторије, а у Кучеву и Жагубици извршено је реквирирање у смислу Уредбе М.С. Бр. 4028/943.

Према писменим извештајима сада ради 156 школа. Не ради 18 школа зато што немају наставника. Због хапшења наставника не ради 6 школе.

Од 413 одељења ради 354 одељења, а не ради 59 одељења било зато што нема наставника било зато што је ухапшен, или да се није још јавио.

Требало би попунити још 49 празних одељења, и то ж срезу голубачком 5. Брњица, Голубац, Добра, Миљевић – (Кудреш – ухапшен наставник) у Звишком

13 Буковска, 2, Волуја 1, Дубока 1, Каона 1, Кучево 3, Мишљеновац 1, Нересница 2, Раденка 2, Сена 1, Турија 1,- Млавски 9. Моравски 4, Пожаревачки 1, Рамски 7, Хомољски 20. Напомињем да је извршено привремено додељивање наставника у звишком срезу и то из школа где има више наставника у школама где није било ни једног наставника. Зато би требало да се што пре поставе наставници у та места, како би се могла да донесе одлуку о враћању додељених наставника у раније места њиховог службовања и на тај начин омогући редовно стање наставних снага и среди лични и породични живот тих наставника.

Материјални услови рада испуњени су свуда. Кречење школа извршено је 90%. Питање огрева још увек се решава. Општине достављају огревно дрво за школе и за учитеље, али многе се у тешким приликама, те испорука местимично запиње, а нарочито у срезу моравском, где су до сада примиле само две школе. Предузете су мере за убрзану испоруку огрева, као и сума од 15.000.- динара за сваку школу и циљу набавке учила.

Услови рада нису се поправили у односу према прошлом месецу, а нарочито не у срезовима, голубачком, звишком и рамском, где је безбедност минимална. То важи исто и за хомољски срез, а донекле и за моравски. Свакако да такво стање има негативни последица за саму наставу и похађање школе. Проценат похађања смањио се знатно, тако да школу похађају деца у срезовима:

голубачком	71,54 %	а не похађају	28,46 %
звишком	28,34 %	а ” ”	71,66 %
млавском	нема још података		
моравском	52,44%	а не похађа	47,56 %
пожаревачком	71,29	а ” ”	29,71 %
рамском	64,40 %	а ” ”	35,60 %
хомољском	21,81	а ” ”	78,19 %

Као што се види из горње табеле најтеже је стање у срезу хомољском, звишком и моравском, а у голубачком и рамском било је појединачних прекида услед услед прилика тамошњих.

Наставници. Ни један наставник који је раније ухапшен, а поменут у прошлом извештају – није пуштен/њих седам/. У овом месецу ухапшен је од стране Немачке војне силе Петровић Миодраг, учитељ из Ђуракова, срез рамски. Стрељан је школски служитељ у селу Пољани на дан 22-X.1943 год. и то услед тога што је звонио са школским звоном да би се сабрала школска деца у школу. Пошто се то догодило у једном од критичних момената, кад се окупаторска војска налазила у селу да врши свој задатак – она је помислила да је неко звонио за узбуну. Кривац је кажњен на лицу места смрћу.

Настава. Настава се одржава свуда кад то прилике дозвољавају и редовно у свима школама. Немам извештај да ли су ср. школски надзорници били већ на првом прегледу. Наређено је свима учитељима да израде наставне планове лекција и да поступе у смислу датих инструкција.

Велике тешкоће стварају празнине у новом наставном плану у погледу избора грађе, а затим још веће питање уџбеника, специјално читање.

Требало би у том правцу дати и дозволити употребу оних читанака од којих се може доћи, а биле су већ у употреби, јер је боље и то него ништа.

Народно просвећивање. Тешке прилике и слаба јавна безбедност онемогућују у селима јачу акцију на народном просвећивању, а осим тога и сезонски послови. Ипак и поред тога одржана су школска – Српска дечија посела на којима су учитељи држали предавања. Према приспелим извештајима одржано је до 15 октобра 21 посело и одржано на њима и у другим приликама 47 предавања. Предузете су мере да се рад што више појача.

До краја октобра све ће школе да одрже Српска посела и том приликом прикупљаће сретства за децу на Косову. Према томе о предњем биће више речено у наредном месечном извештају.

ТЕХНИЧКИ ОТСЕК.

Стање саобраћаја у месецу октобру т.г. на територији Округа пожаревачког је нормално. На жељезницама, као и на свим јавним сувоземним путевима, обавља се нормалан саобраћај. На жељезницама путни промет је у порасту, а робни у знаку стагнирања. Возови са малим изузетком стижу на време и по тарифи. Удеса на жељезницама није било.

Стање јавних, сувоземлих путева као и објеката на њима углавном је добро и свуда се обавља несметан саобраћај.

Кредити, како по државном тако и по окружном буџету за 1943 годину за оправку и одржавањем државних и окружних путева су отворени у довољним износима, у чијим се границама сада извршују најнужнији радови.

У току извршења су следећи радови:

а./ На државним путевима.

1.- Реконструкција деонице од км. 49 + 709 до км. 49 + 820 државног пута бр. 55 Пожаревац – В. Градиште – Голубац. Посао је завршен.

2.- Осигурање надвожњака на км. 15 +254 државног пута бр. 55 Пожаревац – В. Градиште – Голубац. Посао је завршен.

3.- Израда путоказа на државним путевима Бр. 5 и 55. Посао је завршен.

4.- Набавка 650 м туцаника на жељезничким станицама Братинац и Стиг, за оправку деонице од км. 3+000 до км = 20+000 државног пута бр. 55 Пожаревац – В. Градиште – Голубац. Посао је у току.

5.- Издизање нивелете на км. 106+000 до км. 107+000 државног пута бр. 5 Пожаревац – Петровац. Посао је у току.

6.- Оправка коловоза на деоници од км. 113 + 400 до км. 114 + 446 државног пута бр. 5 кроз варошицу Петровац. Претходни радови у току.

7.- Израда дрвеног моста на км. 143+000 државног пута бр. 55 Пожаревац – В. Градиште – Голубац (код села Поникве). Радови у току.

б./ На окружним путевима.

1.- Израда окружног пута бр. 210 Пожаревац – Костолац, које радове изводи Аутономни одбор.

2.- Оправка окружног пута II бр. 210 Братинац – Бубушинац – Маљуревац. Радови у току.

3.- Реконструкција привременог моста преко реке Мораве на окружном путу I реда бр. 39 Велика Плана – Жабари. Радови у току.

4.- Израда новог моста преко реке Волује на км. 48 + 460 окружног пута I реда бр. 15 Браничево – Кучево – Мајданпек. Посао је завршен.

5.- Израда новог моста на км. 14 + 300 окружног пута II реда бр. 212 Берање – Средњево – Миљевић. Посао је завршен.

6.- Оправка окружног пута I реда бр. 46 Пожаревац – Салаковац – Раброво. Овај пут оправља се употребом народне снаге. Послови су у току.

7.- Оправка окружног пута I реда бр. 43 Пожаревац – Свилајнац. Оправка се врши употребом народне снаге.

в./ На општинским путевима.

1.- Израда новог моста преко реке Могиле на општинском путу Салаковац – жељезничка станица – Мало Црниће. Посао је у току.

2.- Оправка два моста на општинском путу Кисиљево – Тополовник. Посао је у току.

3.- Израда дрвеног моста отвора 96,00 метара на општинском путу Раброво – Клење. Посао је завршен.

У вези наредбе бр. 79 Господина Претседника Министарског савета делимично је извршена оправка свих државних и окружних путева употребом народне снаге. Ови радови за протекли период окончани су, а извршени су у оквиру одобреног четворогодишњег програма.

Радови на регулисању река и потока, као и мелиорациони радови, изводе се у оквиру одобрених предрачуна, у границама расположивих кредита.

Најзначајнији од ових радова је исушење Велико Градиштанског рита. Ови радови развијају се повољно.

У току месеца октобра грађевинска делатност је сведена на минимум, услед наредбе о ограничењу зидања. Од најважнијих радова изводи се школска зграда у селу Мајиловцу, Среза рамског. Други радови своде се на мање оправке у вези са њиховим редовим одржавањем, па се као безначајни нарочито не износе.

СОЦИЈАЛНО СТАРАЊЕ И НАРОДНО ЗДРАВЉЕ.

Рад здравствених и хигијенских установа на територији Округа, развијао се је нормално, у колико су те садашње прилике дозвољавале.

Заразних болести у виду епидемије није било. У колико је и било заразних болести, било их је врло мало. Није било ни једног случаја пегавца.

Број обољења од маларије није нарочито повећан. Број обољења од туберкулозе плућа знатно је повећан, што треба приписати нарочито слабој исхрани градског становништва. Обољења од венеричних болести нису у нарочитом скоку.

У циљу сузбијања заразних болести, а нарочито у циљу спречавања пегавца, предузимају се све потребне мере а нарочито се спроводи акција на сузбијању вашљивости. Путем плаката, а и путем личног контакта и успешних упутстава скреће се пажња грађанству на то од колике је важности по здравље општа чистоћа тела, а посебно од колике је важности чишћење од вашију.

На целој територији Округа забрањена проституција и предузимају се све потребне мере на сузбијању исте, у колико се она врши тајно.

Надзор над локалима извршен је у току прошлога месеца два пута, а исто тако под сталним се надзором налазе и животне намирнице.

Исхрана становништа у последња три месеца, од како је приспела нова пшеница, а и нов кукуруз, побољшана је. Међутим, опште стање исхране и даље је тешко, а из разлога што су црноберзијанске цене неприступачне сиромашном свету и чиновницима.

Опште здравствено стање народа, и поред многобројних недаћа, за сада се може сматрати ипак задовољавајућим.

НАРОДНА ПРИВРЕДА.

У трговини, занатству, индустрији и банкарству у току месеца октобра није било неких нарочитих промена.

У току месеца октобра није отворена ни једна трговина, занатска или индустријска радња, из разлога што је 31 августа т.г. објављена и ступила на снагу Уредба о забрани ново оснивања и затварања предузећа.

Известан број гвожђарских радња у Округу примио је већу количину колских шина, које су подељене пољопривредницима, којима је то било најпотребније.

Стечајева и поравнања није било.

СТАЊЕ ИЗБЕГЛИЦА.

У округу пожаревачком има сада 9.163 избеглице и 210 избегличке деце, смештене код домаћина Среза пожаревачког. Осим тога има у дечијим домовима и то: у Црљенцу 57 мушке а у Лесковцу 35 женске избегличке деце.

Стање избеглица у овоме Округу, услед ове родне године је побољшано, јер су избеглице зарадиле себи доста намирница и од својих среских одбора добиле по максимираној цени пшенице. Сада се за њих прикупља 1% кукуруза, који ће им се поделити чим се сакупи. Наређено је општинама да снабдеју избеглице са огревом и осталим животним намирницама.

10 октобра т.г. основана је у граду Пожаревцу Избегличка кухиња, коју издржава Комесаријат за избеглице и пресељенике у Београду. У кухињи се издаје дневно по 300-400 оброка – јела по цени од 20.- динара оброк. На овај начин је решена исхрана избеглица у граду Пожаревцу са топлом и добром храном.

13 октобра т.г. приспело је у овај округ 266 избеглица са Косова који су размештени по селима Среза млавског. Здравствено стање избеглица је задовољавајуће, јер није било никаквих већих обољења, нити заразних болести. Лекарски прегледи се врше бесплатно, а лекове за избеглице исплаћују месни и сремски одбори за избеглице.

ЦЕНЕ И НАДНИЦЕ.

У месецу октобру т.г. рад органа за цене и наднице текао је углавном као и ранијих месеци. И ако су цивилни- контролори били у дејству само у три среза, с обзиром да су органи привредне полиције били уведени у свима срезовима сем хомољског, резултат рада може се сматрати задовљавајућим. Снабдевање пијаце у целом Округу поврћем и воћем било је у потпуно довољним количинама.

Цене су се кретале према објављеним ценовницима, које издаје Окружно начелство сваких 8 – 15 дана. Контролни органи обилазили су подручне општине где год је то било могуће и подносили своје реферате. Уобичајена конференција у Крајскомандантури није у месецу октобру одржана.

Број реферата као и по њима донетих пресуда био је задовољавајући.

Предњи извештај част ми је доставити с молбом на знање и даљу надлежност.

ОКРУЖНИ НАЧЕЛНИК,
Драгољуб Маринковић

ПЕЧАТ

Достављено:

Министарству унутрашњих послова
Кабинет

Шефу Српске државне безбедности
Команди јавне безбедности

Београд.[38]

38 ОВАЈ ДОКУМЕНТ ИМА 12 СТРАНА

NdA K 20 B F 4 D 2

МНО ФНРЈ
Архив Народно-
ослободилачког рата
Бр. Рег. 2/4-1.
20В .

ОКРУЖНО НАЧЕЛСТВО ОКРУГА ПОЖАРЕВАЧКОГ
Број: 8235/1943 године
9 октобра 1943 године
Пожаревац

ПРЕДМЕТ: Извештај о обиласку срезова и општина од стране окружног и сресског начелника у месецу септембру 1943 године.

МИНИСТАРСТВУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
-Управно одељење-
БЕОГРАД

У вези тамошњег наређења III бр. 812 од 21-I-т.г., част ми је поднети следећи предметни извештај:

1.- ОКРУЖНИ НАЧЕЛНИК У ПОЖАРЕВЦУ:

а.- 4 септембра у друштву вишег ратног управног саветника Ранце-а и потпретседника општине Београдске г. Илије Параноса обишао сам раднике и радове у Костолцу, где сам исто тако раденицима саветовао да буду мирни, вредни и послушни;

б.- 10 септембра био сам у Вел. Градишту, где сам извршио преглед рада у Сресском начелству;

в.- 12 септембра био сам у Жабарима ради саветовања виђенији[39] грађан[40], Да буду мирни и да извршују наређења наших и окупаторских власти;

г.- 28 септембра био сам у Вел. Црнићу, Среза пожаревачког, где сам сакупљеним виђенијим домаћинима саветовао да буду мирни, да извршују наређења наших и окупаторских власти и том приликом извршио смену претседника општине.-

2.- СРЕСКИ НАЧЕЛНИК У ВЕЛ. ГРАДИШТУ:

Сресски начелник у Вел. Градишту није обилазио подручје свога среза у току прошлог месеца, услед лошег стања јавне безбедности, као и из разлога достављених Вам овдашњим актом стр. пов. бр. 59/43 од 8 прошлог месеца.

39 Руком дописано слово „м“.

40 Руком дописано „има“.

3.- СРЕСКИ НАЧЕЛНИК У КУЧЕВУ:

Начелник Среза звишког није обилазио општине свога среза у току прошлог месеца такође због неповољног стања јавне безбедности, али је зато и претседницима општина и виђенијим грађанима одржао неколико ужих и ширих конференција, на којима им је давао упуте и савете у циљу одржања јавног реда и мира.

4.- СРЕСКИ НАЧЕЛНИК У ЖАГУБИЦИ:

а/ 3 септембра био у Милатовцу,
б/ 5 и 18 ” ” ” Сувом Долу,
в/ 11 ” ” ” Вуковцу,
г/ 12 ” ” ” Крепољину,
д/ 13 ” ” ” Сигама,
ђ/ 14 ” ” ” Крупаји
е/ 15 ” ” ” Близнаку
ж/ 20 и 28 ” ” ” Лазници
з/ 22 ” ” ” Јошаници
и/ 23 ” ” ” Милатовцу

Циљ ових обилазака био је интервенција око испоруке стоке живине и јаја као и упутства и савети око одржавања реда и мира.

5.- СРЕСКИ НАЧЕЛНИК У ПОЖАРЕВЦУ:

а/ 2 септембра био у Брежанима,
б/ 3 септембра био у Живици,
в/ 6 септембра ” ” Ћириковцу,
г/ 9 септембра ” ” Бубушинцу,
д/ 11 ” ” ” Малом и Великом Црнићу,
ђ/ 23 ” ” ” Божевцу и Кули,
е/ 28 ” ” ” Костолцу,
ж/ 29 ” ” ” Шапини

Циљ путовања је давање упутстава за сузбијање лажних вести и преглед рада.

6 СРЕСКИ НАЧЕЛНИК У ЖАБАРИМА:

а/ 7 септембра био у Породину,
б/ 9 и 14 ” ” ” Д. Ливадици,
в/ 18 ” ” ” Ракинцу,
г/ 20 ” ” ” Ореовици,
д/ 23 и 25 ” ” ” Александровцу
ђ/ 29 ” ” ” Томиславцу.

Ова путовања су извршена у циљу интервенције око испоруке стоке, живине и јаја.

7 СРЕСКИ НАЧЕЛНИК У ПЕТРОВЦУ:

а/ 5 септембра био у Кобиљу,
б/ 9 ” ” ” Црљенцу и Рашанцу,
в/ 16 ” ” ” Дубочкој и Старчеву,
г/ 19 ” ” ” Вел. Лаолу и Шетоњу,
д/ 23 ” ” ” Стамници и Бистрици,
ђ/ 26 ” ” ” Забрђу, Панкову и Вел. Поповцу.

Ова путовања су извршена у циљу интервенције око испоруке стоке, живине и јаја.

8.- СРЕСКИ НАЧЕЛНИК У ГОЛУПЦУ:

а/ 5 септембра био у Браничеву,
б/ 7 ” ” ” Војилову,
в/ 9 ” ” ” Двориштy,
г/ 10 ” ” ” Доњ. Крушевици.

Ова путовања су извршена у циљу интервенције око испоруке стоке, живине и јаја.

Молим да се предњи извештај прими на знање.

ОКРУЖНИ НАЧЕЛНИК,
ПЕЧАТ Драгољуб Маринковић

NdA K 24 F 4 D 59

МНО ФНРЈ
Архив Народно-
ослободилачког рата
Бр. Рег. 59/4-1.
24 .

Држ. комисија за утвр. зloч.
окуп. и њихових помагача
Inv. br. 7489

ОКРУЖНО НАЧЕЛСТВО ОКРУГА ПОЖАРЕВАЧКОГ
Пов. број: 720/1943 год.
15 новембра 1943 године
Пожаревац

ПРЕДМЕТ: Извештај о стању јавне безбедности у Округу пожаревачком у времену од 1 – 15 новембра 1943 године.

МИНИСТАРСТВУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
Одељење за државну заштиту
БЕОГРАД

У вези наређења Министарства унутрашњих послова К. број 490/1942 год. и Шефа српске државне безбедности I број 29124 од 9 новембра 1942 године и I број 32418 од 23 новембра 1942 године, част ми је доставити петнаестодневни извештај о стању јавне безбедности у Округу пожаревачком у времену од 1-15 новембра 1943 године.

Од 1-15 новембра 1943 године на подручју Округа пожаревачког догодила су се следећа тежа кривична дела:

1. У СРЕЗУ ПОЖАРЕВАЧКОМ – ПОЖАРЕВАЦ:

а.- 22 октобра т.г. упаљен је сењак Божидару Николићу, земљораднику из Ћириковцу. Изгорело: 1.500 кгр. сена, 3.000 снопова тулузине, 3.000 кгр. сламе, 300 комада тарабе, 5м3 дрва, чиме је нанета штета око 30.000.- динара. Сумња се на Славомира Мијајловића и његовог сина Љубишу, оба земљорадници из Ћириковца, због освете.

б.- Ноћу између 26/27 октобра т.г. око 2 часа четири непозната наоружана лица провалила су врата Гроздановића Милорада из Батовца и од истог изнудили 68.000.- динара у готовом новцу и однели разне ствари и намирнице животне у вредности од око 100.000.- динара. Том приликом нападачи су испалили 15 метака из пушака.

в.- 26 октобра т.г. прошла су кроз село Смољинац 20 четника. Ту су ручали и отишли у правцу села Шапине а дошли су из села Касидола.

г.- 27 октобра т.г. око 22 часа илегални четници одвели су од куће Перића Милана, ранијег општинског благајника општине Пругово, његовог сина Бранислава и Јанковић Ратибора, сви сељаци из Пругова.

д.- 27 октобра т.г. бугарски војници су били блокирали село Касидол и по обављеном послу повратили се у Пожаревац. Од ових војника у селу су изостала

двојица чија се имена не знају, па пошто су се напили убли су два сељака из истог села без икаквог разлога и то: Станојла Р. Марковића, старог 50 година и Милована Р. Степановића, старог 55 година. После тога злостављали су Николију жену убијеног Станојла и повели је за Пожаревац као путовођу али је она успут успела да побегне.

ђ.- 28 октобра т.г. око 17 часова дошли су у општину берањску 20 четника, где су вечерали а затим отишли у непознатом правцу.

е.- 29 октобра т.г. општина Маљуревац добила је писмено наређење од четника, да их обавештава о кретању окупаторских трупа – бугара, о њиховим захтевима као и окретању партизана. Њиховом захтеву није удовољено.

ж.- 29 октобра т.г. око 20 часова око 10 непознатих наоружаних лица узели су из општинске касе у Трњану 46.000.- динара општинског новца. Дали су признаницу са потписом "Пожаревачки одред или варошки". Наредили су да се не долази у општину нити да се врше ма какве дужности. Сумња се да су комунисти.

з.- 29 октобра т.г. наредник СДС/Јалшовец Валентин, са службом у логору кажњеника у Костолцу удаљио се са дужности незнано куда. Сумња се да је побегао четницима. Потрага је расписана.

и.- 31 октобра т.г. у вече у Вел. Селу били су партизани. Том приликом убили су Тому Миљковића, земљорадника из истог села, одвели Мишић Светозара, трговца, и још три лица из истог села.

ј.- 1 новембра т.г. око 18 часова од села Шапине дошли су у Смољинац око 40 четника. Како је грађанство већ било искупљено на збору један од четника одржао је говор у коме је рекао: "Да се народ сложи, да не мисли на Лондон, Москву и Вашингтон већ да мисли само српски, да сваки гледа свој посао, да се не меша ни у каква поличитка питања јер ће њих да реше велике силе које се сада обрачунавају а да се народ одазове само на позив свога Краља који је из наше средине а није наметнут". После тога отишли су четници у правцу села Касидола

к.- 1 новембра око 19 часова 11 непознатих лица наоружаних лица били су кући Милана Марковића, кмета села и општине Дубравичке. Међу њима је била и једна женска. Један од њих имао је на глави петокраку звезду а други је имао српску круну на глави. Како кмет Милан није био у то време код куће то су бандити изјавили укућанима да они у то сумњају. Даље су говорили да ће тако ићи од села до села и питати народ кога више воле Дражиновце или партизане. Од укућана су тражили кожно одело и пушку кмета Марковића, али пошто нису ништа нашли отишли су у непознатом правцу.

л.- 2 новембра т.г. око 20 часова од села Трњана дошли су у Братинац 12 партизана. Ту су у млину Славе Милића покидали телефонске жице, разлупали телефон, спалили млинску архиву, из млина однели 19 већих и 14 мањих каиша. Тражили су млинара Милића Славу да га убију. Покушали су да запале млин, али су од тога одустали на молбу више лица која су била у млину ради млевења брашна. Међу њима су препознали неку Олгу из Црнића, једног младића из Пожаревца, једног из Малог Црнића, једног из Трњана и једног из Смољинца. Причињена штета у млину Милића овом приликом цени се на неколико милиона динара. После овога партизани су отишли ка Бубушинцу.

љ.- Ноћу између ¾ новембра т.г. у Божевцу је било 18 четника. Ту су сакупили око 70 младића из истог села одржали им говор о српству и о гоњењу комуниста па су натерали месног свештеника да их сакуне на верност Краљу Петру II, после чега су их пустили кући. Дошли су од Куле а отишли у непознатом правцу.

м.- 4 новембра т.г. око 18 часова у Божевцу било је 21 четник. После краћег задржавања отишли су у правцу Калишта, а дошли су од села Макаца.

н.- 3 новембра т.г. око 16 часова х хххх хххххх нападнут је од једне комунистичке тројке Ненад Ђорђевић, четовођа Националне службе села Набрђа, у околини Пожаревца на месту званом "Чачалица". Том приликом четовођи су наредили да прекине са извођењем радова у Трњанима на регулацији Млаве.

њ.- 5 новембра т.г. око 9 часова у Берању било је око 40 четника. Ту су ручали и отишли у непознатом правцу одакле су и дошли.

о.- 7 новембра т.г. у 17 часова у Вел. Селу било је више четника, и то баш за време општинског збора, на коме је један официр говорио следеће: "Грађани морају бити у свему послушни, да строго извршују наређења власти а нарочито наређења Немачких власти у погледу издавања стоке – живине и других дажбина како не би дошло до сукоба као у Срезу рамском, да пријављују партизане властима или четничким одредима, да је наш вођа Краљ Петар II а не Тито, Моша, Пијаде и др. јер су они Јевреји и не мисле добро српском народу. Да сви симпатизери комунистички одмах одустану од даљег помагања комуниста јер ће доцније бити касно". После овога четници су отишли у непознатом правцу а претседник и деловоња продужили даље саопштавање на збору.

п.- 10 новембра т.г. око 21 час у општини Бубушинац било је неколико четника којом приликом су наредили да се врше све испоруке које траже окупаторске власти, нарочито кукуруз, месо и остало. После овога четници су отишли у непознатом правцу.

р.- 10 новембра т.г. претседник општине у Маљуревцу добио је од четника следеће писмо: "Штаб III-2/69 Југословенске војске у отаџбини Стр. пов. Бр. 52-29 октобра 1943 године слободно српско село. У вези наређења Команданта штаба 2/69 Е. бр. 18 од 19 октобра 1943 године Штаб III. 2/69, задужује Вашу општину са 3.000 кгр. кукуруза, за потребе југословенске војске у отаџбини. Исту количину кукуруза ћете сместити – оставити код једног или двојице добрих домаћина. Неизвршење наређења казниће се по четничком Закону. Живео Краљ Петар II, живео Дража Михајловић – Камандант Милановић".

с.- 11 новембра т.г. око 17 часова у селу Брадарцу било је 17 четника. Ту су на једној сеоској свадби говорили окупљеном народу да слушају власти, да извршују њихова наређења, нарочито наређења окупатора. Да предају све оно што им се тражи, нарочито кукуруз и стоку за Дирис. Да пријављују партизане властима и четницима. Дошли су од непознатог правца и отишли такође у непознатом правцу.

т.- Ноћу између 10/11 новембра око 20 часова у селу Братинцу било је око 60 четника и ту је један од њих говорио: "Реците свакоме да се налазимо у отвореној борби са партизанско – комунистичким бандама против којих ћемо водити борбу до уништења. Сваки онај ко ма у чему помаже партизане – комунисте биће кажњен смрћу. Знајте да Титу и његовој банди нема места у Србији нити

он може овде бити господар док нас једног траје. Ово саопштити и властима, да нас не ометају у борби против партизана јер у противном примићемо борбу са сваким оним који нас у томе буде ометао. Децу васпитавајте у националном духу, да воле Краља и Србију и да се међусобно воле". Дошли су од млина Славе Милића а отишли ка Трњану и Набрђу.

ћ.- Ноћу између 11/12 новембра око 22 и 1/2 часа од стране непознатих лица пробијен је зид на згради млина Окружне банке у Трњану и из млина однет главни каиш у дужини од 25 метара и широк око 20 сантиметара, те је тако прекинут рад млина. Трага се за починиоцима.

у.- Сем напред наведених случајева четници су се појављивали још и у следећим местима: 6 новембра око 18 часова у селу Брадарцу.

2.- У СРЕЗУ МОРАВСКОМ – ЖАБАРИ

а.- 27 октобра т.г. око 16 часова два непозната лица принудила су Веселиновић Др. Војислава у Александровцу да превије једног рањеника који се налазио у стану млинара Димитријевића Тихомира из Александровца. Рањен у леђа и лакат изјавио је лекару да је избеглица и да је случајно рањен тога дана у брду. Лекару је наређено да под претњом смртне казне тај случај ником не пријављује.

б.- 27 октобра т.г. бугарски војници у селуи Орљеву пуцали су на неке четнике, једнога четника ранили, који је ипак успео да побегне. Том приликом бугарски војници одвели су са собом у Пожаревац жену и дете некога Тадића, четничког поручника.

в.- 31 октобра т.г. око 22 часа у селу Ракинцу било је око 40 четника и наредили тамошњим свештеницима и певачком друштву да иду у село Полатну Срез исти на неко опело.

г.- Ноћу између 31 октобра и 1 новембра у Томиславцу, било је око 10 четника. Том приликом су одвели собом Војислава Трујића свирача, Драгишу Станковића, учитеља, Милана Јовановића и Животу Живанчића, земљорадника. Разлог одвођења непознат, али су их после неколико дана пустили.

д.- 7 новембра т.г. око 13 часова од села Четережа дошло је у Жабаре 3 четника. Тражили су од претседника списак оних лица која неће да чувају телефонске бандере, да испоручују кукуруз, како би их они могли на то да нагоне, јер се, веле, то мора да чини. По том су отишли код среског лекара ради превијања једног четника, што је овај и учинио. Четници су отишли ка Породину.

ђ.- Сем напред наведених случајева четници су се појављивали и то: 30 октобра т.г. у Жабарима, 31 октобра такође у Жабарима и 2 новембра т.г. у Доњој Ливадици.

3.- У СРЕЗУ РАМСКОМ – ВЕЛИКО ГРАДИШТЕ:

а.- 28 октобра т.г. око 23 часа у Бискупљу једна група партизана убила је Милету Стојковића, одборника, који је пролетост издао неке комунистичке јатаке. Тражили су и претседника општине али га нису нашли. Из општине Бискупље однели су писаћу машину и печат. Правац доласка и одласка непознат.

б.- 9 новембра т.г. око 18,30 часова 10 четника из фабрике језтина Стефановића у Вел. Градишту однели су већу количину зејтина. Оставили су потврду која гласи: "Војска Драже Михајловића реквирирала је за потребе ослободилачке војске извесну количину зејтина. Командир ослободилачке војске Дража Михајловић-потпис нечитак".

в.- 10 новембра т.г. око 17,30 часова када је претседник општине куманске држао збор грађанству дошао је илегални четник Милорадовић Мирослав из Вел. Градишта у цивилу и без оружја и говорио је да смо под окупацијом и да морамо извршити потраживања окупатора. После овога отишао је ка селу Кисиљеву.

г.- Сем наведених случајева у Срезу рамском појављивали су се четници и то: 26 октобра т.г. на железничкој станици у Сиракову, 30 октобра т.г. око 15 часова у Сиракову, 1 новембра т.г. око 18 часова на железничкој станици Раброво – Клење.

4.- У СРЕЗУ ГОЛУБАЧКОМ О ГОЛУБАЦ

а.- 31 октобра т.г. у 17 часова у манастиру Туману била је нека непозната војска. Ту је остала до 20 часова, када је отишла у непознатом правцу.

5.- У СРЕЗУ МЛАВСКОМ – ПЕТРОВАЦ:

а.- На подручју Среза млавског у односном раздобљу појављивали су се четници и то: 28 октобра т.г. око 16 часова у Кнежици, 31 октобра т.г. у селу Рашанцу; 7 новембра т.г. у Орешковици.

6.- У СРЕЗУ ЗВИШКОМ – КУЧЕВО

Ноћу између 2/3 новембра т.г. прошли су кроз село Мустапић 40 четника. Отишли су ка селу Кобиљу и Манастирици, а дошли од Среза голубачког.

7.- У СРЕЗУ ХОМОЉСКОМ – ЖАГУБИЦА

У срезу хомољском није се десило ни једно важније кривично дело.

8.- ГРАД ПОЖАРЕВАЦ

Није било важнијих догађаја.

О свима овим догађајима одмах сам извештавао како Министарство унутрашњих послова – Кабинет и Шефа српске државне безбедности тако и надлежне немачке војне власти.

Команди С.Д.С. и Среским начелницима као и претстојнику градске полиције у Пожаревцу издавао сам потребна наређења и инструкције о мерама које треба предузети у циљу, побољшања јавне безбедности у повереном ми Округу.

Из изложених догађаја види се да се акта саботаже у повереном ми Округу смањује на најмању меру, а и да јавна безбедност ипак није онаква каква би

била пожељна. У сравњењу са ранијим месецима види се да је акција партизана у великом опадању. Ова акција сасвим би престала када се партизани не би из суседних округа пребацивали у овај Округ. Овој смањеној акцији партизана у многоме је допринео однос непријатељства између илегалних четника Драже Михајловића и партизана који се међусобно истребљују.

Када се има у виду да су органи СДС повучени са терена и сконцентрисани у Пожаревцу и Вел. Градишту, онда са стањемјавне безбедности у овом Округу не можемо бити посве незадовољни. И ако је акција партизана и осталих илегалних одреда у повереном ми Округу смањена ипак народ[41] живи у страху јер српске власти, од којих народ очекује помоћ, нису у стању да народу заштите личну и имовну безбедност. Народ живи у вечитом страху да припадници појединих илегалних одреда не изврше какав напад на претставнике окупаторске војне силе и тиме изазову одмазду којом хх приликом страдају скоро увек невини грађани. Да би се јавна безбедност поправила потребно би било да се органи СДС распореде по станицама а број људства на истим станицама знатно повећа као и да се СДС снабде бољим наоружањем осећа се струјање четника за сарадњу у конструктивном правцу са српским властима. Народ и ако је и сувише оптерећен кулучењем и давањем радника за руднике и разне организације, ипак мирно извршава сва наређења како српских тако и окупаторских власти.

ПРОПАГАНДА:

У времену од 1-15 новембра т.г. показала је се следећа пропагандна акција:

У адва маха растурен је пропагандни материјал – плакате и брошуре примљене од немачких власти. Такође је истакнуто 7 различитих серија фотографских снимака акту елних догађаја са ратишта као и осталих делова Европе. Ове слике побудиле су велике интересовање код грађанства и често су се могле видети око излога где истакнуте слике групице људи који су са великим интересовањем посматрали изложене слике и често пута дискутовали. Ово се најбоље могло приметити петком када је пазарни дан у Пожаревцу и долази велики број људи из среза и округа.

У свим зборовима одржани су протестни зборови против против изручивања српскога народа бољшевизму, од стране англо-американаца на конференцији у Москви. Ове зборове организовали су сресни начелници. Зборови су били добро посећени и народ је видно негодовао против трговине српским животима.

На дан 6 и 7 т.м. приредила је Државна гимназија у Пожаревцу две приредбе у корист ђачких кухиња. Програм је био састављен од рецитација, музичких тачака и позоришних комада ”Поремећен план” од Ђоровића и ”Љубавно писмо” од Трифковића. Омладинци су успели да задовоље публику и постигли су врло леп морални успех.

На дан 6 о.м. одржала је фолклорна група националне службе за обнову Србије академију на градилишту у Костолцу, а исту су поновили 8 о.м. у Пожаревцу са задовољавајућим резултатом.

41 Руком дописано „још”.

Грађанство је мирно пратило развијање политичке и војне ситуације, показујући нарочито интересовање приликом преузимања ресора Министарства унутрашњих послова од стране Претседника владе народног спаса армиског ђенерала Милана Ђ. Недића, видећи у овоме гарантију за што скорије побољшање прилика у Србији и консолидацију свих српских снага.

ДРЖАЊЕ ДРЖАВНИХ И САМОУПРАВНИХ СЛУЖБЕНИКА

Са држањем државних и самоуправних службеника можемо бити потпуно задовољни. Сви службеници настоје да што боље одговоре својој патриотској и националној дужности у духу стремљења Српске владе Народног Спаса. Државни и самоуправни службеници налазе се у врло тешкој материјалној ситуацији јер су принадлежности службеника несразмерне према скупоћи која је настала. Да би се ово стање службеника колико толико ублажило, раздеило сам по максималној цени на сваког члана породице по 50 кгр. жита. Сем активних службеника снабдео сам са пшеницом и пензионере и њихове породице.

Предњачећи примером настојаћу да се држање државних и самоуправних службеника и надаље одржи на достојној висини.

Предњи извештај част ми је доставити с молбом ради зн[42] знања и даље надлежности.

ОКРУЖНИ НАЧЕЛНИК,
ПЕЧАТ Драгољуб Маринковић

Достављено:

Министарству унутрашњих послова
Кабинет.
Министарству унутрашњих послова
Одељење за државну заштиту
Београд. [43]

42 Прецртано „зн".

43 ОВАЈ ДОКУМЕНТ ИМА 6 СТРАНА

NdA K 24 F 6 D 24

МНО ФНРЈ
Архив Народно-
ослободилачког рата
Бр. Рег. 13/6-1.
24 .

Drž. komisija za utvr. zloč.
okup. i njihovih pomagača
Inv. br. 7474

ОКРУЖНО НАЧЕЛСТВО ОКРУГА ПОЖАРЕВАЧКОГ
Пов. Број: 773/1943 годину
30 новембра 1943 год.
Пожаревац

ПРЕДМЕТ: Извештај о стању јавне безбедности у Округу пожаревачком у времену од 15 до 30 новембра 1943 године.

МИНИСТАРСТВУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
Одељење за државну заштиту
БЕОГРАД.

У вези наређења Министарства унутрашњих послова К. број 490/42, част ми је доставити петнаестодневни извештај о стању јавне безбедности у Округу пожаревачком у времену од 15 до 30 новембра 1943 године.

Од 15 до 30 новембра 1943 године на подручју Округа пожаревачког догодила су се следећа тежа кривична дела:

1.- У СРЕЗУ ПОЖАРЕВАЧКОМ – ПОЖАРЕВАЦ

- На дан 10 новембра т.г. око 15 часова једна група од 100 илегалних четника појавила се је у селу Барама под командом поручника Боривоја Алексића, али ништа нису чинили, а кретање – правац кретања остао је непознат.

- На дан 12 новембра т.г. нестао је Станојевић Радомир из Набрђа, стар 22 године. Претпоставља се да је се добровољно одметнуо и придружио некој илегалној групи.

- На дан 12 новембра т.г. око 18 часова били су у општини Дрмно 40 илегалних четника и за време од пола часа, колико су се бавили у општини, распитивали су се о кретању партизана. Отишли су у правцу Стига од куда су и дошли.

- На дан 13 новембра око 12 илегалних четника под вођством једног поручника били су у општини Калиште и водили истрагу противу општинског благајника Милана Илића због утаје неког новца. Милану су ударили 25 батина и потом отишли у непознатом правцу.

- На дан 13 новембра група илегалних четника у јачини од 12 људи била је у Брадарцу и собом одвела деловођу општине Живка Живковића. Разлог овог поступка непознат.

- Ноћу, између 13 и 14 новембра група илегалних четника, непознате јачине, била је у Бубушинцу и из тамошње земљорадничке задруге узела 50 комада

паклица цигарета и после бављења од једног часа отишла у правцу Брадарца и Дрмна.

- На дан 15 новембра око 23 часа прошло је 12 – 15 кола кроз Божевац пуних четника и то из правца Куле према Шапинама. У Божевцу су се распитивали о комунистима и рекли да иду у потеру за њима.

- Ноћу, између 15 и 15 новембра, око 100 илегалних четника наоружаних, поред осталог, и са четири пушкомитраљеза и две машинске кратке пушке, били су у Братинцу у истрази и потери за партизанима који су опљачкали млин у Братинцу. Собом су водили два партизана који су учествовали у пљачкању млина и то Јову Урошевића из Трњана и Бору Н. из Куле.

- На дан 17 новембра око 16 часова на крају села Маљуревца пресрела су два непозната лица наоружана Миловановића Димитрија, претседника општине у Брадарцу и припретили му да више не доводи Бугаре у село и да не пожурује испоруку за немачку војску, јер ће у противном бити убијен.

- На дан 17 новембра нађен је у пољу Стигу близу села Смољинца убијен Миладин А. Ђурић из Братинца, сељак, стар 45 година. Миладина су убили илегални четници, а претпоставља се да је Миладин, будући ненормалан, лутао ноћу по пољу.

- На дан 17 новембра т.г. у 18 часова око 40 илегалних четника наоружана са два митраљеза и три пушкомитраљеза, били су у селу Смољинцу и у току целе ноћи водили неку истрагу по појединим кућама, па су собом одвели 10 сељана ради даље истраге.

- На дан 17 новембра т.г. ухваћен је Којић Жарко, сељак из Братинца, од непознатих илегалних елемената и одведен у непознатом правцу, а за његову се судбину још не зна.

- На дан 17 новембра т.г. непознати наоружани људи из Кличевца су одвели собом Милана Савковића, свештеника из Острова и Градимира Рогожанског, сељака из Острова. Градимир се је вратио кући одмах, а и после неколико дана пуштен је и Савковић.

- Ноћу, између 17 и 18 новембра т.г., непознати наоружани људи у селу Петки опљачкали су пет домаћина и Милку Журжевића, Цају Журжевић, Драгутина Матића, Радомира Видуљевића и Милеву Стојадиновић, одневши им разна одела, покућство, девојачке спреме и злато које су имали. Штета је за сада непозната, разбојници нису пронађени, а били су обучени у сељачка одела са шубарама на глави, те се претпоставља да су овде у питању обични лопови.

- Ноћу, између 18 и 19 новембра т.г., група од око 25 илегалних четника блокирали су кућу Драгомира Јовановића у Маљуревцу, па су његове чланове породице све повезали, у кућу унели сламу у намери да је запале, али су од тога одустали. Разлог оваком поступку је тај, што је Драгомир Јовановић одметнуо се у партизане за којима они сада трагају.

- На дан 19 новембра т.г. око 40 илегалних четника били су пред општином у Бубушинцу, где је претседник држао збор и на том збору говорили су четници сељацима да своје обавезе уредно испуњавају и да се не плаше ничега. После здржавања од пола часа отишли су у правцу села Смољинца.

- На дан 19 новембра т.г. једна група око 20 илегалних четника дошла је у општину у Топоници и од тројице тамошњих бакала узели су по 2 кгр. дувана, платили и отишли.

- На дан 20 новембра т.г. око 19 часова око 20 илегалних четника дошло је у општину Лучицу, где су се задржали око пола часа. Из општинске суднице однели су 30 кгр. шећера, разног дувана у вредности 2.680.- динара и од Илије Милосављевића, бакалина, дувана за 500.- динара. Том приликом наредили су претседнику општине да им за 23 новембар спреми 5.000 кгр. кукуруза, 2 свиње и 20 пари чарапа. Дошли су из Топонице куда су се и вратили.

- На дан 21 новембра т.г. илегани четници ухватили су у селу Топоници Станојла Миленковића, комунисту – атентатора на Слободана Радића, поднадзорника агената. Поред Станојла ухваћен је и Бранислав Стокић, комуниста, родом из Куле, па су оба ухваћена комуниста предата четничком војводи Јагошу Живковићу на даљи поступак.

- На дан 21 новембра т.г. непозната наоружана лица у Вел. Селу упала су у кућу Станије Петровић. Један из групе опалио је пушку и ранио Станију, њеног сина Борислава, а њихова гошћа Велика Лазаревић остала је на месту мртва. По извршеном злочину вођа групе се извинуо говорећи да је то забуна, па су потом отишли у непознатом правцу. Припадништво ове групе непознато.

- На дан 22 новембра т.г група од 15 партизана била је у селу Брежанима код куће Драгутина С. Марјановића, који је славио тога дана. Партизани су из Драгутинових гостију узели и одвели собом Љубомира Ђукића из Брежана, који је до пре десет дана био војник Српског добровољачког одреда. Повели су га ка Морави, где су га свукли потпуно голог и везали за ногу, али се Љубомир отргао, скочио у Мораву, препливао је и тако и спасао, јер га партизани нису могли погодити из пушака услед мрака. Вођа ове групе био је Тоша "геометар", а поред њега сељаци су препознали још и Раду М., званог "Ћушуља" из Брежана.

- На дан 22 новембра т.г. око 18 часова око 30 илегалних четника били су у селу Дрмну, тражили Драгутина Ћирића, "дивљег четника" и неког Драгу зв. "Грцу" из села Маљуревца, ради извршења казне стрељањем због њиховог рђавог поступка са народом.

- На дан 23 новембра т.г. око 40 илегалних четника непознатог старешинства наоружаних поред оталог са два митраљеза и четири пушкомитраљеза били су у Смољинцу, где је старешина групе заклео сеоске омладинце на верност краљу и отаџбини и одржао им говор о опасности од комунизма. Дошли су из Сиракова, а отишли ка Шапинама.

- Ноћу, између 23 и 24 новембра т.г., око 20 часова 10 наоружаних лица дошло је у село Бубушинац у коме су се задржали свега пет минута, затим су отишли у непознатом правцу.

- На дан 24 новембра т.г. група партизана од око 15 људи напала је на кућу Петра Ивковића у Брежанима у којој је спавао његов комшија Ђукић Љубомир из Брежана, који је до пре 15 дана био војник Српског добровољачког корпуса. Партизани су тражили Ђукића, но он је успео да побегне, али је при бежању рањен у леву руку и леву ногу, па је упућен на лечење у болницу у Пожаревцу.

- Ноћу, између 24 и 25 новембра т.г. дошла је у Батовац једна група партизана од око 15 људи. Тражили су Милана Стојановића, који се био сакрио у двориште, али су га партизани приметили и испалили око 10 – 12 метака у том правцу. Затим су отишли кући Светозара Милутиновића, кога су држали под стражом извсено време, па га потом пустили. Ова група је била Тоше "Геометра".

- На дан 25 новембра т.г. око 10,30 часова прошла је из села Дрмна преко Стига група до 15 илегалних четника распитујући се за партизане.

- На дан 27 новембра т.г. око 50 и више илегалних четника били су у Набрђу и Трњанима. Из Набрђа су одвели Животу Милошевића, Живана Ивановића и сина му Драгутина, Драгутина Пајића и његовог сина Чедомира. Из Трњана су одвели Владимира Милићевића и Јована Петровића, али су ова двојица искористила погодан моменат и побегла. Приликом бегства ове двојице била је већ ноћ и настала је пуцњава у мраку између ових четника и још неке групе – вероватно партизана, и на месту борбе остао је један мртав за кога се не зна ко је и шта је. У борби је употребљено и машинско оружје.

- Ноћу, између 26 и 27 новембра т.г. три илегална четника били су у општини Лучици, где су се задржали један сат, те су претседнику и осталим члановима управе наредили да им се у року за 24 часа спреме две свиње тешке 80 кгр., 20 пари чарапа и 300 кг. овса, иначе ће сви бити поубијани.

- Ноћу, између 26 и 27 новембра т.г. нађени су партизански летци у селу Петки у којима се велича рад Тита и Стаљина а Недића називају србождером. Истовремено пронађена је једна опомена – летак у коме се говори да је народу место у партизанским одредима, а не у Недићевим итд.

- На дан 27 новембра т.г. око 16 часова једна група од 50 илегалних четника била је у Великом Селу у потери за партизанима. Ту су тукли претседника општине Димитрија Алексића због извесних неистинитих података које је овај давао четницима.

- У току овога месеца, а непознато кога датума, нестали су из села Набрђа Борисав Јанковић, стар 20 година и Кравиљка Ивановић, стара 20 година, која је удата и мати једног детета од две године. Изгледа по свему да испред четничких одреда умакли и то Борисав у партизане, а да се Каравиљка крије у околни шумицама.

2. У СРЕЗУ РАМСКОМ – ВЕЛИКО ГРАДИШТЕ

- На дан 9 новембра т.г. око 17 часова прошао је кроз село Кумане без задржавања Милосав Милорадовић четник са својом ћерком и отишао у правцу села Кисиљева.

- На дан 17 новембра т.г. око 14 часова у близини села Мајиловца нађен је леш Душана Симића земљорадника из истог места, који је заклан на два три дана пре тога времена. Душан је био познат као нерадник и скитница, а ко га је убио незна се.

- На дан 17 новембра т.г. кроз село Бискупље прошла су 2 илегална четника, долазећи из села Поповца а отишли у правцу села Затоња. У селу се нису задржавали нити што наређивали.

- На дан 19 новембра т.г. око 9 часова 7 наоружаних лица непознате припадности у селу Раму упали су у канцеларију предузимача Јована Величковића, покупили све из канцеларије и однели а јована су тражили веровано да би га одвели, јер је наводно, по њиовом исказу Јован јеврејин и да му је право име Вајс Аугустин. Наоружана лица дошла су из села Затоња а отишли у правцу истом.

- На дан 21 новембра т.г. око 14 часова 10 – 12 лица наоружаних били су у селу Кличевац и преставили се да су четници Драже Михајловића наредивши да им се спреми ручак. По ручку су се удаљили једни у правцу села Курјача а остали у правцу аде Остово. Собом су из Кличевца одвели Сретена Новаковића и његову жену ради вођења неке истраге. У селу нису иначе ништа наређивали.

- На дан 22 новембра т.г. око 14 часова 20 наоружаних четника дошли су на станицу раброво, отвороли вагон из њега отерали 61 овцу и два говечета намењених за Сточну централу. Чиновнику Сточне централе издали су признаницу на одузету стоку.

- На дан 24 новембра т.г. илегални четници спречили су долазак у Велико Градиште 5-ци младића из Сиракова који су били упућени на преглед ради пријема у С.Д.С.

- На дан 24 новембра т.г. око 19 часова 3 наоружана илегална четника дошли су у стан управитеља основне школе у Лучици који се један од њих преставио као командант реона. Тражили су неку учитељицу која непостоји и потом се изгубили у непознатом правцу.

- Ноћу 27/28 новембра т.г. непозната лица упала су у двориште фабрике зерина у Великом Градишту са 1 коњским колима провалили врата на магацину зејтина и узели до сада још неустановљену количину зејтина и 2 кожна кајиша. Истрага се води.

3. У СРЕЗУ МЛАВСКОМ – ПЕТРОВАЦ.

- Ноћу између 10 и 11 новембра т.г. непозната наоружана лица упали су у бараке организације ТОТ у Петровцу и са присутних коначара – радника поскидали и однели ћебад у непознатом правцу.

- На дан 16 новембра т.г. нађен је у винограду Гвоздена Миловановића у Добрњи Петар Јоксић Стојилов мртав. Судско лекарска комисија предузела је поступак у своје руке.

- 19 новембра т.г. око 15 часова у близину села Крвије око 15 непознатих наоружаних лица у цивилном оделу испалили су до 25 метака из пушака и изгубили се у непознатом правцу.

- На дан 20 новембра т.г. у вароши Петровцу растурани су извесни летци са потписом Синови слободних српских планина, којима питају Бугаре докле ће палити српске домове, докле ће убијати српски народ и тд.

- На дан 27 новембра т.г. нађен је у Рашанцу леш Крсте Миљковића обешен о једно дрво и убоден ножем у срце. Извршиоци непознати.

4. У СРЕЗУ МОРАВСКОМ – ЖАБАРИ.

- На дан 18 новембра т.г. око 14 часова у селу Ореовици појавила се извесна група четника од око 150 на броју трагајући за партизанима. После трагања од 1 ноћи изгубили су се у непознатом правцу.

- На дан 22 новембра т.г. кроз село Доњу Ливадицу прошла је група од 20 наоружаних четника распитујући за партизане. Дошли су из атара општине породинске а удаљили су се у правцу општине ракиначке.

- Ноћу између 27 и 28 новембра т.г. илегални четници су одвели из Жабара у непознатом правцу Благојевића Милутина.

5. У СРЕЗУ ЗВИШКОМ – КУЧЕВО.

- На дан 16 новембра т.г. у село Српце дошло је око 200 наоружаних четника разним оружјем. Везали су претседника општине Трајиловића Славка, тукли га а потом га одвели. Поред тога тукли су корбачем и кундацима и кмета Вујицу Петровића. Затим су га послали да им спреми вечеру, но је кмет побегао. Отишли су у правцу Великог Градишта.

- На дан 19 новембра т.г. неколико наоружаних лица одвели су собом Михајла Самарџића десетара пруге са станице Звижд у непознатом правцу. Разлог овога одвођења непознат.

- Ноћу између 18 и 19 новембра т.г. у селу Лешници дошло је до борбе између 30 партизана које је предводио Велимир Дамјановић бивши деловођа из Српаца и око 70 до 80 четника које је предводио неки Паја. Резултат борбе био је: разњена 2 четника и 1 партизан и ухваћене 2 младе лепо обучене партизанке. У неравној борби партизани су се повукли ка селу Сени, а четници отишли у правцу села Туније.

- На дан 19 новембра т.г. кроз село Мустапић прошла је једна група наоружаних људи од око 100 на броју. Долазили су из правца среза Рамског и отишли су у правцу Мишљеновачких шума ка селу Рановцу. У Мустапићу се нису задржавали нити што наређивали.

- На дан 19 новембра т.г. 30 до 40 наоружаних људи из одреда Воје Триброђанина одвела су кмета Петра Дамјановића из Лешнице кога су после неколико дана вратили кући испребијаног. Према свему судећи овде се ради о томе да је Адамовић био осумњичен од илегалних четника као комунистички јатак.

- На дан 22 новембра т.г. око 11 часова наишли су четници Воје Триброђанина у село Каону под вођством некога потпоручника Станоја из Кучајне. У Каони су одузели 14 брава оваца од Перића Светозара и Перића Александра које су ови терали за Дирис, у Кучево, а издали им потврду са штембиљом који гласи: "Југословенска војска у отаџбини горски стаб слободне српске планине".

- На дан 22 новембра т.г. 30 наоружаних четника дошли су у село Љешницу и наредили са им се донесе храна, па после задржавања од 1 часа отишли су у правцу села Вуковића срез Голубачки.

6. У СРЕЗУ ГОЛУБАЧКОМ – ГОЛУБАЦ.

- На дан 12 новембра т.г. појавили су се у селу Кудрешу четници Крсте Рончевића под вођством самога Крсте Рончевића капетана, којом приликом су сусрели начелника среза голубачког који је ишао у инспекцију општина и са њим водили мање више приватно необавезне разговоре. По одласку среског начелника из овог места четници су још остали тамо и отишли у непознатом правцу.

- На дан 16 новембра т.г. око 18 часова дошли су у општину Браничево 10 – 15 наоружаних четника, ухватили два бивша војна граничара извели их ван села саслушали и пустили их, па се изгубили у непознатом правцу.

- На дан 18 новембра т.г. убијен је реворвеским метком Лалко Петровић, чувар шума манастира Тумане, иначе земљорадник из Снеготина. Леш је пронађен у једној њиви у близини снеготина, са кога је било скинуто одело. Извршиоци убиства непознати.

- На дан 24 новембра т.г. око 19 часова једна група око 40 илегалних четника била је у селу Двориштy, распитивала се о партизанима и потом се удаљила у непознатом правцу.

7. У СРЕЗУ ХОМОЉСКОМ – ЖАГУБИЦА.

- Ноћу између 14 и 15 новембра т.г. непозната лица заклала су на салашу Јована Илића из Крепољина на месту званом Врањ слугу му Петра Тријића из Брежице старог око 16 година. Поред тога запалили су му 2 штале, три стога сена, два стога шаша и 1 стог сламе, којом је приликом изгорела и 1 дебела свиња. Разлог и починиоци непознати.

8. ГРАД ПОЖАРЕВАЦ.

- На дан 15 новембра т.г. око 4.30 часова по подне комуниста Станојло Миленковић (који је после неколико дана ухваћен од стране илегалних четника у Топоници) смртно је ранио из реворвера са три метка Слободана Радића поднадзорника агената у двориштy Престојништва градске полиције у Пожаревцу, од које је ране Радић после два дана издануо.

- На дан 27 новембра т.г. патрола С.Д.П.С. у Пожаревцу приликом спровођења Сулејмана Кладња родом из Босанског Шапца убила га је јер је овај покушао да побегне.

О свим овим догађајима одмах сам извештавао како Министарство унутрашњих послова – кабинет, тако и шефа српске државне безбедности – односно одељење за јавну безбедност и надлежне немачке власти.

Команди Српске државне страже и Среским начелницима, Престојништву градске полиције у Пожаревцу и Полицијском комесаријату у Костолцу издавао сам потребна наређења и инструкције о мерама које треба предузети у циљу побољшања јавне безбедности у повереном ми округу.

Из изложених догађаја види се да се акта саботаже у повереном ми Округу смањују на најмању меру, а и да јавна безбедност ипак није онаква каква би била пожељна.

Кад се има у виду да су Органи С.Д.С. повучени са терена и сконцентрисани у Пожаревцу и Великом Градишту, онда се са стањем јавне безбедности у овом округу можемо бити задовољни. И ако је акција партизана и осталих илегалних одреда смањена у односу на мирни живаљ, ипак народ живи у страху јер српске власти нису у стању да му у конкретном случају заштите личну и имовну безбедност. Поред тога народ стално живи у страху да припадници појединих илеганих одреда не изврше какав напад на преставнике окупаторске војне силе и тиме изазову одмазду.

Народ и ако је и сувише оптерећен кулучењем и давањем радника за руднике и разне организације, ипак мирно извршава сва наређења како српских тако и окупаторских власти.

ПРОПАГАНДА

Из Државне пропаганде није био достављен у времену од 15 до 30 новембра никакав пропагандни материјал који би ово начелство у овом Округу растурило.

Пропагандни материјал који је пак био упућен од Немачких власти био је растурен благовремено. Материјал се састојао из плаката и брошурица.

Позоришна група "Србозара" у Пожаревцу приредила је 27 и 28 овог месеца позоришну претставу "Кирјања" од Стерија Поповића, у корист фонда Генерала Недића. Обадве претставе грађанство је посетило у великом броју.

Грађанство у овом Округу са великим интересовањем пропратило је политички развој наше земље, нарочито у погледу извршене реконструкције Српске владе. Овом реконструкцијом, када Претседник Српске владе још преузима и ресор унутрашњих послова, долази се до уверења да ће то бити једна од највећих гаранција Г. ђенерал Недић залаже све своје војничко и државничко искуство и чини све да би што боље и скорије завео крајњи мир и ред у нашој земљи, а тиме уједно и створио много сношљивију међународно политичку ситуацију наше земље. Поред тога мирно се прати међународна војничка ситуација, а засебно се манифестује љубав и поверење ново формираним Српским војним пуковима (јединицама).

ДРЖАЊЕ ДРЖАВНИХ И САМОУПРАВНИХ СЛУЖБЕНИКА

Са држањем Државних и самоуправних службеника можемо бити потпуно задовољни. Сви службеници настоје да што боље одговоре својој патриотској националној дужности у духу стремљења Српске Владе Народног спаса. Државни и самоуправни службеници налазе се у врло тешкој материјалној ситуацији јер су принадлежности њихове несразмерно мале према скупоћи која постоји.

Предњачећи примером настојаћу да се држање државних и самоуправних службеника и надаље одржи на достојној висини.

Предњи извештај част ми је доставити с молбом ради знања и даље надлежности.

ОКРУЖНИ НАЧЕЛНИК,
Драгољуб Маринковић

ПЕЧАТ

Достављено:

Министарству унутрашњих послова
Кабинет

Министарству унутрашњих послова
одељењу за државну заштиту.[44]

44 ОВАЈ ДОКУМЕНТ ИМА 7 СТРАНА

NdA K 24 F 6 D 45

МНО ФНРЈ
Архив Народно-
ослободилачког рата
Бр. Рег. 45/6-1.
24 .

Drž. komisija za utvr. zloč.
okup. i njihovih pomagača
Inv. br. 7483

ОКРУЖНО НАЧЕЛСТВО ОКРУГА ПОЖАРЕВАЧКОГ
Пов. Бр. 824/43
14 децембра 1943 год.
Пожаревац.

ПРЕДМЕТ: Извештај о стању јавне безбедности у Округу пожаревачком у времену од 1 до 15 децембра 1943 године.

МИНИСТАРСТВУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
КАБИНЕТ.

Б Е О Г Р А Д .

У вези наређења Министарства унутрашњих послова К. Бр. 490/42, част ми је доставити петнаестодневни извештај о стању јавне безбедности у Округу пожаревачком у времену од 1 до 15 децембра 1943 године.

Од 1 до 15 децембра 1943 године на подручју Округа пожаревачког догодила су се следећа тежа кривична дела:

1.- У СРЕЗУ ПОЖАРЕВАЧКОМ – ПОЖАРЕВАЦ.

а.- Ноћу између 6 и 7 овог месеца дошло је једно непознато лице код општинске страже која је чувала телефонску линију на прузи Пожаревац – Костолац и претставило се као Голубовић. Ово лице је тражило од стражара да посеку телефонске стубове, али су стражари одбили да то учине.

б.- На дан 7 ов. месеца ујутру нађене су у Великом Селу три комунистичке плакате. Садржај прве плакате је био позивање младића обвезника за регрутовање у Српске пукове, да се не одазивају томе позиву. У другој плакати се позивају сви официри авијатичари и инжињери, техничари и механичари да се пријаве партизанском штабу. У трећој се позивају илегални четници Драже Михајловића да се придруже партизанима.

в.- Ноћу између 6 и 7 овог месеца у селу Брежанима напало је 5 до 6 непознатих наоружаних људи на кућу Драгутина П. Првуловића, земљорадника из Брежана. Нападачи су насилно ушли у кућу и однели следеће ствари: три мала дуката у злату, 110.000.- у банкнотама од по 1000 и 500 динара, један џепни сат марке "етерна" једну јагњећу шубару, шест пакла дувана, 40 шибица, један кожни новчаник, један бон ратне штете од 10.000.- динара и 1 акцију Државног зајма од 1.000.- динара.

г.- Дана 8 ов. месеца нестала су из Крављег Дола Ђурић Живота и Михајло Јовић сељаци из Шљивовца. Мисли се да су се прикључили групи илегалних четника Д.М.

д.- Дана 10 ов. месеца око 19 часова извршила су непозната лица паљевину зграде Властимира С. Николића земљорадника из Салаковца. Поред тога одвели су са собом Властимира и сву његову стоку.

Поред наведених случајева илегални четници су се у означеном раздобљу кретали у следећим местима: 26 новембра у селу Набрђу, 3 децембра у селу Смољинцу, Ноћу између 6 и 7 овог месеца у селу Лучици, 7 овог месеца у Великом селу, 9 децембра у Брадарцу, и 8 овог месеца у Братинцу. Код свих ових случајева није долазило до сукоба са четницима нити су са њихове стране почињена каква дела која би требало посебно нагласити.

2.- У СРЕЗУ ЗВИШКОМ – КУЧЕВО

Дана 29 новембра око 11 часова пре-подне дошла су два непозната лица до куће Пауновић Милије из Туније и убили га из реворвера. Претпоставља се да су дело починили партизани због тога што је погинули сарађивао са четницима.

3.- У СРЕЗУ МЛАВСКОМ – ПЕТРОВАЦ.

Дана 8 децембра т.г. нађен је у селу Рашанцу комунистички летак којим се позивају присталице Драже Михајловића да се прикључе партизанима. Летак је потписао вођа групе Жика Поповић.

Поред наведеног случаја 6 децембра појавила се једна група илегалних четника у селу Рашанцу али са истом није долазило ни до каквог сукоба.

4.- У СРЕЗУ МОРАВСКОМ – ЖАБАРИ.

а.- На дан 4 децембра т.г. око 20 часова дошла је у Жабре једна четничка тројка и контролисала општинску стражу. Оне стражаре које нису били на местима избатинала је.

б.- На дан 5 децембра т.г. дошла је у Жабарима једна група од око 50 наоружаних четника предвођена од поручника Николића. Један део ове групе отишао је на позоришну преставу, која је због тога била прекинута а друга је остала напољу. У међувремену је један од четника, наводно Грк, извршио самоубиство. Леш самоубице су четници са собом однели.

5.- У СРЕЗУ ГОЛУБАЧКОМ – ГОЛУБАЦ.

29 новембра т.г. упућена је једна патрола од 8 људи од стране Орскоманде из Голупца у село Зеленику ради преузимања извесних намирница које је дотична општина била дужна да испоручи а то сама није учинила. Истога дана извршен је напад на ову патролу од стране непознатих наоружаних људи у којој борби је погинуо један Немачки војник а двојица су била рањена. Претпоставља се да су ово дело извршили партизани. Из ове патроле нестао је један Немачки војник и за њега се није могло утврдити шта је било са њиме.

Поред означеног случаја у срезу голубачком појављивали су се четници

у неколико махова, као на пример: 29 новембра у Браничеву, 30 новембра у Мрчковцу, 2 децембра опет у Мрчковцу, али са њихове стране није долазило ни до каквих изгреда или насиља.

6.- У СРЕЗУ РАМСКОМ – ВЕЛИКО ГРАДИШТЕ.

а,- На дан 2 децембра т.г. на прузи између Сиракова и Љубиња остављена је од стране непознатих лица паклена машина на пругу. Услед дејства исте исклизнула је локомотива и један фургон те је саобраћај морао бити прекинут. Жртава није било, штета је мала.

б.- 26 новембра т.г. илегални четници забранили су претседнику општине из Раброва да упути на лекарски преглед младиће одређене за регрутовање Српских пукова.

в.- Дана 3 децембра т.г. одвела су непозната лица скретничара жељезничке станице Сираково Половина Гавру из непознатих разлога. Другога дана исти је био враћен својој кући.

г.- Дана 30 новембра т.г. једна група наоружаних четника у селу Кусићу је спречила органе Српске државне страже који су дошли ради прикупљања младића обавезних за регрутовање у Српске пукове.

д.- Дана 3 децембра т.г. у селу Кумане предала су два илегална четника начелнику среза рамског један сандук експлозива тежине 32,50 кгр. 100 комада каписла и око 100 метара фитиља, који је материјал био заплењен од партизана и добровољно понуђен од стране четника власти на предају.

ђ.- На дан 8 овог месеца у атару општине Миљеновачке нађен је убијен из пушке Вујичић Стеван, трговац из Чешљеве Баре. Истрага се води, убице за сада непознате.

е.- На дан 10 овог месеца нађен је на подручју општине Кисиљево један гумени балон са белим малим падобраном и једном ваљкастом направом од алуминијума, у омоту од белог каучука. Све нађене ствари предате су немачким властима.

Поред наведених догађаја кретали су се илегални четници у означеном раздобљу и у следећим местима: 1 децембра једна четничка тројка била је у Кличевцу, 1 децембра дошао је један четник у општину Кумане, 3 децембра дошла је једна група од 30 до 40 четника у село Мајиловац и 3 децембра била је група од 40 илегалних четника у селу Кличевцу. У свима овим случајевима није долазило ни до каквог сукоба са наведеним четницима.

7.- ГРАД ПОЖАРЕВАЦ.

На дан 4 децембра т.г. појавила се једна група од 7 наоружаних људи на салашу Миланковић Микице земљорадника из Пожаревца удаљеном 4 км. од града, и после бављења од неколико сати удаљила се у непознатом правцу.

О свима напред наведеним догађајима извештавао сам одмах како Министарство унутрашњих послова – Кабинет и одељење за државну заштиту тако и све надлежне Немачке власти.

Команди Српске државне страже, Среским начелницима, Престојништву

градске полиције у Пожаревцу и полицијском комесаријату у Костолцу издавао сам потребна наређења и инструкције о мерама које треба предузети у циљу побољшања јавне безбедности у повереном ми Округу.

Из изложених догађаја се види да су у последње време акта саботаже пала на најмању меру, али да јавна безбедност ипак није била онаква, каква би била пожељна. Међутим, када се има у виду да су органи Српске државне страже поучени са терена и сконцентрисани само у Пожаревцу и Великом Градишту, онда са стањем јавне безбедности ипак можемо бити задовољни. И ако је акција илегалних елемената била смањена у знатној мери према мирноме животу, народ ипак живи у страху јер Српске власти нису у стању да му потпуно заштите личну и имовну безбедност, као ни да спрече евентуални напад на окупаторску власт чиме би могли изазвати одмазду.

Народ и ако је сувише оптерећен кулучењем и давањем радника за руднике и разне организације, ипак мирно извршава сва наређења како српских тако и окупаторских власти.

ПРОПАГАНДА

У периоду од 1 до 15 децембра вођена је следећа пропагандна акција:

У означеном периоду два пута је растуран пропагандни материјал примљен од Крајскомандантуре у Пожаревцу и одјења Државне пропаганде Председништва Министарског савета. У Жабарима и Петровцу постављени су пропагандни излози у којима су истакнуте оргиналне фотографије догађаја са фронтова.

На дан 6 овог месеца одржао сам конференцију са свима преседницима општина среза пожаревачког и на истој говорио о опасности која прети земљи од комунистичке немани и којој се сви морамо супроставити.

На дан 7 овог месеца одржао сам конференцију са свима среским начелницима и млинарима из Округа. На истој сам упозорио све присутне да се Српски народ мора до последњег Србина сврстати у редове Генерала Недића и повести безкомпромисну борбу против комуниста.

На дан 9 децембра одржао сам конференцију са свештеницима, професорима и учитељима а на дан 10 истог месеца са судијама адвокатима, лекарима и апотекарима из Пожаревца. На обе конференције говорио сам о тако званој Титовој влади и изнео њене праве циљеве и тежње.

На дан 9 овог месеца одржане су среске конференције у селу Божевцу (срез пожаревачки) и Жабарима. У Божевцу је било присутно око 500 људи и на њој је говорио референт за Државну пропаганду Милош Аћимовић и изнео прилике у земљи, позивајући народ да свесрдно помогне владу Народног спаса у борби против комунизма. Поред њега су говорили Живковић Миленко чиновник начелства среза пожаревачког и Вођа Ђорђевић потпретседник општине пожаревачке. У Жабарима су говорили мој помоћник Миодраг Радоњић и полициски саветник Окружног начелства Јован Милошевић. Говорници су изнели циљеве комунизма и његову борбу против српског народа истакнувши да је једини пут који води спасењу, пут који показује генерал Недић.

На дан 11 о.м. одржана је среска конференција у Голубцу. Говорили су: Сресни начелник Пауновић, референт Државне пропаганде Милош Аћимовић и

политичко-управни секретар Младен Вучетић.

На дан 12 о.м. одржане су среске конференције у Крепољину, Жагубици и Великом Градишту.

На конференцији у Крепољину изнео сам у своме говору улогу Србина и његов положај на Балкану осудивши оне мрачне силе које са стране покушавају да Српски народ гурне у пропаст.

На конференцији у Жагубици изнео сам ново створену политичку ситуацију у Србији, излажући опширно постигнута преимућства стечена мудром политиком Претседника Владе генерала Милана Ђ. Недића, истичући да је највећи непријатељ Србије и српског народа бољшевичко партизансканеман која се мора по сваку цену истребити.

На конференцији у Великом Градишту су говорили политичко управни секретар начелства Младен Вучетић референт за пропаганду Милош Аћимовић и Срески начелник у Великом Градишту Лазић Војислав.

Говорници су изнели комунистичку опасност и скренули пажњу на мере које треба предузети да би се ред и мир осигурао по сваку цену.

На дан 13 ов. месеца одржао сам конференцију са свима трговцима, занатлијама и гостионичарима из Пожаревца. Изнео сам им рад разорних елемената у бившој држави, који није престао ни после њенога слома и који данас узима маха и хоће цео Српски народ да сурва у пропаст.

Јавност са живим интересовањем прати развијање војних и политичких догађаја. Велико негодовање појавило се у народу приликом прокламовања Титове бољшевичке владе. Примећује се видно груписање свих националних елемената, који данас отворено иступају против партизана и њихових симпатизера.

ДРЖАЊЕ ДРЖАВНИХ И САМОУПРАВНИХ СЛУЖБЕНИКА.

Са држањем државних и самоуправних службеника можемо бити потпуно задовољни. Сви они настоје да одговоре својој патриотско националној дужности у духу стремљења владе народног спаса. Државни и самоуправни службеници налазе се у врло тешкој материјалној ситуацији јер су њихове принадлежности несразмерно мале према скупоћи која влада.

Предњачећи примером, настојаћу да се држање свих службеника и надаље одржи на достојној висини.

Предњи извештај част ми је доставити с молбом на знање.

ОКРУЖНИ НАЧЕЛНИК,
ПЕЧАТ Драгољуб Маринковић

Достављено:

М.У.П. – Кабинет и

Одељењу за државну заштиту.

NdA K 25 F 1 D 6

МНО ФНРЈ
Архив Народно-
ослободилачког рата
Бр. Рег. 6/1-3.
25 .

Drž. komisija za utvr. zloč.
okup. i njihovih pomagača
Inv. br. 7477

ОКРУЖНО НАЧЕЛСТВО ОКРУГА ПОЖАРЕВАЧКОГ
Пов. Број 857
31 децембра 1943 год.
Пожаревац

ПРЕДМЕТ: Извештај о стању јавне безбедности у округу Пожаревачком у времену од 15 до 31 децембра 1943 год.

МИНИСТАРСТВУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
Кабинет

Б Е О Г Р А Д .

У вези наређења Министарства унутрашњих послова К. Број 490/42, част ми је доставити петнаестодневни извештај о стању јавне безбедности у округу Пожаревачком у времену од 15 до 31 децембра 1943 године.

1.- У СРЕЗУ ПОЖАРЕВАЧКОМ – ПОЖАРЕВАЦ

а) Ноћу између 12 и 13 ов. месеца око 12 часова дошла је група непознатих нароужаних људи у кућу Александра Илића, благајника општине Драговачке. Од њега је силом узела 71.299 динара општинског новца који се код њега налазио и наредила му да у року од 10 дана спреми још 100.000 динара. Поред општинског новца узела и самом Илићу 3.000 динара његовог новца, и више покретних ствари. За време одвођења благајника од куће, друга група разбојника извршила је силовање над снахом и женом благајника. Илића нису злостављали.

б) 13 ов. месеца упала је група непознатих наоружаних људи у кућу Бранислава Михајловића, земљорадника из Живице и опљачкала 100.000 динара у готовом, сво његово мушко одело и женино женско одело.

в) Ноћу између 13 и 14 ов. месеца 10 илегалних четника дошли су у општинску судницу у Пољани и оданде одвели Миљковић Душана, земљорадника из Пољане, који се до данас није вратио својој кући.

г) На дан 17 ов. мес. пресрела су два наоружана човека Властимира Антонијевића, земљорадника из Црљенца, на путу између Великог и Малог Црнића и насилно му одузели коње и кола на којима се налазила једна говеђа кожа, два празна џака и једна поњава.

д) На дан 20 ов. месеца група од 21 наоружаних четника дошла је у село Маљуревац и оданде насилно одвела Живковић Живка деловођу општине Брадарачке, који се тамо затекао на слави код Милорада Савића из Маљуревца. Исто веће тукли су два грађанина због кретања после полициског часа.

ђ) Ноћу између 23 и 24 ов. месеца група непознатих наоружаних људи насилно је упала у кућу Милана Ицића, земљорадника из Батовца и после краћег малтретирања укућана и пушкарања удаљила се у непознатом правцу.

Исте ноћи друга група наоружаних лица насилно је упала у кућу Милојка Миљковића из Батовца и његову жену Златију злостављали и тукли кундацима од пушака.

е) Ноћу између 25 и 26 ов. месеца непозната лица дошла су у двориште Саве Андрејевића, земљорадника из Живице и украли му 17 брава оваца.

ж) На дан 26 ов. месеца била су у Брадарцу два подивљала четника, пресрели претседника општине у Брадарцу Миловановића Димитрија и претили му убиством због тога што сакупља јаја и живину и предаје их по обавези, и што је извештавао власти о њиховом кретању.

з) У ноћи између 26 и 27 ов. месеца, дошла је једна група од 6 партизана у село Смољинац, извела из куће Душана В. Митића и убила га. Разлози убиства непознати су. У групи се налазила једна женска малог раста, плавих очију, жуте кудраве косе и у мушком оделу.

и) На дан 27 ов. месеца око 19 часова убијен је од партизана у селу Смољинцу Обрадовић Радомир из Смољинца.

ј) На дан 27 ов. месеца дошла је у Велико Село група од 10 партизана. Присилно је дотерала у општину општинске часнике и из општине однела 52.220 динара, који је новац био скупљен за набавку хх стоке за сточарску централу.

к) На дан 27 ов. месеца дошла је група наоружаних четника под командом потпоручника Љупчета у село Маљуревац и из куће подивљалног четника Драгомира Јовановића званог "Грце" однела два чаршава, двоје панталоне, пар одела, једно ћебе и кајиш са мотора. После одласка четника дошао је "Грца" у село и насилно узео коња власништво Јефтић Драгомира и са њиме отишао у непознатом правцу.

л) На дан 29 ов. месеца дошла је једна четничка тројка у Лучицу и са собом одвела Милићевића Петра из Лучице.

Поред наведених случајева илегални четници су се у означеном раздобљу кретали још и у следећим местима: 12 децембра тг. у Набрђу, 13 децембра у Маљуревцу, 17 децембра у Смољинцу, 18 децембра у Малом Црнићу, 19 децембра у Брадарцу, 20 децембра у Братинцу, 20 и 21 децембра у Набрђу, 21 децембра у Братинцу, истога дана у Бубушинцу, Калишту, 22 децембра у Маљуревцу, 23 децембра у Бубушинцу, ноћу између 23 и 24 ов. мес. у Лучици, 24 децембра у Петки, 26 децембра у Батовцу и 27 ов. месеца у Брадарцу. Код свих наведених случајева није долазило у опште до сукоба са четницима, нити су са њихове стране почињена каква дела кокја би требало посебно нагласити.

2. У СРЕЗУ ЗВИШКОМ – КУЧЕВО.

а) На дан 14 децембра око 15.40 часова на железничкој станици Звижд група наоружаних непознатих лица лишила је слободе станично особље и особље воза који је дошао у станицу. Службеницима је одузела ципеле и службене сатове, избацила локомотиву на излазну скретницу и ставила експлозив у исту, чиме је

био онемогућен саобраћај до сутрадан пре подне.

б) У ноћи између 14 и 15 ов. месеца дошла је у Буковску група од 30 партизана са намером да побије општинске часнике, али до овога није дошло због изненадне појаве четника.

в) Дана 16 ов. мес. вођена је борба између села Кучајне и Церовца између партизана са једне стране и четника и одреда СДС из Кучева са друге стране.

г) На дан 17 ов. месеца извршио је један наоружан човек разбојништво над Симић Симом, закупцем рудника из Шевице. Разбојник је однео Симићу доњи и горњи капут, прслук, штамбиљ рудника, две легитимације и 3.000 динара у готову, његовој жени капут и јакну а кочијашу гуњ и шубару. Симић је лако рањен у десни образ бајонетом.

Поред наведених случајева у протеклом року кретали су се илегални четници у следећим местима: 13 децембра тг. у Кучеву, истога дана на железничкој станици Звижд и истога дана у селу Сени, али том приликом нису почињена никаква дела која би требало посебно нагласити.

3. У СРЕЗУ МЛАВСКОМ – ПЕТРОВАЦ

На дан 26 децембра тг. дошла је у село Рашанац група од 10 наоружаних четника и одржала збор.

4. У СРЕЗУ МОРАВСКОМ – ЖАБАРИ

а) На дан 14 ов. месеца дошла је у Жабаре група наоружаних четника под командом потпоручника званог ”Паја”. Исти је позвао среског начелника у кафану, и по његовом доласку, интересовао се о приликама које владају у Жабарима и срезу Моравском.

б) У ноћи између 14 и 15 ов. месеца дошла је група наоружаних људи у Жабаре и тамо ошишала пет жена које су познате као блуднице.

5. У СРЕЗУ ГОЛУБАЧКОМ – ГОЛУБАЦ

а) На дан 8 ов. месеца дошла су три непозната наоружана лица у село Снеготин и пред општинском зградом стрељали једног човека кога су довели собом. Име убијеног није се могло дознати већ само толико да је из Набрђа.

б) 14 ов. месеца дошла је група од око 20 наоружаних лица пред кућу Драгутина Стевића из Душманића и са собом одвела га. Сутрадан је Душманић нађен убијен недалеко од села.

в) У ноћи између 18 и 19 ов. месеца од стране непознатих лица убијен је у Зеленику Динић Славко, земљорадник из Зеленика. Динић је био познат као присталица партизана и убиство су извршили вероватно четници.

г) На дан 23 ов. месеца догодила се већа борба код села Криваче између једне групе четника из одреда Крсте Рончевића под командом Миленка Танасијевића, бив. шефа шумске управе у Голупцу и једне веће групе партизана под командом Жике Поповића. На обе стране било је губитника, а нарочито на страни четника

који су били знатно слабији. Истога дана иста партизанска група дошла је у село Двориште и оданде одвела Драгану Бранковић, ћерку бив. старешине среског суда у Голупцу, која је раније била са партизанима, па је после приступила четницима Рамског одреда. Иста партизанска група на дан 24 ов. месеца дошла је у село Барич, али тамо није вршила никаква насиља, нити одвођење.

д) 25 ов. месеца дошло је поновно до борбе између групе четника и партизана у селу Душманићу, општине Зеленика, којом приликом је побијено 30 партизана.

Поред наведених случајева у срезу Голубачком појавили су се четници још и у следећим местима: 15 ов. месеца у Клењу, и 23 ов. мес. у манастиру Тумани, којом приликом нису чинили никаква дела која би требало посебно истаћи.

6. У СРЕЗУ РАМСКОМ – ВЕЛИКО ГРАДИШТЕ!

а) На дан 6 децембра тг. донела је у своју кућу Ивић Невена из Мајиловца један мушки леш, који је наводно пронашла у селу Зеленику. У лешу је именована наводно препознала свога мужа Живка, који је због убиства био на робији у казненом заводу "Забела".

б) 9 децембра тг. непозната наоружана лица извела су из куће Милована Ђорђевића, трговца из Десина и на месту званом "Падина Река" заклали.

в) У ноћи између 11 и 12 ов, месеца дошла је једна партизанска четворка у село Мало Градиште и злостављала Милана Урошевића зато, што није хтео да их прими у кућу на конак.

г) 13 ов. месеца једно непознато наоружано лице, које се претставило под именом "Веса" истукло је Миланку Михајловић, Владимира Јовановића и Лепосаву Ацић, све из Сиракова.

д) 14 ов. мес. група наоружаних четника тражила је од општинске управе у Мајиловцу да се дневно шаље десеторо људи ради изградње њихових земуница.

ђ) 21 ов. месеца сусрела је једна партизанска тројка на путу Пожаревац – Велико Градиште, код села Тополовника, Велимира Видаковића, референта за јавну безбедност среза Рамског, који се враћао са службеног пута из овог начелства. Партизани су Видаковићу само претили али му нису ништа учинили.

е) 24 ов. месеца у селу Мајиловцу, један илегални четник звани "Веса" прикупио је од мештана неколико пари чарапа, кошуља и гаћица и однео са собом.

ж) 25 ов. месеца вођена је код села Доњашнице борба између једне веће групе партизана и четника, у којој је погинуо 21 четник и 14 партизана. Четнике је предводио Милија Ђорђевић који је, оставши без муниције, са последњом бомбом извршио самоубиство. Партизане је предводио Жика Поповић и Велимир Дамјановић.

з) У ноћи између 24 и 25 ов. месеца пао је са шлепа Речне пловидбе Кларић Никола, моранар из Београда, на подручју општине Велико градиштанске и удавио се.

Поред наведених догађаја био је 15 ов. месеца капетан Кузмановић са 5 илегалних четника у селу Мајиловцу и том приликом није никога узнемиравао.

7. У СРЕЗУ ХОМОЉСКОМ – ЖАГУБИЦА

а) 15 ов. месеца непознати наоружани људи дошли су у лагер "Хесен" код Крепољина и разоружали два немачка војника.

б) У ноћи између 19 и 20 Ов. месеца однела је једна непозната наоружана група у Крепољину једну покретну кујну својина организације "Тот".

в) 23 ов. мес. на улици у Крепољину убијен је од стране Немачке Шуц полиције из пушке Милан П. Јевтић из Крепољина из непознатих разлога.

8. ГРАД ПОЖАРЕВАЦ.

а) 13 ов. месеца група наоружаних четника запалила је колибу Маринковић Ивана, која се налазила у атару општине Пожаревачке на месту званом "Мало Мресје". Поред ових иста група је запалила и колибу неког Симе, општинског чувара из Трњана и неког милоша, званог "Пише" такође из Трњана.

б) 14 ов. месеца дошао је у кућу Божидара Лилковића један наоружан човек и нудио овоме да узме једну пушку коју је са собом донео. Лилковић је то одбио да узме.

О свима напред наведеним догађајима извештавао сам одмах како Министарство унутрашњих послова – Кабинет и одељење за државну заштиту тако и све надлежне немачке власти.

Команди Српске државне страже, среским начелницима, претстојништву градске полиције у Пожаревцу и полициском комесеријату у Костолцу издавао сам потребна наређења и инструкције о мерама које треба предузети у циљу побољшања јавне безбедности у повереном ми округу.

Из изложених догађаја се види да су у последње време акта саботаже пала на најмању меру, али да јавма безбедност ипак није била онаква, каква би била потребна. Ако се има у виду да су органи српске државне страже били повучени са терена и сконцентрисани само у Пожаревцу, Великом Градишту и Кучеву, онда са стањем јавне безбедности ипак можемо бити задовољни. И ако је акција илегалних елемената била смањена у знатној мери према мирноме животу, народ ипак живи у страху јер српске власти нису у стању да му потпуно заштите личну и имовну безбедност, као ни да спрече евентуални напад на окупаторску власт чиме би могли изазвати одмазду.

ПРОПАГАНДА

У периоду од 16 до 31 децембра вођена је следећа пропаганда акција:

На дан 22 о.м. Референт Државне пропаганде за округ пожаревачки Аћимовић и Начелник среза пожаревачког Милорад Мишић, одржали су конференције са општинским претставницима и виђенијим грађанима у селима Мало и Велико Црниће. Циљ конференције је био да говорници упознају сељаке са најновијом ситуацијом поводом образовања Титове владе, чији је главни програм: уништење Српства.

23 тек. мес. Референт државне пропаганде Аћимовић и Начелник среза по-

жаревачког Мишић одржали су се у селима Дрмно, Брадарац, Маљуревац и Бубушинац конференције такође са општинским претставницима и вићенијим сеоским домаћинима, у циљу сузбијања стране пропаганде и комунизма, позивајући сељаке на искрену и верну сарадњу са свима сарадницима Владе ђенерала Недића и лојално држање према окупаторским властима. Приказујући им ситуацију поводом образовања Титове владе, позивали их на истрајну борбу против страних агитатора, чији је главни циљ да са комунистичким бандама састављеним од белосветског олоша угрозе ред и мир у Србији и доводе у питање биолошки опстанак Српског становништва.

29 ов. мес. одржао сам среску конференцију у селу Батуши среза пожаревачког. Поред мене говорили су сремски начелник из Пожаревца Милорад Мишић, Претстојник градске полиције из Пожаревца Радомир Јовановић и Референт државне пропаганде Милош Аћимовић. Ја и сви говорници су истакли неминовност безкомпромисне борбе против партизанско – бољшевичких банди, као једини начин и пут спасења целога Српства.

Јавност са живим интересовањем прати развијање војних и политичких догађаја, како у земљи, тако и на фронтовима. Велико негодовање изазвала је прокламација Титове бољшевичке владе и особито стварање новог устава, као и став те владе према Краљу Петру II. Примећује се видно груписање свих националних елемената који данас отворено иступају против партизана и њихових симпатизера.

ДРЖАЊЕ ДРЖАВНИХ И САМОУПРАВНИХ СЛУЖБЕНИКА

Са држањем Државних и самоуправних службеника можемо бити потпуно задовољни. Иако се они сви од реда налазе у тешким материјалним приликама јер су им принадлежности не сразмерно мале према скупоћи која влада, ипак настоје да одговоре својим патриотским и националним дужностима у духу стремљења владе народног спаса. Недавно примљена тринаеста плата у виду зимске помоћи, повољно је утицала на расположење свих чиновника, јер им је тиме бар донекле помогнуто у овим зимским данима.

Предњачећи примером, настојаћу да се држање свих службеника и надаље одржи на достојној висини.

Предњи извештај част ми је доставити с молбом на знање.

ОКРУЖНИ НАЧЕЛНИК,
ПЕЧАТ Драгољуб Маринковић

Достављено:
М.У.П. Кабинет и
М.У.П. Одељењу за државну заштиту.

NdA K 25 F 1 D 38

МНО ФНРЈ
Архив Народно-
ослободилачког рата
Бр. Рег. 38/1-1.
25 .

Drž. komisija za utvr. zloč.
okup. i njihovih pomagača
Inv. br. 7468

ОКРУЖНО НАЧЕЛСТВО ОКРУГА ПОЖАРЕВАЧКОГ
Пов. Број: 28
15 јануара 1944 год.
Пожаревац

ПРЕДМЕТ: Извештај о стању јавне безбедности у округу пожаревачком у времену од 1 до 15 јануара 1944 године.

МИНИСТАРСТВУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
Одељењу за државну заштиту
БЕОГРАД

У вези наређења Министарства унутрашњих послова К. Број 490/42 част ми је доставити петнаестодневни извештај о стању јавне безбедности у округу пожаревачком у времену од 1 до 15 јануара 1944 године.

1.- У СРЕЗУ ПОЖАРЕВАЧКОМ – ПОЖАРЕВАЦ

а.- На дан 31 децембра 1943 год. дошла је у Божевац једна група од око 40 четника присталица Драже Михајловића и после краћег задржавања у селу продужила даље пут према Батуши.

б.- На дан 1 о.м. наишла је група илегалних четника у село Набрђе и вршила претрес у циљу проналаска партизана. Наишавши у једној кући на тројицу, који су се дали у бекство, четници су у потери за њима једнога убили на друму Салаковац – Пожаревац, а двојицу ухватили живе, од којих је једно била женска.

в.- Ноћу између 2 и 3 о.м. из дворишта Живка Митровића, земљорадника из Брежана украдено је пет брава оваца, и према подацима општине брежанске, претерано преко Мораве у срез подунавски.

г.- 3 о.м. одведени су од илегалних четника Ташић Д. Живан деловођа и Вујић Рајко, члан општине смољиначке.

д.- У ноћи између 3 и 4 о.м. непознати наоружани људи опљачкали су из куће Драгутина Живановића, земљорадника из Драговца, четири брава свиња. Исто тако украђено је од Божидара Новаковића, земљорадника из Драговца три угојене свиње.

ђ.- На дан 4 о.м. нађен је поред друма Салаковац – Велико Село убијен Траиловић Драгољуб звани ”Шуца” опанчар из Калишта. Убиство је политичке природе али није утврђено са које стране.

е.- На дан 5 о.м. група наоружаних четника дошла је у кућу Славе Милића,

млинара из Братинца и извршила претрес, неодневши ништа.

ж.- 8 о.м. група од 10 партизана дошла је у село Салаковац и убила претседника општине Траиловић Милутина.

з.- На дан 11 о.м. изнудила су дван[45] партизана од благајника општине берањске Стојадиновић Милентија суму од 40.000.- динара општинског новца и спалили један део архиве и општинских књига.

и.- Ноћу 12 о.м. прошли су кроз село Дрмно два наоружана партизана али нису причинили никакав неред.

Поред наведених случајева четници су се у означеном раздобљу кретали још и у следећим местима: 31 децембра у Великом Црнићу, 1 јануара у Пругову, 10 јануара у Бубушинцу и 11 јануара у Дрмну. Код свихових случајева није долазило ни до каквог сукоба, нити су четници починили каково дело које би требало посебно нагласити.

2.- У СРЕЗУ ЗВИШКОМ – КУЧЕВО

а.- У ноћи између 26 и 27 децембра 1943 године вођена је борба између партизана и четника код села Мустапића, Манастирице и Кобиља. Другога дана одведен је из Мустапића од стране четника Владимир Бркић, члан општинске управе.

б.- На дан 28 децембра одведено је од стране илегалних четника 11 лица из Куђева. После неколико дана, сем двојице сва одведена лица су била пуштена.

в.- На дан 3 о.м. било је у селу Турији група од око 150 наоружаних четника, који су после краћег задржавања отишли у непознатом правцу.

3.- У СРЕЗУ МЛАВСКОМ – ПЕТРОВАЦ

а.- На дан 11 о.м. група непознатих наоружаних лица, на путу Пожаревац – Петровац отворила је ватру из пушака на један камион Организације Тот. Жртава није било.

4.- У СРЕЗУ МОРАВСКОМ – ЖАБАРИ

На дан 8 о.м. учествовало је 8 до 10 наоружаних четника на забави која је одржавана у кафани Свете Никодијевића у Жабарима.

5.- У СРЕЗУ ГОЛУБАЧКОМ – ГОЛУБАЦ

а.- На дан 23 децембра 1943 године нашла је породица Милоша Стевића из Зеленика у атару села Макце убијеног именованог, који је био раније одведен од стране непознатих наоружаних лица.

б.- 26 децембра пр.год. прошао је кроз општину Клењску капетан Крста Рончевић са око 150 четника у потери за комунистима.

45 Прецртано слово „н”.

6.- У СРЕЗУ РАМСКОМ – ВЕЛИКО ГРАДИШТЕ

а.- На дан 30 децембра пр.год. група од 10 партизана дошла је у село Макце и задржала се у кући Стојадиновића Милентија, вођена Светоликом Ракићем из Макаца. Другога дана наоружани четници су обесили поменутог Ракића а кућу Милентија Стојадиновића потпуно спалили, пошто су претходно испребијали њега и целу породицу.

б.- На дан 4 о.м. дошла је група од 40 илегалних четника у село Мајиловац под вођством капетана Кузмановића и од трговца Гојка Скоњанина узела 20 кгр. шећера.

в.- На дан 7 о.м. нађен је на прузи Љубиње – Раброво – Клење мртав Јовановић Никола, ложач из Београда, који је настрадао од воза.

г.- На дан 8 о.м. четници присталице Драже Михајловића спалили су кућу Рафаила Јанковића из Мале Бреснице, зато што је у његовој кући нађен рањени партизан Живота Обрадовић.

Поред наведених случајева, илегални четници су били још и у следећим местима: 11 јануара у селу Средњеву и 12 истог месеца у Мајиловцу.

7.- У СРЕЗУ ХОМОЉСКОМ – ЖАГУБИЦА

а.- У ноћи између 27 и 28 децембра 1943 године дошло је једно непознато лице у кућу Стојанке Миленковић из Жагубице и из исте украло разних намирница и других ствари.

б.- На дан 29 децембра дошла је група немачких војника на салаш Аврамовић Јована који се налази на месту званом Омања, у атару општине жагубичке, и са салаша однела разних намирница, кућних алатки и сву стоку која се на салашу затекла. На поласку су запалили салаш, али је исти од пожара спашен.

в.- На дан 31 децембра дошла је опет група немачких војника на салаш Маринковић Илије, који се налази на истом месту као и горепоменути, и са истог покупила све покретне ствари као и стоку која се на салашу затекла. При поласку и овај салаш је запаљен, те је исти до темеља изгорео.

8.- ГРАД ПОЖАРЕВАЦ

На дан 12 о.м. нађене су на улици града две плакате са потписом Драг. Михајловић.

О свима напред наведеним догађајима извештавао сам одмах Министарство унутрашњих послова као исве надлежне немачке власти.

Команди Српске Државне страже, Среским начелницима, Претстојништву градске полиције и Полицијском комесару у Костолцу издавао сам потребна наређења и инструкције о мерама које треба предузети у циљу побољшања јавне безбедности.

Из изложених догађаја се види, да су акта саботаже, као и обична кривична дела за последњих петнаест дана опали према ранијим месецима, те ако се има у виду да су органи Српске Државне страже били у дејству само у Пожаревцу,

Великом Градишту и Кучеву, онда са стањем јавне безбедности можемо бити задовољни. Иако је акција илегалних елемената била смањена према мирноме живљу, народ ипак живи у страху јер српске власти нису у стању да га у потпуности осигурају, и заштите му личну и имовну безбедност, као ни да спрече евентуални напад на окупаторску власт чиме би могла бити изазвана одмазда.

ПРОПАГАНДА

У периоду од 1 до 15 о.м. вођена је следећа пропагандна акција:

У два маха је растуран пропагандни материјал примљен из Крајскомандантуре.

На дан 2 о.м. одржао је у сали Гранд-Хотела у Пожаревцу, која је била препуна, предавање са темом "Црна Гора од избијања рата до данас" Мирко Влаховић, новинар из Београда. Предавач је живописно дао слику догађаја који су наступили после слома Југославије. Указао је на кобну игру комунистичких елемената, која је Црну Гору могла стајати опстанка. Исто тако је видно подвукао повезаност Србије са Црном Гором.

ДРЖАЊЕ ДРЖАВНИХ И САМОУПРАВНИХ СЛУЖБЕНИКА

Са држањем државних и самоуправних службеника можемо бити потпуно задовољни. Иако се они сви налазе у тешким материјалним приликама, јер су им плате у великој несразмери према данашњој скупоћи, ипак настоје да одговоре својим патриотским и националним дужностима у духу стремљења Владе народног спаса.

Предњачећи примером, настојаћу да се држање свих службеника одржи и даље на достојној висини.

Предњи извештај част ми је доставити с молбом на знање.

ОКРУЖНИ НАЧЕЛНИК,
Драгољуб Маринковић

Достављено:
М.У.П. Кабинет и
М.У.П. Одељењу за државну заштиту.

NdA K 25 F 2 D 7

МНО ФНРЈ
Архив Народно-
ослободилачког рата
Бр. Рег. 7/2-1.
25 .

Drž. komisija za utvr. zloč.
okup. i njihovih pomagača
Inv. br. 7469

ОКРУЖНО НАЧЕЛСТВО ОКРУГА ПОЖАРЕВАЧКОГ
Пов. Број: 49
31 јануара 1944 године
Пожаревац

ПРЕДМЕТ: Извештај о стању јавне безбедности у округу Пожаревачком у времену од 15 до 31 јануара 1944 год.

МИНИСТАРСТВУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
Одељењу за државну заштиту

БЕОГРАД

У вези наређења Министарства унутрашњих послова К. број 490/42 част ми је доставити петнаестодневни извештај о стању јавне безбедности у округу Пожаревачком у времену од 15 до 31 јануара 1944 године.

1. У СРЕЗУ ПОЖАРЕВАЧКОМ – ПОЖАРВАЦ

а) У току ноћи 28 и 29 ов. месеца дошла је група од 6 партизана у кућу Михајла Стокића, другог члана општине Драговачке и од истог тражила хране за јело. После краћег задржавања удаљила се из куће.

б) На дан 29 ов. месеца група партизана од 11 лица, од којих је једна била жена наишла је у општинском врбаку села Живице на Драгољуба Живковића и Владимира Степића, оба из Живице, присилно их одвела у колибу Тодора Дулића и ту их држала затворене целога дана.

Поред овога четници присталице Д.М. појавили су се 17 ов. месеца у селу Братинцу, али том приликом нису вршили никаково насиље нити изгред.

2.- У СРЕЗУ ЗВИШКОМ – КУЧЕВО.

а) 19 ов. месеца дошла је група од око 200 наоружаних четника у село Сену, вршила претресе по кућама и са собом одвела Попић Раденка и Јовановић Петра, земљораднике из Сене, под сумњом да су сарађивали са комунистима.

б) 19 јануара тг. дошла је група наоружаних четника у село Мишљеновац и са собом одвела Ранковић Јована и Ранковић Драгољуба, оба из Мишљеновца. Сутрадан четници су вратили одведеног Ранковића у Мишљеновац, али је исти још истога дана нађен мртав убијен из пушке.

в) На дан 21 ов. мес. дошли су илегални четници понова у село Мишљеновац и оданде одвели Милену, мајку, Љубинку жену, и двоје малолетне деце познатог партизана Милоја Милојевића.

г) 22 ов. мес. дошла је група од око 150 четника у село Љешницу и тамо ухапсила Пајкић Анђелка, Пајкић Илију и Обрадовић Анђелка, све из Љешнице. Тражили су још три лица али их нису нашли. Пошто су тројицу ухапшених приказали народу као сараднике партизана стрељали су сву тројицу испред општинске куће у присуству народа.

д) На дан 23 ов. мес. дошла је група од око 150 четника у село Сену и са собом довела раније одведеног Раденка Попића. У његовом дворишту су пронашли два лагума у земљи, те су сазвали народ, показали му те лагуме са напоменом да је овај то начинио ради скривања партизана, те су му ради тога спалили кућу, а њега са собом повели.

ђ) На дан 23 ов. мес. група од око 8 четника дошла је у село Мишљеновац и са собом довела раније одведеног Драгомира Ранковића из Мишљеновца. Истог су извели пред народ и стрељали због прављења склоништа у земљи за скривање партизана.

е) 24 ов. мес. дошла је група од око 150мчетника понова у село Мишљеновац и оданде одвела Милорада Милојевића, оца познатог комунистичког вође Милоја Милојевића.

ж) На дан 25 ов. мес. дошла је у село Мишљеновац група од око 100 наоружаних четника и вршила претресе кућа. Другога дана у јутро запалила је кућу Босиљке Ранковић из Мишљеновца.

з) На дан 28 ов. мес. вођена је борба код села Мишљеновца и Рановца између једне групе од око 100 четника и око 25 партизана. На страни партизана било је неколико мртвих, али се детаљнији подаци за сада незнају.

3. У СРЕЗУ МЛАВСКОМ – ПЕТРОВАЦ:

а) У току 10 и 13 ов. месеца извршене су крађе разног алата из рудника Ждрело, те је ради тога рудник морао бити стављен у непокретност.

б) У ноћи између 18 и 19мов. месеца убијен је у Великом Лаолу Јашић Војислав из Великог Лаола. Убице су похватане.

в) На дан 21 ов. месеца ухваћен је од стране четника у селу Рановцу Жика Поповић, учитељ из Раброва и вођа партизанских банди у округу Пожаревачком.

г) На дан 27 ов. месеца нађен је један поверљиви извештај издат од стране четника Д.М. у коме се објашњава садашње држање Енглеске према четницима. Поред наведеног четници су 12 ов. месеца били у селу Мелници, али том приликом није дошло до ни до каквог сукоба са њихове стране.

4. У СРЕЗУ МОРАВСКОМ – ЖАБАРИ:

У ноћи између 22 и 23 ов. месеца одведени су од стране четника Фрања Станков и Мата Станић, радници у млину "Морава" који се налази у Жабарима.

5. У СРЕЗУ ГОЛУБАЧКОМ – ГОЛУБАЦ:

а) На дан 13 ов. месеца нађен је у селу Вуковићу мртав Мартиновић Тихомир, звани "Никодије". Именовани је убијен од непознатих лица.

б) У ноћи између 14 и 15 ов. месеца група наоружаних четника одвела је из села Клење претседника општине Влајка Милуновића, кмета Властимира Радојковића као и известан број грађана.

в) На дан 15 ов. месеца у варошици Голупцуи испалио је неколико револверских метака Миленковић Богомир на Властимира Живковића. Дело је извршено наводно по наређењу четника.

г) На дан 17 ов. месеца позван је да дође код четника Стојадиновић Драгољуб, земљорадник из Голупца. Са именованим је пошла и његова ћерка Софија. После три дана нађени су лешеви обоје именованих у близини села Вуковића.

д) На дан 18 ов. месеца нађена је мртва код села Вуковића Катица удова Петровић из Вуковића.

ђ) На дан 17 ов. месеца одведен је од стране четника Милорадовић Михајло, земљорадник из села Војилова. После четири дана нађен је његов леш у једном шумарку између села Житковца и Клења.

е) На дан 20 ов. месеца пронашли су четници Д.М. у селу Клење у винограду Живојиновић Живојина један лагум у коме су се скривали партизани. Истога дана четници су стрељали овога Живојиновића у присуству народа.

6. У СРЕЗУ РАМСКОМ – ВЕЛ. ГРАДИШТЕ

а) 8 ов. месеца ухатили су илегални четници у Малој Бресници у кући Рафајла Јанковића, рањеног партизана Животу Обрадовића. За казну Јанковићу су спалили кућу.

б) На дан 21 ов. месеца приликом пушкарања између четника и партизана рањен је Војислав Јовановић из Чешљеве Баре.

в) Надан 24 ов. месеца одведен је од стране четника Радосав Томић и Светислав Ракић, земљорадници из Кличевца.

Поред наведених случајева појављивали су се илегални четници још и у следећим местима: 11 јануара у селу Средњеву; 12 јануара у селу Мајиловцу; 18 јануара ов. год. у Кличевцу; 26 јануара у Кисиљеву.

7. У СРЕЗУ ХОМОЉСКОМ – ЖАГУБИЦА:

а) На дан 12 ов. месеца убијени су у селу Рибару од стране непознатих лица Марковић Живан и Милошевић Живота оба из Рибара.

б) На дан 14 ов. месеца убијен је од стране четника Д. М, у селу Сиге Јован Шербановић, студент из Лазнице и познати партизански вођа.

г) На дан 18 ов. месеца наишло је 6 непознатих наоружаних лица у село Лазницу, и дошло у лагер ”ОТ” Лазница. Тројица од ових упало је у кућу где је спавало 3 припадника немачке Шуц полиције. Позиву да подигну руке један од ових се није одазвао те је од стране непознатих нападача био убијен.

О свима напред наведеним догађајима извештавао сам одмах Министарство унутрашњих послова као и све надлежне Немачке власти.

Команди СДС, среским начелницима, Претстојништву градске полиције и полициском комесеријату у Костолцу издавао сам потребна наређења и инструкције о мерама које треба предузети у циљу побољшања јавне безбедности.

Из изложених догађаја се види да је био свега један акт саботаже, и ако се изузму обрачунавања између четника и партизана, односно њихових јатака и

симпатизера, може се рећи да су обична кривична дела за последњих 15 дана у знатном опадању, те ако се има у виду да су органи СДС били у дејству само у Пожаревцу, Великом Градишту и Петровцу, онда са стањем јавне безбедности можемо бити задовољни. Као што се види акција илегалних елемената ишла је само у једном правцу и са њихове стране миран живаљ није био диран. Ипак народ живи у страху јер српске власти нису у стању да му довољно осигурају његову личну и имовну сигурност.

ПРОПАГАНДА:

У периоду од 15 до 31 јануара 1944 године вођена је следећа пропагандна акција:

27 јануара тг, била је приређена велика Светосавска прослава у Пожаревцу. У овој прослави узеле су учешћа основне школе, државна реална гимназија и трговачка академија. Прослава је извршена са великим и одабраним програмом српског националног карактера. И овога пута школска омладина прожета љубављу према своме патрону и светитељу, као верни чувар и носилац основа које јој је поставио Св. Сава у њеном српском духу, истински је манифестовала своју љубав и захвалност за духовни путоказ који је оставио Св. Сава целокупном српству.

30 ов. месеца пред више од 2000 слушалаца у Пожаревцу ванредно лепо и веома успело предавање одржао је г. Радомир Јовановић, претстојник градске полиције у Пожаревцу под насловом "О безбедности, поретку и сузбијању комунизма". Предавање је својим прожетим и илустрованим излагањем оставило снажан утисак на све грађане који су присустжовали овом предавању.

Излагања предавача дају повода да грађани данашње догађаје и ратну драматску ситуацију у коју је и наш народ уплетен гледају и виде не само физичким већ и духовним очима.

Овом предавању уводу и завршну реч дао је Милош Аћимовић, референт државне пропаганде Претседништва Мин. Савета за округ Пожаревачки, после чијих речи су присутни клицали мајци Србији, српском народу и генералу Недићу.

ДРЖАЊЕ ДРЖАВНИХ И САМОУПРАВНИХ СЛУЖБЕНИКА:

Са држањем државних и самоуправних службеника можемо бити потпуно задовољни. Иако се они сви налазе у тешким материјалним приликама, јер су им плате у великој несразмери према данашњој скупоћи, ипак настоје да одговоре својим патриотским и националним дужностима у духу стремљења Владе народног спаса.

Предњачећи примером настојаћу да се држање свих службеника одржи и даље на достојној висини.

Предњи извештај част ми је доставити с молбом на знање.

ОКРУЖНИ НАЧЕЛНИК,
Драгољуб Маринковић

ПЕЧАТ

Достављено:
Мин. Ун. послова – Кабинет и
Мин. Ун. послова – одељење за држав. заштиту.

NdA K 25 F 2 D 8

МНО ФНРЈ
Архив Народно-
ослободилачког рата
Бр. Рег. 8/2-1.
25 .

Drž. komisija za utvr. zloč.
okup. i njihovih pomagača
Inv. br. 3005

ОКРУЖНО НАЧЕЛСТВО ОКРУГА ПОЖАРЕВАЧКОГ
Пов. Бр. 48/44
31 јануара 1944 г .
Пожаревац.

ПРЕДМЕТ: Извештај о општој ситуацији у Округу пожаревачком у месецу јануару 1944 год.

МИНИСТАРСТВУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
Кабинет[46]

Б Е О Г Р А Д.

У вези наређења Министарства Пов. I Бр. 96 од 26 јануара 1942 године част ми је поднети следећи извештај о општој ситуацији у Округу пожаревачком у месецу јануару 1944 године. >

Окружно начелство обавља све своје послове без застоја, благовремено и без нарочитих потешкоћа. Среска начелства такође функционишу уредно и благовремено, јер су у последње време попуњена места упражњених службеника за које се раније осећала оскудица.

Општинске управе на подручју округа углавном све функционишу. Понеке имају потешкоћа у раду због раније уништених архива и новчаних докумената, али и она настоје да текуће послове редовно обављају. И даље се осећа оскудица за стручним особљем код општина, (деловође и благајнике) те би у циљу образовања ових службеника требало основати течајеве са обавезниб похађањем за све оне који нису довољно обучени за дужности које врше.

Претстојништв-о градске полиције у Пожаревцу и Комесаријат полиције у Костолцу функционишу нормално. Код Престојништва се осећа оскудица за добрим и стручним полицијским агентима пошто је у задње време један знатан број био отпуштен из службе као потпуно некорисан и неупотребљив. Овај кадар би требало попунити премештајем стручно образованим агентима из Управе града Београда, те би тако Претстојништво са још више успеха могло обављати своје дужности. Питање наоружања агената такође још увек није решено и у том правцу би требало Министарство да предузме потребне кораке са своје стране, јер је досадашње настојање овога начелства код овдашњих немачких власти остало безуспешно.

Са радом Градског поглаварства у Пожаревцу можемо бити задовољни, с обзиром на прилике у којима се оно налази. Раније тешко финансијско стање се постепено поправља и дуг се смањује.

46 Прецртано „Кабинет” и руком дописано „Одељење за државну заштиту”.

Пословање делегата Министарства унутрашњих послова у Костолцу је задовољавајуће.

И у протеклом месецу су сремски начелници, по претходној мојој сагласности вршили смену појединих општинских часника и општинских одборника. Ово смењивање је вршено само у случајевима преке потребе, а у циљу да се новим постављењима доведу на управу часни и исправни грађани појединих места, у сваком погледу. О сваком разрешењу, односно постављењу ових извештавано је Министарство унутрашњих послова – Одељење за самоуправу.

У протеклом месецу нисам вршио обилазак срезова, већ сам 21 ов. месеца у Окружном начелству одржао конференцију свију сремских начелника на којој сам од истих примио реферате о приликама на њиховом подручју и дао им потребна упуства за даљи рад.

Сремски начелници су вршили обиласке својих општина и по моме упуству, патом у духу стемљења политике владе народног спаса настојању да код народа развију свест о потреби унапређења народног живота, извршењу својих обавеза и сузбијању свих разорних акција деструктивних елемената.

ПОЛИТИЧКЕ ПРИЛИКЕ

1. Комунистичка акција: у означеном периоду комунистичка акција је била сведена на минимум. Као последица партизанског напада на четнике код села Кучајне и Дољашнице крајем месеца децембра 1943 год., четници су извршили концентрацију свију својих снага и повели акцију немилосрдног уништавања како самих партизана тако и свих њихових јатака и симпатизера. Цео месец је био у јеку прогањања партизана чим би се се где појавили. У овоме правцу четници су постигли велики успех тиме што су код села Сиге успели да убију Јована Шербановића, студента из Лазнице и познатог комунистичког вођу и пре неколико дана код села Рановца успели су да ухвате живог Жику Поповића, вођу свих партизанских одреда у округу. Приликом хватања Поповића, четницима је пала у руке и комунистичак архива, те су помоћу исте, после тога започели акцију чишћења и ликвидацију свију оних јатака и помагача партизанских.

Од већих борби у току месеца била је једна пре три дана вођена код села Мустапића и Рановца у којој је учествовало с једне стране око 100 четника а са друге стране око 25 партизана. За сада се зна да је на страни партизана било више мртвих, али тачнијих података о исходу борбе још нема.

У току месеца је извршена од стране СД полиције одмазда за убијеног претседника општине из Салаковца тиме, што је на лицу места стрељано 10 активних комуниста скупљених из затвора исте полиције.

Истрага која је поведена прогив комуниста у самом граду Пожаревцу, а о којој је начелство већ известило Министарство, проширена је у току месеца још више те је до сада ухапшено свега око 50 лица. Ову истрагу воде немачке власти и међу ухапшенима има известан број државних и самоуправних службеника.

Четничком акцијом против партизана, како сам већ горе навео, исти су потпуно разбијени и може се рећи да више нема ни једне јаче нити веће групе партизанске, већ се појављују само у мањим групама од три до десет људи. Њихове

групе би у главном биле ове:

1. Група Др. Војислава Дулића, команданта за Београдски и Пожаревачки округ, броји свега око 7 људи, који служе њему као лична пратња и он се креће на подручју оба округа. Вест о његовој погибији била је нетачна.

2. Група коју је раније предводио Жика Поповић сврстана је у две чете са око по 20 људи, од којих је доста похватано и побијено. После хватања Жикиног у овој групи врши се прегруписавање и нови људи су преузели вођство исте, али за сада још не располажем са подацима о њиховим именима.

3. Групе које су раније предводили Богољуб Стојадновић студент из Брежана и Младен Дулић, земљорадник из Брежана, здружиле су се заједно на тај начин, што је група, која сада има око 12 људи под вођством Младена Дулића, а њен политички комесар је Богољуб Стојановић. Људство из Дулићеве групе прешло је у групу Жике Поповића и тамо образовало једну чету.

4. Групе које је водио Павле Андрејић, земљорадник из Великог Села и Божа Димитријевић, звани "Козица", студент из Дрмна, растурене су у мање групице од по 3 до 5 лица и у задње време се ретко појављују. Реон кретања ових група је у срезу Пожаревачком и Млавском.

5. Група коју је раније предводио Јован Шербановић, сада је под вођством Александра Трајковића, званог "Саша", столара из Петровца је бројно знатно опала и ретко се појављује на подручју среза Млавског.

<u>II. Акција четника Драже Михајловића:</u> Акција четника у означеном периоду, како сам већ напред навео, састојала се у бескомпромисном уништавању свега онога што је имало ма какове везе са партизанима. Изгледа да је борба код Дољашнице, у којој је изгинуо знатан број четника, ове отрезнила те су извршили реорганизацију својих одреда и ставили себи у задатак да цео округ очисте потпуно од партизана и њиховим симпатизера. Хватање Жике Поповића има[47] је у томе правцу много помогло, јер њега воде жив[48] од места до места те им он одаје све оне куће и лагуме у којима се са својим приврженицима скривао.

На подручју округа постоје у главном следећи четнички одреди:

1. Одред капетана Кузмановића броји око 80 људи. Има официре: потпоручника Добривоја Мајсторовића и потпоручника Александра Молеровића. Креће се у срезу Рамском. Губитке које је одред претрпео за време борби у Дољашници још није попунио.

2. Одред жандармериског капетана Јагоша Живковића броји до највише 250 људи. У одреду се налазе више официра и подофицира од којих су познатији: Павле Вујасић, Ловрић и Јуришић поручници; Воја Угриновић, Драган Лазић, Никола Шкофа и Бојак, сви потпоручници. Реон дејства овога одреда је у срезу Млавском, и он је успео да у селу Рановцу живог ухвати Жику Поповића. Овај одред је добро снабдевен са свачим изузев оружја.

3. Одред капетана Крсте Рончевића броји око 60 људи. Потпоручник Роглић који је раније био у овом одреду одвојио се са извесним бројем људи и формирао свој посебан одред. Снабдевање овога одреда је врло слабо те четници живе врло

47 Прецртано слово „а“.

48 Руком дописано „ог“.

мизерно. Са одећом и обућом такође врло слабо стоје. У одреду се налази још и поручник Брковић и потпоручник Зрнић. Реон дејства овога одреда је у срезу Голубачком.

4. Одред капетана Синише Оцокољића, који се крије под именом Синише Пазарца броји око 4-500 људи. У овом одреду налазе се још и следећи официри: Филиповић Милија, Богдановић Павле, звани "Прица", Поповић Јован и Илић Радослав, сви поручници. Прица треба ускоро да пређе у срез Рамски, за команданта среског одреда. Недавно је овај одред посетио пуковник Драгослав Павловић који је командант за целу источну Србију и који се креће са пратњом од 150 људи. Овај одред се креће у срезу Хомољском и у протеклом месецу имао је успеха у борби са партизанима, тиме, што је убио Јована Шербановића, познатог комунистичког вођу. Припадници других народности, који су раније били у овоме одреду, сви су или ликвидирани или растурени.

5. Одред Воје Јевремовића, познатог као војвода Трибраћанин, има око 250 људи. Креће се по срезу Звишком и одржава ред по свима селима тога среза пошто других оружаних органа нема. Група Руса који су раније били у овом одреду, је ликвидирана.

6. Одред капетана Банковића броји око 150 људи. У одреду се налазе следећи официри: мајор Миле Јовановић, као нека врста надзорне власти, капетан Тадић, поручник Старчевић Александар, поручник Павловић Драгомир, звани "Паја и потпоручник Милан Николић. Овај одред дејствује у срезу Моравском и то на тај начин што сваки од напред наведених официра се појављује у мањим групама у појединим селима.

7. Одред поручника Бране Мргоде, броји око 100 људи и креће се у срезу Пожаревачком.

Код свију наведених одреда, поред главнога задатка који се састоји у уништавању партизана и њихових симпатизера, осећа се тенденција у конструктивном правцу за сарадњом са српским властима. Сви они поучавају народ о потреби поштовања и извршавања свију наређења како окупационих тако и среских власти. Нарочито настоје да народ изврши своје обавезе у испорукама како неби непотребно страдавао услед доласка казнених експедиције и присилног прикупљања одређених количина намирница. Поред тога они прогоне и кажњавају и извршиоце обичних кривичних дела, спречавају ширење неморала и јавно излажу руглу жене оне које су склоне блуду.

РАСПОЛОЖЕЊЕ НАРОДА

И ако због повлачења оружаних органа СДС са терена и њеним концентрисањем у Пожаревац, Велико Градиште и Петровац, српске власти нису у стању да народу потпуно заштите његову личну и имовну безбедност, ипак се код народа не примећује неповољно расположење. Због обимније акције четника у последње време и пречишћавању са свима партизанима и њиховим симпатизерима народу је одлахнуло и осећа се безбедније. Он одобрава ову акцију јер се сећа немилих догађаја из краја 1941 године, које неби желео никако да се понове. Народ настоји да се ред и мир свакако одржи јер је свестан последица које би

га задесиле ако би се он нарушио. Ради тога са пуно симпатија прати рад Владе и српских власти и увиђа да је то једини пут за његово одржање и осигурање безбедности.

Наређења окупационих и српских власти народ редовно извршује и ређе се догађа да су потребне примене приснијих мера за извршење његових обавеза. Тешко му пада давање радника за разне руднике као и обавезу рада на кулуку. Ова последња обавеза нарочито пада тешко народу због малог броја теглеће стоке, те на оно мало које се код народа налази пада сав терет.

Извршење планске пољопривреде тешко се може у потпуности извести јер оно захтева не само људску снагу већ и сточну запрегу, а народ оскудева и у једном и у другом. У овоме правцу народу би требало свакако помоћи и до сада сам предузимао потребне кораке, али на жалост без виднијег резултата.

ЈАВНА БЕЗБЕДНОСТ

Служба јавне безбедности требала би да се врши путем органа Српске државне пољске страже, граничне страже и одреда градске страже у Пожаревцу. Како су одреди СДС и граничне страже повучени са терена и сконцентрисани у Пожаревац, Велико Градиште и Петровац, то они и врше службу јавне безбедности само у тим местима. Изван ових места служба се врши помоћу сеоских ненаоружаних стражара, па се о одржавању јавне безбедности на терену у опште не може ни говорити. С обзиром на ове околности, као и на чињенице да хх се у протеклом месецу догодио мали број обичних кривичних дела, без политичке позадине, онда ипак са стањем јавне безбедности у округу Пожаревачком можемо и морамо бити задовољни. Неопходно би потребно било, као што сам већ и раније наводио, да се органи СДС знатно појачају те да се тако појачани расподеле по станицама, те би онда могла да се врши служба јавне безбедности онако како би требало. Без модернијег наоружања и бројног повећања органи СДС нису у могућности и поред највећег пожртвовања, да се упуштају у борбу са разним илегалним елементима који су често и бројно јачи и модерније наоружани.

ПРОПАГАНДА:

У времену од 1 до 31 јануара тг. пропагандна акција у овом округу састојала се у следећем:

Пропагандни материјал примљен како од српских тако и од немачких власти растурен је благовремено у целом округу.

2 јануара тг. Мирко Влаховић, новинар из Београда одржао је у Пожаревцу предавање под насловом ”Црна Гора од избијања рата до данас”. Излагањем претставио је слушаоцима кобну игру комунистичких елемената која је могла Црну Гору скоро да кошта њеног опстанка. Исто тако подвукао је везаност Србије са Црном Гором.

Бадњак је у Пожаревцу прослављен на врло свечан начин са пуним српским традицијама.

27 јануара 1944 год. била је приређена велика Светосавска прослава у Пожаревцу. Овој прослави узеле су учешћа основне школе, државна реална гимназија и трговачка академија. Прослава је извршена са великим и одабраним програмом српског националног карактера. И овога пута школска омаладина прожета љубављу према своме патрону и светитељу, као верни чувар и носилац основа које јој је поставио Св. Сава у њеном српском духу, истински је манифестовала своју љубав и захваност за духовни путоказ који је оставио Св. Сава целокупном српству

30 ов, месеца пред више од 2000 слушалаца у Пожаревцу ванредно лепо и веома успело предавање одржао је г. Радомир Јовановић, претстојник градске полиције у Пожаревцу под насловом "О безбедности, поретку и сузбијању комунизма". Предавање је својим прожетим и илустрованим излагањем оставило снажан утисак на све грађане који су присуствовали овом предавању.

Излагања предавача дају повода да грађани данашње догађаје и ратну драмску ситуацију у коју је наш народ уплетен гледају и виде не само физичким већ и духовним очима.

Овом предавању уводну и завршну реч дао је Милош Аћимовић, референт државне пропаганде Претседништва Мин. Савета за округ Пожаревачки после чијих речи су присутни клицали мајци Србији, српском народу и генералу Недићу.

ОКРУЖНЕ ФИНАНСИЈЕ

У месецу јануару морамо разликовати две врсте прихода и расхода из разлога што се одвојено књиже исти на рачунској години 1943 и по буџетској 1944.

По рачуну рачунске 1943 г. остварено је прихода у износу од.....дин. 1,851.524,83
а извршено расхода у износу од ..... " 873.800,59
па је према томе вишак прихода у износу ..... Дин. 977.724,24

По рачуну буџетске 1944 године остварено је прихода у износу од ..Дин. 816,61
а извршено расхода у износу од ..... " 387.073,92
па је према томе расход био већи од прихода за ..... Дин. 387.742,69

Ово је рачунско приказивање стање, док се у стварности финансирање и поред мањих прихода од расхода ипак врши, теориском позајмицом из обртне готовине.

Стање готовине на данашњи дан износи:

на чековном рачуну код Поштанске штедионице ...Дин. 18,184.620.-
на чековном рачуну код Државне Хипотек. банке ... " 1,117.605.-
у каси у готову ..... " 2,306.154.-
Свега динара 21,608.379.-

Прилив окружних прихода у протеклом месецу потпуно је задовољавајући када се узме у обзир, да је излазак пореских органа услед слабе безбедности без пратње оружане страже, немогућ, а и да је главни део прихода већ прикупљен за протеклу годину, а за текући још није рок.

Буџет за 1944 годину послат је свима установама којима је потребан, а Првилник о извршењу довршава се у штампи и биће разаслат за два дана.

24 о.м. одржана је конференција свих шефова пореских управа са територије округа и том приликом претресена су сва питања у односу на штоефикаснију наплату како државних тако и окружних прихода и одређене мере које треба у том циљу предузети.

Завршни рачун за 1942 годину предат је Месној контроли ради прегледа и разрешнице.

Унутрашње пословање ишло је нормалним током.

ПОЉОПРИВРЕДА И ИСХРАНА

Временске прилике у јануару месецу биле су погодне за развој озимих усева. Време је било променљиво са доста кишовитих дана. Температура у току месеца била је превисока за нормалне прилике у овом крају.

Елементарних непогода није било.

Озими усеви су посејани и добро се развијају, за сада добро изгледају. Када су временске прилике дозвољавале изношено је стајско ђубре и вршено је дубоко зимско орање.

Болести и штеточина на биљу није било.

У воћњацима је вршено преоравање и чишћење воћака од штеточина механичким путем, као и разређивање круна.

Виногради су загрнути и у добром су стању.

Осећа се недостатак у пољопривредним справама и алату. Нарочито је оскудица у шинама за оков кола и запрежном прибору.

Стока се налази у доброј кондицији захваљујући благој зими.

Приплодна стока, која се налази у приватној нези у доброј је кондицији и добро се искоришћава у приплодне сврхе.

Стање исхране, како про извођачког тако и непроизвођачког становништва у Округу, задовољавајуће је. Млински ушур, са којим располаже Окружно начелство, односно среска начелства и додељење количине пшенице и кукуруза од стране Министарства Пољопривреде и Исхране преко Житарске централе у Београду, задовољавају за сада потребе непроизвођача и сиротиње у Округу.

Испорука кукуруза је у току и испорука се врши у главноме пон[49] предвиђеном плану. До сада је испоручено откупним фирмама око 810 вагона од разрезаних 1350 вагона.

ВЕТЕРИНАРСТВО

На територији Округа пожаревачког било је у месецу јануару 1944 г. 10 Државних среских ветеринара, 2 пензионисана, 1 општински у Пожаревцу, 1 задружни у Петровцу и 1 ветеринар у Ергели – Љубичево.

У овом месецу постављен је 1 сресни ветеринар за срез хомољски, где до сада није било ветеринара.

Од сточних заразних болести било је у јануару:

49 Прецртано слово „н“.

Свињска куга: у срезовима Пожаревац и Вел. Градиште. У Пожаревцу: у општинама: Кленовник, Костолац и Петка, а у Вел. Градишту у општинама: Чешљева Бара, Мало Градиште и Острово.

У односу према прошлом месецу ова болест се је у овом месецу раширила и установљена је у општинама Костолац и Петка, среза Пожаревац и у општинама Острово, среза Вел. Градиште.

Шуга: има је на коњима у срезовима Пожаревац и Вел. Градиште.

Беснила: није било нових случајева у овом месецу.

Прострел: појавио се је у јануару у граду Пожаревац, у једном дворишту код 1 говеда. Предузето је одмах цепљење стоке тако, да је болест заустављена.

ШУМАРСТВО

I Пошумљавање

На подручју округа постоје 2 расадника и то у Великом Градишту са 100.000 и у Петровцу са 25.000 багремових биљака. У јесењој сезони је посађено око 35.000 багремових садница и то све на живом песку на подручју општине Пожежена. Предвиђено је да се у пролетњој сезони оснују расадници у Пожаревцу, Голупцу, Жагубици и Кучеву.

II Експлоатација

Према наређењу Генералног опуномоћеника за привреду у Србији има да се посече у год. 1944 33.000 куб. метара. До сада је већ посечено 3.439 м3 техничког и 10312 пр.м. огревног дрвета. Ради отежаног извоза у шуми леже још неизвежена 2308 куб. метара техничког и 12648 пр.м. огревног дрвета које је посечено прошле године. Сече су се одвијале посве нормално. Ради зимског времена сече и извоз су попустили.

III Шумске штете

Шумске штете су у последње време узеле врло велике размере и то нарочито у срезу звишком. Ако овако даље настави велики шумски предели биће девестирани. Предузете су мере да се штете смање али за то нема ефикасних мера. Лугарско особље је ненаоружано а других оружаних одреда (Српске Државне страже) има мало.

IV Безбедност

Шумски радови до сада нису ометани.

ТЕХНИЧКИ ОТСЕК

Саобраћај у месецу јануару 1944 године на јавним путевима и жељезницама обављао се је нормално. Услед благе зиме и без снежних сметова, саобраћај како на путевима, тако и на жељезницама није претрпео никакав прекид. Једини прекид саобраћаја од 3-4 сата десио се је на државном путу Бр. 5 Пожаревац – Петровац – Жагубица у близини Горњака, на делу између Петровца и Жагубице где је пут био затрпан камењен одваљеним са брда приликом минирања стена за вађење камена. Овом приликом било је и несретног случаја: од пада камења на пут погинула су два грађанина.

Стање путева је у главном задовољавајуће. Пошто је ово први месец буџетске године, то током јануара нису могли бити предузимани још никакви нови радови по буџету, него су настављени ови радови који су до краја 1943 године били започети или уступљени у рад. У раду су на путевима следећи већи послови:

1) Набавка 650 м3 туцаника за оправку државног пута Бр. 55 Пожаревац – Велико Градиште – Голубац од км. 3,000 до км. 20,000.

2) Издизање нивелете државног пута Бр. 5 Пожаревац – Петровац од села Дубочке од км 106,000 до км 107,000.

3) Оправка пута Морава – Пожаревац.

4) Набавка грађе за оправку моста преко Мораве код Љубичева на државном путу Бр. 5 Београд – Пожаревац.

5) Оправка моста преко Млаве на државном путу Бр. 5 Пожаревац – Петровац код Великог Села.

6) Израда окружног пута Пожаревац – Костолац.

7) Оправка моста преко Пека код села Љешнице и код села Миљевића.

8) Оправка два моста на општинском путу Кисиљево – Тополовник.

Радови на регулисању река и потка изводе се по програму. У овом програму су регулисања корита реке Млаве и Могиле у доњем току и утврђивање обала Велике Мораве; радови су извођени са редуцираном радном снагом услед зимске сезоне. Путем чета националне службе изводе се регулациони радови на реци Ресавчини дуж атара села: Породин, Жабари, Ракинац, Ореовица, Томисловац, Александровац, Пољана, Пругово и Лучица. Даље, врши се регулација потока Чокордина у срезу моравском као и потока кроз варошицу Кучево.

Од мелиорационих радова најважнији је исушење Великоградиштанског рита, који се посао врши по одобреним плановима и програму. Овај посао тече нормално.

Грађевинска делатност у јануару била је најслабија, како због зимског времена тако и због све веће несташице материјала, радне снаге и великог ограничења и давање одобрења за грађевину.

СОЦИЈАЛНО СТАРАЊЕ И НАРОДНО ЗДРАВЉЕ

Уколико до садашње прилике дозвољавају, рад здравствених и хигијенских установа био је нормалан. Поред тешкоће на које наилазе болнице у погледу снабдевања лековитим и завојним материјалом, нарочито тешкоће постоје код ових установа у погледу снабдевања огревним материјалом.

Заразних обољења у виду епидемија није било, сем што је у току месеца јануара обухватио цео округ талас грипа, који је сада у блажој форми. Уколико је и било других заразних обољења, било их је у веома малом броју. Пегавца уопште није било.

Број оболења од маларије незнатан је. Број оболења од туберкулозе плућа осетан је. Обољења од венеричних болести није било у нарочито повећаном броју.

Према наређењу немачких санитетских војних власти отпочело је се са организацијом санитетске службе у среским местима за случај напада из ваздуха.

У погледу проституције, која је забрањена предузимају се све потребне мере у прогањању женскиња склоних блудничењу.

Надзор над јавним локалима и над животним намирницама стално се спроводи.

С обзиром да је ове године омогућена боља расподела пшенице и кукуруза, исхрана становништва је побољшана, ма да су црноберзијанске цене појединих животних намирница још веома високе и неприступачне становништву и сиротињи.

Опште здравствено стање за сада се може сматрати задовољавајућим.

ПРОСВЕТА

Постоје 174 школе са 412 одељења. По наређењу Министарства отворене су више народне школе у свим местима у којима постоји народна школа.

Рад у народним школама текао је нормално у свим школама срезова: пожаревачког, млавског, моравског, хомољског и рамског, изузев понека места у којима је било прекида због огрева. Рад у голубачком и звишком срезу није текао нормално, а нарочито у голубачком, где су илегални четници ометали рад школе на тај начин што су протерали учитеље у неким местима.

Према приспелим извештајима сада ради 150 школа а не ради 24 школа.

Од 413 одељења раде 353 а не ради 60 одељења.

НАСТАВНИЦИ

Сви наставници врше своју дужност пожртвовано и редовно.

НАСТАВА

Настава се одржава редовно свуда и у свим школама кад то прилике дозвољавају. Одобрена је једнократна настава у срезу моравском ради штедње огрева.

НАРОДНО ПРОСВЕЋИВАЊЕ

Због слабе јавне безбедности рад на народном просвећивању по селима врло је отежан, тако да је готово немогуће одржавти предавања за народ. Због тога одржано је у голубачком срезу 4 предавања а у пожаревачком 7 предавата тј. свега 11. Број присутних износио је 476 грађана. Посела у народним школама у овоме месецу нису одржавана, јер се вршила припрема за прославу Св. Саве. Прослава је извршена у свим школама.

Родитељски састанци одржавају се ту и тамо и на њима се одржавају предавања о школским потребама.

I СРЕДЊЕ ШКОЛЕ

а) ГИМНАЗИЈЕ

1/ Гимназија у Пожаревцу ради нормално, али се осећа да недостаје наставник за математику и француски језик, пошто је професор гимназије Живка Стојановић ухапшена од стране немачке војне власти (Гестапо).

И поред најбоље воље ђачка кухиња није још прорадила, а у изгледу је да ће рад отпочети ускоро.

2/ Гимназија у Великом Градишту имала је кратак прекид рада услед тога штосу немачке војне власти узеле зграду за своје потребе. За потребе гимназије отворило је ово начелство 25.000.- динара кредита новог за набавку огрева, и тим омогућила даљи рад.

Од тада па до данас гимназија је продужила рад у згради народне школе, али има наде да ће се вратити у своју зграду кроз који дан.

Од наставника још увек недостаје стручњак за математику.

3/ Гимназија у Петровцу ради нормално. Одржани су родитељски састанци на дан 26 децембра 1943 и 5 јануара 1944 године.

II СТРУЧНЕ ШКОЛЕ

1/ Трговачка академија у Пожаревцу ради нормално под условима као и раније.

2/ Нижа пољопривредна школа у Пожаревцу, ради несметано у својим просторијама и по одређеном распореду.

3/ Грађанска школа у Пожаревцу, ради још увек под тешким околностима, јер нема своје зграде, а ни потребни инвентар и учила.

4/ Женске занатске школе у Пожаревцу, Великом Градишту, Петровцу и Кучеву раде нормално по предвиђеном распореду и боре се са тешкоћама услед несташице текстила

НАРОДНА ПРИВРЕДА

Трговина не показује никакве промене у поређењу са прошлим месецом. Отварање нових радњи није било. Стечајева и поравњања такође није било.

Индустрија радила је истим темпом као и прошлог месеца са изузетком млинарске индустрије која је знатно повећала свој капацитет.

Занатство ради, као и раније, врло слабо услед недостатка материјала. Гвожђарски занати су још у најбољем положају, пошто добијају с времена на време од трговаца извесне количине гвожђа, на основу сталних одобрења које имају од Централе за гвожђе.

У банкарству је стање непромењено.

СТАЊЕ ИЗБЕГЛИЦА

У Округу пожаревачком има сада 9.301 избеглица, 200 избегличке деце смештене код имучнијих домаћина среза пожаревачког а у избегличким домовима среза млавског има и то у Црљенцу 56 мушке а у Великом Поповцу 70 женске избегличке деце.

Сада су стигла два транспорта нових избеглица и то 212 за срез звишки и 140 за срез голубачки који су размештени по општинама тих срезова.

Исхрана избеглица у округу је добра јер их Окружно начелство преко срезова и општина снабдева са пшеницом и кукурузом а и саме су избеглице себи зарадиле хране за ову годину.

Станбено стање избеглица је доста добро. У овим зимским месецима мало теже иде снабдевање избеглица са огревом, али се оно доста добро спроводи преко срезова и општина.

Здравствено стање избеглица је задовољавајуће јер није било никаквих већих обољења, нити заразних болести. Лекарски прегледи се врше бесплатно а лекове за избеглице исплаћују сресни и месни одбори за избеглице.

Сада се по свим срезовима дели обућа и текстил, послати од Комесаријата за избеглице а после тога ће се делити обућа, угаља и дрво, које је Окружни одбор издејствовао за избеглице.

ЦЕНЕ И НАДНИЦЕ

У месецу јануару ове године било је промена код сресних референата за цене и наднице. Код среза голубачког ову дужност је преузео Егић Богдан, управни – канцеларски чиновник, код среза хомољског Милосављевић Никола, писар.

Рад органа за надзор над ценама текао је углавном као и у ранијим месецима те се је контрола водила само на места, где је седиште среза, јер због неповољне безбедности нису могли да залазе по селима. Новчана казна кретала се од 1000 до 25000 динара.

Предњи извештај част ми је доставити с молбом на знање и надлежност.

ОКРУЖНИ НАЧЕЛНИК,
ПЕЧАТ Драгољуб Маринковић

ДОСТАВЉЕНО:
Министарству унутрашњих послова
Кабинет
ПРЕТСЕДНИШТВУ МИНИСТАРСКОГ САВЕТА
Кабинет [50]

50 ОВАЈ ДОКУМЕНТ ИМА 10 СТРАНА

NdA K 25 F 2 D 41

МНО ФНРЈ
Архив Народно-
ослободилачког рата
Бр. Рег. 41/2-1.
25 .

Drž. komisija za utvr. zloč.
okup. i njihovih pomagača
Inv. br. 7470

ОКРУЖНО НАЧЕЛСТВО ОКРУГА ПОЖАРЕВАЧКОГ
Пов. Број: 84/1944 године
15 фебруара 1944 године
Пожаревац

ПРЕДМЕТ: Извештај о стању јавне безбедности у округу пожаревачком у времену од 1 до 15 фебруара 1944 године.

МИНИСТАРСТВУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
Одељењу за државну заштиту

БЕОГРАД

у вези наређења Министарства унутрашњих послова К. број 490/42 част ми је доставити петнаестодневни извештај о стању јавне безбедности у округу пожаревачком у времену од 1 до 15 фебруара 1944. године.

1.- У СРЕЗУ ПОЖАРЕВАЧКОМ – ПОЖАРЕВАЦ

а,- На дан 30 јануара т.г. нашао је Живковић Миливој земљорадник из Живице на улазној капији свога дворишта једно претеће писмо за које се мисли да је упућено од стране партизана који су дан раније били у томе месту.

б.- На дан 6 о.м. одведени су из села Великог Црнића Војиновић Живота и Арсић Славко, оба земљорадника из Великог Црнића, од стране илегалних четника.

в.- У ноћи између 7 и 8 о.м. дошла је група партизана у село Смољинац одакле је из општинске касе однела 65.000.- динара општинског новца и за исти дала признаницу, од Драгутина Мишића, касапина из исте општине 47.000.- динара која је сума била скупљена за набавку стоке за реквизицију и од Љубомира Рајића из истог места суму од 11.000.- динара који је новац био скупљен за набавку стоке за Дирис и за исту дали признаницу.

г.- На дан 8 о.м. група илегалних четника одвела је из села Лучице Славка Б. Митића, Радосава М. Митровића и Бранислава С. Тодоровића све из Лучице.

д.- У ноћи између 8 и 9 о.м. дошла је група илегалних четника у село Петку одакле су из општине узели 6,50 кгр. дувана који је управа добила за расподелу оним грађанима који су извршили испоруку пшенице. За однети дуван дали су признаницу.

Поред наведеног илегални четници су се у означеном раздобљу кретали још и у следећим местима: 3 о.м. у Маљуревцу и Лучици и 6 о.м. у Лучици и Кленовнику, али код ових кретања није долазило ни до каквог сукоба нити изгреда са њихове стране.

2.- У СРЕЗУ ЗВИШКОМ – КУЧЕВО

а.- На дан 28 јануара т.г. дошла је група илегалних четника на жељезничку станицу Звижд и оданде са воза скинула једну жену. После извесног времена исту су ошишали и пустили својој кући.

б.- Крајем јануара т.г. ухватили су четници Воје Триброђанина Јована Чорака, бившег раденика "Хармоније" из Београда који је био начелник штаба Жике Поповића и служио као курир са Титом.

в.- У току ноћи између 3 и 4 о.м. непозната лица су на месту званом "Бара" и месту званом "Фромос пољане", у атару општина Церовице и Каоне, пресекли телефонску жицу и разлупали чашице на 18 телефонских стубова.

г.- На дан 9 о.м. водила се борба између четника под вођство Воје Триброђанина и партизана на месту званом "Букова равна" недалеко од Кучева у којој су погинули један партизан и једна партизанка, а једна партизанка је била жива ухваћена. На страни четника није било жртава.

д.- На дан 13 о.м. водила се борба између четника Воје Триброђанина и партизана у близини Кучева. У овој борби је погинуло 8 партизана, један је рањен а један жив ухваћен. Поред тога био је рањен и ухваћен Велимир Дамјановић, деловођа из Српца и познати комунистички вођа.

3.- У СРЕЗУ МЛАВСКОМ – ПЕТРОВАЦ

а.- У ноћи између 29 и 30 јануара група партизана у атару општине Мало Лаоле на месту званом "Лудо Поље" пресекла је пет телефонских жица које воде Петровац – Жагубица.

б.- На дан 7 о.м. нађени су летци под насловом "Њихов" ратни материјал" које су илегални четници растурили у срезу млавском.

Поред наведеног илегални четници су 5 о.м. били у селу Рашанцу али том приликом није дошло ни до каквог сукоба нити изгреда с њихове стране.

4.- У СРЕЗУ ГОЛУБАЧКОМ – ГОЛУБАЦ

На дан 28 јануара т.г. дошао је четнички поручник Рогић у село Миљевић и насилно сменио општинску управу и на њено место поставио нову. Сресни начелник је поново вратио на дужност стару управу.

5.- У СРЕЗУ РАМСКОМ – ВЕЛИКО ГРАДИШТЕ

а.- На дан 1 о.м. једно непознато лице наоружано лице одвело је са жељезничке станице Чешљева Бара једног путника – цивила у непознатом правцу.

б.- На дан 1 о.м. дошли су илегални четници у општину Раброво и тамо пронашли у једној купи тулузине два наоружана лица, за које се мисли да су били партизани, и обојицу убили.

в.- На дан 3 о.м. нађена је су 4 летка који носе наслов "Најзад је долијао", "Где је наша грешка", "Пред бољим данима" и "Изродско име" које су илегални четни-

ци растурали у срезу рамском.

г.- У ноћи између 9 и 10 о.м. побегао наредник водник СДС из Великог Градишта Димитрије Стојановић одневши са собом личну спрему и известан део државних ствари.

ГРАД ПОЖАРЕВАЦ

У ноћи између 1 и 2 о.м. одведена је од илегалних четника Јанковић Ружица, власница кафане "Ваздушна бања" која се налази око 1 километар удаљена од града Пожаревца. После неколико дана иста је враћена својој кући.

У ноћи између 9 и 10 о.м. дошла је група илегалних четника у казнени завод "Забела" и код ноћног чувара се интересовала да ли међу чиновницима и чуварима казненог завода има лица који су склони комунизму.

О свима напред наведеним догађајима извештавао сам одмах Министарство унутрашњих послова као и све надлежне немачке власти.

Команди СДС, Среским начелницима, Претстојништву градске полиције и Полициском комесаријату у Костолцу издавао сам потребна наређења и инструкције о мерама које треба предузети у циљу побољшања јавне безбедности.

Из свега изложеног се види да је број кривичних дела за протеклих петнаест дана био у опадању према ранијем периоду и да исте сачињавају у главном обрачунавања између четника и партизана. Ако се има у виду да су органи СДС били у дејству само у Пожаревцу, Великом Градишту и Петровцу онда са стањем јавне безбедности можемо бити задовољни. Као што се види акција илегалних елемената није била уперена против мирнога живља, већ је ишла само у међусобном обрачунавању између двеју илегалних струја.

ПРОПАГАНДА

У периоду од 1 до 15 фебруара 1944 године вођена је следећа пропагандна акција:

На дан 6 о.м. одржана су у Среским местима Великом Градишту, Кучеву, Жабрима и Петровцу предвања са темама "Вера и црква као елементи у сузбијању комунизма" и "Комунизам као противник правне државе". У Великом Градишту су говорили прота Радосав Марјановић и старешина Среског суда Љубиша Костић. У Жабарима је говорио свештеник Константин Пушкин, школски надзорник Мирко Митровић и адвокат Коста Радовановић. У Кучеву су говорили прота Јован Чоругић и старешина среског суда Александар Миловић. У Петровцу су говорили прота Брана Милић и старешина среског суда Милан Маленовић.

Предавања су била обилно посећена и пажљиво саслушана.

13 о.м. одржана су у Пожаревцу у сали Гранд-Хотела иста предвања. Говорио је архијерејски заменик Добривоје Лучић и заменик старешине Окружног суда Миодраг Васић.

Архијерејски заменик Лучић је у своме сажетом говору истакао државотворну улогу светосавског православља у српској историји. Показује велики утицај вере на народну историју и традиције. Нарочито истиче да вера код нас срба

није била пасивна већ активни елеменат у подизању, чувању срба и српске културе у времену тешког петвековног турског ропства. Српска национална црква била је једини заточник националне идеје која је вековима напајала србе да би 1804 године Срби збацили са себе крвави јарам отоманских пустахија. Затим прелази на најезду безбожничке идеје комунизма на Србију. Приказује је као неман којаиде за уништењем основних начела српскога народа, а сретства која употребљава за постизање свога циља да су лажи и обмана. Оцртавши комунизам као највеће зло данашњице, истакнувши да не постоји никаква средина између комунизма и хришћанства и да се мора повести борба све дотле док се овај коров не изчупа са недара Мајке Србије. На крају истиче улогу Претседника владе ђенерала Недића који је у духу Светосавља повео српски народ јединим путем, који је пред нама, а не води у пропаст већ ка бољој будућности.

После њега је говорио Миодраг Васић, заменик старешине Окружног суда. Он је изнео историју стварања правне државе, истичући као елементе за њено постојење: народ, територију и власт. Затим је говорио о дужности грађана према држави и државе према грађанима. На крају је изнео супротности комунизма оваквом поретку.

После судије Васића узе-о сам и ја да проговорим коју реч. У кратком али отвореном говору показао сам у кратким потезима поредак у С.С.С.Р., који је човеку одузео право да буде човек, да слободно живи, ради и мисли него од њега и целе словенске Русије створио бедног слугу јеврејског господара. Изнео сам да је свима нама познато стање у овој земљи и ако до 1940 године нисмо имали никакви односа. Знамо да је руски човек потиштен и тлачен баш у оним начелима која за њега значе основу његове егзистенције. Враћајући се на говор заменика старешине Окружног суда Васића и говорећи о трима елементима правне државе, дошао сам на кобно стање пред јесен 1941 године, када је постојао народ, територија, али није било власти, која би загарантовала безбедност појединаца. Тада се јавља дивовска фигура највећег Србина армиског ђенерала Милана Недића, који подиже српски народ и кроз велике напоре и борбу ствара и створиће српску државу. Тада сам дословно рекао: ђенерал Недић није дошао на свој положај због жеље за власти, или због стицања славе, јер, даме и господо, ђенерал Недић још од много пре рата ужива реноме који би многи и многи пожелели. Он је дошао на то место јер је био потребан човек, прави човек везан за историју народа, који је могао да спасе напаћени српски народ и од-клони од њега опасност истребљења, коју су крваве комунистичке банде навукле на наше небо. Било је питање опстанка целога Српства и он је створио власт, која је стање кобне 1941 године, са свим њеним хаосом, згариштима, у црно завијеним мајкама, сестрама, супругама и кчерима српским у једну правну државну у којој је загарантована лична и имовинска безбедност увела. Генерал Недић носи на себи заслуге за сво добро што смо постигли. Но не мислите да ће он овде стати и да је свој задатак завршио. Он и даље ради и ствара, а ви ћете браћо и сестре битисведоци успеха којим ће бити крунисан гигантски рад и напор овога великог Србина у борби за опстанак и добро свога народа.

Ове моје речи прекидане су поклицима и одобравањима, који су се на крају претворили у спонтано клицање Претседнику владе ђенелару Недићу српском

народу и Србији.

12 о.м. одржан је концерат СДС из Београда, где је врло успело приказан национални програм који је публика врло пажљиво саслушала и топло поздравила.

У овом периоду растуран је једанпут пропагандни материјал.

Низом јавних предавања пробуђено је грађанству живо интресовање. Предавања су одржавана у сали "Гранд-Хотела" која може да прими највише 500 лица те су се због великог интересовања морали на улици инсталирати звучници, који преносе предавање и велики број оних, који не могу да стану у салу, и ако су временске прилике непогодне, слуша на улици ова предавања. О овим предавањима јавно се коментарише и грађанство увиђа све више разорну акцију комунистичких елемената и осуђује их.

ДРЖАЊЕ ДРЖАВНИХ И САМОУПРАВНИХ СЛУЖБЕНИКА

Државни и самоуправни службеници који се данас налазе у тешким материјалним приликама, због велике не сразмере између њихових принадлежности и опште скупоће која влада, одговорају својим дужностима, свесни својих националних дужности те са њиховим држањем можемо бити потпуно задовољни.

Предњачећи примером настојаћу да се држање свих службеника одржи и даље на достојној висини.

Предњи извештај част ми је доставити с молбом на знање.

ОКРУЖНИ НАЧЕЛНИК,

ПЕЧАТ Драгољуб Маринковић

Достављено:

Министарству унутрашњих послова
Одељењу за државну заштиту

NdA K 25 F 3 D 22

МНО ФНРЈ
Архив Народно-
ослободилачког рата
Бр. Рег. 22/3-1.
25 .

Држ. komisija za utvr. zloč.
okup. i njihovih pomagača
Inv. br. 3006

ОКРУЖНО НАЧЕЛСТВО ОКРУГА ПОЖАРЕВАЧКОГ
Пов. Број: 111/1944 године
29 фебруара 1944 године
Пожаревац

ПРЕДМЕТ: Извештај о стању јавне безбедности у округу пожаревачком у времену од 16 до 29 фебруара 1944 године.

МИНИСТАРСТВУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
Одељењу за државну заштиту

Б Е О Г Р А Д

У вези наређења Министарства унутрашњих послова К број 490/42 част ми је доставити петнаестодневни извештај о стању јавне безбедности у округу пожаревачком у времену од 16 до 29 фебруара 1944 године.

1.- У СРЕЗУ ПОЖАРЕВАЧКОМ – ПОЖАРЕВАЦ

а.- На дан 8 о.м. ухапшени су од стране органа Шуц – полиције и органа Комесаријата у Костолцу Крстев Михајло, елктротехнички инжињер фирме Бор у Костлцу родом из Охрида и Лековић Чедомир, ковач код фирме Поленски и Целнер у Костолцу родом из Пријепоља, под сумњом да су припадници комунистичке организације.

б.- На дан 12 о.м. предао се илегалним четницима Рајић Д. Војислав стар 20 година који се од пре две године налазио у одметништву код партизана.

в.- На дан 15 о.м. убијен је у селу Маљуревцу Драгољуб Јовановић звани "Грца" из Маљуревца који је раније био партизан а доцније је као одметник ишао са оружјем по селима и пљачкао. Ово убиство су извршили илегални четници.

г.- На дан 21 о.м. вођена је борба у селу Батуши између једне групе четника и партизана. У овој борби четници су успели да убију тројицу партизана а да ухвате живог неког Предрага који је раније био припадник српске државне страже па се одметнуо у партизане. Том приликом четници су са собом одвели Александра Јовића и Љубишу Стокића, обојицу из Батуше, као јатаке партизанске.

д.- У ноћи између 20 и 21 о.м. дошла је једна група од око 100 илегалних четника у село Драговац и тамо блокирала место недозвољавајући никоме улаз или излаз. Четници су се задржали до у ноћ 22 и 23 када је село било блокирано од стране немачких и бугарских војника. Истога дана ујутру окупаторски војници су отворили ватру на четнике али ови нису прихватили борбу већ су се повукли према Морави. Видећи се опкољеним четници су се предали њих око 60 до 70

на броју заједно са официрима који су их предводили. Приликом поласка окупаторски војници су повели са собом и Ивановић Радоја претседника општине драговачке.

Поред наведеног илегални четници су у означеном периоду били још и у следећим местима: 16 о.м. у Драговцу, 17 о.м. у Брежанима, 20 о.м. у Пољани, и Барама, 21 о.м. у Малом Црничу, Смољинцу и божевцу, у ноћи између 21 и 22 о.м. у Маљуревцу, у ноћи између 22 и 23 у Ћириковцу, 23 о.м. у Летњиковцу, Братинцу и Брежанима и у ноћи између 23 и 24 о.м. у Петки. Код свих ових долазака четници нису начинили никакав изгред који би било вредно нарочито истаћи.

2.- У СРЕЗУ МОРАВСКОМ – ЖАБАРИ

На дан 21 о.м. прошла је кроз варошицу Жабари једна група од око 40 – 50 илеганих четника под вођством капетана Лазовића из Великог Орашја. Приликом овога пролаза није дошло ни до каквог изгреда са њихове стране.

3.- У СРЕЗУ РАМСКОМ – ВЕЛИКО ГРАДИШТЕ

а.- На дан 12 о.м. доставио је Начелник среза рамског летак под насловом ”Ако би се Рајх скрхао”, који је растуран од стране илегалних четника у поменутомсрезу.

б,- На дан 15 о.м. био је ухваћен од стране немачких војника Димитрије Стојановић наредник-водник српске државне страже, који је неколико дана пре тога напустио своје место одневши са собом оружје и спрему.

в.- На дан 15 о.м. група наоружаних четника одвела је из села Печенице Војислава К. Перића, општинског благајника, Манојла Богдановића и Драгољуба Илића, земљораднике из села Печанице. Именовани су претходно наоружани и одведени у циљу појачања четничких одреда.

г.- На дан 15 о.м. поднела је претставку овоме начелству Звездана Танић, апотекар из Раброва, у којој наводи да су јој крајем месеца јануара непознати наоружани људи однели лекова и разних ствари из куће натоварившн на двоја кола.

д.- На дан 22 о.м. била је у селу Кличевцу једна група од 10 наоружаних илегалних четника где су одржали збор. При поласку из села одвели су са собом 15 мушких лица.

ђ.- На дан 19 о.м. била је група илегалних четника у селу Бискупљу и при поласку одвела са собом сина претседника општине.

е.- На дан 24 о.м. група од 30 илегалних четника одвела је из села Сиракова 5 младића међу којима и сина претседника општине.

Поред наведеног, појављивали су се илегални четници још и у следећим местима: 15 о.м. у Мајиловцу, Трибродама, Средњеву и Раму, 16 о.м. Средњеву и Чешљевој Бари, 17 о.м. у Кисиљеву и Кличевцу, 19 о.м. у Кусићу и Трибродама, 20 о.м. у Кличевцу, Речици и Кличевцу, 22 о.м. у Мајиловцу и Кличевцу, 23 о.м. у Сиракову, 25 о.м. у Ђуракову, 26 о.м. у Трибродама и Кличевцу и у ноћи између

28 и 29 о.м. у Средњеву. Код свих ових кретања од стране четника није почињен никакав изгред нити је дошло до сукоба са њима.

4.- ГРАД ПОЖАРЕВАЦ

а.- На дан 15 о.м. као и у ноћи између 21 и 22 о.м. дошла је група илегалних четника до казненог завода "Забела" и код ноћних чувара се интересовала да ли међу чуварима или чиновништво завода има присталица партизана. После краћег задржавања удаљили су се не причинишви никакав изгред.

б.- У ноћи између 15 и 16 о.м. дошла је група од око 6 до 80 наоружаних четника на државну ергелу "Љубичево", идући у потери за партизанима. После краћег задржавања група се удаљила са државног добра не пирчинивши никакав изгред.

О свим напред наведеним догађајима извештавао сам одмах Министарство унутрашњих послова као и све надлежне немачке власти.

Команди СДС, Среским начелницима, Претстојништву градске полиције у Пожаревцу и Полициском комесаријату у Костолцу издавао сам потребна наређења и инструкције о мерама које треба предузети у циљу побољшања јавне безбедности.

Из свега изложеног се види да је број кривичних дела за протеклих 15 дана у знатном опадању према ранијем периоду и да се исти углавноме[51] састоје у кретању илегалних четника и њиховом обрачунавању са остацима партизана односно њихових присталица. С обзиром да су органи СДС били у дејству само у Пожаревцу, Великом Градишту и Петровцу онда са стањем јавне безбедности можемо бити потпуно задовољни. Као што се види и акција илегалних елемената је углавном била уперена у међусобном обрачунавању са противничком страном а не против мирнога живља.

ПРОПАГАНДА

У периоду од 15 до 29 фебруара о.г. вођена је следећа пропагандна акција:

На дан 21 о.м. у просторијама "Браничево" одржао је Павле Никитовић, васпитач Васпитног завода из Смедеревске Паланке, предавање, за ученике виших разреда гимназија и Трговачке академије, с темом "Марксизам и подела рада".

Предавач је у своме двочасовном говору изложио неопходност поделе рада у свакој организованој заједници и држави. Показао је утицај ове поделе на повећање свеукупне привредне производње и дизање животног стандарда модерног човека. Затим износи став марксистичких теоретичара Маркса, Енгелса, Лењина и Диринга и њихову борбу око и против поделе рада. Својом борбом против поделе рада они хоће да униште друштвене класе, као и саму државу. Упоређујући марксизам у теорији и бољшевизам у пракси, долази до Стаханова, који под лажним именом "Стахановизма" протура наново у бољшевичкој држави бољшевизам.

51 Прецртано слово „е".

”Примањем ”стахановизма” они се одричу свога коначног циља, каже предавач, и какво право онда имају они, када бацају милионе људи у крв и несрећу за једну бесмислену идеологију, идеологију без циља”.

Ово предавање је веома заинтересовало ученике, који данас имају заиста мало прилике да чују оваква предавања из области економије. Међу слушаоцима примећен је и већи број грађана, који су такође с великим интересовањем пратили ово предавање.

У овом периоду растурен је двапут пропагандни материјал.

Општа психоза створена низом јавних предавања може се у главном окарактерисати као антикомунистичка.

ДРЖАЊЕ ДРЖАВНИХ И САМОУПРАВНИХ СЛУЖБЕНИКА

И поред велике скупоће која влада и несразмере према њиховим принадлежностима државни и самоуправни службеници ипак одговарају свима својим дужностима, свесни прилика у којима се налазимо те са њиховим држањем можемо бити потпуно задовољни. Предњачећи примером, настојаћу да се држање свих службеника одржи и даље на достојној висини.

Предњи извештај част ми је доставити с молбом на знање.

ОКРУЖНИ НАЧЕЛНИК,

ПЕЧАТ Драгољуб Маринковић

NdA K 25 F 3 D 31

МНО ФНРЈ
Архив Народно-
ослободилачког рата
Бр. Рег. 31/3-1.
25 .

Drž. komisija za utvr. zloč.
okup. i njihovih pomagača
Inv. br. 7471

ОКРУЖНО НАЧЕЛСТВО ОКРУГА ПОЖАРЕВАЧКОГ
Пов. Број: 110/1944
29 фебруара 1944 године
Пожаревац

ПРЕДМЕТ: Извештај о стању општој ситуацији у Округу пожаревачком у месецу фебруару 1944 године.

МИНИСТАРСТВУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
- К а б и н е т -
Б Е О Г Р А Д

У вези наређења Министарства Пов. I Бр. 96 од 26 јануара 1942 године част ми је поднети следећи извештај о општој ситуацији у Округу пожаревачком у месецу фебруару 1944 године.

Окружно начелство обавља све своје послове без стоја, благовремено и без нарочитих потешкоћа. Среска начелства такође функционишу уредно и благовремено, јер су последњих месеца попуњена раније упражњена места.

Општинске управе на подручју округа углавном све функционишу. По неке имају потешкоћа у раду због раније уништених архива и новчаних докумената, али и оне настоје да текуће послове редовно обављају. Још увек се осећа оскудица за стручним особљем код општина, па би у томе циљу требало предузети потребне мере за нивањем стручних течајева на којима би се ово особље стручно обу-ло.

Претстојништво градске полиције у Пожаревцу и Комесаријат полиције у Костолцу функционишу нормално. Код Претстојништва се и даље осећа оскудица за добрим и стручним полициским агентима и ако је у последње време неколико нових премештено. Овај недостатак би се могао најбоље попунити ако би се из Управе града Београда преместило неколико добрих и стручно потпуно образоованих агената који би и ове садашње могли упутити у све послове своје струке. Питање наоружања, како агената тако и осталих управно-полициских органа начелство је у прошлом месецу поново покренуло код овдашњих немачких власти, али за сада још није добило одговор по овоме питању.

Са радом Градског поглаварства у Пожаревцу можемо такође бити задовољни с обзиром на прилике у којима се оно налази. Финансиско стање општине се стално поправља и дуг се смањује.

Пословање делегата Министарства унутрашњих послова је задовољавајуће.

И у протеклом месецу су сресни начелници, по претходној мојој сагласности вршили смену појединих општинских часника и општинских одборника. Ова

смењивања су вршена само у случајевима ке потребе, а у циљу да се новим постављењима доведу на управу само часни и исправни грађани. О сваком оваквом смењивању извештавано је Министарство унутрашњих послова – Одељење за самоуправу.

У току месеца фебруара обилазио сам срезове и општине. Том приликом сам подређеним органима и службеницима давао наређења и инструкције за њихов рад, особито за држање према окупаторским властима, док народу поуке о потреби одржања реда и мира, лојалност и тачности у извршавању наређења како српских тако и окупаторских власти.

Исто тако среских[52] начелници су у месецу фебруару лазили општине свога среза, и по мојим упутствима датим у духу стрпљења политике Владе народног спаса, настојали код народа да развију свест о нужној потреби унапређења на родног живота и сузбијања акције деструктивних елемената.

ПОЛИТИЧКЕ ПРИЛИКЕ

У означеном периоду комунистичка акција је још мање долазила до изражаја него у ранијем месецу. Акција четника, поведена против комуниста још почетком ове године настављена је и у месецу фебруару и испољавала се у уништењу како самих партизана тако и њихових јатака и симпатизера. У овом правцу четници су имали успеха тиме што су успели да ухвате Велимира Дамјановића, зв. ”Ћата”, деловођу из села Српце, познатог комунисту и вођу групе, којој је на челу био раније Жика Поповић.

У току месеца било је две веће борбе између четника и партизана и то обе у срезу звишком. У првој су четници успели да убију двоје партизана и да ухвате једну живу партизанку. У другој борби која је вођена одмах после неколико дана у близини самога Кучева четницима је успело да ликвидирају целу једну групу партизана која је била под вођством Велимира Дамјановића, кога су живог ухватили и одвели са собом. Том приликом је погинуло 8 партизана а двојица су живи ухваћени и предати немачким властима. У обадве ове борбе четници нису имали уопште губитака.

Истрага која је поведена против комуниста у граду Пожаревцу настављена је и у протеклом месецу и вршено је још нових хапшења. Доведена је била и Вера Милетић, позната комунисткиња која је ухваћена у Београду, која је дала потребне податке у вези са овом истрагом.

Четничком акцијом против партизана за последња два месеца може се слободно рећи да су исти потпуно разбијени те да се онај остатак креће у сасвим малим групма од три до 10 људи, и то само на оним местима где се моментално не налазе четници. Њихове групе које су још остале, биле би ове:

1.- Група Др. Војислава Дулића, команданта за београдски и пожаревачки округ, броји свега око 7 људи, који служе њему као лична пратња и он се креће на подручју оба округа. Вест о његовој погибији била је натачна.

2.- Група коју је раније предводио Жика Поповић, и која је после његовог хватања била сврстана у две чете сада је преполовљена јер је једна чета, која је

52 Прецртано слово „х”.

била под вођством Велимира Дамјановића у борби са четницима уништена. За сада још нерасполажем са подацима ко предводи остатак ове групе.

3.- Група Младена Дулића, земљорадника из Брежана, чији је политички комесар Богољуб Стојановић сада броји око 12 људи.

4.- Групе које је водио Павле Андрејић, земљорадник из Великог Села и Божа Димитријевић, звани "Козица", студент из Дрмна, растурене су у мање групице од по 3 до 5 лица и у задње време се ретко појављују. Реон кретања ових група је у срезу пожаревачком и млавском.

5.- Група коју је раније предводио Јован Шербановић, сада је под вођством Александра Трајковића, званог "Саша", столара из Петровца је бројно знатно отпала и ретко се појављује на подручју среза млавског.

II. Акција четника Драже Михајловића: акција четника и у месецу фебруару настављена је у правцу уништавања партизана, њихових симпатизера и јатака. Четници су у овој акцији имали виднога успеха јер им је успело да униште односно разбију већину партизанских група као и ликвидирају све њихове симпатизере у појединим местима.

У другој половини месеца у држању четника у однос према окупаторској власти примећују се извесне промене. Са њихове стране растурају се летци у којима се отворено напада Вођа Рајха.

У овом истом периоду врше четници веће концентрације снага и ретко када се појављују у мањим групама од 40-50 људи. Са њихове стране до сада још није било напада на окупаторску власт, али је 23 о.м. од стране једне веће групе немачко-бугарских војника извршен препад на четнике у селу Драговцу, недалеко од Пожаревца којом приликом су погинула два четника а око 70 их је живих ухваћено. Овом приликом четници нису уопште давали отпора те захваљујући томе није било жртава код окупаторских војника. Последице овог препада, у акцији четника за сада се још не примећују, нити је било ма какове реакције са њихове стране. Они се и даље појављују у већим групама у појединим местима која су мало удаљенија од места у којима се налазе окупационе власти.

На подручју округа постоје углавном следећи четнички одреди:

1.- Одред капетана Кузмановића, који сада води Павле Богдановић звани "Прица" броји око 80 људи. Има официре: потпоручника Добривоја Мајсторовића и потпоручника Александра Молеровића. Креће се у срезу рамском.

2.- Одред жандармериског капетана Јагоша Живковића сада броји до 200 људи. У одреду се налазе следећи официри: Павле Вујасић и Јуришић, поручници; Воја Угриновић, Драган Лазић, Никола Шкофа и Боњак сви потпоручници. Реон дејства овога одреда био је у срезу млавском. Из овог одреда је изгледа једна група од око 70 четника била под вођством поручника Ловрића у селу Драговцу и тамо је од стране окупаторских војника цела похватана, заједно са Ловрићем.

3.- Одред капетана Крсте Рончевића броји око 60 људи. Потпоручник Роглић који је раније био у овом одреду одвојио се са извесним бројем људи и формирао свој посебан одред. Снабдевање овога одреда изгледа да је најслабије од свих четника јер они и по одећи и обући као и по исхрани врло слабо стоје. У одреду се налазе још и официри поручник Брковић и потпоручник Зрнић. Реон дејства овога одреда је у срезу голубачком.

4.- Одред капетана Синише Оцоколића, који се крије под именом Синише Пазарца броји око 4 – 500 људи. У одреду се налазе и следећи официри: Филиповић Милија, Поповић Јован и Илић Радослав, сви поручници. Реон кретања овога одреда је у срезу хомољском.

5.- Одред Воје Јевремовића, познатог као војводу Трибоћанина, има око 350 људи. Реон кретања овога одреда је у срезу звишком, али често пута прелази и у друге срезове. У последње време овај одред је доста појачан те у њему има и око 40 музиканата са плех музиком.

6.- Одред капетана Банковића броји око 150 људи. У одреду се налазе још и следећи официри: мајор Миле Јовановић, капетан Тадић, поручник Старчевић Александар, поручник Павловић Драгомир, звани Паја. Изгледа да је потпоручник Милан Николић, који је до недавно био у овоме одреду ухваћен од стране окупаторских војника приликом напада на четнике у селу Драговцу. Реон кретања овог одреда је у срезу моравском.

7. Одред поручника Бранке Мргоде, броји око 100 људи и креће се у срезу пожаревачком.

Код свију ових одреда, поред главнога задатака који се састоји у уништењу партизана, осећа се тенденција у конструктивном правцу за сарадњу са српским властима. Сви они поучавају народ, и поред наведеног преокрета у држању њиховом за последњих 10 дана према окупационим властима, о потреби поштовања и извршивања свију наређења како окупационих тако и наших власти. Нарочито препоручују народу да извршује све обавезе давања и тиме избегне непотребне казне и долазак казнених експедиција. Поред тога они прогоне и кажњавају и извршиоце обичних кривичних дела.

РАСПОЛОЖЕЊЕ НАРОДА

И ако због повлачења оружаних органа српске државне страже са терена и њеним концентрисањем у Пожаревац, Велико Градиште и Петровац српске власти нису у стању да народ потпуно заштите личну и имовну безбедност, ипак се код народа не испољава неповољно расположење. Услед обилне акције чишћења свију партизана и њихових присталица од стране четника народ се осећа безбеднијим и он одобрава ову акцију сећајући се партизанских зулума из 1941 године које не би желео никада да се понове. Народ настоји да се ред и мир свакако одржи јер је свестан последица које би га задесиле ако би се он нарушио. Ради тога са пуно симпатије прати рад Владе и српских власти и увиђа да је то једини пут за његово одржање и осигурање будућности.

Наређења окупационих и наших власти народ редовно извршује и ређе се догађа да су потребне примене присилних мера за извршење његових обавеза. Тешко му пада давање радника за разне руднике као и обавезу рада на кулуку. Ова последња обавеза народу пада нарочито тешко због малог броја теглеће стоке те на оне који са њоме располажу пада сав терет.

ЈАВНА БЕЗБЕДНОСТ

Служба јавне безбедности требала би да се врши путем органа Српске државне пољске страже, граничне страже и одреда градске страже у Пожаревцу. Како су одреди СДС и граничне страже повучени са терена и сконцентрисани у Пожаревац, Велико Градиште и Петровац, то они и врше службу јавне безбедности само у тим местима. Изван ових места служба се врши помоћу сеоских ненаоружаних стражара, па се о одржавању јавне безбедности на терену уопште не може ни говорити. С обзиром на горе изнете околности као и на чињенице да се у протеклом периоду догодио мали број обичних кривичних дела, који немају политичке позадине, онда са стањем јавне безбедности у Округу можемо бити задовољни. Када се јединице СДС појачају у предвиђено формациско стање и распореде по станицама онда ће се и служба јавне безбедности моћи вршити онако како је то потребно. Без овога појачања, као и модернијег наоружања ови органи нису у могућности и поред највећег пожртвовања да се упуштају са разним илегалним елементима у борбу, јер су ови често и бројно јачи и модерније наоружани.

ПРОПАГАНДА

У периоду од 1 до 29 фебруара 1944 године вођена је следећа пропагандна акција:

На дан 6 о.м. одржана су у среским местима Великом Градишту, Кучеву, Жабарима и Петровцу предавања са темама "Вера и црква као елементи у сузбијању комунизма" и "Комунизам као противник правне државе." У Великом Градишту суговорили прота Радослав Марјановић и старешина среског суда Љубиша Костић. У Жабарима је говорио свештеник Константин Пушкин, школски надзорним Мирко Митровић и адвокат Коста Радовановић. У Кучеву су говорили прота Јован Чоругић и старешина среског суда Александар Миловић. У Петровцу су говорили прота Брана Милић и старешина среског суда Милан Маленовић.

Предавања су била обилно посећена и пажљиво саслушана.

13 о.м. одржана су у Пожаревцу у сали "Гранд Хотела" иста предавања. Говорио је архијерејски заменик Добривоје Лучић и заменик старешине окружног суда Миодраг Васић.

Архијерејски заменик Лучић је у своме сажетом говору истакао државотворну улогу светосавског православа у Српској историји. Показује велики утицај вере на народну историју и традиције. Нарочито истиче да вера код нас Срба није била пасивна већ активни елеменат у подизању, чувању Срба и српске културе у времену тешког петвековног турског ропства. Српска национална црква била је једини заточник националне идеје која је вековима напајала Србе да би 1804 године Срби збацили са себе крвави јарам отоманских пустахија. Затим прелази на најезду безбожничке идеје комунизма на Србију. Приказује је као неман која иде за уништењем основних начела Српскога народа, а сретства која употребљава за постизање свога циља да су лажи и обмана. Оцртавши кому-

низам као највеће зло данашњице, истакнувши да не постоји средаина између комунизма и хришћанства и да се мора повести борба све дотле док се овај коров не исчупа са недара мајке Србије. На крају истиче улогу Претседника владе ђенерала Недића који је у духу светосавља повео српски народ јединим путем, који је пред нама, а не води у пропаст већ ка бољој будућности.

После њега је говорио Миодраг Васић, заменик старешине Окружног суда. Он је изнео историју стварања правне државе, истичући као елементе за њено постојање: Народ, територију и власт. Затим је говорио о дужности грађана према држави и државе према грађанима. На крају је изнео супротности комунизма оваквом поретку.

После судије Васића узео сам и ја да проговорим коју реч. У кратком али отвореном говору показао сам у кратким потезима поредак у С.С.С.Р., који је човеку одузео право да буде човек, да слободно живи, ради и мисли него од њега и целе словенске Русије створио бедног слугу јеврејског господара. Изнео сам да је свима нама познато стање у овој земљи и ако до 1940 године нисмо имали никаквих односа. Знамо да је руски човек потиштен и тлачен баш у оним начелнима која за њега значе основу његове егзистенције. Враћајући се на говор заменика старешине Окружног суда Васића и говорећи о трима елементима правне државе, дошао сам на кобно стање пред јесен 1941 године, када је постојао народ, територија, али није било власти, која би загарантовала безбедност појединаца. Тада се јавља дивовска фигура највећег Србина армиског ђенерала Милана Недића, који подиже српски народ и кроз велике напоре и борбу ствара и створиће српску државу. Тада сам дословно рекао: ђенерал Недић није дошао на свој положај због жеље за власти, или због стицања славе, јер, даме и господо, ђенерал Недић још од много пре рата ужива реноме који би многи и многи пожелели. Он је дошао на то место јер је био потребан човек, прави човек везан за историју народа, који је могао да спасе напаћени српски народ и отклони од њега опасност истребљења, коју су крваве комунистичке банде навукле на наше небо. Било је питање опстанка целога српства и он је створио власт, која је стање кобне 1941 године, са свим њашим хаосом, згариштима, у црно завијеним мајкама, сестрама, супругама и кћерима српским, у једну правну државу у којој је загарантована лична и имовинска безбедност увела. Генерал Недић носи на себи заслуге за сво добро што смо постигли. Но не мислите да ће он овде стати и да је свој задатак завршио. Он и даље ради и ствара, а ви ћете браћо и сестре бити сведоци успеха којим ће бити крунисан гигантски рад и напор овога великог Србина у борби за опстанак и добро свога народа.

Ове моје речи прекидане су поклицима и одобравањима, који су се на крају претворили у спонтано клицање Претседнику владе ђенелару Недићу српском народу и Србији.

12 о.м. одржан је концерт С.Д.С. из Београда, где је врло успело приказан национални програм који је публика врло пажљиво саслушала и топло поздравила.

У овом периоду растуран је три пута пропагандни материјал.

Низом јавних предавања пробуђено је грађанству живо интресовање. Предавања су одржавана у сали ”Гранд Хотела” која може да прими највише 500 лица те су се због великог интересовања морали на улици инсталирати звуч-

ници, који преносе предавање и велики број оних, који не могу да стану у салу, и ако су временске прилике неповољне, слуша на улици ова предавања. О овим предавањима јавно се коментарише и грађанство увиђа све више разорну акцију комунистичких елемената и осуђује их.

На дан 21 ов. месеца у просторијама "Браничево" одржао је Павле Никитовић, васпитач Васпитног завода из Смедеревске Паланке, предавање за ученике виших разреда гимназије и Трговачке академије с темом "Марксизам и подела рада".

Предавач је у своме двочасовном говору изложио неопходност поделе рада у свакој организованој заједници и држави. Показао је утицај ове поделе на повећање свеукупне привредне призводње и дизањем животног стандарда морног човека. Затим износи став марксистичких теоретичара Маркса, Енгелса, Лењина и Диринга и њихову борбу око и против поделе рада. Својом борбом против поделе рада они хоће да униште друштвене класе као и саму државу. Упоређујући марксизам у теорији и бољшевизам у пракси, долази до Стаханова, који под лажним именом "Стахановизма" протура наново у бољшевичкој држави бољшевизам.

"Примањем "Стахановизма" они се одричу свога коначног циља, каже предавач и какво право онда имају они када бацају милионе људи у крв и несрећу за једну бесмислену идеологију, идеологију бесциља".

Ово предавање је веома заинтересовало ученике, који данас имају заиста мало прилике да чују оваква предавања из области економије. Међу слушаоцима примећен је и већи број грађана, који су такође са великим интересовањем пратили ово предавање.

Општа психоза створена низом јавних предавања може се углавном окарактерисати како антикомунистичка.

ФИНАНСИЈЕ.

У месецу фебруару разликујемо пословање за рачунску 1943 и нову буџетску 1944 годину.

По рачуну рачунске 1943 године остварено је прихода у износу
од ..... Дин. 1,061.524,71
а извршено расхода за..... " 1,078.735,89
па је према томе било мање прихода ..... " 17.211,18

По рачуну буџетске 1944 године остварено је прихода у износу
од ..... Дин. 52.434,50
а извршено расхода за ..... " 1,257.075,67
па је према томе расход био већи за ..... " 1,204.641,17

Овако приказано рачунско пословање, са већим расходом од прихода има се тумачити теоријском позајмицом мањка из обртног капитала, што ће се током остваривања редовних буџетских прихода аутоматски изравњати.

Стање готовине на дан 29 фебруара т.г. износи:

на чековном рачуну код Поштанске штедионице	Дин.	18,189.472,95
на чековном рачуну код Држ. Хипот. банке, овд.	”	1,117.605.--
у каси у готову и привременим признаницама	”	2,280.707.95
		Дин. 21,587.785,90

С обзиром на време, са приливом прихода можемо бити потпуно задовољни.

Правилник за извршење Окружног буџета за 1944 годину оштампан је и разаслат свима установама које по истоме имају да раде.

Издато је неколико расписа који су садржали разна упуства за рад у текућој буџетској години. Унутрашње пословање ишло је нормалним током.

ПОЉОПРИВРЕДА.

У току месеца фебруара земљиште је било покривено дебелим слојем снега. Минимална температура у току месеца била је – 15 степени. Максимална 8 степени. Просечна температура била је – 1 степен.

Елементарних непогода није било.

У току овог месеца нису се могли изводити пољски радови услед снега. Изношено је стајско ђубре и обављани су радови око домова и стоке.

Озими усеви се налазе у добром стању.

Болести на биљу није било. Зечеви су причинили прилично штете на младим воћкама и садницама.

У воћнацима су обављани зимски радови око скидања маховине и лишајева и кречења стабала.

Виногради се налазе у добром стању.

У воћним садницама се осећа оскудица.

Исто тако се осећа оскудица и у пољопривредном алату и справама. А нарочито у шинама за оков кола, као и запрежном прибору.

Радне снаге људске и сточне било је довољнољ

Стока се налази у доброј кондицији.

Приплодњаци се такође налазе у доброј кондицији и добро се искоришћавају у приплодне сврхе.

У току месеца сви реонски економи одржавали су пољопривредне течајеве на територији Округа.

ИСХРАНА.

Питање исхране у Округу пожаревачком за сада је још увек доста повољно.

Непроизвођачко становништво снабдева се хлебом од прикупљеног млинског ушура и додељене хране од стране Житарске централе у Београду.

Недостатак хране се за сада осећа једино у срезу голубачком где је млински ушур исувише мали.

Откуп кукуруза ближи се крају и до сада је од 1350 вагона прикупљено око 1000 вагона.

ВЕТЕРИНАРСТВО.

На територији Округа пожаревачког вршили су ветеринарску службу: 10 среских, један окружни, један задружни, два пензионисана, један приватни, један градски у Пожаревцу и 1 ветеринар у Ергели Љубичево.

Од сточних заразних болести било је у фебруару:

Свињска куга: у срезовима Пожаревац и Велико Градиште. У Пожаревцу у општинама: Кленовник, Костолац и Петка, а у Вел. Градишту у општинама: Чешљева Бара, Мало Градиште и Острово.

У односу према прошлом месецу број се није, у погледу болести, проширио, нити је болест где наново установљена.

Шуга: Има је у Великом Градишту, општина Кличевац и то у једном двориштy на једном коњу. Према томе је ова болест престала у срезу Пожаревац, где је била у прошлом месецу.

Беснило: није било нових случајева у овом месецу.

Простел: Који је прошлог месеца владао у срезу Пожаревац престао је тако, да ове болести нема више у овом срезу.

ШУМАРСТВО.

1.- Пошумљавање. Већ се врше припреме за пошумљавање у пролетњој сезони и то са оним садницама које су однеговане у расаднику у Великом Градишту и Петровцу, а има да се изведе у оном обиму уколико се буде нашло садница способних за ту сврху.

Поред већ постојећих расадника у В. Градишту и Петровцу, врше се припремни радови за оснивање расадника у Жагубици и Голупцу и већ се припрема семе за сетву у истима.

У главном ће се узгајати багремове саднице, намењене у пропагандистичка пошумљавања на подручју овог среза, као и за расподелу народу за пошумљавање голети и кршева.

2.- Експлоатација шума. По наређењу Генералног опуномоћеника у Србији за годину 1943/44 извршен је разрез сече по плану о производњи и потрошњи дрвета у Србији, те на подручју овог Округа има да се посече у недржавним шума 33.000 кубних метара.

Радови око реализације плана сече већ су започети те је до сада посечено и предато око 30% предвиђене количине.

3.- Шумске штете. Шумске штете у упоређењу са прошлим годинама врло незнатне обзиром да је зима врло блага.

4.- Безбедност. Безбедност је осигурана и није било случајева да се шумски радови не одвијају по плану.

ТЕХНИЧКИ ОТСЕК

Стање јавног саобраћаја у месецу фебруару ове године није било увек нормално. Услед врло честог падања снега у току месеца који још траје, саобраћај се

није могао свуда одржати. Тако је било неколико случајева прекида саобраћаја на железничкој прузи Пожаревац – Кучево и Пожаревац – Петровац, услед снежних сметова, који прекиди међутим нису трајали више од 24 часа. На јавним путовима пак саобраћај је много отежан. Прекид саобраћаја на путовима је био врло чест, нарочито у брдским крајевима Округа, где су снежни сметови већи. Помоћу радне снаге народа и плаћених раденика вршено је расчишћавање путева, тако, да су стварни прекиди саобраћаја трајали увек кратко време, док су тешкоће за саобраћај моторним возилима остајале по више дана неотклоњене, па има путева који су и сада непролазни за моторна возила на појединим деловима.

Услед оваквог зимског времена у месецу фебруару грађевински радови су били потпуно укочени, па се на терени скоро ништа није радило. Напротив у канцеларији су спремани технички елаборати и програми за радове на путовима у 1944 години, па је издејствовано одобрење овог програма и од Немачких војних власти. Овај програм обухвата веће радове на оправци државних путева и важнијих од ружних као и изредау нових дрвених мостова на место дотрајалих.

СОЦИЈАЛНО СТАЊЕ И НАРОДНО ЗДРАВЉЕ.

Рад здравствених и хигијанских установа био је норбалан уколико то садање прилике дозвољавају. Од болнице у Пожаревцу и Петровцу одузете су од стране окупаторских власти поједина одељења а и кревети са постељним стварима тако да је њихов капацитет у многоме смањен. Болнице се врло тешко снабдевају, нарочито огревним материјалом као и са осталим потребама које недостају.

Осим грипа, заразних болести није било у виду епидемије. Према телеграфском извештају од 25 о.м. добијеног од санитетског референта среза моравског у селу Четережу, срез моравски, оболела су три лица од пегавца. Предузете су све мере да се болест испита и тачно утврди као и спречи ширење исте.

Број обољења од маларије незнатан је. Број обољења од туберкулозе плућа у повећању је. Обољења од венеричних болести нису у нарочитом повећању.

Проституција је забрањена на целој територији округа и предузимају се строге мере против свих оних женскиња за које се сумња да блудниче.

Надзор над јавним локалима и над животним намирницама спроводи се стално. Опште здравствено стање у Округу за сада се може сматрати задовољавајућим.

ПРИВРЕДА.

Привредне прилике у Округу не показују нарочите промене у поређењу са прошлим месецом.

Трговина је и даље у стагнацији изузев оне која обухвата контролисане артикле. У контролисаним артиклама најактивнија је била гвожђарска струка.

У млинарској индустрији осећа се сезонско опадање послова, док у осталим гранама индустрије стање је непромењено.

У занатству такође стање је без нарочитих промена.

Банкарство је и даље скроз непроменљиво.

ПРОСВЕТА.

I ГИМНАЗИЈЕ.

1.- Гимназија у Пожаревцу ради по предвиђеном програму нормално. Настава трпи услед тога што нема довољно стручних професора за математику, а ни за француски језик, пошто ухапшена наставница Живка Стојановић није пуштена још на слободу.

Школска кухиња прорадила је 16.II.1944 год. У њој се храни 90 ученика Гимназије и 10 ученика Грађанске школе.

2.- Гимназија у Вел. Градишту, ради нормално према програму, а у настави постоје и даље потешкоће, пошто нема стручног математичара и физичара, те би требало што пре поставити исте.

Ђачка кухиња ради и прехрањује 52 ученика.-

3.- Гимназија у Петровцу ради под истим условима као и прошлог месеца. Прво полугодиште је с успехом завршено и рад настављен.

Ђачка кухиња је прорадила и у њој се храни 22 сиромашнија ученика из Гимназије и 10 ученика из основне школе.

4.- Трговачка академија у Пожаревцу ради редовно под истим условима. Незаступљени су француски језик, јер је наставница Живка Стојановић, професор још увек ухапшена и историја, јер се професор Надежда Вељковић налази на одобреном боловању.-

5.- Грађанска школа у Пожаревцу ради и даље под познатим условима. Настава се изводи по одобреном скраћеном програму, те је предвиђено градиво пређено и утврђено.

6.- Рад у женским занатским школама у Пожаревцу, Петровцу, Кучеву и Вел. Градишту наставља се редовно после завршеног првог полугодишта. Успех задовољава у свим школама. Практична настава трпи услед помањкања текстила.

II НАРОДНЕ ШКОЛЕ.

Постоје 174 школе са 413 одељења. Од тога не раде 24 школе због тога што немају наставнике, и то: у срезу голубачком, Шувајић, Добра, Кривача, Кудреш-Мрчковац, Радошевац, Винци, Доња Крушевица и Зеленик.

Последњих пет места немају наставника због тога што су досадашње наставнике у тим местима протерали илегални, а наставника у Усију ухапсиле немачке војне власти још у јануару 1944. године.

Према томе у овом срезу не раде 10 школа.

У срезу звишком не раде школе у Раденки и Мишљеновцу јер немају наставнике.

У срезу хомољском не раде 12 школе из истог разлога, и то: Влаоле, Близнак, Вуковац, Новарица, Јасиково, Јошаница, Крутаја, Лазница, Лесково, Милатовац и Милановац.

Од 413 одељења 341 одељење ради, а 72 одељења не раде и то у срезу голубачком 15.

У срезу звишком	14
У срезу млавском	8
У срезу моравском	3

”	”	пожаревачком	2
”	”	рамском	4
”	”	хомољском	25
		Укупно	71

Рад у осталим народним школама и одељењима текао је свуда нормално, сем прекида наставе у поменутим школама среза голубачког због протеривања наставника и школама у Александровцу, Миријеву и Орљеву због тог што школе немају огрева, као и у Пожаревцу. Школа у Орљеву већ ради, а у Пожаревцу треба да отпочне рад 1 марта ове. године.

Прилике под којима раде учитељи и школе више су него тешке у срезу голубачком и звишком – због чега је и дошло до стања да у тим срезовима не раде поменути број одељења и да је процент похађања врло слаб, те у голубачком срезу износи 35,29%, а у звишком 48,20%.

Прилике у хомољском срезу су непромењене према прошлим месецима т.ј. учитељи постављени у тај срез не одазивају се и не долазе, те услед тога остају празна места и број полазника школа све се више смањује, а проценат похађања износи свега 30,13%.

НАСТАВНИЦИ.

Сви наставници на лицу места врше своју дужности савесно и редовно. Боловања је било врло мало. Наставници отсуствују само уз претходно одобрење надлежних власти.

Објашњен је случај учитеља Радосављевић Влајка из Нереснице, који је био нестао 18 децембра 1943 године. Он је на путу из Кучева у Нересницу нестао и придружио се једној групи наоружаних партизана. То се сазнало тек онда када је у једној борби недалеко од Кучева погинуо на дан 13 фебруара 1944 године, како је то јављено у акту среског начелника.

НАСТАВА.

Настава се изводи свуда редовно сем поменутих школа и то по предвиђеном програму. Похађање школе постало је још слабије услед појачања зиме и несташице обуће и одеће. Мере које предузимају наставници свеле су се на саветовање родитеља на састанцима. Таквих састанака одржано је 70.

Чистоћа у народним школама задовољава, а и здравље деце и наставника. Има делимичних лакших оболења од грипа, али у толиком броју да није наступила потреба да се настава прекине.

НАРОДНО ПРОСВЕЋИВАЊЕ.

Због општих тешких прилика и слабе јавне безбедности рад на народном просвећивању у селима знатно је опао и ако се предузимају мере. Тако, одржано је свега 48 предавања, а на њима је узело учешћа 3067-3167 лица. Сем тога одржано је у школама 26 посела – приказано је 271 тачака присутно је било 2.372 особе, а приход је исказан само у срезу Пожаревачком од 18.726.- динара.

Уредба о сузбијању неписмености примењује се и послови који се односе на организацију аналфабетских течајева свршени су што се тиче школе, али обвезници нигде не долазе.

ЦЕНЕ И НАДНИЦЕ.

У месецу фебруару т.г. рад органа за надзор над ценама био је интензивнији и ефикаснији него у ранијим месецима, нарочито у местима у којима су дисфлоцирани оружани органи С.Д.С., као у Пожаревцу, Великом Градишту и Петровцу. Ово све због појачане личне безбедности контролних органа у тим местима. Ово последње је омогућило и контролу возова Пожаревац – Петровац, Пожаревац – Кучево, те се и резултат рада може сматрати задовољавајући. Снабдевање пијаце поврћем и воћем било је у довољним количинама у целом округу сем Жагубице. Исто тако на тржиште су се појављивале и остале животне нарминице у већим количинама и по повољнијој цени него у ранијим месецима.

Цене на тржиштима у главном кретале су се према објављеним ценовницима од стране овог начелства. Контролни органи обилазили су своја подручја где год је то било могуће обзиром на личну сигурност у тим местима.

СТАЊЕ ИЗБЕГЛИЦА.

У Округу пожаревачком има сада 9.301 избеглица, 200 избегличке деце смештене код имућнијих домаћина у срезу пожаревачком а у избегличким Домовима среза млавског и то у Црљенцу 56 мушке а у Великом Поповцу 70 женске избегличке деце.

У јануару месецу су стигла два транспорта избеглица и то 212 за срез звишки и 140 за срез голубачки који су размештени по општинама тих срезова. Ових дана стигло је још неколико транспорта избеглица са Косова али њихов број и распоред још нису утврђени.

Исхрана избеглица у Округу је добра јер их Окружно начелство преко срезова и општина снабдева са пшеницом и кукурузом, а и саме су избеглице себи зарадиле храну за ову годину.

Станбено стање избеглица је доста добро. У овим зимским месецима иде мало теже са снабдевањем огревом, али се ипак доста добро спроводи преко срезова и општина.

Здравствено стање избеглица је задовољавајуће јер није било никаквих већих оболења нити заразних болести. Лекарски прегледи се врше бесплатно а лекове исплаћују сресни и месни Одбори за избеглице.

Сада се по срезовима дели обућа и текстил, које је послао Комесаријат за избеглице, а после тога ће се делити обућа, угаљ и дрво које је издејствовао Окружни одбор за избеглице.

Предњи извештај част ми је доставити с молбом на знање и надлежност.

ОКРУЖНИ НАЧЕЛНИК,
ПЕЧАТ Драгољуб Маринковић

ДОСТАВЉЕНО:
Министарству унутрашњих послова
Кабинет
ПРЕТСЕДНИШТВУ МИНИСТАРСКОГ САВЕТА
Кабинет
БЕОГРАД.[53]

53 ОВАЈ ДОКУМЕНТ ИМА 11 СТРАНА

NdA K 25 F 3 D 31

МНО ФНРЈ
Архив Народно-
ослободилачког рата
Бр. Рег. 20/4-1.
25 .

Drž. komisija za utvr. zloč.
okup. i njihovih pomagača
Inv. br. 3009

ОКРУЖНО НАЧЕЛСТВО ОКРУГА ПОЖАРЕВАЧКОГ
Пов. Број: 137/1944
15 марта 1944 године
Пожаревац

ПРЕДМЕТ: Извештај о стању јавне безбедности у округу пожаревачком у времену од 1 до 15 марта 1944 године.

МИНИСТАРСТВУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
Одељењу за државну заштиту

Б Е О Г Р А Д

У вези наређења Министарства унутрашњих послова К број 490/42 част ми је доставити петнаестодневни извештај о стању јавне безбедности у округу пожаревачком у времену од 1 до 15 марта 1944 године.

1.- У СРЕЗУ ПОЖАРЕВАЧКОМ – ПОЖАРЕВАЦ

а.- На дан 25 фебруара т.г. вршили су немачко-бугарски војници претрес терена у селу Брежанима, па су том приликом запалили кућу Димитрија Стојановића чији се син Богољуб налази код партизана већ две године, затим су запалили кућу Младена Дулића, који се такође налази већ дуже времена у партизанским редовима. Поред тога су ухапсили и одвели са собом Михајла Лазаревића, претседника општине и Војислава Војиновића, одборника општине брежанске, као и још 4 младића под сумњом да су помагали четнике.

б.- На дан 1 о.м. нестао је од своје куће Маркобић Борисав из Кленовника те се претпоставља да је отишао у илегалне четнике.

в.- На дан 1 о.м. примљен је извештај од Среског начелника у Пожаревцу да су из села Острва нестали од својих кућа Јевтић Радован и Властимир Андрејић, оба из Острва, те се претпоставља да су отишли код илегалних четника.

г.- У ноћи између 4 и 5 о.м. једно непознато наоружано лице узело је од Миланковић Милована, земљорадника из Костолца суму од 10.410.- динара, коју је овај скупио за откуп стоке за Дирис, и на однети новац дао признаницу под именом Новак Љупшевић.

д.- У дане 5 и 6 о.м. приликом акције чишћења против илегалних четника од стране немачких војника у селу Братинцу однето је са њихове стране из више сељачких кућа знатне количине разних намирница и других кућних ствари. Исто тако је 7 о.м. у селу Брадарцу од стране истих трупа однето Радић Љубомиру из Брадарца и то: 45 пари мушких чарапа, 9 пари женских чарапа, 5 пари назувица и канту масти од 30 кгр.

ђ.- На дан 7 о.м. одведени су од стране немачке полиције, при акцији против илегалних елемената Живојновић Божидар и Живановић Петар, чланови општинске управе као и избеглица Дедејић Стеван, сви из Братинца. Истога дана одвела је иста полиција приликом акције у Брадарцу Љубомира Радића, Михајла Јовановића, Драгишу Витића, Станојла Јанковића, Саву Грујичића, Љубомира Цвејића, Спасоја Радовановића и Живана Савића, све из Брадарца.

е.- У ноћи између 11 и 12 о.м. дошло је једно непознато наоружано лице у општину братиначку и тражило да му се да један коњ. Исто је узело коња од Војислава Марковића и повело са собом и власника па када су стигли на пола брда, непознато лице је вратило коња власнику а оно се упутило само у непознатом правцу.

Поред наведеног илегални четници су се кретали још и у следећим местима: 27 фебруара у Кули, 29 у Брадарцу, 2 о.м. у Калишту, 3 о.м. у Барама и у ноћи између 8 и 9 о.м. у Пругову. Код свих ових кретања са њихове стране није почињен никакав изгред који би вредело нарочито истаћи.

2.- У СРЕЗУ МЛАВСКОМ – ПЕТРОВАЦ

На дан 3 о.м. одведен је од стране једне четничке тројке Урошевић Борисав, учитељ у Великом Поповцу. Истог су четници водили са собом 6 дана не саслушавајући га, те је он користећи погодну прилику од њих побегао.

3.- У СРЕЗУ ГОЛУБАЧКОМ – ГОЛУБАЦ

На дан 26 фебруара дошла је група од око 40 четника под вођством Воје Триброђанина у село Браничево. Пред црквом Триброђанин је одржао говор сељацима о потреби придржавања наредбама издатим како од српских тако и окупационих власти, а нарочито о тачном извршивању испорука намирница и других дажбина.

4.- У СРЕЗУ ЗВИШКОМ – КУЧЕВО

На дан 7 о.м. била је група илегалних четника у селу Шевице а на дан 8 о.м. у селу Мустапићу, али том приликом није дошло ни до каквих изгреда са њихове стране.

5.- У СРЕЗУ ХОМОЉСКОМ – ЖАГУБИЦА

а.- У ноћи између 29 фебруара и 1 марта т.г. извршена је крађа из гараже Организације Тот у Крепољину којом приликом су однете следеће ствари: 1 комплетан точак са гумом, 2 ручне тестере, 1 велико ренде и једно дупло ренде. Сумња се да је крађу извршио радник организације Тот Иван Васиљевић.

б.- На дан 6 о.м. неколико наоружаних Шуц полицајаца дошло је на салаш Радовановић Алексе из Крепољина, који је удаљен око 8 километара од истог места и приликом пуцања на овај салаш убили жену Александровцу Николију а тешко ранили његовог сина Саву.

в.- На дан 7 о.м. блокирано је село Крепољин од стране немачких војника па је том приликом убијен Миленковић Војислав из Крепољина а Јовић Светомир, кафецијa, Мирковић Славко, члан општинске управе и Грујић Јован, сви из Крепољина су од стране исте полиције одведени.

6.- У СРЕЗУ МОРАВСКОМ – ЖАБАРИ

Од последњег извештаја кретали су се илегални четници у следећим местима среза моравског: 21 фебруара у Орљеву, 26 у Ракинцу, 28 у Ракинцу, 29 у Ракинцу и 3 о.м. у Бошњаку. Код свих ових кретања није долазило до испада са њихове стране.

7.- У СРЕЗУ РАМСКОМ – ВЕЛИКО ГРАДИШТЕ

а.- На дан 23 фебруара одведено је од стране немачке полиције 13 лица из села Затоње.

б.- У ноћи између 1 и 2 о.м. одведена су два младића из села Пожежене од стране илегалних четника.

в.- На дан 5 о.м. одвели су илегални четници из села Ђуракова и Поповца 4 мушка лица, и после неколико дана су сву четворицу пустили својим кућама.

г.- На дан 7 о.м. дошао је командант рамског четничког одреда Богдан Прица у селу Гарево и тамо одредио за помоћника команданта села Душана Стевића, земљорадника из Гарева.

д.- У ноћи између 7 и 8 о.м. једно непознато наоружано лице силом је одвело коња Стевана Васића из Кличевца у непознатом правцу.

ђ.- На дан 5 о.м. једна четничка тројка одузела је од 4 италијанска раденика у селу Кличевцу цокуле и копоране које су имали на себи.

е.- На дан 7 о.м. покупили су немачки војници код фирме ”Виктор Јамник” у Кличевцу 130 радника и одвели са собом у непознатом правцу.

Поред наведених случајева илегални четници су се кретали још и у следећим местима: у ноћи између 28 и 29 фебруара у Средњеву, 1 о.м. у Печеници, 3 о.м. у Мајиловцу, у ноћи између 3 и 4 о.м. у Мајиловцу и 10 о.м. у Трибродама. Код ових кретања са њихове стране није почињен никакав испад.

8.- ГРАД ПОЖАРЕВАЦ

13 о.м. нађен је на улици у граду Пожаревцу један летак под насловом ”Браћи Србима широм цијелога Српства,” а са потписом Срби босански четници.

О свим напред наведеним догађајима подносио сам извештаје како Министарству унутрашњихпослова тако и свима надлежним немачким властима.

Команди СДС, Среским начелницима, Претстојништву градске полиције у Пожаревцу и Полициском комесаријату у Костолцу издавао сам потребна наређења и инструкције о мерама које треба предузети у циљу побољшања јавне безбедности.

Из свегаизложеног се види да је број кривичних дела у означеном периоду у знатном опадању према ранијим месецима, и да се углавном састоји од кретања илегалних четника. С обзиром да су органи СДС и у означеном периоду били у дејству само у Пожаревцу, Великом Градишту и Петровцу, онда са стањем јавне безбедности можемо бити задовољни. Као што се из изложеног види у овом периоду није било разрачунавања између илегалних елемената, чему је разлог свакако повлачење четника из насељених места у планине и само повременим појављивањем у појединим местима.

ПРОПАГАНДА

У времену од 1 до 15 марта т.г. пропагандна акција састојала се у томе што је посланица земљорадницима упућена од стране Претседника српске владе ђенерала Недића растурена у целом округу у циљу обавештења земљорадника о њеној садржини.

Затим пропагандне брошурице и летци примљени од немачких власти такође су благовремено на уобичајени начин растурене у целом округу.

4 и 5 марта Окружни одбор Црвеног крста приредио је уметнички концерт у хуману сврху.

Под мојим покровитељством одржала је шаховска секција пожаревачког спорт клуба шаховски турнир од 5 до 9 о.м.

ДРЖАЊЕ ДРЖАВНИ И САМОУПРАВНИХ СЛУЖБЕНИКА

И поред велике скупоће која влада и несразмере према њиховим принадлежностима државни и самоуправни службеници ипак одговарају свима својим дужностима, свесни прилика у којима се налазимо те са њиховим држањем можемо бити потпуно задовољни. Предњачећи примером, настојаћу да се држање свих службеника одржи и даље на достојној висини.

NdA K 25 F 6 D 10

МНО ФНРЈ
Архив Народно-
ослободилачког рата
Бр. Рег. 10/6-3.
25 .

Држ. комисија за утвр. зloч. окуп. и њихових помагача
Inv. br.

MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA
KABINET
Str. Pov. broj: 4/44
31 avgusta 1944 godine
- Beograd -

Drž. Kom. Inv. br. 9140
/L.1/

NAREDBA PRETSEDNIKA MINISTARSKOG SAVETA
SVIMA MINISTARSTVIMA SVIMA KOMANDAMA SRPSKIH ORUŽANIH
ODREDA SVIMA NAČELNICIMA OKRUŽNIM I SRESKIM KAO I
PRETSEDNICIMA OPŠTINA

Za poslednje tri godine više nego ikada ranije, srpski je narod manifestovao svoju životnu snagu. Iako pod najtežim okolnostima on je uspeo da na današnjoj srpskoj teritoriji organizuje život i rad, tako da je današnja Srbija postala utočište svih Srba i svih srpskih krajeva. Ovaj državotvorni smisao srpskoga naroda ne ide nikako u račun našim neprijateljima, zato su oni osnovali paklenu zaveru za uništenje srpskog naroda.

Ova njihova namera došla je do izražaja još 1941 godine, kada su pod vidom komunističkog ustanka hteli da zavladaju Srbijom. Takoje srpski narod u tome trenutku bio zbunjen i iznenadnim raspadom i gubitkom držanje, ipak nam je pošlo za rukom da blagodareći u prvome redu nacionalno svesnoj omladini, ugušimo ovaj komunistički ustanak, da zavedemo mir i red u zemlji, i tako olakšamo srpskome narodu težak položaj u koji je bio zapao. Ali neprijatelji Srpstva nisu mirovali. Njima je neprekidno bila trn u okku vaskrsla Srbija, i oni su činili sve da svoju paklenu nameru o uništenju Srpstva ponova pokušaju da ostvare. Koristeći današnju situaciju u svetu i na frontovima oni vrše očajne napade na Srbiju da je skrhaju i pokore. Svi naši neprijatelji Arnauti, Bugari, Hrvati, Makedonski komiteti, pa i izvesna inostrana crkva, svi oni hoće pod hhh plaštom komunizma da sprovedu uništenje Srpstva.

Šta je na osnovu s vega ovoga dužnost svakog ispravnog Srbina i svake ispravne Srpkinje? Odgovor je prost, Da branimo majku Srbiju dok je i jedan od nas u životu. To je srpski narod dobro shvatio i razumeo, i zato se on sa svih strana svrstava u jedan jedinstven antikomunistički front – srpski front. Ovaj front je danas ostvaren.

Neophodno je potrebno, da bismo odbranili svetu zemlju Srbiju, i da bismo se pokazali dorasli budućim dogadjajima, da srpski čovek srpska žena, srpski omladinac i omladinka, budu do srži nacionalni, budu disciplinovani, poslušni i odani svome narodnom vodjstvu. Iznad svega moraju biti hrabri i beskompromisni

protivnici komunista, koji su naš narod neprijatelj broj jedan bili i ostali. Jer jednoga dana, okupator će otići iz zemlje ali će komunisti ostati.

Zavto je neophodno potrebno da se bratska sloga, mir i red održe po svaku cenu. Svi zajedno i malo i veliko, i mlado i staro, moramo se okupiti. Brat uz brata sestra uz sestru, moraju se pomagati do maksimuma. Svi skupa moramo biti svesni, da će borba za opstanak Srpstva biti svirepai teška.

Da bismo gornji zadatak odbrane Srpstva i Srbije mogli do kraja ispuniti

N A R E DJ U J E M

1/ Svi nacionalisti moraju biti svesni da su red i mir kako preduslov našeg opstanka, tako i preduslov za uspešnu borbu protivu komunista. Haos i nered idu samo komunistima u račun. Zbog toga niko ne sme da napada okupatora koji nam pomaže da uništimo komuniste. Svi moramo biti svesni da će komunisti ostati i onda kada okupatora ne bude bilo više u našoj zemlji. Komunisti će ostati da nam piju krv na pamuk da nas uništavaju, pljačkaju, da nam ruše i pale domove i da ubijaju sve od reda koji nacionalno misle i osećaju.

Okupatora, ako bude iz kojih bilo razloga poče da napušta našu zemlju, niko ne sme napadati niti uznemiravati.

2/ Radi održanja reda i poretka, u svim sreskim i okružnim mestima, kao i kod vojnih vlasti, imaju se obrazovati preki sudovi. Oni se imaju obrazovati iz redova najčestitijih i najispravnijih ljudi iz mesta. Po mogućstvu u njima treba da bude i po jedan pravnik. Ti će sudovi suditi po ubedjenju, po kratkom postupku, u smislu Uredbe o prekim sudovima M, s. br. 1105 od 16 septembra 1941 god./ "Službene novine" br. 109/41 sa svima izmenama.

3/ Sve komunikacije: železnice, putevi, telegrafi i telefoni imaju se osigurati od strane okružnih načelnika. Ovo osiguranje ima se izvršiti po opštinama, srezovima, i okruzima, Ljudstvo za ovo osiguranje dužne su davati opštine. Za ovo osiguranje uzimati ljude preko 45 godina starosti, iskusne ljude, dobre domaćine i ispravne Srbe.

4/ Sve državne vlasti, kao i oružani odredi, suzbijaće svim silama neprijateljsku lažnu propagandu. Sejači panike i proturači raznih vesti, imaju se kao narodni neprijatelji odmah privoditi kako mesnim, opštinskim sreskim i okružnim vlastima, tako i oružanim odredima. Sa njima se ima postupati nemilosrdno. Njima će suditi preki sudovi, po postojeći naredjenjima i zakonima. Ne sme se prezati ni od drakonskih mera, jer to zahteva spas Srbije i srpskog naroda. Prema odrodima se ne sme imati milosti.

5/ Za Upravu grada Beograda i Niša biće izdata specijalna naredjenja i upustva, koja će upravnika Beograda i Niša posebno dobiti.

6/ Svi Srbi i Srpkinje moraju se pokazati dostojni sinovi i kćeri naše unesredjene otadžbine. Moraju se voljno i svesno povinjavati svim naredjenjima vlasti, ako je potrebno za spas Srbije i Srpstvažrtvovati i svoj život i svoju imovinu. Zato se vlasti

vojne, upravne i samoupravne imaju postarati da najhitnije u bratskom dogovoru sa gradjanima sprovedu ovu duhovnu mobilizaciju srpskog naroda. Sve vlasti u zemlji dužne su da narodu budu od pomoći svuda i u svako doba, da svoju službu vrše sa krajnim požrtvo vanjem jer je to danas najveći imperativ sadašnjice.

PRETSEDNIK SRPSKE VLADE I
MINISTAR UNUTRAŠNJIH POSLOVA
ARMIJSKI DJENERAL,
Milan Dj. Nedić, s.r.

VERNO ORIGINALU

POMOĆNIK
MINISTRA UNUTRAŠNJIH POSLOVA,
/M.P./

NdA K 25 F 6 D 7

МНО ФНРЈ
Архив Народно-
ослободилачког рата
Бр. Рег. 7/6-1.
25 .

Drž. komisija za utvr. zloč.
okup. i njihovih pomagača
Inv. br.

МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
ОДЕЉЕЊЕ ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ
Стр. Пов. I Бр. 38
15 августа 1944 године
Београд

Инв. бр. 9142

СВИМА ОКРУЖНИМ НАЧЕЛНИЦИМА. – Сем К. Митровице и Ба-на-та.-
УПРАВНИКУ ГРАДА БЕОГРАДА.-
К-ТУ: СДС.; СРПСКОГ ДОБРОВОЉАЧКОГ КОРПУСА И ГРАНИЧНЕ СРАЖЕ
ШЕФУ КОНЦЕНТРАЦИОНОГ ЛОГОРА УГБ.-

Да би се конфинирање политички сумњивих лица и узимање таоца једнообразно вршило у целој земљи, издајем следећу

Н А Р Е Д Б У:

1. У интересу реда и мира, безбедности и сигурности грађана, могу се конфинирати или за таоце узети сви они, који делом или речима покушају: да наруше ред и мир и доведу у питање сигурност и безбедност грађана, у данашњој тешкој ситуацији.

2. Конфинирати се морају и у логор ставити, привремено или трајно следећа лица:

а/ Који делом или речима, проповедају комунистичке идеје, овима симпатишу и у извршењу злочиних дела помажу;

б/ Који покушају да данашње стање путем силе промене, наруше ред и мир и доведу у питање јавни саобраћај, безбедност и сигурност грађана;

в/ Који руше, кваре и уништавају државно и народно добро или или овима помажу;

г/ Који врбују друге за комунистичке редове и врше курирску службу за рачун комуниста;

д/ Који растурају комунистичке летке и брошуре или хвале комунистички режим;

ђ/ Који прикривају комунисте и неће властима да их прокажу и ако знају да су комунисти;

е/ Који врбују и друпог наговарају, да се одвласти у шуму одметне и чини казнимадела наштету Срба;

ж/ Који снабдевају комунисте у шуми: оружјем, муницијом и оделом и на тај начин омогућује њихову разорну акцију;

з/ Који поступке власти и њихове наредбе које су у општем интересу издате умаловажава, критикује или их уништава, ако су јавно истакнуте;

и/ Који не буду хтели, без довољно оправданих разлога, да изврше задатак за опште добро народа, који му је од власти у дужност стављен;

ј/ Познати криминални и сумњиви типови, који су опасни по ред и поредак;

к/ Који неће да раде, већ да саботирају и својим неупутним поступком забуну у народу стварају;

л/ Који намерно, лажно и тенденциозно вести проносе у циљу забуне и стварања народа;

3. За таоце се морају узети следећа лица:

а/ Политички сумњива и негативна лица;

б/ Познати нерадници, алкохоличари и сумњиви криминални типови, који су властима као такви познати;

в/ Који у породици имају кога од рођака у ПРВОЈ линији сродства, да је се у шуму одметнуо као комуниста;

г/ Родитељи, одбеглих војника из Српскихоружаниходреда;

д/ Родитељи, оних који се од власти крију у циљу избегавања војне обавезе у Српским оружаним одредима;

ђ/ Симпатизери комунизма и њихови агитатори.

4. Сва напред поменута лица, имају се кажњавати и категорисати, од месних политицијских власти на следећи начин:

а/ ПРВА КАТЕГОРИЈА: На трајно елиминисање из друштва као посве штетни по ред и поредак који су: познати комунисти и издајници, без обзира на пол и године старости, чији је рад несумњиво тежак по данашње стање и истрагом утврђен, на ширењу комунистичких идеја и извршењу злочиних дела; који свесно комунистима у ширењу комунистичких идеја помажу, ово са оружјем, муницијом и другим експлозивом снабдевају; који: руше, кваре или уништавају државно и народно добро; који врбују друге за рачун комуниста и врше курирску службу;

б/ ДРУГА КАТЕГОРИЈА: На дуже елиминисање из друштва и евентуални упут на принудан рад који су: симпатизери комунистаи и шире њихову пропаганду; који комунистички покрет новчано иуу оделу помажу; који прикривају комунисте и растурају њихов пропагандни материјал и шире њихове идеје; уколико њихов рад не буде тежак и важан како оних у првој категорији и истрагом није утврђен до детаља.

в/ ТРЕЋА КАТЕГОРИЈА: Имају се судити, да у логору проведу од ТРИ месеца до ДВЕ године, они који: симпатишу комунистима и властима као такви познати; сви противници данашњег стања и поредка; они који неће да изврше задатак који им је од власти у дужност стављен у општем интересу; који наредбе власти критикују, омаловажавају и уништавају; који у кућу примају или прикривају комунисте; који намерно у циљу забуне проносе лажне и тенденциозне гласове; познати сумњиви и криминални типови, нерадници, алкохоличари и саботери, чија кривица није доказана иако дела учињена нису тешка као код горњих и остали који су штетни и опасни по ред и поредак.

г/ ЧЕТВРТА КАТЕГОРИЈА: Имају се судити од ШЕСТ месеци до ДВЕ године, да проведу у Заводу у Смедеревској Паланци, ради поправке и то: Све непунолетна лица оба пола и школска омладина који: симпатишу комунистима, читају комунистичку литературу, хвале комунистички режим, врбују друге за комунистички режим, растурају комунистички материјал, прикривају познате комунисте и са њима се друже, ако њихова дела нису теже природе и нису истрагом утврђена као код горе означених.

д/ ПЕТА КАТЕГОРИЈА: Таоци по комунистичкој линији: који су као комунисти сумњиви и засад притајени; који имају кога у одметништву у комунистичким редовима и са њима су у ПРВОЈ линији сродства; који се друже са сумњивим особама и ако их у кућу примају и томе слично.

ђ/ ШЕСТА КАТЕГОРИЈА: Таоци по политичкој линији, који су познати као политички сумњиви, познати левичари; негативни људи; који примају сумњиве и са њима се друже и сви они који су према налазу власти опасни по ред и мир.

5. Таоци ће се узимати на неодређено време, према ситуацији у земљи од сродника у ПРВОЈ линији, а никако и од даљних рођака и незаинтересованих лица. Узимање по политичкој линији предвиђених у шестој категорији, тражити одобрење од Министра унутрашњих послова сагласност.

22. Ова наредба ступа на снагу ОДМАХ, по пријему исто и има се чувати од стране шефова надлештва лично и извршавати. Ову наредбу доставити: Управнику града Београда, свима Окружним начелницима, Командантима Српских оружаних одреда и Шефу логора, ради тачног извршења.

Пријем наредбе ОДМАХ потврдити.

ПРЕТСЕДНИК МИНИСТАРСКОГ САВЕТА
МИНИСТАР УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
АРМИЈСКИ ЂЕНЕРАЛ,
Милан Ђ. Недић с.р.

Верно оригиналу

ПОМОЋНИК
МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА,
/Потпис нечитак/

Печат:
Кабинет Министра Ун. послова Београд.

ИЗВОД ИЗ РЕЦЕНЗИЈЕ ПРОФ. ДР ИВАНЕ КРСТИЋ МИСТРИЦЕЛОВИЋ

(....)

„Размишљајући о избору докумената на које бих овом приликом скренула вашу пажњу, заиста сам била у великој дилеми. Двоумила сам се да ли да издвојим неки од докумената који је важан искључиво за Пожаревац или да то буде неки од докумената значајних за целу Србију. Не замерите ми, молим вас, што је у мени превагнуо историчар државе и права, те сам дала себи слободу да се определим за шири приступ, који наравно не искључује град Пожаревац и одлучила да кажем пар речи о документу насловљеном „Конференција Претседника Владе Народног Спаса, армијског ђенерала Г. Милана Ђ. Недића и министра унутрашњих послова Г. Милана Ж. Аћимовића са новопостављеним окружним начелницима у Србији, одржана 27. децембра 1941. године у Београду у згради Претседништва Министарског Савета“.

Иако је централна тема Конференције било упознавање новопостављених окружних начелника са организацијом локалне власти и њиховим дужностима и обавезама, из излагања главног говорника, Милана Недића, као и из говора Милана Аћимовића, Танасија Динића и појединих окружних начелника може се стећи утисак о ставу Владе народног спаса према актуелној политичкој ситуацији и намерама за будућност.

Средишња тачка Недићевог излагања била је директива окружним начелницима, коју је назвао „Програм Велике Србије“. С обзиром на разочаравајуће и дезорјентишуће искуство Срба са осталим народима у Краљевини Југославији при избијању рата, као и на неизвесност ратног исхода, Недић је као приоритетни задатак своје владе истакао циљ да „се Српство амалгамише, да се уједини и да тако чекамо суђени дан“. У том смислу је требало утицати на народ и то управо посредством окружних начелника који су имали на лицу места решавати ствари и нису морали да се за све обраћају „централи“. Окружни начелник је речима Недића имао да буде „један мали краљ у округу“. Да би његов ауторитет био што јачи, окружном начелнику је поред плате и додатака на плату дат ранг бригадног генерала са оружаном силом од „1000 људи добро наоружаних, добро командованих и моторизованих“ и батином као изузетном полицијском мером коју је требало да употребљава разумно и одмерено. Окружни начелници морали су да пречисте чиновнике и избаце из државне службе „све који су били црвени или роза и корумпирани, пијанци, картароши и томе подобно“. Поред старања да на општинске управе дођу најугледнији и најбољи домаћини, у дужност им је стављена и брига о снабдевању свог становништва у округу. Окружни начелници су били лично одговорни за стање у округу и имали су обавезу подношења 15-дневних извештаја о општој ситуацији у округу, о расположењу народа, о предузетим мерама и постигнутим резултатима на општем добру, заједно са својим даљим предлозима.

Основна опасност по Српство, по Недићевом мишљењу, долазила је од комунизма, који се као и свака опака болест морао лечити радикалним мерама. Да би живело Српство земља се морала очистити од комуниста и „немилосрдан ту мора да буде један став до краја“, казао је Недић.

Лојалност и коректност према окупатору биле су потребне јер је било неопходно помирити се са чињеницом да „сви смо овде заробљеници“. Председник Владе народног спаса је позвао народ да плаћа дације јер „Држава не може да функционише правилно ако народ не даје Богу Божије а Цару Царево“. Оценивши да се у том часу ударају темељи новој држави, новом друштву и новом добу, Недић је завршио говор речима: „Мора да буде једно гесло: - све за Србију, све за српски народ, ништа против њега!“

Уверена сам да би ова парола изречена и данас у било које време и на било ком месту у Србији изазвала опште одобравање, али се надам да би ретки били спремни да је прихвате у оном макијавелистичком духу по коме се идеалним циљем оправдавају сва средства за његово постизање, управо онако како ју је схватио Недић“.

Препоручујем јавности Зборник под насловом „Извештаји и наредбе Недићеве „Владе народног спаса“ за округ пожаревачки, 1941-1944. године“ као изузетно вредан допринос разумевању прошлости ради лакше орјентације у садашњости и трасирања будућности.“

ПОГОВОР

Документа која су Историјски архив Пожаревац и Војни архив Министарства одбране Републике Србије приредили у другом тому Зборника докумената „Извештаји и наредбе «Недићеве Владе народног спаса» за округ Пожаревачки, 1943-1944.године“ у изворном облику односе се углавном на извештаје среских и окружних начелника Министарству унутрашњих послова - Одељењу јавне безбедности у вези са темама у којима преовлађују текстови везани за политичке и оружане сукобе на терену, као и свакодневни живот становништва под окупацијом у условима грађанског рата.

Документа су писана у највећем броју случајева без агитационе фразеологије у чему је и њихова највећа вредност као историјског извора.

Текст изворних докумената доноси се у оригиналној графији и језику. Оригинал документа писан је машином ћирилицом, осим једног документа – Наредбе председника Министарског савета Милана Недића свим министарствима, свим командама српских оружаних одреда, свим начелницима окружним и среским као и председницима општина, (од 31. августа 1944. године) – који је писан машином латиницом. Скраћенице су дате у изворном облику, изворна интерпункција је доследно сачувана. Оштећени делови односно фрагменти документа који недостају обележени су писањем три тачке у заградама. Поједине очигледне грешке настале испуштањем слова, исправљене су стављањем испуштеног слова на одговарајуће место и о томе стављено појашњење у фусноти у дну стране. Сачувани архивски документи презентовани су хронолошким редоследом, а ради што боље прегледности сваки појединачно има своју нумерацију и сигнатуру испод које се налази садржај документа. Приликом преписа трудили смо се да буде задржана изворна форма документа, а како би се стекао увид у аутентични изглед грађе и језик.

У другом тому зборника приређено је укупно 38 докумената. Први објављени документ у другом тому Зборника је „Реферат о стању у округу Пожаревачком за 1943. годину“ који је сачинила Државна комисија за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у послератном периоду, анализирајући рад колаборационистичке локалне управе и њен однос према немачким властима у наведеном периоду, уз поименично навођење лица која су учествовала у управи и сарађивала са Немцима на територији округа Пожаревачког. Последњи приређени документ у другом тому Зборника односи се на наредбу председника Министарског савета армијског генерала Милана Недића (од 15. августа 1944. године) свим окружним начелницима (осим К. Митровице и Баната), управнику града Београда, командантима СДС, Српског добровољачког корпуса и Граничне страже, као и шефу концентрационог логора УГБ, којом се дају прецизна упутства о конфинирању политички сумњивих лица и узимања талаца у целој земљи, као и њихово кажњавање и категорисање у шест категорија - од „трајног елиминисања из друштва познатих комуниста и издајника“ (прва категорија) до „талаца по политичкој линији уз сагласност министра унутрашњих послова“ (шеста категорија).

Други том Зборника докумената садржи и уводну студију историографске садржине са краћим освртом на историјска дешавања у окупираној Србији у времену од 1943. до 1944, са акценом на војно-политичка дешавања у округу Пожаревачком, као и на садржину и значај приређених докумената, аутора др Маријане Мраовић, једне од приређивача овог зборника докумената. На крају је дат и извод из рецензије проф. др Иване Крстић Мистрицеловић са Криминалистичко-полицијског Универзитета у Београду.

****

Дакле, Зборник докумената „Извештаји и наредбе Недићеве „Владе народног спаса“ за округ Пожаревачки, 1941-1944 – том I и II“, садржи текст изворних 88 архивских докумената (који имају укупно око 700 страна формата А4), са напоменама приређивача и редакторима изворног текста др Јасмине Николић и др Маријане Мраовић, затим предговор и поговор др Јасмине Николић, директорке Историјског архива Пожаревац, капетана бојног брода Горана Петровића, директора Војног архива Министарства одбране Републике Србије и др Маријане Мраовић, начелника Одељења архивске грађе отворене за истраживаче у Војном архиву, као и студију аутора др Маријане Мраовић „Извештаји и наредбе Недићеве „Владе народног спаса“ за округ Пожаревачки, 1941-1944“. На крају другог тома зборника, дат је и извод из рецензије једног од рецензената проф. др Иване Крстић Мистрицеловић, са Криминалистичко-полицијског Универзитета у Београду.

Едиција „Зборници докумената“ са насловом „Извештаји и наредбе Недићеве „Владе народног спаса“ за округ Пожаревачки 1941-1944“ у два тома, приређивача др Јасмине Николић и др Маријане Мраовић, даје допринос неговању историје, заштити и коришћењу културног наслеђа, промоцији архивске грађе као културног добра и унапређења струке, као и подстицај за проучавање историје Србије и пожаревачког/браничевског краја.

За успешну реализацију нашег двогодишњег пројекта публиковања архивске грађе која се односи на град Пожаревац и Браничевски управни округ у Другом светском рату, у оквиру едиције Историјског архива Пожаревац „Зборници докумената“, захваљујемо Граду Пожаревцу и Министарству одбране Републике Србије, без чијег разумевања и материјалне помоћи ове публикације не би биле објављене.

У Пожаревцу и Београду, 15. октобар 2019. године

Др Јасмина Николић,
директорка Историјског архива Пожаревац

Кбб Горан Петровић,
директор Војног архива МО РС

Др Маријана Мраовић,
начелник Одељења архивске грађе
отворене за истраживаче Војног архива МО РС

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

94(497.11 Пожаревац)"1943/1944"(093.2)
323(497.11)"1943/1944"(093.2)

НИКОЛИЋ, Јасмина, 1968-
Извештаји и наредбе Недићеве "Владе народног спаса" за Округ пожаревачки, 1943-1944. године. Том II / приредиле Јасмина Николић и Маријана Мраовић. - Пожаревац : Историјски архив Пожаревац ; Београд : Војни архив, 2019 (Београд : Биограф). - 328 стр. : илустр. ; 25 cm. - (Зборници докумената / [Историјски архив Пожаревац] ; зборник 5)

Тираж 350. - Стр. 327-328: Поговор / Јасмина Николић, Горан Петровић, Маријана Мраовић. - Напомене и библиографске референце уз текст.

ISBN 978-86-84969-95-0

1. Мраовић, Маријана, 1974- [аутор]
а) Пожаревац и околина -- 1943-1944 -- Историјска грађа б) Пожаревац и околина -- Политичке прилике -- 1943-1944 -- Историјска грађа

COBISS.SR-ID 280439308

ИСТОРИЈСКИ АРХИВ ПОЖАРЕВАЦ
ЕДИЦИЈА „ЗБОРНИЦИ ДОКУМЕНАТА“ (2011 -)[1]

У оквиру едиције „Зборници докумената“ Историјског архива Пожаревац, у периоду од 2011. до 2019. године, објављени су следећи наслови:

5. ***Извештаји и наредбе Недићеве „Владе народног спаса“ за округ Пожаревачки, 1943-1944 – том II***, Зборник докумената 5, приређивачи: др Јасмина Николић и др Маријана Мраовић, Историјски архив Пожаревац и Војни архив Министарства одбране Републике Србије, Пожаревац - Београд, 2019, 350.

4. ***Извештаји и наредбе Недићеве „Владе народног спаса“ за округ Пожаревачки, 1941-1942 – том I*****,** Зборник докумената 4, приређивачи: др Јасмина Николић и др Маријана Мраовић, Историјски архив Пожаревац и Војни архив Министарства одбране Републике Србије, Пожаревац - Београд, 2018, 270.

3. ***Записници са седница органа Окружног народноослободилачког и народног одбора Пожаревац 1944-1947***, Зборник докумената 3, приређивач: Јасмина Живковић, Историјски архив Пожаревац, 2015, 237.

2. ***Књажева канцеларија, Нахијски суд Пожаревац 1821-1839***, Зборник докумената 2, приређивач: др Мирољуб Манојловић, Историјски архив Пожаревац, 2013, 352.

1. ***Књажева канцеларија, Двор и породица Књаза Милоша у Пожаревцу 1825-1839*****,** Зборник докумената 1, приређивач: др Мирољуб Манојловић, Историјски архив Пожаревац, 2011, 224.

---

1 Идејни творац, покретач, оснивач и први главни и одговорни уредник едиције је др Јасмина Николић, директорка Историјског архива Пожаревац.